Rapport

Diarienummer
106-1535-2014

Årsredovisning

2013

Länsstyrelsen
Jämtlands län

Omslagsbilder
Intervju med länsrådet: Foto: Länsstyrelsen Jämtlands län/Claes Ahlström.
Fika på dagis: Foto: Tina Stafrén.
Kungaparet besöker länet: Foto: Länsstyrelsen Jämtlands län/Thomas Jarnehill.

Utgiven av
Länsstyrelsen Jämtlands län
Februari 2014

Beställningsadress
Länsstyrelsen Jämtlands län
831 86 Östersund
Telefon 010-225 30 00

Ansvarig
Ulf P Johansson

Tryck
Länsstyrelsens tryckeri, Östersund 2014

Löpnummer
2014:5

Diarienummer
106-1535-2014

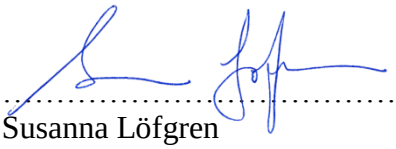
Publikationen kan laddas ner från Länsstyrelsens hemsida
www.lansstyrelsen.se/jamtland

Landshövdingens underskrift av årsredovisningen 2013

Jag intygar att årsredovisningen ger en rättvisande bild av verksamhetens resultat samt av kostnader, intäkter och myndighetens ekonomiska ställning.

Jag bedömer vidare att den interna styrningen och kontrollen vid myndigheten är betryggande.

Östersund den 17 februari 2014

……

Susanna Löfgren
Tillförordnad landshövding
Länsstyrelsen i Jämtlands län

Innehåll

Landshövdingen har ordet 1

Organisation 5

Resultatredovisning 8

Länsstyrelseinstruktion 2 § *9*

Övrig förvaltning *21*

Trafikföreskrifter *22*

Livsmedelskontroll, djurskydd och allmänna veterinära frågor *23*

Regional tillväxt *27*

Infrastrukturplanering *39*

Hållbar samhällsplanering och boende *42*

Energi och klimat *48*

Kulturmiljö *58*

Skydd mot olyckor, krisberedskap och civilt försvar *65*

Naturvård, samt miljö- och hälsoskydd *73*

Lantbruk och landsbygd *92*

Rennäring m.m. *101*

Fiske *106*

Folkhälsa *111*

Jämställdhet *116*

Integration m.m. *123*

Organisationsstyrning *131*

Personaluppgifter *132*

Året i siffror *135*

Finansiell redovisning 149

Resultaträkning *149*

Balansräkning *150*

Anslagsredovisning *152*

Noter till resultaträkningen *159*

Noter till balansräkningen *163*

LANDSHÖVDINGEN HAR ORDET

Besöksnäringen – en motor i länets tillväxt

”I Jämtland Härjedalen ska de svenska gästnätterna öka från 1,9 miljoner 2012 till 2,8 miljoner 2020, de utländska gästnätterna från 578 000 till 1,1 miljoner 2020 och de stora evenemangen ska utvecklas ytterligare. Tillsammans med en ökad kundnöjdhet ska detta ge en omsättningsökning från ca 4 mdr till ca 7,5 mdr 2020 och en ökning av antalet årsarbeten, direkta och indirekta, från dagens ca 7 000 till ca 12 000 år 2020.”

Så skriver Jämtland Härjedalen Turism i sin strategi för utveckling av besöksnäringen i länet. Länets besöksnäring är en stark tillväxtmotor. Omsättningen ökar stadigt och ligger strax över 4 mdkr, antal gästnätter ökar liksom antalet sysselsatta. Investeringstakten är hög där till exempel Skistar under senaste året investerat i tre nya stolliftar i Åre vilket bedöms lyfta attraktionskraften ytterligare i denna turistdestination.

Värdskap för stora evenemang

En strategi med stark koppling till besöksnäringen ligger till grund för länets satsningar på värdskap för stora evenemang inom sport, kultur, musik och konferens. Några exempel från 2013 är:

- World Cup alpint för damer och World Cup i freestyle i Åre i mars med hela världseliten i startfältet
- Åre Kapitalmarknadsdagar-nationalarenan för kapital och finansiering. Ett parallellt arrangemang till världscuperna som syftar till att sammanföra utvalda företag med potentiella investerare och finansiärer.
- Storsjöcupen i fotboll i Östersund. En av Sveriges större ungdomsturneringar med upp emot 400 deltagande lag från Sverige, Skandinavien, Europa och även från utom-europeiska länder.
- Åre Bike Festival med tävlingsgrenarna Downhill, Freeride, Cross Country, Slope-style och Dirt. Ett välbesökt evenemang som skapade köer i skidliftarna mitt i sommaren.
- Storsjöyran i Östersund – Sveriges äldsta musikfestival med anor från 60-talet som hålls mitt i stadscentrum med artister av världsklass, konstutställningar, filmvisningar, restaurangstråk, uteserveringar, med mera.
- St Olavsloppet, en löparfest med mellan 6 000 och 7 000 deltagare, arrangeras varje sommar mellan Östersund och Trondheim.
- Fäviken Game Fair – vid Åreskutans sydöstra fot ett veckoslut i juli. En folkfest och mässa med inriktning på jakt, fiske, hundar, hästar, friluftsliv, skog och motor.
- STCC Airport Race, banracing på elitnivå som kördes för andra gången på landningsbanan på Åre Östersund Airport, i augusti.
- Säsongspremiären i World Cup i skidskytte för herrar och damer i Östersund.
- Årefjällsloppet, en skidtävling för elit och motionär.
- Fjällmaraton, ett 43 km långt årligt återkommande maratonlopp i fjällmiljö.

Dessa och andra liknande evenemang lockar årligen tusentals besökare till länet och landet, gör oss kända och är oerhört viktiga för såväl den lokala, regionala som nationella ekonomin.

Länsstyrelsen medverkar på olika sätt till att dessa evenemang kommer till stånd, som vägledare, tillståndsprövare, medverkande, kontaktskapare, ”dörröppnare”, officiell värd, ansvarig för kringarrangemang, med mera.

Under året har kampanjerna för att få arrangera två stora världsmästerskap under 2019 dragits igång, med uppbackning från Länsstyrelsen. Det är VM i skidskytte i Östersund och alpina VM i Åre.

Under 2013 har Länsstyrelsen återigen tillsammans med Regionförbundet, Jämtland Härjedalen Turism, Mittuniversitetet, näringslivet med flera genomfört informations- och marknadsföringsaktiviteter på nationell nivå för att skapa ökad kunskap och förståelse för hur Jämtland-Härjedalen idag bidrar till Sveriges utveckling och hur länet genom ökad tillväxt kan bidra ytterligare till ett attraktivt Sverige. Ett sådant evenemang var Jämtland House på restaurang Engelen i Gamla stan i Stockholm som genomfördes för andra året under tre dagar i oktober. Bland gästerna fanns bland andra, statssekreterare, riksdagsledamöter, generaldirektörer och ledande företrädare för näringsliv och organisationer.

Almedalen

Länsstyrelsen deltog på Almedalsveckan under samlingsnamnet Framtidsregionen tillsammans med de regionala aktörerna Sundsvalls Näringslivsbolag, Mittuniversitetet och JHT, Jämtland Härjedalen Turism. Arrangemanget i stort slog alla rekord när det gäller antal deltagare och seminarier vilket gav en positiv effekt på vår medverkan. Våra programpunkter – som handlade om bland annat turism, infrastruktur och forskning – lockade ända upp till 120 personer vardera vilket innebar att publiken ibland också fick stå i dörren och lyssna. Aktiviteten resulterade i fem artiklar och 200 omnämnanden i sociala medier. Alla inblandade aktörer anser att vår medverkan föll förvånansvärt väl ut och vi kommer att delta under liknande former även valåret 2014.

Länsstyrelsens integrationsarbete

Länsstyrelsen har under 2013 haft ett fokus på att utöka länets mottagningskapacitet både gällande asylsökande, nyanlända och ensamkommande barn. Vi har även lyft frågorna kring länets demografiska utveckling och betydelsen av ökad invandring och i våra kontakter med kommunföreträdare ser vi att dessa frågor kommit högt på dagordningen. Det visar sig också i att kommunerna i princip fördubblat antalet platser i överenskommelser med Länsstyrelsen. Migrationsverket har etablerat asylmottagande med runt 800 platser i flera av länets kommuner. Integrationsfrågorna har således fått ett ordentligt genomslag i länet under 2013 vilket är mycket glädjande och kommunerna och Migrationsverket gör ett bra jobb inom detta område. Arbetsförmedlingen har också, i samarbete med Länsstyrelsen, Migrationsverket och länets kommuner, utvecklat ett bra samarbete för att skapa effektivare flöden från asylboende till etablering i länet.

Jordbruket fortsatt pressat

Jordbruket i länet lever under hård ekonomisk press och antalet mjölk- och köttproducenter minskar fortsatt. Dock är fortfarande investeringsviljan hög och förutsättningarna för att länet fortsatt ska ha mjölk- och köttproduktion som basproduktion är goda förutsatt att kommande jordbrukspolitik gynnar även produktion i Norrlands inland.

Eldrimner

Det nationella centret Eldrimner, som är en del av Länsstyrelsen, har fortsatt omfattande verksamhet i hela landet, med utbildningar inom de olika branscherna mejeri, bageri, gårdsslakt och chark, fiskförädling samt bär- frukt- och grönsaksförädling. Matmässan Særimner, med SM i mathantverk, genomfördes den 8-10 oktober i Östersund, med deltagande från alla de nordiska länderna. Länsstyrelsen har investerat i ändamålsenliga lokaler för Eldrimners verksamhet och står nu väl rustade för utveckling av mathantverket i hela Sverige.

Hållbar utveckling in fjällen

Genom Fjälldelegationen har länsstyrelserna i fjällänen arrangerat en fjällkonferens med temat Hållbar utveckling i fjällen under våren 2013 i syfte att öka kunskap och medvetenhet kring den ökande konkurrensen inom fjällområdet från olika intressen. Närmare ett hundratal deltagare besökte konferensen som belyste frågor som berör nuvarande trender och framtida utmaningar i fjällregionerna.

Avvägningsmyndigheten

Länsstyrelsen ställs ofta inför svåra, känsliga och konfliktfyllda avvägningar mellan olika intressen som gör anspråk på nyttjande av samma resurs. Intressenter kan vara exploatörer, besöksnäring, rennäring, ortsbefolkning, vatten- och vindkraft, bevarandeintressen, jakt och fiske, friluftsliv, olika riksintressen, eller annat som ska vägas mot varandra. Länsstyrelsens roll blir därför att samordna, medla, kompromissa och slutligen ikläda sig rollen av den tvärsektoriella ”avvägningsmyndigheten” som beslutar i frågan. Länsstyrelsen besitter stor kunskap om fjällområdets och inlandets förhållanden när dessa komplexa och ibland även känsloladdade frågor hanteras. Vår bedömning är att Länsstyrelsens roll är viktig för samhället och att vi genom mångårig erfarenhet har särskilt goda förutsättningar för att hantera dessa frågor professionellt.

Ett exempel på en avvägningsfråga är odling av konsumtionsfisk, främst regnbåge och röding, som har en mycket stor utvecklingspotential inom länet. Intresset av att etablera storskaliga fiskodlingar-industrier har ökat i länet, främst i länets större vattendrag. Den etablering som sker i länet och de utsläpp som sker påverkar samtliga vattendrag nedströms och i sista hand Östersjön. I likhet med vattenkraft, energitorvbrytning, mineralärenden samt vindkraftsetableringar kolliderar här ofta olika intressen med varandra. Länsstyrelsen försöker vara avvägningsmyndighet och se om de olika intressena kan samverka och samexitera eller om något intresse måste ges företräde.

Organisationsutveckling

Det sedan tidigare påbörjade interna arbetat med processkartläggning fortsätter liksom värdegrundsarbetet, där all personal deltar. Under hösten har ett arbete med att ta fram en vision 2020 startat och visionen beräknas vara klar under första kvartalet 2014.

15 900 ärenden har avgjorts

Länsstyrelsen har fattat beslut i närmare 15 900 diarieförda ärenden under 2013, vilket är cirka 400 färre än under 2012, motsvarande en relativ minskning med 2,45 procent.
Antalet ärenden äldre än två år har minskat från 285 till 276 stycken. Antalet öppna ärenden följs löpande upp vid tertialuppföljningar och årsslut samt i samband med den årliga redovisningen till Justitiekanslern.

Ekonomin – följer den ekonomiska planen

Länsstyrelsen har god kontroll över sin ekonomi, trots att medelstilldelningen är svår att överblicka och förutse på grund av att förvaltningsanslaget utgör mindre än hälften av verksamhetens finansiering. Personalavvecklingen enligt det besparingspaket som utarbetades i slutet av 2011 följer den ekonomiska planen och förvaltningsanslaget resultatutveckling är positiv och har förbättrats med drygt 2 miljoner kronor från 2012 med resultatet -2 824 tkr till 2013 med resultatet -735 tkr.

Kungaparets besök

Den 11 september avslutade kungaparet sin andra eriksgata genom landet, 40 år efter den första, med ett besök i Jämtlands län. Kungen har speciella band till länet då han föddes till hertig av Jämtland och kungafamiljen har en stuga i Storlien där de regelbundet vistas, särskilt vintertid.

Länsstyrelsen arrangerade kungabesöket i samarbete med andra regionala organisationer och landshövdingen var värd. Programmet var komponerat för att visa upp Jämtlands län som fjäll- och turistlän samt idrotts- och evenemangslän. Vi belyste fjällturismens utveckling, betydelse och starka tillväxt samt rennäringens villkor. Dessutom fick kungaparet möta ett stort och jublande folkhav under ett publikt evenemang mitt på dagen i Östersund.

Dagen inleddes i Härjedalen där kungaparet besökte ett myskoxhägn i Tännäs, där myskoxar – det sista av de stora urtidsdjuren - vistas i sin naturliga miljö. Därefter fortsatte färden till samelägret Hosjöbottnarna i Oviksfjällen och möte med representanter för länets samebyar som informerade om rennäringens förutsättningar och samexistens med andra intressenter i området, rovdjursproblematiken och besöksnäringen som komplement till rennäring.

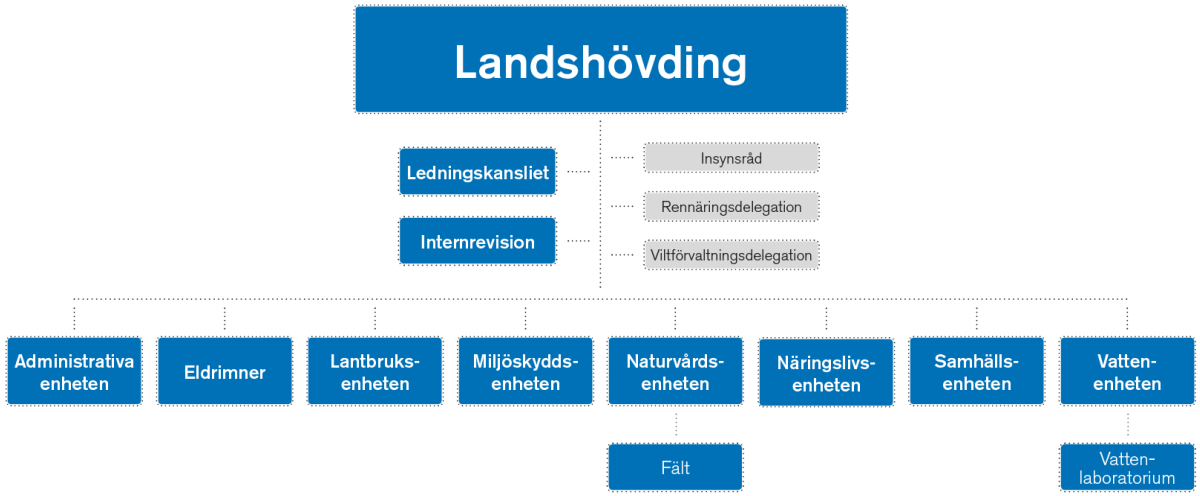
I Östersund fick kungaparet bland annat se Mittuniversitetets Nationella Vintersportcentrum som är en av de ledande miljöerna i landet för idrottsbaserad forskning. Där finns moderna labbmiljöer samt test- och mätutrustning som används regelbundet av svenska eliten i många vintersporter. Kungaparet fick möta och samtala med elitidrottare som demonstrerade hur de använder testutrustningen. Vidare presenterade unga idrottsmän VM-kampanjerna för alpina VM i Åre och skidskytte VM i Östersund inför 2019.

På Frösön besöktes Frösö kyrka och kompositören Wilhelm Peterson-Bergers hem Sommarhagen, med en milsvid utsikt över Storsjöns blå vatten, Oviksfjällen och Åreskutan.

Östersund februari 2014

Susanna Löfgren
Tillförordnad landshövding

ORGANISATION

Landshövding
Länsstyrelsen är en enrådighetsmyndighet vilket innebär att landshövdingen ensam svarar direkt inför regeringen och att myndigheten har ett Insynsråd istället för styrelse. Landshövdingen är myndighetschef.

Landshövdingen ansvarar inför regeringen för verksamheten och ska se till att den bedrivs effektivt och enligt gällande rätt och de förpliktelser som följer av Sveriges medlemskap i Europeiska unionen, att den redovisas på ett tillförlitligt och rättvisande sätt samt att myndigheten hushållar väl med statens medel.

Ledningskansliet
Länsrådet är chef för ledningskansliet, leder det dagliga arbetet på Länsstyrelsen och är ställföreträdare för landshövdingen. Biträdande länsrådet avlastar och stödjer landshövdingen och länsrådet i det dagliga arbetet och är länsrådets ställföreträdare.

Ledningskansliet arbetar med stöd och service till landshövding, länsråd, ledningsgrupp och enheter, genom landshövdingens sekreterare, administratör och husfru. Ledningskansliet arbetar också med programarbete, tillväxt, näringslivsutveckling, internationalisering, koordinering av Länsstyrelsens utvecklingsinitiativ och internt förbättringsarbete.

Internrevision
Länsstyrelsens internrevisor är formellt direkt underställd landshövdingen och fristående från den övriga organisationen men tillhör i administrativt hänseende ledningskansliet.

Insynsråd
Vid Länsstyrelsen ska det finnas ett insynsråd med högst åtta ledamöter. Ledamöterna utses av regeringen efter anmälan av landshövdingen. Landshövdingen ska vara ordförande i insynsrådet och hålla rådet informerat om verksamheten. Insynsrådet ska stödja landshövdingen i dennes ledning av Länsstyrelsen. Insynsrådet sammanträder i den omfattning som rådet och landshövdingen bestämmer.

Rennäringsdelegation
Rennäringsdelegationen består av sju ledamöter. Landshövdingen är ordförande. Länsstyrelsen utser ledamöter och ersättare i delegationen. Tre ledamöter och deras ersättare ska vara rennäringsutövare och utses efter samråd med Sametinget. Rennäringsdelegationen prövar ärenden om friköp och upplåtelse av mark, jakt och fiske på statens mark samt är ett samrådsforum i frågor som rör rennäringen.

Viltförvaltningsdelegation
Viltförvaltningsdelegationen är ett organ inom Länsstyrelsen för samverkan i frågor som rör viltförvaltningen inom länet. Landshövdingen är ordförande och övriga ledamöter representerar politiken, polisen, jakt- och viltvårdsintresset, naturvårdsintresset, friluftsintresset, jordbruket, ägare av jordbruksmark, lokalt näringsliv och besöksnäring, skogsnäringen, rennäringen, samerna och fäbodbruket.

Viltförvaltningsdelegationen beslutar om övergripande riktlinjer för viltförvaltningen i länet. Vidare beslutas om förvaltning av älgstammen, licensjakt, skyddsjakt, bidrag och viltskadeersättningar.

Fjälldelegation
Till Länsstyrelsens organisation finns också en fjälldelegation kopplad. Den är gemensam för länsstyrelserna i Dalarnas, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län. Den är ett organ för samverkan i fjällfrågor med inriktning mot en hållbar utveckling i landets fjällområden.

Fjälldelegationen består av landshövdingarna från Dalarnas, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län. Vart och ett av länen svarar under två års tid för ordförandeskapet i delegationen. Landshövdingen i det län som svarar för ordförandeskapet är ordförande i delegationen.

Enheter
Administrativa enheten: Ekonomi, controller, personal, informationsfrågor, arkiv, diarium, reception, lokalvård och vaktmästeri.

Eldrimner[1]*:* Ett nationellt centrum för mathantverk. Ger kunskap, stöd och inspiration till mathantverkare i hela Sverige. Eldrimner hjälper företagare genom rådgivning, seminarier, studieresor, utvecklingsarbete och erfarenhetsutbyte, allt för att mathantverket ska utvecklas.

Lantbruksenheten: Lantbruksstöd, djurskydd, livsmedelskontroller, veterinära frågor, rådgivning inom lantbruksområdet samt förvärvsärenden av jordbruksfastigheter.

Miljöskyddsenheten: Tillstånd och tillsyn enligt Miljöbalken. Tillståndsprövning av till exempel miljöfarlig verksamhet, transporter, vattenskyddsområde, kemikaliehantering, energitorvtäkter. Tillsyn: Förebyggande och operativ tillsyn inom miljöfarlig verksamhet och vattenverksamhet. Efterbehandling av förorenade områden.

Naturvårdsenheten: Naturskydd, naturförvaltning, Naturum, vilt- och jaktfrågor inklusive upplåtelser och en fältarbetsgrupp.

[1] Eldrimner låg tidigare under Program- och strategienheten som upphörde vid en omorganisation hösten 2013.

Näringslivsenheten: Förvaltningsmyndighet för Interreg Sverige Norge, projektstöd inom Interreg, projekt- och företagsstöd inom Landsbygdsprogrammet, regionalpolitiska företagsstöd, bygdeavgiftsmedel och stöd till kommersiell service.

Samhällsenheten: Samhällsplanering- och boende, infrastrukturplanering, samhällsberedskap, jämställdhet, integration, alkohol, narkotika, dopning och tobak, folkhälsa, miljömål, energi- och klimatfrågor, juridik och rättsfrågor, markupplåtelser, upphandling och kulturmiljö.

Vattenenheten: Fisketurismutveckling, förvaltning av fisket på renbetesfjällen, kalkning, miljöövervakning, vattenmiljömålsarbete, vattenförvaltning, beredningssekretariat och ett vattenlaboratorium som utför vattenanalyser åt tolv länsstyrelser.

Rådgivande organ och andra grupperingar
Samverkansråd: Samverkansrådet är ett organ för samverkan om rovdjursförvaltning mellan länsstyrelserna i norra samverkansområdet, som omfattar Norrbottens, Västerbottens, Västernorrlands och Jämtlands län samt med Sametinget.

Näringslivsråd: Näringslivsrådet är ett initiativ från Landshövdingen för att skapa ett forum för dialog mellan representanter för näringslivet, Länsstyrelsen och Regionförbundet i frågor som rör företagen och näringslivsutveckling. Näringslivet är representerat av nio företagare.

Styrkommittén för Interreg Sverige-Norge: Förordar urval av ansökningar om projektstöd till de projekt som kommittén anser ska stödjas, innan Länsstyrelsen fattar beslut om stöd.

Beredningssekretariat för Vattenmyndigheten: Länsstyrelsen i Västernorrlands län är vattenmyndighet i Bottenhavets vattendistrikt, där Jämtlands län ingår. Vattenmyndigheten har en vattendelegation som fattar beslut om miljökvalitetsnormer, åtgärdsprogram och förvaltningsplaner. Vid Länsstyrelsen i Jämtlands län finns ett beredningssekretariat som övervakar tillståndet i länets vatten, utövar tillsyn över verksamheter med koppling till vatten och att hjälper Vattenmyndigheten med att genomföra vattendirektivet.

RESULTATREDOVISNING

Resultatredovisningens ordningsföljd följer den av länsstyrelserna gemensamt beslutade verksamhets- och ärendestrukturen, (VÄS), som används för länsstyrelsernas ärende- och ekonomiredovisning.

Varje verksamhetsområde inleds med likvärdiga prestationstabeller där utvecklingen av årsarbetskrafter, verksamhetskostnader, ärendehantering och bidragsutbetalningar presenteras samt i förekommande fall utfall av brukarundersökningar. Tabellerna följs av kommentarer till de redovisade värdena samt kommentarer till andra väsentliga prestationer inom sakområdet. Därefter följer återrapporteringen av de regleringsbrevsuppdrag som ska återrapporteras i årsredovisningen och som avser det aktuella verksamhetsområdet.

Länsstyrelseinstruktionen (2007:825) 2 § första stycke avseende nationella mål återrapporteras genom indikatorerna som är placerade under respektive verksamhetsområde. Övriga delar av 2 § länsstyrelseinstruktionen återrapporteras under rubriken Länsstyrelseinstruktionen 2 §.

Länsstyrelseinstruktionen (2007:825) ändrades till en ny lydelse per 15 december 2013. Från och med den 15 december 2013 gäller en ny skrivning för 5 § punkt 8 samt en helt ny 5a § i Länsstyrelseinstruktionen (2007:825). 5 § punkt 8 avser sakområde Energi och klimat och 5a § avser sakområdet Naturvård, samt miljö- och hälsoskydd. Eftersom myndigheten arbetat efter Länsstyrelseinstruktionen som gällde till och med 14 december 2013 under nästan hela året är det den som myndigheten skriver om i årsredovisningen.

Indikatorer
Länsstyrelsen i Örebro län fick genom regleringsbreven för 2011 och 2012 i uppdrag att samordna arbetet med att utarbeta enhetliga indikatorer. Indikatorerna ska beskriva hur resultat förhåller sig till målet att nationella mål ska få genomslag i länen samtidigt som hänsyn tas till regionala förhållanden och förutsättningar. Uppdraget redovisades till regeringskansliet i juni 2011 respektive juni 2012.

Därefter tog regeringen beslut om att de föreslagna indikatorerna skulle användas första gången i årsredovisningen för 2012. Länsstyrelserna arbetade in ett avsnitt om indikatorer i den årsredovisningsmall som gemensamt tas fram av länsstyrelserna.

Efter att årsredovisningarna för 2012 lämnats in till regeringskansliet har Länsstyrelsen i Örebro gjort en uppföljning av erfarenheterna kring indikatorerna. Sammantaget är erfarenheterna relativt positiva. Det framkom synpunkter på några definitioner och benämningar varför vissa förändringar och justeringar har gjorts för 2013.

Undantag från ekonomiadministrativa regelverket
I regleringsbrevet för 2013 har regeringen beslutat om följande undantag från det ekonomiadministrativa regelverket:

Vid redovisning av länsstyrelsernas uppgifter som avses i 2 § första till tredje styckena förordningen (2007:825) med länsstyrelseinstruktionen ska myndigheten inte tillämpa 3 kap. 1 § andra stycket förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag om att resultatredovisningen ska avse hur verksamhetens prestationer har utvecklats vad gäller volym och kostnader.

Vad gäller fördelningen av verksamhetens totala intäkter och kostnader i resultatredovisningen enligt 3 kap. 2 § jämfört med 3 kap. 1 § tredje stycket förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag, ska verksamhetskostnader och årsarbetskrafter redovisas, vilket innebär ett undantag från kravet att redovisa intäkter, i en för länsstyrelserna enhetlig struktur och enligt anvisningar från Länsstyrelsen i Örebro län.

Länsstyrelseinstruktion 2 §

Länsstyrelsen ska verka för att nationella mål får genomslag i länet samtidigt som hänsyn ska tas till regionala förhållanden och förutsättningar.

Länsstyrelsen ska utifrån ett statligt helhetsperspektiv arbeta sektorsövergripande och inom myndighetens ansvarsområde samordna olika samhällsintressen och statliga myndigheters insatser.

Länsstyrelsen ska främja länets utveckling och noga följa tillståndet i länet samt underrätta regeringen om dels det som är särskilt viktigt för regeringen att ha vetskap om, dels händelser som inträffat i länet.

Länsstyrelsen ska vidare ansvara för de tillsynsuppgifter som riksdagen eller regeringen har ålagt den. Förordning (2008:1346)

Nationella mål

Länsstyrelsens verksamhet styrs i stor utsträckning av de krav som fastlagda nationella mål inom många områden och sektorer ställer. De nationella målen kompletterar ofta varandra men står inte heller sällan i konflikt. Det grundläggande förhållningssättet vid de avvägningar mellan olika mål som måste göras utgår från det övergripande målet om en långsiktigt hållbar utveckling. Även länets profilområden – naturmiljö och fjäll, vatten, EU-program och utveckling av landsbygden – är vägledande i arbetet med nationella mål då de på ett tydligt sätt definierar regionala förhållanden och förutsättningar. Länsstyrelsen har under 2013 påbörjat ett revideringsarbete av verksamhetsinriktning och vision med syfte att ännu effektivare se till att nationella mål får genomslag och att avvägningar av målkonflikter utifrån länets förutsättningar kan hanteras på ett bra sätt.

Under verksamhetsåret har Länsstyrelsen bland annat genomfört insatser inom följande:

- Bidragit med kunskapsunderlag, erfarenheter med mera i Regeringskansliets arbete inför kommande programperiod för såväl strukturfondsprogram som Landsbygdsutvecklingsprogram. EU:s sammanhållningspolitik och jordbrukspolitik är av mycket stor betydelse för möjligheterna att ta till vara utvecklingsmöjligheter i Jämtlands län. Resultaten av insatserna går inte att direkt härleda till olika insatser utan de blir ett utfall av förhandlingar på EU-nivå och central nivå.
- Länsstyrelsen har under året tillsammans med Regionförbundet antagit en *bredbandsstrategi för Jämtlands län –mot år 2020*. I strategin förs det nationella målet in om att 90 procent av alla hushåll och företag ska ha tillgång till bredband om minst 100 Mbit/sek år 2020.
- Under året har Länsstyrelsen bidragit till arbetet med en långsiktigt hållbar utveckling i fjällkedjan på flera sätt. Fjällänen genomförde gemensamt en konferens i Åre om Hållbar utveckling i fjällen med 90 deltagare. Där belystes många av de målkonflikter som kan uppstå. Vidare har Länsstyrelsen deltagit i möten med Fjällforum, ett gemensamt informationsforum för organisationer som bedriver verksamhet i fjällen. Här ingår också organisationer från den norska sidan. Länsstyrelsen har ansvarat för slutförandet av förstudien inför bildandet av en ny nationalpark för Vålådalen-Sylarna-Helagsområdet,

vilket resulterat i att Naturvårdsverket beslutat att fortsatta kartläggningsprocessen för framtida arbete i bildande av nationalpark i detta område.

- Det nationella centrumet för mathantverk, Eldrimner, är av stor betydelse för utvecklingen av landsbygden. För Länsstyrelsens del har det varit angeläget att ge Eldrimners verksamhet så goda förutsättningar som möjligt, såväl finansiellt som i övrigt. Under året har avtal om ändamålsenliga lokaler träffats med Krokoms kommun och dessa har färdigställts för att kunna användas från 2014.
- Länsstyrelsen har också fortsatt arbetet i Näringslivsrådet där nio representanter från företag i länet träffats fyra gånger för att diskutera olika frågor där Länsstyrelsen ser en stor vikt av att få företagens synpunkter, bland annat hanteringen av miljötillstånd, infrastrukturfrågor för förbättrad tillgänglighet till länet, värdet av stora evenemang med mera. Länsstyrelsen sätter stort värde vid att direkt mot företag kunna samordna tvärsektoriella frågor och förmedla regeringens och riksdagens syn på bland annat näringslivsutveckling.

Länsstyrelsen har fortsatt arbetet med att skapa insikt om Länsstyrelsens mångfacetterade arbete och länets potential för att fortsatt kunna bidra till välfärdutvecklingen i landet. Länsstyrelsen bedömer att detta har stor betydelse för de nationella målens genomslag praktiskt och konkret. Inom ramen för detta arbete har mötesplats Jämtland House genomförts för andra året. Jämtland House var en mötesplats i Stockholm där företrädare för länet hade möjlighet att under tre dagar informera och diskutera angelägna mål- och utvecklingsfrågor med beslutsfattare från främst regering och riksdag.

Miljömålsprogram

Länsstyrelsen har tagit fram ett nytt regionalt miljömålsprogram som beslutades 2 december 2013. Länets åtta kommuner, Landstinget och Regionförbundet har enats om att prioritera arbetet med sju av de 16 nationella miljömålen i Jämtlands län till 2016. De är Begränsad klimatpåverkan, Giftfri miljö, Levande sjöar och vattendrag, Ett rikt odlingslandskap, Levande skogar, God bebyggd miljö och Storslagen fjällmiljö. Länsstyrelsen genomför riktade kommunikationssatsningar med syfte att öka åtgärdstakten för dessa mål.

Länets kommuner, Landstinget och Regionförbundet tar i miljömålsprogrammet även ställning mot uranbrytning och utbyggnad av storskalig vattenkraft.

Miljömålet Ett rikt odlingslandskap

Länsstyrelsen har höjt prioriteringen för miljömålet Ett rikt odlingslandskap till den högsta nivån. Länet är rikt på natur och kulturområden, särskilt inom odlingslandskapet och flera jordbruksbygder ligger inom riksintresse för kulturmiljö. Det är därför viktigt med betande djur som nöt, får, get och häst. Idag är bristen på betande djur det största hotet mot de värdefulla miljöer som bidrar till biologisk mångfald. Därför är det viktigt med en bibehållen eller växande andel lantbruk med djurhållning. Idag är mjölkproduktionen den ekonomiskt och sysselsättningsmässigt viktigaste produktionsinriktningen för jordbruket i länet och det finns cirka 150 mjölkgårdar. Var femte mjölkleverantör har slutat och antalet mjölkkor har minskat med sju procent de senaste tre åren. Även köttproduktion av nöt är utsatt för svårigheter och antalet köttproduktionsföretag minskar, om än inte i samma takt som mjölkproduktionsföretagen.

Lantbruksstöden

Lantbruket i Jämtlands län är en mycket viktig näring, både för att upprätthålla sysselsättningen och för att uppnå regionala miljömål men även för samhället i stort, till exempel för att göra landskapet attraktivare såväl för besöksnäring som för åretruntboende. Lantbruket har även en stor del i att sköta landsbygdens infrastruktur, framförallt under vinterhalvåret. Det är därför av största vikt att lantbruket får sina EU-stöd i tid då det kan vara upp till en tredjedel av den ekonomiska bärigheten i jordbruksföretagen. Länsstyrelsen arbetar fortlöpande för en ännu effektivare och rättssäkrare handläggning samt för att de beslut som fattas ska vara lätta att förstå.

Länsstyrelsen har nått ett högre resultat än den nationella målsättningen angående andelen av de i tid utbetalade stöden till länets lantbrukare samt även arbetat för att få större träffsäkerhet mot de nationella målen.

Länsstyrelsen deltar med resurser i Jordbruksverkets projekt ProCap[2] som syftar till att förbereda införandet av den nya jordbrukspolitiken. Arbetet gäller bland annat IT- och regelutveckling i det nya Landsbygdsprogrammet.

Länsstyrelsen har analyserat förslag till nya stödområden för kompensationsstödet framöver och ser oroligt på att länet kommer att kunna delas in i fler stödområden än tidigare, vilket kommer att försvåra en utveckling av jordbruket i länet. I stort sett all jordbruksmark i Jämtlands län ligger på 300-400 meter över havet vilket gör förutsättningarna för produktion speciella men samtidigt möjliga tack vare andra positiva förutsättningar som ljus och klimat men framförallt en utpräglad entreprenörsanda.

Under 2013 har en tjänsteman från Länsstyrelsen ingått i Miljömålsberedningens expertgrupp kring jordbruksmark.

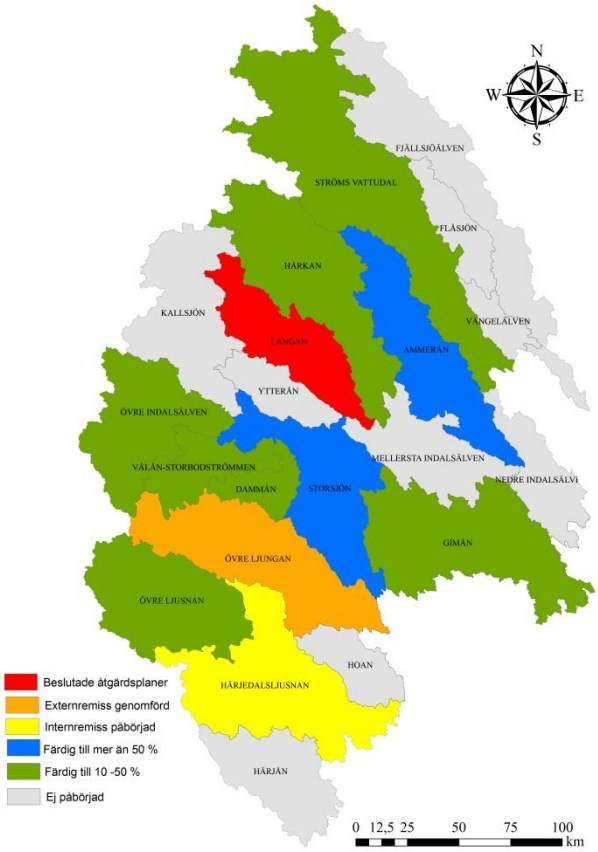
Vattenmiljö

Vattenförvaltningen enligt EU:s ramdirektiv för vatten kan ses som ett paraply för hela det nationella vattenmiljöarbetet och kanske det viktigaste strukturella verktyget för att på sikt kunna nå de vattenrelaterade miljökvalitetsmålen. Arbetet inom det samlade vatten-förvaltningsarbetet har genomförts i två parallella huvudprocesser. En process som handlar om att genomföra uppdragen i Bottenhavets gällande åtgärdsprogram samt en process där Länsstyrelsen bistår vattenmyndigheten i arbetet med att revidera statusklassningar, miljökvalitetsnormer och åtgärdsunderlag samt övervakningsprogram som underlag för kommande åtgärdsprogram och förvaltningsplan i nästa förvaltningscykel.

[2] CAP, The Common Agricultural Policy.

Uppdragen i Bottenhavets åtgärdsprogram

I arbetet med att genomföra Länsstyrelsens uppdrag i Bottenhavets åtgärdsprogram har arbetet fokuserats på konkret åtgärdsarbete genom kalkning och restaurering av flottledspåverkade vattenmiljöer samt att fortsätta det arbete som påbörjades 2012 med att ta fram åtgärdsplaner för länets 21 vattensystem. I åtgärdsplanerna beskrivs varje vattensystem med en prioritering av viktiga åtgärder, inklusive tillsyn och verifierings-insatser, för nästföljande tre år. Fram-tagandet av dessa planer är arbets-krävande processer där en lång och bred förankringsprocess ingår. Den första planen, Långans vattensystem, färdig-ställdes 2012. Arbetet har under året pågått för sammanlagt elva vattensystem där en åtgärdsplan genomgått hela förankrings processen och ska beslutas inom kort. För en plan har förankringsprocessen påbörjats och för två planer är arbetet färdigställt till mer än 50 procent. Restarande sju påbörjade planer är färdigställda till en nivå på mellan 10-50 procent. Målet är att arbetet med vattensystemplaner ska vara genomfört före utgången av 2015.

Länsstyrelsen har under 2013 tagit fram en regional vattenförsörjningsplan, som identifierar de vattenresurser som är regionalt viktiga för dricksvattenförsörjningen, både idag och på lång sikt. Även om vi idag har generellt sett god tillgång till vatten av dricksvattenkvalitet behöver det inte vara en självklarhet i framtiden. Det är därför av yttersta vikt att de betydelsefulla dricksvatten-resurserna uppmärksammas i samhällsplaneringen och skyddas så att vattenförsörjningen säkerställs för framtiden. Idag saknar en stor del av de kommunala vattentäkterna fastställda vattenskyddsområden och kommunala vattenförsörjningsplaner saknas. Det är därför av stor vikt att arbetet med vattenskydd och att vattenförsörjningsplanering ges hög prioritet. Framtagandet av den regionala vattenförsörjningsplanen har gjorts i nära samverkan med kommunerna och är ett led i att främja en aktiv och fungerande planering av vatten- och avloppsfrågor på kommunal nivå och en ökad mellankommunal samverkan.

Bistå vattenmyndigheten

I den andra huvudprocessen med att bistå vattenmyndigheten i arbetet med underlagen inför nästa förvaltningscykel 2016-2021 har Länsstyrelsen fokuserat på arbetet med kvalitetssäkring och dataläggning och tillgängliggörande av interna dataunderlag samt påbörjat arbetet med att uppdatera statusklassning och åtgärdsunderlag.

Jämtland är, sett till ytan och till vattenförvaltningstermer som antalet vattenförekomster[3], tredje största länet i landet men har det klart lägsta sakanslaget i relation till yta och antalet

[3] drygt 4000 ytvattenförekomster och 236 grundvattenförekomster

vattenförekomster. Till detta hör även att påverkansbilden, som tillsammans med ovanstående kan ses som en fingervisning på vattenförvaltningsuppdragets egentliga omfattning, är väldigt stor i länet. De största miljöproblemen utgörs av vattenreglering för kraftproduktion, det moderna och historiska skogsbruket samt försurningen. Detta sammantaget innebär betydande svårigheter, inom båda huvudprocesserna, att klara arbetet inom gällande tidsramar. En ytterligare konsekvens av situationen blir att minimala resurser finns tillgängliga för att faktiskt genomföra de konkreta åtgärder, utöver kalkningen, som behövs för att uppnå beslutade miljökvalitetsnormer och vattenrelaterade miljökvalitetsmål.

Sektorsövergripande arbete och samordning av samhällsintressen och statliga myndigheters insatser

Internt Samrådsforum

Länsstyrelsen inrättade 2011 Samrådsforum som ett organ för interna tvärsektoriella samordningsfrågor och arbetet i detta forum har fortsatt 2013 med totalt 19 möten. Detta forum fungerar allt bättre för att identifiera frågor som kräver löpande samråd men även frågor som kräver utvecklingsinsatser för att samordning och samsyn ska bli bättre. Länsrådet leder detta arbete vilket är av stor strategisk betydelse. Under 2013 har flera frågor kring samråd, där naturskyddsintressen och utvecklingsintressen behöver samordnas, utvecklats. Även de frågor som har sitt ursprung i länsstyrelseinstruktionens § 5, de som kallas sektorsövergripande uppgifter, bevakas i Samrådsforum. Under 2013 har länsstyrelsen satt igång ett arbete för att se över samrådprocesser för att utveckla ännu effektivare former för att göra avvägningar i olika frågor.

Krisberedskap

På flera områden har Länsstyrelsen i arbetat med att utveckla verksamheten och att bryta nya vägar. Ett projekt Länsstyrelsen särskilt vill framhålla är Trygghetens Hus. Trygghetens Hus är ett samverkanskoncept som bygger på samlokalisering och samverkan mellan krisberedskapsansvariga myndigheter från vardag till kris. Intresset har varit stort från hela landet så även från våra kollegor i Norge. Bland andra har vi haft besök från Alarmeringstjänst-utredningen och Försvarsfastighetsutredningen i studiesyfte. I projektet har Länsstyrelsen ett nära samarbete med Mittuniversitetet för att få en vetenskaplig inriktning på utvecklingsarbetet. Även regeringen har genom försvarsminister Karin Enström framhållit Trygghetens Hus som ett föredöme i samverkan.

Andra exempel på samverkan finns i kapitlet Naturvård, samt miljö och hälsoskydd, i redovisningen av regleringsbrevsuppdrag 47 under rubriken Samverkan och i kapitlet Folkhälsa under rubriken Samarbete på lokal, regional och nationell nivå.

Främja länets utveckling, tillståndet i länet samt händelser under året

Befolkningen – stora inomregionala skillnader

Befolkningen i länet har under året legat ganska konstant runt 126 200 personer. Befolkningen har dock minskat i alla kommuner utom i Åre, Krokoms och Östersunds kommuner. Befolkningsstrukturen i länet som helhet avviker inte dramatiskt mot riksgenomsnittets, även om andelen äldre är något högre i Jämtlands län än i riket som helhet. Däremot finns stora skillnader i befolkningsstrukturen mellan länets olika kommuner. Andelen barn är mycket liten i alla kommuner utom i Krokom, Åre och Östersund. I alla kommuner utom i Åre och Östersunds kommuner finns en tydlig ”midja” på pyramiden med få unga vuxna, likaså är andelen kvinnor i

familjebildande och yrkesverksamma åldrar lägre i många av de mindre kommunerna. En ökad inflyttning till länet är därför mycket angelägen.

Befolkningsminskningen på landsbygden medför också att servicen i länets glesast befolkade områden är hotad. Länsstyrelsen har under året startat arbetet med att ta fram ett nytt serviceprogram för perioden 2014-2018.

Länets stora utmaning är att vända den negativa befolkningsutvecklingen.
Flyttmönster är en indikator på en regions attraktivitet. Rörligheten bland unga är stor i hela landet. Flera av länets kommuner kännetecknas av brist på ungdomar och särskilt unga kvinnor. Att unga kvinnor lämnar landsbygden och mindre tätorter har länge uppmärksammats. Aktuell statistik visar att även unga män flyttar i nästan samma utsträckning. Länet får en allt äldre befolkning med behov av vård och omsorg. Samtidigt som 3 400 arbetstagare inom vård- och omsorg går i pension de närmaste tio åren måste dessa behov tillgodoses.

De äldres boende är en kärnfråga för Sverige, ett samhälle i demografisk förändring. Andelen individer mellan 64 och 79 år kommer att öka från dagens 1,1 miljoner till 1,4 miljoner år 2015. En majoritet av den äldsta befolkningen är kvinnor. Antalet kvinnor över 80 år är dubbelt så många som antalet män i samma ålder. Störst relativ andel äldre över 80 år finns bland annat i glesbygdskommuner i norra Sverige. Kvinnor och mäns åldrande, livsvillkor och hälsosituation skiljer sig åt. Vilka utmaningar och möjligheter som detta innebär för boende, trygghet och omsorgslösningar i olika kommuner är fortfarande osäkert.[4] Det finns ett behov av studier hur kommuner kan upprätthålla tryggheten i vardagen, till exempel vid olyckor i hemmet, och vid kriser som längre elavbrott.

Andel utrikesfödda
Jämtland är det län som har näst lägst andel utrikes födda i landet. I samtliga av länets kommuner har dock andelen utrikes födda ökat under hela 2000-talet. I länet som helhet har andelen utrikes födda ökat från 4,1 procent till 6,9 procent de senaste tio åren. Invandringen har således ökat de senaste åren och den har en avgörande betydelse för att bryta den nedåtgående befolkningsutvecklingen i länet. Under årets första tre kvartal har nettoflyttning mot utlandet varit + 995 personer.

Högst andel utrikes födda finns för närvarande i Bräcke och Strömsunds kommuner med 9,4 respektive 9,3 procent. En stor del av förklaringen är de ökade flyktingsströmmarna i världen. Flyktingmottagningen står således för en stor del av invandringen och under 2013 ökade mottagningen kraftigt i länets kommuner till 700 nyanlända vilket är i nivå med de överenskommelser som finns.

Nytt för 2013 är också att länet har asylmottagning. Totalt har länet runt 850 platser för asylsökande i fyra av länets kommuner. Många av dem kommer att ingå i länets befolkning då de fått uppehållstillstånd men ännu väntar på kommunplacering.

Det är glädjande att konstatera att det finns en stark vilja i länet, hos länets kommuner, att ta emot både flyktingar och asylsökande. Dessvärre utgör ibland bristen på bostäder ett hinder för att ta emot så många som vi skulle vilja.

[4] Thorslund et al. 2004, Van Dussen & Morgan 2009.

I länets tillväxtområden Åredalen, Östersund och de angränsande områdena av Krokoms kommun råder bostadsbrist, liksom i länets starka turistdestinationer. Det förväntade bostadsbyggandet under de kommande två åren i dessa länsdelar bedöms inte vara tillräckligt för att möta efterfrågan på bostäder.

Sysselsättningen – som riket

I Jämtlands län har arbetsmarknaden fortsatt att återhämta sig under 2013 med låga varsel, ökade lediga platser och sjunkande arbetslöshet. Så skriver Arbetsförmedlingen i sin prognos från oktober 2013. I deras undersökning i våras hade arbetsgivarna en positiv syn på utvecklingen men den har inte uppfyllts fullt ut. Detta kan förklara deras dämpade förväntningar inför första halvan av 2014 men däremot verkar de något positivare på lite längre sikt. Kapacitetsutnyttjandet har ökat marginellt och likaså har bristtalen ökat något. Arbetsförmedlingen bedömer mot bakgrund av detta att den avmattning som skett under senare delen av 2012 höll i sig första halvåret 2013. Under senare delen vände det något men från ett utsatt läge. En svag förbättring kommer att fortgå 2014 om än från ett lågt utgångsläge.

Arbetslösheten har under året minskat och ligger nu runt rikssnittet men är fortfarande för hög. Den totala arbetslösheten motsvarar 8,3 procent, en minskning med 0,3 procentenheter jämfört med för ett år sedan. Snittet för riket låg i oktober på 8,5 procent, en minskning med 0,1 procentenheter vid samma jämförelse. Den lägsta arbetslösheten noteras i Krokoms kommun med 6,4 procent medan Ragunda hade länets högsta notering med 10,6 procent.

Kvinnor och män i Jämtlands län arbetar och studerar åtskilda. Ungefär 50 procent av kvinnorna och 20 procent av männen arbetar inom offentlig förvaltning. Inom den privata sektorn arbetar 50 procent av kvinnorna och 80 procent av männen. De mest könssegregerade näringsgrenarna, där i huvudsak bara kvinnor eller män arbetar, återfinns inom byggnads- och energisektorn, vård och omsorg samt utbildningssektorn. Prognoser visar att det kommer att vara brist på kompetens inom dessa yrken år 2020.

I Arbetsförmedlingens undersökning hösten 2013 anger över hälften av arbetsgivarna inom den offentliga sektorn att de upplevt svårigheter att få tag på arbetskraft. Jämtlands län finns i rikstoppen. Arbetskraftsutbudet i länet förväntas minska ytterligar med anledning av den negativa befolkningstrenden[5]. Vi behöver ta tillvara varje resurs. Det blir allt viktigare att flickor och pojkar gör val efter fallenhet och förmåga som innebär mindre risk för avhopp från utbildning och/eller anställning.

Länet står också inför en kompetensförsörjningsproblematik. Beräkningar visar att fram till 2025 kommer 22 000 personer att lämna arbetsmarknaden och det finns bara 15 000 unga som kan ta deras plats. Både offentliga och privata arbetsställen påverkas. Stora avgångar kommer att ske inom vård och utbildning men även personal med högre teknisk kompetens i företag och chefer kommer att bli bristyrken. Länet behöver fortsatt kraftsamla för att möta denna problematik.

[5] Arbetsmarknadsutsikterna hösten 2013 Jämtlands län. Arbetsförmedlingen.

Könssegregering begränsar kompetensförsörjning

Brist på kompetens inom olika branscher och yrken beror på att ett otillräckligt antal personer utbildats inom området. En annan orsak är demografiska förändringar som gör att ovanligt många personer på kort tid lämnar arbetsmarknaden.

I den undersökning som arbetsförmedlingen redovisade under våren 2012 angav hela 47 procent av regionens offentliga arbetsgivare en brist på läkare, psykologer, distriktssköterskor, speciallärare, förskolelärare, markingenjörer med flera. Detta talar för insatser som vidgar rekryteringsbasen och bryter regionens könssegregerade arbetsmarknad.

Företagande

Jämtland är ett relativt företagstätt län. Enligt SCB utgör andelen företag som ägs av kvinnor knappa 15 procent. När det gäller nystartade företag som ägs av kvinnor respektive män under åren 1997 – 2010, är den genomsnittliga fördelningen 30 procent kvinnor och 50 procent män. Att arbeta för lika villkor för kvinnor och män vid exempelvis rådgivning är därför väl motiverat. Nationalekonomiska studier visar att jämställdhet är ekonomiskt lönsamt på företagsnivå, och en förutsättning för regional tillväxt.

Förhållandena i länet kan sammanfattas så här; 88 procent av företagen har en man som VD. I drygt var fjärde av företagens styrelser finns en kvinna i styrelsen. Av det totala antalet styrelseledamöter står kvinnor för 16 procent av ledamöterna. Ser man på omsättningen i de företag som har en kvinna som VD står de företagen för 14 procent av omsättningen i länets företag, vilket är högst i landet där genomsnittet är åtta procent.

Trygghet

Kvinnors rättigheter till makt och inflytande är viktiga för att skapa ett fredligt samhälle menar forskare.[6] När kvinnors attityder och värderingar får större inflytande, till exempel att kvinnor i högre utsträckning löser konflikter utan våld, sker förändringar av normerna i samhället.

I en studie undersöktes för några år sedan svenska gymnasieelevers upplevelser av sexuella trakasserier. Studien visade att de vanligaste kränkningar som flickor utsattes för var nedvärderande kommentarer, attraktivitetsrankningar och sexuella kommentarer. En stor andel hade också varit utsatta för betydligt grövre saker; 41 procent angav att de någon gång hade upplevt att någon tryckt eller gnuggat sig mot dem och 17 procent angav att detta var något de upplevt återkommande.

Vårterminen 2012 genomfördes en enkät, riktad till årskurs 2, vid gymnasieskolor i Jämtlands län. Svarsfrekvensen var 84 procent. 644 elever deltog varav 336 pojkar och 308 flickor. Resultatet visar att 20 procent av pojkarna fått homofoba tillmälen. 23 procent av flickorna har fått sin kropp kommenterad. Lika många har blivit tafsade på.

15 procent av flickorna och 25 procent av pojkarna har blivit utsatta för fysiskt våld. 17 procent av flickorna och sex procent av pojkarna har blivit utsatta för sexuellt tvång.
Sexuella trakasserier påverkar den psykiska ohälsan men även skolprestation och utbildningsval. Det leder till otrygghet i skolan med åtföljande frånvaro. På sikt medför det en normalisering till att acceptera eller förvänta sig en sexistisk miljö. I genomsnitt var femte elev i länet slutför inte sin gymnasieutbildning. Orsakerna är komplexa, men Ungdomsstyrelsen visar i sin rapport[7] att mobbning, socialt utanförskap, brist på pedagogiskt stöd och vuxna som inte bryr sig är de

[6] Lucas Gottzén, docent i socialt arbete. Jerzy Sarnecki, professor i allmän kriminologi.
[7] 10 Orsaker till avhopp. Ungdomsstyrelsen 2013:2.

främsta orsakerna till avhopp från gymnasiet. Länsstyrelsen arbetar på uppdrag från regeringen med att motverka våld i nära relationer. I det ingår att kvinnor och män, flickor och pojkar, ska ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet. Och att de upplever Jämtlands län som tryggt och säkert på offentliga platser, i skolan, i hemmet och vid särskilda boenden.

Utvecklingsarbetet

Länsstyrelsen har under året fortsatt att diskutera med Regionförbundet om hur det på ett samordnat sätt skulle kunna genomföras ett gemensamt utvecklingsarbete kring tillståndet i länet. Länsstyrelsen har bidragit med synpunkter i samband med framtagandet av en ny regional utvecklingsstrategi. Vidare har Länsstyrelsen, Regionförbundet och tre av länets kommuner påbörjat ett gemensamt projekt för samhällsplanering för hållbar näringslivsutveckling.

Infrastruktur med problem

Länsstyrelsen har i september 2013 lämnat synpunkter på det förslag till *Nationell plan för transportsystemet* som varit föremål för remissbehandling. I det sammanhanget pekades bland annat på behovet av medel för åtgärdande av bristen på Mittbanan mellan Storlien och riksgränsen mot Norge. Medel för åtgärdande av denna brist fanns inte med i Trafikverkets förslag till plan. Problemen på detta banavsnitt, benämnt ”Stora Helvetet”, visade sig i november 2013 vara så stora att Trafikverket beslutat att stänga av banan för all trafik i avvaktan på ytterligare utredningar av banvallens status. Detta är ytterligt allvarligt, särskilt som det norska Stortinget så sent som i juni 2013 beslutat att rusta upp och elektrifiera banan på den norska sidan gränsen, den så kallade Meråkerbanan. Med en upprustad och elektrifierad bana mellan Sundsvall – Östersund – Trondheim bedöms förutsättningarna för en positiv utveckling efter stråket, inte minst i Jämtlands län, öka kraftfullt. Det är därför utomordentligt angeläget att Trafikverket tilldelas resurser för att snarast möjligt vidta de åtgärder som behövs för att banan ska kunna tas i drift igen.

Jordbruket – hög hastighet i strukturomvandlingen

Strukturomvandlingen inom jordbruket fortsätter med oförminskad hastighet. Mjölkproduktionen är den ekonomiskt och sysselsättningsmässigt viktigaste produktionsinriktningen för jordbruket i länet men antalet mjölkproducenter minskar stadigt. Var femte mjölkleverantör har slutat och antalet mjölkkor har minskat med sju procent de senaste tre åren Även köttproduktion av nöt är utsatt för svårigheter och antalet köttproduktionsföretag minskar, om än inte i samma takt som mjölkproduktionsföretagen. Länet har en situation där mejerier och slakterier ligger utanför länet vilket medför en sämre konkurrenssituation på grund av ökade kostnader samt en djurskyddsproblematik vad gäller slakttransporter.

Länet är rikt på natur och kulturområden, särskilt inom odlingslandskapet och flera jordbruksbygder ligger inom riksintresse för kulturmiljö. Det är därför viktigt med betande djur som nöt, får, get och häst. Tyvärr är bristen på betande djur största hotet mot de värdefulla miljöer som bidrar till biologisk mångfald. Länsstyrelsen har tillsammans med LRF lyft fram denna problematik.

<u>Ny jordbrukspolitik och nytt Landsbygdsprogram</u>

Jordbrukets utveckling i länet är mycket viktig att bevaka i slutförhandlingarna om en ny period för CAP och landsbygdsprogrammet. Under året har Länsstyrelsen aktivt deltagit i olika arbetsgrupper inför införandet av ny jordbrukspolitik och nytt Landsbygdsprogram. Förslaget till den nya stödområdesindelningen för kompensationsstöd har analyserats och diskuterats aktivt i olika forum. Länsstyrelsen har också aktivt deltagit i miljömålsberedningens expertgrupp kring jordbruksmark

Potentiell utveckling av vattenbruk i länet

Odling av konsumtionsfisk, främst regnbåge och röding, har en mycket stor utvecklingspotential inom länet och intresset av att etablera storskaliga fiskodlingar har ökat i länet, främst i länets större vattendrag. Regleringsmagasinen omnämns bland annat i den nationella vattenbruksstrategin som lämpliga platser för expansionen. Den etablering som sker i länet och de utsläpp som sker påverkar samtliga vattendrag nedströms och i sista hand Östersjön. I likhet med vattenkraft, energitorvbrytning, mineralärenden samt vindkraftsetableringar kolliderar här ofta olika intressen med varandra.

Odlingsvolymerna har under de senaste åren ökat markant men kunskapen om miljöbelastningen och sötvattenpåverkan från *större* anläggningar är begränsad. Länsstyrelsen önskar främja etableringarna om detta är förenligt med ett miljömässigt hållbart nyttjande av länets naturresurser. Länsstyrelsen försöker vara avvägningsmyndighet och se om de olika intressena kan samverka och samexitera eller om något intresse måste ges företräde. För att kunna optimera ett hållbart vattenbruk anser Länsstyrelsen att det är mycket angeläget att regeringen bidrar till att kunskap och verktyg tas fram för att möjliggöra en vetenskapligt grundad bedömning av miljöpåverkan från vattenbruk. Inom länet finns etablerade vattenbruksanläggningar som mycket väl kan användas som pilotanläggningar för att öka kunskapen om miljö- och hälsokonsekvenser exempelvis vad gäller utsläpp av närsalter och dess effekter på ekosystemet, rymningseffekter på vildfiskbestånden, spridning av fisksjukdomar exempelvis via bakterier, virus, parasiter, odlingstekniker med mera.

Sjukdomar i fiskodlingar

Sverige har under många år varit förskonade från de allvarliga anmälningspliktiga fisksjukdomar som är vanligt förekommande i många andra europiska länder. Situationen har tyvärr dock förändrats till det sämre och antalet sjukdomsutbrott har ökat. En anledning är den stora brist på sättfisk och sättfiskodlingar som krävs för att säkerställa sättfiskbehovet i den snabba expansion av stora matfiskodlingar som pågår i Norrlands inland och vid Norrlandskusten. Bristen medför att importen av rom för sättfiskproduktion har ökat ifrån övriga europeiska länder och i enstaka fall även ifrån USA. Som en följd av detta har det i Jämtlands och Örebro län vid två vattenbruksanläggningar och i naturvatten hittats en för europeiska förhållande tidigare okänd parasit, Agens X, tillhörande släktet Sarcocystis. Parasiten medförde att all sättfisk slaktades ut vid Överumans fisk AB:s anläggning vid Hölleforsen i Indalsälven. Den oklara situationen vid Fiskhälsan AB och den pågående omorganisationen av fiskhälsokontrollen i Sverige som hanteras av Jordbruksverket har inneburit att underlaget för beslutsfattande i fiskutsättningsärenden har försämrats och ökat riskerna för spridning av fisksjukdomar till länets fiskodlingar och naturvatten.

Länsstyrelsens tillsynsuppgifter

Tillsynsuppgifter

Länsstyrelsen har utfört tillsyn över flertalet av de områden den har tillsyn över. Den egeninitierade tillsynen är emellertid hårt prioriterad och får ofta stå tillbaka för den händelsestyrda tillsynen.

Tillsynsvägledning

Länsstyrelsen gör årligen tillsyn eller tillsynsvägledning av kommuner och kommunal verksamhet. I samband med detta ger Länsstyrelsen en samlad återrapportering av all tillsyn vid ett tillfälle till den kommunala ledningen utöver rapporteringen till respektive nämnd och

verksamhet. Detta sker årligen i två av länets åtta kommuner. Återrapporteringen sker såväl genom en samlad rapport som genom ett möte där återrapportering sker. Under 2013 skedde en koncentrerad tillsyn av Strömsunds och Åre kommuner, möte för återrapportering är planerat till februari 2014. Under februari 2013 skedde återrapportering av tillsyn som skett under 2012 av Bergs och Härjedalens kommuner.

Tillsynsobjekt

Länsstyrelsen har en förhållandevis hög andel egna tillsynsobjekt inom miljöfarlig verksamhet. En särskild satsning har skett avseende tillsyn av vindkraftsparker under uppbyggnad främst avseende uppfyllande av villkor avseende kompensation och reglering av renskötsel i området, vattenkraft, energitorvtäkter, täkter som omfattas av reglerna i 9 kap. miljöbalken. Därtill har viss händelsestyrd tillsyn utförts främst inom vattenverksamhet och undersökningar med anledning av uranprospektering. Det senare området skapar både mycket oro i de aktuella bygderna och många kontakter med olika företrädare.

Länsöverskridande samarbeten kring tillsyn

Länsstyrelsen har ett aktivt samarbete med Länsstyrelsen i Västernorrlands län. Det har träffats avtal om samarbete om tillsyn av vindkraftsparker under uppbyggnad avseende parker som är placerade vid länsgränsen. Ärenden avseende ansökan om miljöfarlig verksamhet som prövas av Miljöprövningsdelegationerna koncentrerades till Länsstyrelsen i Västernorrlands län den 1 juni 2012. Ett avtal träffades dock mellan länsstyrelserna om att Länsstyrelsen i Jämtlands län, till och med årsskiftet 2013-2014, fortsätter handlägga vissa av dessa ärenden. Länsstyrelsen i Jämtlands län yttrar sig även i samtliga ärenden såsom tillsynsmyndighet och berörd länsstyrelse.

Länsstyrelsens tillsyn över de av Länsstyrelsen utsedda bitillsyningsmännen koncentrerades till Länsstyrelsen i Västernorrlands län från och med den 1 juli 2012. Inom den fortsatta samverkan mellan våra båda länsstyrelser har det avtalats om att Länsstyrelsen i Jämtlands län även fortsättningsvis utför denna tillsyn i både Jämtlands och Västernorrlands län.

Avseende regleringsbrevsuppdrag 57 för år 2012, om att länsstyrelserna ska utöva ökad tillsyn enligt miljöbalken av vattenverksamheten med fokus på kraftverk, dammar och vattenreglering, har Länsstyrelsen tagit aktiv del i arbetet och tillhandahållit personal för andra länsstyrelser att nyttja. Samarbete har skett med Länsstyrelsen i Västernorrlands län, Länsstyrelsen i Gävleborgs län samt Länsstyrelsen i Dalarnas län. Redovisning har skett under 2013 direkt till Miljödepartementet i enlighet med uppdraget. Uppdraget har gett ett flertal tillsynsärenden och arbetet med tillsynen är ännu inte avslutad eftersom den i många avseenden är flerårig. Den samverkan som skett har haft som syfte att söka effektivisera tillsynsarbetet samt utveckla arbetsmetoder, kompetensöverföring, metodöverföring med mera för att förbättra tillsynen.

Informationsåtgärder

Länsstyrelsen har arbetat med förebyggande tillsyn genom informationsåtgärder och möten med olika aktörer riktat mot naturvårdsfrågor. Länsstyrelsen har årligen två större informationsinsatser angående terrängkörning i lokal media. På våren informeras om vad som gäller för barmarkskörning och på hösten vad som gäller för skoterkörning.

I det informationsmaterial som tas fram avseende naturreservat och nationalpark informerar Länsstyrelsen om vad som är tillåtet och inte tillåtet i naturreservat och nationalparker. Länsstyrelsen har i samband med tillsynsvägledning för täkthandläggare hos kommunerna även informerat om olika hotade arter. Ett samarbete med Svenska kraftnät och Jämtkraft AB finns för

miljöarbeten i kraftledningsgator. Länsstyrelsen har informerat Trafikverket om artdata för att öka och påverka deras miljöhänsyn.

Samverkan andra myndigheter

Länsstyrelsens målsättning är att fortsätta och utveckla den operativa samverkan och samordningen med polisen avseende tillsyn av terrängkörning, artskydd, jakt och fiske. Denna samverkan och samordning, sker idag regelbundet. Under året har Länsstyrelsen, åklagare och polis genomfört flera möten med syfte att skapa en gemensam problembild avseende brottslighet kopplad till terrängkörning, områdesskydd, artskydd, jakt och fiske. Ett flertal tillsynsinsatser har genomförts tillsammans med polisen. Vidare har Länsstyrelsen aktivt deltagit i polisens arbete med identifiering av miljöfarliga varor som fraktats inom länet utan tillstånd.

Tillsyn inom det veterinära området

Länsstyrelsen har under året utfört tillsyn och kontroll över följande delar av det veterinära området. Tillsyn över djurhälsopersonal, kontroll av djurskydd, kontroll av primärproduktion av livsmedel och foder, kontroll av animaliska biprodukter, semineringsverksamhet, smittsamma sjukdomar och läkemedel samt kontroll av hästpass. Vidare har den kommunala livsmedelskontrollen reviderats.

Dödsbon

Länsstyrelsen utövar tillsyn över de dödsbon som äger jordbruksfastigheter och att dessa fastigheter avyttras från dödsboet inom reglerad tid.

Övrig förvaltning

PRESTATIONER (VOLYMER OCH KOSTNADER) Avser verksamhet 20* och 21*	2013	2012	2011
Årsarbetskrafter män [1)]	3,19	2,30	2,28
Årsarbetskrafter kvinnor [1)]	1,82	2,81	4,53
Andel av totala årsarbetskrafter (%)	2,57	2,62	3,57
Verksamhetskostnader inkl. OH (tkr) totalt	5 639	5 432	6 545
Andel av totala verksamhetskostnader (%) [2)]	3,02	2,96	3,71
Antal ärenden, inkomna och upprättade	1 155	1 302	1 355
Antal beslutade ärenden	1 221	1 287	1 357
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år	10	4	15
Bidragsutbetalningar där Länsstyrelsen gör utbetalningen (tkr)	36 603	47 858	74 402

[1)] 1 årsarbetskraft = 1760 timmar
[2)] Andel av total verksamhetskostnad inklusive OH exklusive resurssamverkan. Uppgiften hämtas från tabell B.

Kommentarer till tabellen
Inga kommentarer, ärendekommentarer se tabell H.

Länsstyrelseinstruktion 4§

1. De allmänna valen

Efterträdarval
Under året har efterträdarval gjorts löpande efter beslut från kommunfullmäktige.

Europaparlamentsval samt val till riksdag, kommun och landsting
Förberedelsearbetet med 2014 års Europaparlamentsval i maj och val till riksdag, kommun och landsting i september har påbörjats. Det har varit ett flertal informations- och utbildningsmöten via kommunikationssystemet Lync under hösten 2013. En sammankomst i Stockholm med Valmyndigheten har genomförts. Planeringen inför valen har påbörjats angående personal och tekniska lösningar samt lokaler, dels för valnatten men även för kontrollräkningen veckan efter valen.

Hur arbetstopparna har fördelats under föregående val har studerats i tidredovisningssystemet, fördelat på jurister och handläggare så att planering hur arbetet kan genomföras och fördelas på nu befintlig personal och personal som måste rekryteras för specifika uppgifter för att ersätta ordinarie personal. Datum för utbildning och information i samarbete med Valmyndigheten till valnämnderna i kommunerna i länet har bestämts och inbjudan har sänts ut.

Beslut om två sammanslagningar av valdistrikt har gjorts på förslag från aktuell kommun.

Trafikföreskrifter

PRESTATIONER (VOLYMER OCH KOSTNADER) Avser verksamhet 25*	2013	2012	2011
Årsarbetskrafter män [1)]	0,12	0,07	0,06
Årsarbetskrafter kvinnor [1)]	0,64	0,80	0,65
Andel av totala årsarbetskrafter (%)	0,39	0,44	0,37
Verksamhetskostnader inkl. OH (tkr) totalt	667	708	629
Andel av totala verksamhetskostnader (%) [2)]	0,36	0,39	0,36
Antal ärenden, inkomna och upprättade	239	268	161
Antal beslutade ärenden	237	280	252
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år	0	0	0
Bidragsutbetalningar där Länsstyrelsen gör utbetalningen (tkr)	0	0	0

[1)] 1 årsarbetskraft = 1760 timmar
[2)] Andel av total verksamhetskostnad inklusive OH exkl resurssamverkan. Uppgiften hämtas från tabell B.

Andra väsentliga prestationer och resultat

Arbetet har fortsatt med att hålla den rikstäckande databasen för trafikföreskrifter, RDT, aktuell. Det finns fortfarande föreskrifter som saknas i databasen och en hel del som behöver aktualiseras. Det hänvisas till exempel till skolor som numera är nedlagda. Därför behöver trafikföreskrifterna skrivas om till aktuella förhållanden.

Trafikverket har gjort ombyggnader av vägar och härigenom har hastigheterna setts över. Trafikverket har som långsiktigt mål att införa jämna 20-steg i hastighetsbegränsningarna med undantag för 110 kilometer i timmen och 30 kilometer i timmen. Enligt Trafikverket kommer det att ta många år att genomföra projektet.

Därutöver har arbetet med ansökan från privatpersoner behandlats liksom tidigare år.

Ansökningar för Tävling på väg kan i en del fall leda till en stor arbetsinsats. I vissa ärenden är det flera instanser inom Länsstyrelsen som måste samordnas, exempelvis när tävlingen även går i terräng.

Livsmedelskontroll, djurskydd och allmänna veterinära frågor

PRESTATIONER (VOLYMER OCH KOSTNADER) Avser verksamhet 28*	2013	2012	2011
Årsarbetskrafter män [1)]	0,58	0,99	0,97
Årsarbetskrafter kvinnor [1)]	5,79	5,69	5,30
Andel av totala årsarbetskrafter (%)	3,28	3,42	3,28
Verksamhetskostnader inkl. OH (tkr) totalt	6 580	6 628	5 919
Andel av totala verksamhetskostnader (%) [2)]	3,52	3,61	3,35
Antal ärenden, inkomna och upprättade	918	982	939
Antal beslutade ärenden	917	1 012	944
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år	0	0	1
Bidragsutbetalningar där Länsstyrelsen gör utbetalningen (tkr)	0	0	0

[1)] 1 årsarbetskraft = 1760 timmar
[2)] Andel av total verksamhetskostnad inklusive OH exklusive resurssamverkan. Uppgiften hämtas från tabell B.

Kommentarer till tabellen

Under året har verksamhetens behov bidragit till en utökning med 0,3 årsarbetstid inom administration, samtidigt har en periods sjukskrivning påverkat antalet djurskyddskontroller. Därför visar tabellen en bibehållen kostnad, men en minskning av ärendemängd.

Projekt för verifiering av kontroll

För att bemöta kritik som EU riktat mot Sverige har Länsstyrelsen under året bedrivit ett internt projekt med syfte att ta fram en modell för verifiering av den egna kontrollen enligt Artikel 28 i kontrollförordningen (EG) nr 882/2004. En projektplan med tillhörande checklistor för verifiering av djurskyddskontrollen har tagits fram och använts i granskningen. Brister i kontrollsystemet har identifierats och korrigerande åtgärder har föreslagits. Projektet beskrivs i sin helhet i en projektrapport. Projektmodellen kommer efter utvärdering och granskning att läggas in i linjearbetet och därefter kommer arbetet att starta med att anpassa och implementera modellen för övriga relevanta kontrollområden. De centrala verken samt övriga länsstyrelser har visat intresse för modellen och presentation kommer att hållas för länsstyrelserna i början av 2014.

Länsstyrelsen har även deltagit i den arbetsgrupp som arbetat med att ta fram målbild, indikatorer och nyckeltal för djurskyddskontrollen.

Tabell 1.1: Verksamma veterinärer och djurskyddsinspektörer

Länsfakta	2013-12-31	2012-12-31	2011-12-31
Antalet verksamma veterinärer i länet (st)	**51**	**48**	**48**
varav antal män (st)	*10*	*10*	*11*
varav antal kvinnor (st)	*41*	*38*	*37*
Antal personer som varit föremål för tillsyn över djurhälsopersonal	**14**	**14**	**11**
Inspektörer inom djurskyddskontroll (åa)	***3,5***	**4**	**4,5**
varav män (åa)	*0*	*0*	*0*
varav kvinnor (åa)	*3,5*	*4*	*4,5*
Inspektörer inom kontrollen av livsmedel och foder i primärproduktionen (åa)	**0,3**	**0,5**	**0,5**
varav män (åa)	*0*	*0*	*0*
varav kvinnor (åa)	*0,3*	*0,5*	*0,5*
Antalet genomförda kontroller av insamling och transport av animaliska biprodukter	**0**	**4**	**3**
Antal kontroller av hästpass	**31**	**31**	**23**

Källa: Länsstyrelsens ekonomisystem Agresso, ärendehanteringssystemet Platina, Vet@bas, Djurskyddskontrollregister

Kommentar tabell 1.1

Antalet veterinärer avser kliniskt verksamma veterinärer, det vill säga djurhälsopersonal. Resurserna för djurskyddskontroll och primärproduktionskontroll har varit reducerade jämfört med tidigare år på grund av sjukskrivning.

Kontroll av foder och livsmedel i primärproduktionen

Under 2013 har 30 kontroller av foder och 31 kontroller av livsmedel i primärproduktionen utförts. Kontrollerna samordnas delvis med tvärvillkorskontrollerna. Ett fall med allvarliga brister har påträffats i foderkontrollen. Ett antal nötkreatur hade ätit stora mängder ensilageplast vilket påvisades vid slakt. Ärendet överlämnades till åklagare. Inom livsmedelskontrollen har endast ett fåtal mindre allvarliga brister påträffats.

Kontroll av läkemedel

I början av året upptäckte media att det fanns odeklarerat hästkött i livsmedel. Efter det följde uppgifter om att hästar som behandlats med fenylbutazon gått till slakt fast de borde ha uteslutits ur livsmedelskedjan. Länsstyrelsen utförde under året en riktad kontroll avseende detta. Kontrollen samordades med tillsyn av veterinärerna. Hästar som behandlats med fenylbutazon söktes upp och kontroll utfördes om hästpassen fyllts i korrekt av veterinärerna. Brister som kan påverka livsmedelssäkerheten konstaterades. Endast ett pass av åtta kontrollerade var korrekt ifyllt. En häst hade gått till slakt och felaktiga karenstider har uppgivits av veterinärer. Länsstyrelsen har med anledning av detta i januari 2014 skickat ut information till veterinärerna om vikten av att fylla i hästpassen korrekt.

Revision av kommunal livsmedelskontroll, samverkan med kommunerna

Revision har utförts i Strömsunds, Åre och Bergs kommuner. Kommunerna har tagit till sig av de rekommendationer Länsstyrelsen lämnade vid föregående revision och situationen har markant förbättrats i de tre kommunerna. Länsstyrelsen har också medverkat i två länsträffar för kompetensutveckling av kommunala livsmedelsinspektörer.

Tabell 1.3: Djurskyddskontroller

Länsfakta	2013
Antal beslut enligt § 26 djurskyddslagen	15
Antal beslut om omhändertagande enligt 31 § respektive 32 § djurskyddslagen	20
Antal prövade djurförbud	2
Antal beslutade djurförbud	1
Antal prövningar om upphävande djurförbud	1
Antal beslut om upphävande av djurförbud	1
Antal åtalsanmälningar	9

Källa: Ärendehanteringssystemet Platina

Kommentar tabell 1.3

Djurskyddskontroll

Länsstyrelsen har utfört 243 djurskyddskontroller, fördelat på 39 procent anmälningsärenden inklusive uppföljande kontroll av brister, 47 procent planerade kontroller av i huvudsak lantbruksdjur inklusive uppföljande kontroll av brister, och 14 procent tillståndsärenden. Länsstyrelsen når i år inte riktigt upp till det nationella målet om 50 procent planerade kontroller. Detta beror på att enheten inte haft full bemanning under del av året. Nio ärenden med allvarligare överträdelser har överlämnats till åklagare. Av 20 beslut om omhändertagande rör 15 stycken herrelösa katter.

Anmälningsärenden som rör djurskyddsbrister av mindre allvarlig karaktär handläggs via brev och telefonsamtal till berörd djurägare. Trots att de kontroller som utförs efter anmälan är selekterade enligt ovan, visar sig merparten vara obefogade, det vill säga anmälda brister kan inte återfinnas vid kontroll. En viktig åtgärd för en effektiv hantering är därför att fortsätta med ett strikt urval av vilka anmälningsärenden som ska kontrolleras på plats.

Länsstyrelseinstruktion 4§

2. tillsyn över veterinärers verksamhet samt ledning och samordning av åtgärder mot djursjukdomar

Tillsyn över djurhälsopersonal

Länsstyrelsen har upprättat en flerårig tillsynsplan för djurhälsopersonalen som huvudsakligen bygger på Jordbruksverkets riktlinjer för kontrollintervall. Elva veterinärer, två godkända hovslagare och en legitimerad djursjukskötare har kontrollerats. Utöver detta har dokumentkontroll utförts på samtliga förskrivningar av läkemedel till djurhållningar vid så kallad villkorad behandling. I samband med den kontroll av hästpass som beskrivits tidigare, har allvarliga avvikelser rörande veterinärernas skyldighet att dokumentera vissa läkemedelsbehandlingar i hästpass, noterats. I något fall har andra brister i dokumentationen krävt uppföljning.

Djursjukdomar

Ett fåtal fall av anmälningspliktiga sjukdomar har förekommit i länet. Dessa har hanterats av distriktsveterinärerna. Om det rört sig om en zoonos[8] har Länsstyrelsen underrättat smittskyddsläkaren. Några gårdar i länet fick salmonellasmittat foder i samband med smitta på en foderfabrik i Uppland. Gårdarna sanerades och är nu friförklarade. Inga djur insjuknade. I övrigt har länet varit förskonat från allvarliga djursjukdomar under året. Länsstyrelsens veterinärer och beredskapshandläggare har deltagit i en nationell workshop om epizooti[9]samverkan arrangerad av Jordbruksverket.

Övervakning i form av dokumentgranskning av salmonellaprovtagning på fjäderfä i länets fem värphönsstallar har utförts kvartalsvis. Vitesföreläggande på grund av försenad provtagning har utfärdats i ett fall.

[8] Zoonoser är sjukdomar eller smittämnen som på ett naturligt sätt kan spridas mellan djur och människor.
[9] En epizooti är en allvarlig smittsam djursjukdom som kan utgöra ett hot mot människors eller djurs hälsa.

Regional tillväxt

PRESTATIONER (VOLYMER OCH KOSTNADER) Avser verksamhet 30*	2013	2012	2011
Årsarbetskrafter män [1)]	5,71	6,44	6,59
Årsarbetskrafter kvinnor [1)]	5,44	5,81	6,33
Andel av totala årsarbetskrafter (%)	5,73	6,27	6,76
Verksamhetskostnader inkl. OH (tkr) totalt	12 935	14 364	15 193
Andel av totala verksamhetskostnader (%) [2)]	6,93	7,82	8,61
Antal ärenden, inkomna och upprättade	411	411	315
Antal beslutade ärenden	395	367	331
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år	1	3	6
Bidragsutbetalningar där Länsstyrelsen gör utbetalningen (tkr)	145 899	147 564	157 045
Brukarundersökning			
Nöjdindex brukarundersökning – verksamhet 302, Företagsstöd inom regional tillväxt [3)]	65		

[1)] 1 årsarbetskraft = 1760 timmar
[2)] Andel av total verksamhetskostnad inklusive OH exklusive resurssamverkan. Uppgiften hämtas från tabell B.
[3)] Nöjdindex för verksamhet 302 från länsstyrelsegemensam brukarundersökning 2013. Nöjdindex varierar mellan 0 och 100, där 0 är lägsta betyg och 100 är högsta betyg. Genomsnitt för fem deltagande länsstyrelser är 66.

Kommentarer till tabellen

Brukarundersökning – Företagsstöd inom regional tillväxt 302

Länsstyrelsen har för området Företagsstöd inom regional tillväxt fått ett NöjdIndex på 65, vilket står sig bra i jämförelse med samtliga länsstyrelser. Avvikelsen från det genomsnittliga Nöjd-Indexet är marginell, endast en enhet lägre än genomsnittet.

Bästa redovisade värdet, det påstående som störst andels instämmer i, är för bemötande, vilket är mycket glädjande. Det lägsta värdet gäller kontakt via telefon: lätt att nå rätt person. Samtidigt har Länsstyrelsen det högsta värdet i jämförelse med de andra redovisade länsstyrelserna på den punkten. Lägre betyg men ändå bäst! Andra punkter där Länsstyrelsen får bästa resultat i jämförelse med andra länsstyrelser är kontakt via e-post: nöjd med svarstiden, god tillgänglighet, tillhandahåller rätt information och webbplatsens innehåll. De punkter det finns förbättringspotential är webbplatsens funktionalitet och tydlighet i beslutsmotiveringar.
Det är ett sammantaget positivt resultat av brukarundersökningen för Länsstyrelsen.

Andra väsentliga prestationer och resultat

Från årsskiftet 2010/2011 handlägger Länsstyrelsen i huvudsak nya ärenden avseende företagsstöd. Beslut avseende projekt och medfinansiering överfördes då till Regionförbundet. De personella resurser som arbetat med projekthanteringen överfördes samtidigt. De projektbeslut som fattades innan 2011, och som Länsstyrelsen hanterat utbetalningar av, har under 2013 i princip slututbetalats.

Den stadiga minskningen av årsarbetskrafter för hanteringen av regionalpolitiska medel efter 2010 beror på omprioritering mellan den verksamheten och hanteringen av Landsbygds-programmet, en hantering som efterhand blivit allt mer resurskrävande på grund av ökade krav på kontroller och ytterligare administrativa rutiner. Trots minskningen av personella resurser på

den regionalpolitiska sidan har hanteringen av de under åren inströmmade ärenden klarats med ett ökat beslutsfattande jämfört med tidigare år.

Under året har 144 ärenden avseende ansökningar om företagsstöd beslutats. Av dessa var 107 beslut om preliminärt beviljade medel, och resterande 37 ärenden, drygt 26 procent, var avslag eller återkallade ärenden. Till detta kommer fyra ärenden avseende yttranden till Tillväxtverket för investeringsärenden överstigande 25 mnkr. För stöd till kommersiell service har det fattats 37 preliminära beslut. Förutom dessa ärenden, som avsåg preliminärt beviljande av medel, hanteras löpande även utbetalningar genom del- och slutliga beslut. Utbetalningarna avser de preliminära beslut som tagits under 2013 och tidigare år, och som redovisat genomförda investeringar. Även del- och slutliga beslut i tidigare projektärenden ingår i redovisningen av beslutade ärenden. I övrigt hanterades också beslut rörande säkerhetsändringar, ägarförändringar, och andra typer av ändrings- och uppföljningsbeslut för hela stocken av ärenden.

Totalt har det beslutats om 87 863 tkr i företagsstöd fördelat på de 107 preliminära besluten. Dessa medel genererar beräknade investeringar på totalt 321 221 tkr, vilket ger en genomsnittlig stödnivå på 27,4 procent. Det är en genomsnittlig stödnivå i paritet med föregående år, 27,8 procent. Inom ramen för kommersiell service uppgår årets preliminära beslut till 2 134 tkr.

Det är inom ramen för Regionalt Investeringsstöd som merparten av medlen beviljats, 56 461 tkr, medan 17 783 tkr beviljats i form av Regionalt bidrag till företagsutveckling. Till så kallad såddfinansiering har 13 620 tkr beviljats.

Det är besöksnäringen som under en rad år genererat merparten av de investeringar som beviljats stöd, och det är likadant 2013. Av de regionala utvecklingsmedlen har 53 procent beviljats till länets basindustri besöksnäringen. Totalt har beslutats om 46 205 tkr vilket genererat investeringar i branschen med 163 601 tkr. De två andra huvudbranscherna för företagsstöd, verkstads- respektive träindustrin, har beviljats 21 procent respektive 6 procent av medlen.

Återrapportering regleringsbrev

RB 18. Länsstyrelserna ska redovisa exempel på och kommentera hur samverkan mellan länsstyrelserna och statliga myndigheter sker inom det regionala tillväxtarbetet samt hur denna samverkan utvecklats.

Samverkan mellan länsstyrelsen och statliga myndigheter inom regionala tillväxtarbetet

OECD-studie

Jämtlands län och Västernorrlands län har deltagit i en OECD[10]-studie med ett femtontal andra regioner i Europa och Nordamerika kring hur ökad produktion av förnybara bränslen kan bidra till regional tillväxt. Under året har Länsstyrelsen tillsammans med länsstyrelsen Västernorrlands län, Regionförbundet samt Nordregio anordnat en nordisk konferens på samma tema den 18-19 februari 2013 med cirka 50 deltagare. Konferensen summerade erfarenheterna från studien i de nordiska länderna och lade grunden för fortsatt nordiskt samarbete inom detta område.

[10] Organization for Economic Co-operation and Development (*OECD).*

Utvecklingsarbete

Länsstyrelsen har under 2013 tillsammans med Regionförbundet Jämtlands län, Åre, Östersund och Krokoms kommuner, med stöd från Tillväxtverket påbörjat ett pilotprojekt för att studera samverkan mellan översiktsplanering och regional tillväxt.

Länsstyrelsen har också haft kontakter med Tillväxtanalys och Tillväxtverket för att diskutera underlag och arbetssätt i arbetet med att utarbeta ett nytt regionalt serviceprogram för perioden 2014-2018.

Nationalparksarbete

Länsstyrelsen har under 2013 i samarbete med, och på uppdrag av, Naturvårdsverket slutfört förstudien om en eventuell framtida nationalpark i Sylarna-Vålådalen- Helagsområdet. I denna studie har även diskussioner förts med bland andra Tillväxtverket kring hur tillväxtaspekter skulle kunna vävas in i en nationalparksprocess. Exempelvis i möten med det så kallade Fjällrådet där, förutom nationalparken, diskussioner har förts kring flera andra processer i Sylarnaområdet såsom utformning och uppbyggnad av en ny fjällstation i Sylarna, hur ökad samverkan med Trondheims turistförening skulle kunna utveckla besöksnäringen över landgränsen mot Norge i Sylarnaområdet och hur rennäringen och samisk besöksnäring kan utvecklas i samverkan med andra turistoperatörer.

Mottagning och etablering av nyanlända

Länsstyrelsen ingår också tillsammans med Arbetsförmedlingen, Migrationsverket och Försäkringskassan i en regional överenskommelse kring mottagning och etablering av nyanlända invandrare i Jämtlands län. I detta arbete har Länsstyrelsen lyft fram invandringens och integrationens betydelse för den regionala utvecklingen och Länsstyrelsen har fortsatt diskussioner utifrån det faktaunderlag kring invandring och integration som togs fram 2012. Länsstyrelsen har också under 2013 haft två möten med statliga myndigheter, Migrationsverket, Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, Skatteverket och Polisen, inom ramen för integrationsarbetet och asylmottagningen. Även vid dessa möten har frågor om kopplingen mellan invandring och regional tillväxt lyfts fram.

Värdet av statlig verksamhet i länet.

Länsstyrelsen anordnade ett seminarium under Jämtland House-dagarna där Länsstyrelsen i samverkan med Tillväxtanalys, Statens Servicecenter och Inlandsinnovation lyfte fram statliga verksamheter i länet och diskuterade deras värde för den regionala utvecklingen.

RB 22. Länsstyrelserna ska bistå Regeringskansliet i förberedelserna av programperioden för 2014–2020 för EU:s sammanhållningspolitik samt landsbygds-, havs- och fiskerifonden inklusive arbetet med en partnerskapsöverenskommelse med EU-kommissionen.

Programperioden för 2014–2020

Länsstyrelsen har deltagit i den av regeringskansliet anordnade konferensen i början av året om partnerskapsöverenskommelse samt läget i förhandlingarna om de kommande EU-programmen. Erfarenheter från detta möte har sedan förmedlats vidare i länet vid ett med Regionförbundet Jämtlands län gemensamt partnerskapsmöte, där även representanter för regeringen deltog.

Länsstyrelsen har deltagit i strukturfondspartnerskapets möten för mellersta Norrland där frågor om kommande program har hanterats.

Länsstyrelsen har deltagit i det analys- och skrivarbete som samordnats av Länsstyrelsen i Västernorrlands län inför utformningen av det nya regionala strukturfondsprogrammet för mellersta Norrland. Länsstyrelsen deltog också i det gemensamma partnerskapsmöte som anordnades av Jämtlands och Västernorrlands län i Härnösand om de kommande programmen. Länsstyrelsen har deltagit och bidragit med de erfarenheter man har inför och från nuvarande programperiod, då Länsstyrelsen i Jämtlands län hade samordningsansvar att ta fram regionala strukturfondsprogrammet för perioden 2007-2013.

Vidare deltog Länsstyrelsen i det möte som Ramböll anordnade i Östersund kring Finansiella instrument inom regionalfonden och landsbygdsprogrammet inför den kommande programperioden 2014-2020.

För landsbygds-, havs- och fiskefonden har Länsstyrelsen tagit fram SWOT-analyser för dessa båda fonder. Ett partnerskapsmöte har anordnats den 12 augusti för detta arbete och rapporten *Analys av landsbygden i Jämtlands län* är framtagen och inlämnad till Landsbygdsdepartementet inför utarbetande av ett nytt Landsbygdsprogram. Länsstyrelsen har också deltagit löpande i de möten som nätverket för landsbygdsutveckling anordnat och där har programarbetet varit ett genomgående tema under året. Se också återrapportering under uppdrag 11.

Nytt Interreg-program för Sverige-Norge.

I ett regeringsbeslut i början av året fick Länsstyrelsen i uppdrag att förbereda och vidta åtgärder som behövs för att från och med 1 januari 2014 vara förvaltande och attesterande myndighet för Interreg Sverige-Norgeprogrammet. I uppdraget ingår även att bistå samverkansorganet i Värmlands län i framtagandet av förslag till program.

Förvaltande myndighet har aktivt deltagit programmeringsprocessen i den programgrupp som bildats. Programgruppen har redovisat förslag till tematiska mål och övrigt innehåll i programförslag till den politiska styrgrupp som tillsatts. Representanter från Näringsdepartementet, Kommunal- og Regionaldepartementet samt EU-kommissionen har deltagit ett antal gånger vid både programgruppens möten och vid den politiskt sammansatta styrgruppens möten. Synpunkter och inspel har lämnats av förvaltande myndighet utifrån den erfarenhet och kunskap som finns samt utifrån de utvärderingar som genomförts för innevarande programperiod. Förvaltande myndighet har särskilt arbetat med förslag till genomförandeorganisation, mål och indikatorer, utvärderingssystem samt horisontella kriterier. Länsstyrelsen Jämtlands län anordnade också ett möte tillsammans med Fylkeskommunerna i Nord- och Sörtröndelag den 18-19 september i Sundsvall inom ramen för delprogrammet Nordens Gröna Bälte. Vid detta möte deltog ett antal projekt i innevarande period och stort fokus lades på att diskutera insatser inför kommande programperiod.

RB 27. Berörda länsstyrelser ska redovisa exempel på och kommentera inom vilka områden samverkan sker mellan länsstyrelsen och det organ som ansvarar för det regionala tillväxtarbetet i länet samt hur denna samverkan utvecklats.

Länsstyrelsen har fortlöpande samverkan med Regionförbundet Jämtlands län både på ledning- och sakområdesnivå. Vid dessa möten sker avstämning av gemensamma frågor, för att åstadkomma en samsyn av det regionala tillväxtansvaret och tydliggöra vilka frågor respektive

organisation hanterar. Bland annat ingår regiondirektören i Länsstyrelsens näringslivsråd för att säkerställa gemensam information och diskussion med ledande företag i länet. På en övergripande nivå finns ett förslag till gemensamt utvecklingsarbete vad gäller tillståndet i länet.

Inom de tidigare identifierade avstämningsområdena har följande områden, med koppling till området regional tillväxt, stämts av under året:

Klimat och energi

Samverkansavtal mellan Länsstyrelsen och Regionförbundet finns. I klimat- och energisamarbetet finns en handlingsplan sedan 2012. Utifrån denna har Länsstyrelsen och Regionförbundet diskuterat hur vi gemensamt ska styra och följa de insatser som beslutats. Under 2013 har diskussioner förts om hur en revidering av arbetet ska utformas, hur ett partnerskap kan formas. Detta arbete går under benämningen Klimatfokus och Klimatråd för Jämtlands län. Samarbetet fungerar fortsatt bra.

Infrastruktur för bredband

I början av 2013 antogs en strategi för fortsatt utbyggnad av bredbandsnät i Jämtlands län av Länsstyrelsen och Regionförbundet. Den utarbetades i nära samarbete med Regionförbundet i Jämtlands län och länets kommuner. I strategin anges målet att i länets alla samhällen och byar ska åtkomst till bredband i någon form finnas senast år 2020. Minst 90 procent av alla hushåll och företag ska ha tillgång till bredband om minst 100 Mbit/s år 2020 och redan år 2015 bör 40 procent ha tillgång till bredband med den hastigheten. Denna strategi har legat till grund för diskussioner om insatser i såväl det kommande regionala strukturfondsprogrammet som kommande landsbygdsprogram. Strategin styr även insatser inom ramen för de medel som finns kvar i framför allt landsbygdsprogrammet.

Infrastruktur för fysiska kommunikationer

Regionförbundet Jämtlands län ansvarar numera för Länstransportplanen och frågor kopplade till denna och under året har en ny länstransportplan antagits. Länsstyrelsen har en medarbetare som på halvtid arbetat för Regionförbundet med att bland annat ta fram denna plan. Genom denna konstruktion medverkar Länsstyrelsen också i den referensgrupp för infrastrukturfrågor som Regionförbundet Jämtlands län inrättat. I denna referensgrupp, benämnd *Transportutvecklingsrådet*, ingår också representanter från bland annat Trafikverket, Handelskammaren, Inlandsbanan, skogsnäringen, besöksnäringen, åkerinäringen och kollektivtrafiken. Länsstyrelsen har också inlett ett gemensamt projekt kring samverkan mellan regional utveckling och samhällsplanering med Regionförbundet och kommunerna Åre, Östersund och Krokom.

Länspartnerskapsmöten

Länsstyrelsen har deltagit i länspartnerskapsmöten hos Regionförbundet där man främst diskuterat prioriteringar av projekt i samband med ansökningar till de regionala strukturfondsprogrammen för mellersta Norrland. Två sådana möten har hållits. Länsstyrelsen och Regionförbundet anordnade också ett gemensamt partnerskapsmöte för att informera om de kommande strukturfondsprogrammen, landsbygdsprogrammet, innebörden i den nya partnerskapsöverenskommelsen och fortsatt samarbete med Norge inom ramen för Interreg. Vid detta möte beslutades också att bilda ett nytt övergripande länspartnerskap som ska ha en samlande roll för alla gemensamma program och strategier som länet omfattas av. Nomineringsförfarande har inletts av Regionförbundet som kommer att hålla i sekretariatsfunktionen.

Kompetensplattformsarbetet.
Efter att Länsstyrelsen avslutat projektet Konkurrenslyftet har resultatet av detta projekt lämnats över till Regionförbundet som jobbar vidare med analyser och metodik i sitt arbete med kompetensplattformar. Länsstyrelsen använder fortsatt de data som kommer fram i detta arbete som underlag för vårt program- och strategiarbete.

Interreg Sverige-Norge och Norra Periferin.
Länsstyrelsen har löpande deltagit i planeringsarbetet för programperioden 2014-2020, dels om ett nytt programinnehåll, dels haft ett uppdrag att utarbeta förslag till förvaltning av det nya programmet. Denna samverkan har varit betydelsefull för länets förberedelse inför att delta i det kommande gränsregionala samarbetet. Regionförbundet har succesivt tagit över analys och utformningen av insatser i det nya programförslaget. Länsstyrelsen och Regionförbundet har också gemensamt deltagit i framtagandet av ett nytt programförslag för Norra Periferin och Arctic-programmet.

Integrationsarbetet

Regionförbundet deltar i de regelbundna samordnarträffar som Länsstyrelsen håller med kommunerna och Arbetsförmedlingen. Regionförbundet ingår i den regionala överenskommelsen för mottagnings- och etableringsarbetet. Regionförbundet har under 2013 fortsatt drivit samordningsprojekt för kommunernas arbete kring mottagning och etablering med medel som Länsstyrelsen beviljat utifrån de så kallade § 37-insatserna[11]. Samverkan inom integration har stor koppling till regional utveckling och Regionförbundet lyfter in invandrings- och integrationsaspekter i sitt arbete med den regionala utvecklingsstrategin och har satt igång arbetet att ta fram en integrationsstrategi. En konferens om detta hölls i oktober med ett stort antal deltagare. Under 2013 har insikten om att invandrings- och integrationsfrågorna är viktiga för länets tillväxt stärkts liksom att antalet nyanlända till länet ökat starkt.

Kvinnors företagande

Samverkan har fortsatt mellan Almi Företagspartner Mitt AB, Regionförbundet och Länsstyrelsen i genomförandet av programmet Kvinnors företagande. Länsstyrelsen har hanterat stöd via en Tillväxtcheck till kvinnor som driver företag. En stödform som inte beaktar konkurrensaspekten, vilket innebär att även företag som verkar på en lokal marknad där ofta kvinnor driver företag, kan beviljas medel till verksamhetsutveckling. Regionförbundet och Länsstyrelsen tog initiativ till att gemensamt anordna en uppföljningsdag kring Kvinnors företagande i februari 2013.

OECD-studien

Arbetet med slutförandet av OECD-studien om förnyelsebar energi och regional utveckling har inneburit samverkan kring miljö och energifrågor i det regionala tillväxtarbetet. Detta samarbete medförde att Regionförbundet medverkade till att anordna en nordisk konferens kring förnyelsebar energi och landsbygdsutveckling 2013.

Revidering av länets Regionala utvecklingsstrategi, RUS

Länsstyrelsen har medverkat med underhandssynpunkter i arbetet att revidera länets regionala utvecklingsstrategi och även lämnat yttrande på den remiss kring regionala utvecklingsstrategin som Regionförbundet haft under året. Regionförbundet har antagit den

[11] Paragraf 37 i Förordning (2010:1122) om statlig ersättning för insatser för vissa utlänningar.

nya RUS:en som kommer att ligga till grund för det regionala utvecklingsarbetet med sikte på 2030. I förlängningen av detta arbete har Länsstyrelsen även deltagit i Regionförbundets arbete med att utforma en ny regional innovationsstrategi.

Informationsdagar

Länsstyrelsen och Regionförbundet anordnade den 15-17 oktober gemensamma informationsdagar i Stockholm där länets tillväxtförutsättningar diskuterades och länets profilområden lyftes fram för beslutsfattare på central nivå. Dagarna kallades mötesplats Jämtland House.

Samverkan kring framtagning av nytt regionalt strukturfondsprogram för Mellersta Norrland

Länsstyrelsen har medverkat i framtagning av det nya programmet i samverkan med Regionförbundet. Samordningsansvaret har legat hos Länsstyrelsen i Västernorrlands län och Länsstyrelsen har deltagit i framtagning av skrivningar i flera tematiska områden.

Samverkan inför dialog med Näringsdepartementet om ny nationell strategi för regional tillväxt och attraktionskraft 2014-2020

Länsstyrelsen och Regionförbundet har gemensamt tagit fram underlag samt deltagit i den dialog som Näringsdepartementet anordnat kring utarbetandet av denna nya strategi. Länet har på så sätt enats om synpunkter som är viktiga att beakta i den nya strategin. Länsstyrelsen och Regionförbundet har också medverkat i den dialog kring samspel mellan nationell och regional nivå kring regionalt tillväxtarbete som Tillväxtverket anordnat. Även denna dialog hade bäring på den kommande nationella strategin för regional tillväxt och attraktionskraft.

Sammanfattningsvis kan sägas att samverkan med Regionförbundet även under 2013 varit omfattande, att samarbete sker på många plan och att samverkan utvecklas på ett bra sätt.

RB 28. Berörda länsstyrelser ska bistå det organ som ansvarar för det regionala tillväxtarbetet i länet i dess uppdrag att genomföra en handlingsplan för att integrera ett jämställdhetsperspektiv i det regionala tillväxtarbetet under perioden 2013–2014.

Länsstyrelsen har under året haft regelbundna kontakter med Regionförbundet i Jämtlands län i angående genomförandet av handlingsplanen för jämställd regional tillväxt. Samverkan stöd ytterligare av att Länsstyrelsen har åtaganden i handlingsplan; att jämställdhetsintegrera serviceprogrammet samt att företagsstöden bidrar till att bryta den könssegregerade arbetsmarknaden. Samarbetet mellan Länsstyrelsen och Regionförbundet är gott inom flera olika områden, vilket resulterat i att stöd även lämnats i processen till regional utvecklingsstrategi, arbetet med regionala strukturfondsprogram samt förstudien till programmet kvinnors företagande. Länsstyrelsens särskilt sakkunnige i jämställdhet har varit representerad i övervakningskommittéernas referensgrupp för följeforskning inom EU:s social- och regionalfond. I referensgruppen har det varit värdefulla diskussioner om jämställdhet på program och projektnivå. Kunskapen har förmedlats till regionala tillväxtaktörer. Även praktiska exempel och erfarenheter från styrgruppsarbetet i länsstyrelsernas projekt ESF Jämt har spridits. Inom ramen för uppdraget har det förekommit ett samarbete inom programmet kvinnors företagande. Det har bestått av dialog om genomförande och planering av spridningsaktivitet.

RB 30. För sin uppgift att verka för en god tillgång till kommersiell service för medborgare och företag ska berörda länsstyrelser redovisa och kommentera vilka insatser som genomförts, resultaten av dessa och vilka aktörer som deltagit samt på vilket sätt insatserna förhåller sig till övriga insatser för hållbar regional tillväxt i länet. Redovisningarna ska relatera till mål och intentioner i länets regionala serviceprogram.

Kommersiell Service

Länsstyrelsen har under året fortsatt arbetet med att se över och förtydliga stödet till kommersiell service. Arbetet med att ta fram en ny stödpolicy har påbörjats men är inte klart. Under året har Länsstyrelsen fortsatt att bevilja extra stöd till de butiker som ligger i de perifera områdena för att möjliggöra att servicetillgängligheten kan bevaras och ge företaget andrum för insatser för utvecklingsåtgärder. Länsstyrelsen har dock även fått ta del av problematiken när de allra minsta butikerna inte klarar sig trots att Länsstyrelsen har beviljat stöd in i verksamheten.

Under året har ett projekt stöttats nämligen Mötesplats Oviken – en plats en vision, en framtid med Point Oviken AB som projektägare. Projektet finansieras av Regionala fonden, Regionförbundet, Bergs kommun, Riksidrottsförbundet och Point Oviken AB. Syftet med projektet är att stärka regionens attraktivitet och konkurrenskraft. Projektet Mötesplats Oviken ska genom samarbete mellan det ideella, privata och offentliga skapa en multifunktionell mötesplats och arena för en attraktivare region samt öka servicen för turistnäringen.
Målet är att med gemensamma medel visa på att ökad inflyttning och nyetablering av företag är möjlig utanför storstadsområdena med hjälp av den rätta drivkraften och framflyttandet av de unika möjligheterna med projektet.

Länsstyrelsen sitter med i referensgruppen för projektet Samordnade Servicelösningar. Härjedalens kommun är projektägare och projektet finansieras via Tillväxtverket. I projektet ser kommunen över sin organisation för att säkerställa att en god servicenivå kan uppnås i kommunen. Under året har de arbetat med att förtydliga och prioriterata hemsändningsbidraget. Länsstyrelsen arbetar tillsammans med kommunen för att säkerställa bra rutiner för deras fortsatta arbete med serviceutveckling i kommunen.

Under året har också arbetet med att skriva fram ett nytt serviceprogram 2014-2018 påbörjats. Ett partnerskapsmöte har hållits och ett flertal interna möten har hållits. Länsstyrelsen har också deltagit på Tillväxtverkets möte om framtagandet av nytt serviceprogram 2014-2018.

<u>Bevakning av grundläggande betalservice</u>
Länsstyrelsen har uppdraget att arbeta med bevakningen av grundläggande betalservice. Länsstyrelsen är representerad i Post- och telestyrelsens, PTS, Referens- och samverkansgrupp för betaltjänster samt är sammankallande för arbetsgruppen Service och tillgänglighetsdata som ska arbeta med att hitta former för en kartdatabas tillsammans med Tillväxtanalys. Den länsvisa rapporteringen har lämnats till länsstyrelsen Dalarna, Rapport 2013:21 Länsstyrelsen i Dalarnas Län.

Under året har Länsstyrelsen sökt och beviljats medel från PTS till en processledare för att undersöka kommunernas behov och få in betalservice i det ordinarie arbetet. Länsstyrelsen har också sökt och beviljats stöd till projektet Centre Gäddede, ett treårigt betaltjänstprojekt. Projektet är ett test med betalservice i Gäddede med deponimöjligheter. Swedbank är medfinansiär.

Beviljat finansiellt stöd

Investeringsstöd
Under 2013 har 17 investeringsstöd beviljats med totalt 3 262 tkr. Många av stöden har gått till utbyte av gamla kylar och frysar för att få ner energiförbrukningen, stöd har också gått till byte av kortpelare på drivmedelsanläggningar samt ett stöd till en betalservicestation.

Servicebidrag och hemsändningsbidrag
Servicebidrag har beviljats med 1 254 tkr, fördelat på sex ärenden. Detta är en marginell minskning från i fjol då summan var 1 270 tkr fördelat på sex ärenden. Hemsändningsbidrag har beviljats med 808 tkr. Alla länets åtta kommuner har sökt. Bidragsnivåerna mellan kommunerna varierar. Det är de till ytan stora kommunerna med långa avstånd som även i år har en högre kostnad för hemsändningsbidraget. Stödet för hemsändningen har ökat 2013 med cirka 130 tkr från 2012.

Uppnådda resultat
Det arbete som har gjorts under året inom kommersiell service har utmynnat i en ökad aktivitet hos kommunerna i länet men även hos olika organisationer och föreningar vilka påbörjat olika processer. Några av dessa processer har också utmynnat i projekt vilka har finansierats genom projektstöd, kommersiell service eller genom projektstöd genom Landsbygdsprogrammet. I de projekt då inte Länsstyrelsen varit finansiär har Länsstyrelsen funnits med som en delaktig part.

Under 2013 har 17 butiker gjort investeringar med stöd jämfört med sju butiker 2012. Stöden har gått till större investeringar 2013. Investeringsviljan har koppling till lönsamheten hos företagen. Några mentorsinsatser har gjorts under året. Inga butiker eller drivmedelsstationer som erhållit stöd har lagts ner i länet under året.

Resultatet från länets betaltjänstrapportering är att de flesta har fått en bättre tillgänglighet till betaltjänsterna med nya tekniska tjänster och kontanterna minskar också i samhället. De problem som har lyfts upp är oftast av individuell karaktär men när det är problem på individnivå är det en kommunal ansvarsfråga.

Vad gäller den ökade tillgängligheten så ser Länsstyrelsen att många företag aktivt lyfter fram kortbetalning för att minska sina kontanta dagskassor. Detta arbete har pågått ett par år och allt fler betalar idag med sina kort istället för att först gå till en bankomat för att ta ut kontakter som man sedan betalar med i närliggande butik. Allt fler använder sig också av andra betalsätt än kontanter. När det gäller bankomater i länet har det skett en viss minskning både av både bankkontor och bankomater, främst på orter med flera bankomater, men själva tillgången till betalservice har inte minskat utan den har istället ökat, tack vare de nya betalsätten. Betalsätt som fler och fler företag och enskilda individer använder sig av.

Arbetet med de insatser och åtgärder som har genomförts under året är alla kopplade till länets Regionala utvecklingsstrategis mål och delmål: Livsmiljö och stark attraktionskraft, Energi och klimat samt Jämtlands läns Serviceprogram.

Tabell 3.1: Kostnader för strukturfondsadministrationen, programperiod 2007 - 2013

Strukturfondsadministration (tkr)	Anslag (5:1)	Övrig finansiering	Årsarbets-krafter
Totala kostnader och årsarbetskrafter för strukturadministration	1 756	2 555	4,01
varav Förvaltande myndighet	1753	1555	2,77
varav Attesterande myndighet	3	91	0,10
varav Kontroller i territoriella program	0	909	1,14

Källa: Länsstyrelsens ekonomisystem Agresso

Kommentarer Tabell 3.1

I kostnader för förvaltande myndighet ingår även kostnader för styrkommittén samt kostnader för delområdessekretariatet och regionalt prioriterande partnerskap i Nordens Gröna Bälte

Tabell 3.2: Länsfakta inom EU-stöd

Utbetalade bidrag, summa (tkr)	2013	2012	2011
Bidrag, vilka länsstyrelsen fattar beslut om och betalar ut	**55 302**	**57 670**	**55 452**
varav Artikel 33 (inom mål 1-området)	0	0	0
Bidrag, vilka länsstyrelsen inte fattar beslut om, men betalar ut	0	0	0
Bidrag, vilka länsstyrelsen har fattat beslut om, men där Jordbruksverket har gjort utbetalningen	**277 915**	**308 502**	**261 943**
Fiskeriprogrammet	**0**	**0**	**0**
Landsbygdsprogrammet	**192 494**	**235 704**	**185 705**
varav Leader	13 096	33 040	11 438
varav miljöersättningar	80 869	81 085	80 475
varav kompensationsbidrag (LFA)	55 070	55 740	56 816
varav företagsstöd	20 054	37 960	24 435
varav projektstöd	20 528	24 790	9 399
varav miljöinvesteringar	2 877	3 089	3 142
Gårdsstöd	**85 421**	**72 798**	**76 238**

Källa: Länsstyrelsens ekonomisystem Agresso, Jordbruksverket

Kommentarer Tabell 3.2

Länsstyrelseinstruktion 5 §

7. i sin verksamhet verka för att förenkla för företag

Länsstyrelsen arbetar aktiv för att underlätta för företagare med olika aktiviteter. Några exempel är:

- Flera enheter har arbetat med att uppdatera hemsidan för att det ska vara enklare för medborgare/företag att hitta rätt när de söker information.
- Genomgång av blanketter och digitala dokument har skett under året för att underlätta anmälan och ansökningar för företag.

- Samordning av olika tillsynsinsatser genom att vissa verksamheter får tillsyn samtidigt av Länsstyrelsens olika verksamhetsgrenar och inriktningar för att samordna och temabasera tillsynen.
- Länsstyrelsen har tagit fram arbetsmetoder för att samordna sitt interna tillsynsansvar rörande tvärvillkor så att man kan genomföra flera kontroller samtidigt. Dessutom samordnas djurskyddskontrollerna med kontrollerna av EU-stöden. Ett arbetssätt som främjar intern resursfördelning då en kontrollant kan ta flera kontroller vid ett besök, samtidigt som lantbrukaren får färre besök och kan fokusera på sin verksamhet.
- Länsstyrelsen är med som en samrådsgrupp till Skogsstyrelsens uppdrag En dörr in. Under året har arbetet fortsatt med möjligheterna att gör en gemensam inlämningsfunktion för skogsägare när de ska göra åtgärder inom skogsbruket. Påtryckningar till departementet har skett för att ge länsstyrelserna ett uppdrag att arbeta med detta.
- Länsstyrelsen deltar också i Jordbruksverksprojektet De fyra initiativen där olika delar som bland annat e-handläggning och en väg in ingår. Arbetet har kommit längst på jordbrukarstödssidan men även för projekt- och företagsgruppen har arbetet kommit igång under året.
- Hela personalen deltog i under en två personalhalvdagar i ett Forumspel som handlade om bemötande av företagare i vår yrkesroll. Det var mycket lyckade dagar som gett eftertanke och förändring i vissa fall. Forumspelet ingår i projektet Förenkla på riktigt där Länsstyrelsen deltar.
- Länsstyrelsen har deltagit i Tillväxtverkets projekt Kombinatörer på landsbygden och bidragit med material till deras informationsbroschyr.
- Länsstyrelsen har deltagit i träffar kring förenklauppdraget som genomförts av Regeringskansliet och Länsstyrelsen i Kronobergs län och där skaffat inspiration till fortsatt arbete.

Länsstyrelseinstruktion 6§

3. Länsstyrelserna i Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län är förvaltande och attesterande myndighet för vissa program inom målet europeiskt territoriellt samarbete inom EU:s strukturfonder enligt rådets förordning (EG) nr 1083/2006 av den 11 juli 2006 om allmänna bestämmelser för Europeiska regionala utvecklingsfonden, Europeiska socialfonden och Sammanhållningsfonden samt om upphävande av förordning (EG) nr 1260/1999 och enligt förordningen (2007:14) om förvaltning av EU:s strukturfonder

Interreg Sverige-Norgeprogrammet

Programperioden för Interreg Sverige-Norgeprogrammet närmar sig sitt slut. Programmets budget var sedan tidigare förbrukad men det har kommit tillbaka medel från avslutade projekt som har använts för beslut till nya projekt. Beslutsfattandet har hanterats via skriftlig procedur till Styrkommittén för att snabba på beslutsprocessen. Under 2013 har de sista besluten fattats för medel till projekt. Sista dag för projektens aktiviteter är den 31 augusti 2014 med slutredovisning 31 oktober 2014.

Arbetet under året har bestått av att följa upp projekt genom läges- och slutrapporter, genomförda uppföljningsbesök, fatta beslut om medel till nya projekt och ändringsbeslut samt granskning av ansökningar om utbetalning. Arbetet har även bestått av förberedelser inför kommande programperiod 2014-2020, för Interreg Sverige-Norgeprogrammet. Förvaltande myndighet har

aktivt deltagit i hela programmeringsprocessen med erfarenhet och kunskap, med särskilt ansvar för att lämna förslag till genomförandeorganisation, mål och indikatorer, utvärderingssystem samt horisontella kriterier.

I ett regeringsbeslut i början av året fick Länsstyrelsen i uppdrag att förbereda och vidta åtgärder som behövs för att från och med 1 januari 2014 vara förvaltande och attesterande myndighet för Interreg Sverige-Norgeprogrammet. I uppdraget ingår även att bistå Samverkansorganet i Värmlands län i framtagandet av förslag till program.

Förvaltande myndighet har aktivt deltagit programmeringsprocessen i den programgrupp som bildats. Synpunkter och inspel har getts utifrån erfarenhet och kunskap som finns inom genomförandeorganisationen samt utifrån de utvärderingar som genomförts för innevarande programperiod. Förvaltande myndighet har särskilt arbetat med förslag till genomförandeorganisation, mål och indikatorer, utvärderingssystem samt horisontella kriterier. Vidare har tid ägnats åt att gå igenom förslag till EU-förordningar för att ge kommentarer och synpunkter till Näringsdepartementet inför deras deltagande i förhandlingar med EU-kommissionen.

I uppdraget från regeringen ingick även att tillsammans med länsstyrelserna i Västerbottens och Norrbottens län samt Tillväxtverket redovisa planerade åtgärder för en ökad samordning och förenkling i syfte att förenkla för projektägare. Redovisningen lämnades in i början av september. Arbetet har därefter fortsatt och kommer att pågå även under 2014.

4. Länsstyrelserna i Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län är ansvariga för kontroller enligt artikel 16 i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1080/2006 av den 5 juli 2006 om Europeiska regionala utvecklingsfonden och om upphävande av förordning (EG) nr 1783/1999 och enligt förordningen om förvaltning av EU:s strukturfonder

Nationell kontrollant

Länsstyrelsen är ansvarig för kontroller av beviljade projekt. Arbetet utförs i en funktion som kallas Nationell kontrollant. Kontrollerna har innefattat granskning av ansökan om utbetalning av EU-medel inklusive verifierade underlag och läges- och slutrapport för respektive projekt. Kontroll och granskning av projekt inom programmet har löpt enligt plan. Detta beror till stor del på att det i beslutet om stöd till projektägaren finns en plan för rekvirering av EU-medel. De som inte rekvirerar enligt planen kontaktas. Status för respektive projekt gällande utbetalda medel har följts upp. Detta för att se hur projekten löper i förhållandet mellan aktiviteter och kostnader. Då hela budgeten för EU-medlen har beslutats under året var ett annat syfte, så här i slutet av programperioden, att se om projekten kommer att använda hela sin budget och därmed hela det beviljade stödet. Om projekten meddelat att de inte kommer att nyttja hela sin budget eller om detta har visat sig först vid slutrapportering har detta medfört att beslut om stöd kunnat fattas till nya projekt. Utöver granskning har ett urval om fyra projekt kontrollerats på plats hos stödmottagaren. Inga större problem har iakttagits.

Infrastrukturplanering

PRESTATIONER (VOLYMER OCH KOSTNADER) Avser verksamhet 34*	2013	2012	2011
Årsarbetskrafter män [1)]	0,26	0,71	0,07
Årsarbetskrafter kvinnor [1)]	0,22	1,65	0,19
Andel av totala årsarbetskrafter (%)	0,24	1,21	0,14
Verksamhetskostnader inkl. OH (tkr) totalt	507	2 104	266
Andel av totala verksamhetskostnader (%) [2)]	0,27	1,15	0,15
Antal ärenden, inkomna och upprättade	40	47	19
Antal beslutade ärenden	36	61	16
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år	4	1	18
Bidragsutbetalningar där Länsstyrelsen gör utbetalningen (tkr)	87	30	13 564

[1)] 1 årsarbetskraft = 1760 timmar
[2)] Andel av total verksamhetskostnad inklusive OH exklusive resurssamverkan. Uppgiften hämtas från tabell B.

Andra väsentliga prestationer och resultat

Infrastruktur för bredband

I början av 2000-talet skedde en kraftfull utbyggnad av IT-infrastrukturen i Jämtlands län. Bakgrunden var de målsättningar och beslut om statliga stöd som fattats av riksdagen under år 2000 och 2001[12]. Nära 475 miljoner investerades i IT-infrastruktur under denna period med både statliga medel, stöd från EU:s strukturfonder, kommunala medel och medel från nätoperatörerna. De kapacitetskrav som ställdes i samband med utbyggnaden angavs till minst 2 Mbit i bägge riktningarna. Utbyggnaden ledde till att en mycket hög andel av befolkningen fick tillgång till bredband med den tidens kapacitetskrav. Stora delar av utbyggnaden byggde dock på användande av kopparnäten i kombination med radiolänklösningar. Den tekniken klarar inte av de nya kraven på överföringshastigheter så som de formulerats i regeringens Bredbandsstrategi för Sverige. Av den anledningen påbörjade Länsstyrelsen våren 2012 arbetet med att ta fram en bredbandsstrategi för Jämtlands län. Strategin togs fram i nära samarbete med Regionförbundet i Jämtlands län och länets kommuner och strategin antogs i februari 2013 av såväl Länsstyrelsen som Regionförbundet.

I strategin anges målet att i länets alla samhällen och byar ska åtkomst till bredband i någon form finnas senast år 2020. Minst 90 procent av alla hushåll och företag ska ha tillgång till bredband om minst 100 Mbit/s år 2020 och redan år 2015 bör 40 procent har tillgång till bredband med den hastigheten. Detta är mycket högt ställda mål då Jämtlands län har en mycket gles och spridd befolkning med långa avstånd mellan många byar och samhällen. Målen överensstämmer emellertid med de mål som anges i den nationella strategin. Kostnaderna för att minst 90 procent av alla hushåll och företag i länet ska få tillgång till fiber har beräknats uppgå till över en miljard kronor. Det är inte troligt att denna utbyggnad kan komma att ske på kommersiella grunder då antalet hushåll och företag i var och en av de många byar och samhällen som saknar fiber är förhållandevis lågt. Länsstyrelsen bedömer därför att behovet av ytterligare stöd till bredbandsutbyggnad är mycket stort för att målen ska kunna uppnås.

I samband med den tidigare stora utbyggnaden av IT-infrastruktur valde sex av länets åtta kommuner att teckna avtal med det statligt ägda Teracom AB. Härjedalens kommun valde att

[12] SFS 2000:1469, SFS 2001:349, SFS 2001:350

teckna avtal med Härjeåns nät AB och Östersunds kommun valde att teckna avtal med Jämtkraft AB. I de kommuner som träffade avtal med Teracom AB byggde utbyggnaden till stor del på användande av kopparnäten i kombination med radiolänklösningar.

Utbyggnaden ledde till att en mycket hög andel av länets befolkning fick tillgång till bredband utifrån den tidens kapacitetskrav, som var angivet till minst 2 Mbit/s i bägge riktningarna. Upphandlingen och avtalen har således lett till de mål som angavs då, för tio år sedan.

Avtalen med Teracom var tioåriga utan förlängningsklausul. Tanken var att näten efter denna period skulle kunna drivas vidare på affärsmässiga villkor. Statliga Teracom överlät under år 2009 avtalen på det privatägda Quadracom AB.

När nästan tio år hade gått konstaterade Quadracom att det inte går att driva näten vidare på affärsmässiga villkor. Kostnaderna för att hålla näten igång är långt högre än intäkterna. Quadracom aviserade därför att man inte var beredd att hålla igång näten efter avtalens upphörande i januari 2014.

Samtidigt kunde konstaterades att den teknik som Quadracom erbjudit inte svarar mot framtidens krav på bredband. Såväl regeringens som regionens mål är att minst 90 procent av alla hushåll och företag ska ha tillgång till bredband om minst 100 Mbit/s år 2020. För att uppnå detta krävs en omfattande utbyggnad av fiber i länet. Denna utbyggnad pågår för fullt och vissa statliga stöd finns för att underlätta utbyggnaden.

Dessutom har olika aktörer aviserat en kraftfull utbyggnad av såväl 3G- som 4G näten. I vilka delar av länet, och i vilken takt, denna utbyggnad kommer att ske vet vi ännu inte med säkerhet.

Det fanns därmed en uppenbar risk för att vissa områden i länet som idag har tillgång till bredband via Quadracoms nät skulle få väsentligt försämrade möjligheter till bredband från januari 2014 då Quadracoms nät skulle upphöra att fungera, fram till dess att dessa områden nås av den nya tekniken.

Länsstyrelsen har under året haft en samordnande roll mellan berörda kommuner och Quadracom när det gällt att hitta lösningar för att undvika befarad försämrad tillgång till bredband från januari 2014. Det förefaller nu som om man i de berörda kommunerna har kommit fram till övergångslösningar som minimerar risken för försämrad tillgång till bredband fram till dess den nya tekniken har hunnit byggas ut.

Infrastruktur för fysiska kommunikationer

Regionförbundet Jämtlands län ansvarar numera för Länstransportplanen och frågor kopplade till denna. Länsstyrelsen har också under år 2013 medverkat i den referensgrupp för infrastrukturfrågor som Regionförbundet inrättat. I denna referensgrupp, benämnd Transportutvecklingsrådet, ingår också representanter från bland annat Trafikverket, Handelskammaren, Inlandsbanan, skogsnäringen, besöksnäringen, åkerinäringen och kollektivtrafiken. Genom Länsstyrelsens medverkan i denna grupp har erfarenheter kunnat överföras från tidigare planupprättare i form av Länsstyrelsen till Regionförbundet som från och med 2011 ansvarar för Länstransportplanen. Länsstyrelsens medverkan är också viktig då länsstyrelsen fortfarande har en roll då det gäller den fysiska utformningen av de planerade objekten i Länstransportplanen**.**

Regeringen har i beslut 2012-12-20 lämnat uppdrag att ta fram såväl förslag till ny nationell plan för utveckling av transportsystemet som länsplaner för regional transportinfrastruktur. Länsstyrelsen konstaterar att de ekonomiska ramarna för respektive län är oförändrade för åren fram till och med 2021 och att den preliminära fördelningen för tiden 2022 – 2025 följer samma fördelningsprincip.

Länsstyrelsen har i många år framfört behovet av en översyn av metoderna för fördelning av de ekonomiska ramarna för transportinfrastruktur. Den fördelningsnyckel som hittills har använts har i alldeles för hög grad baserats på folkbokförd befolkning. Med en sådan fördelningsmodell tas inte tillräcklig hänsyn till vare sig vägnätens omfattning i respektive i län eller till den trafik som alstras av andra än den folkbokförda befolkningen. I Jämtlands län alstras stora trafikmängder av den starkast växande näringen i länet och landet, nämligen Besöksnäringen. Besöksnäringen i Jämtlands län är både stark och växande, också i perioder av lågkonjunktur. Som ett exempel kan nämnas att cirka 450 000 enskilda personer besöker Åre under ett år. Besöksnäringen är också stark på andra håll i länet, inte minst i Härjedalen. Många orter mer än tiodubblar sin befolkning under turistsäsong och denna befolkning byts dessutom ut veckovis. Man kan med fog göra liknelsen att den trafik som alstras av besöksnäringen i vissa delar av länet motsvarar trafiken i medelstora städer i södra landet. Vid fördelning av ramar för regionala transportplaner måste hänsyn tas till dessa fakta om målet om en effektiv och hållbar transportförsörjning i hela landet ska kunna uppnås. Om inte tillräckliga medel avsätts för en fungerande infrastruktur tas inte Jämtlands möjliga bidrag till landets samlade tillväxt tillvara. Länsstyrelsen i Jämtlands län vill därför återigen framföra behovet av en översyn av metoderna för fördelning av de ekonomiska ramarna för tranportinfrastruktur.

Regionförbundet har i december 2013 lämnat ett förslag till Länstransportplan till regeringen utifrån tilldelad ram. Länsstyrelsen har deltagit i processen att ta fram detta förslag.

Länsstyrelsen har i september 2013 lämnat synpunkter på det förslag till *Nationell plan för transportsystemet* som varit föremål för remissbehandling. I det sammanhanget pekades bland annat på behovet av medel för åtgärdande av bristen på Mittbanan mellan Storlien och riksgränsen mot Norge. Medel för åtgärdande av denna brist fanns nämligen inte med i Trafikverkets förslag till plan. Problemen på detta banavsnitt, benämnt ”Stora Helvetet”, visade sig i november 2013 vara så stora att Trafikverket beslutat att stänga av banan för all trafik i avvaktan på ytterligare utredningar av banvallens status. Detta är ytterligt allvarligt, särskilt som det norska Stortinget så sent som i juni 2013 beslutat att rusta upp och elektrifiera banan på den norska sidan gränsen, den så kallade Meråkerbanan. Med en upprustad och elektrifierad bana mellan Sundsvall – Östersund – Trondheim bedöms förutsättningarna för en positiv utveckling efter stråket, inte minst i Jämtlands län, öka kraftfullt. Det är därför utomordentligt angeläget att Trafikverket tilldelas resurser för att snarast möjligt vidta de åtgärder som behövs för att banan ska kunna tas i drift igen.

Hållbar samhällsplanering och boende

PRESTATIONER (VOLYMER OCH KOSTNADER) Avser verksamhet 40* och 41*	2013	2012	2011
Årsarbetskrafter män [1)]	2,57	2,78	3,56
Årsarbetskrafter kvinnor [1)]	1,11	1,21	2,39
Andel av totala årsarbetskrafter (%)	1,89	2,04	3,11
Verksamhetskostnader inkl. OH (tkr) totalt	3 571	4 286	5 628
Andel av totala verksamhetskostnader (%) [2)]	1,91	2,33	3,19
Antal ärenden, inkomna och upprättade	991	994	1 029
Antal beslutade ärenden	955	987	1 097
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år	1	1	1
Bidragsutbetalningar där Länsstyrelsen gör utbetalningen (tkr)	0	285	0
Brukarundersökning			
Nöjdindex brukarundersökning – verksamhet 4031, Överklagande detaljplaner. [6)]		[3)]	
Nöjdindex brukarundersökning – verksamhet 4032, Överklagande lovärenden. [6)]		29 [4)]	
Nöjdindex brukarundersökning – verksamhet 402, Detaljplaner. [6)]		55 [5)]	

[1)] 1 årsarbetskraft = 1760 timmar
[2)] Andel av total verksamhetskostnad inklusive OH exklusive resurssamverkan. Uppgiften hämtas från tabell B.
[3)] Länsstyrelsen i Jämtlands län deltog inte i undersökningen för verksamhet 4031 under 2012 på grund av för få ärenden.
[4)] Nöjdindex för verksamhet 4032 från länsstyrelsegemensam brukarundersökning 2012. Nöjdindex varierar mellan 0 och 100, där 0 är lägsta betyg och 100 är högsta betyg. Genomsnitt för samtliga 21 länsstyrelser är 34.
[5)] Nöjdindex för verksamhet 402 från länsstyrelsegemensam brukarundersökning 2012. Nöjdindex varierar mellan 0 och 100, där 0 är lägsta betyg och 100 är högsta betyg. Genomsnitt för samtliga 21 länsstyrelser är 62.
[6)] Länsstyrelsen har valt att inte undersöka dessa väskoder 2013.

Andra väsentliga prestationer och resultat

Interna arbetsprocesser, digital hantering

Länsstyrelsen har i sitt kontinuerliga arbete med att effektivisera arbetsprocesser inriktat sitt arbete inom hållbar samhällsplanering mot en totalt digital ärendehantering. Berörda handläggare är insatta i den digitala hanteringen av dokument via ärendehanteringssystemet Platina. Länsstyrelsen har vid sina kommunbesök särskilt uppmärksammat frågan och kommit överens med länets kommuner om rutiner för att nå en total elektronisk handläggning från och med 1 januari 2014.

Lantmäteriförrättningar, effektivisering

Länsstyrelsen har efter samråd med Lantmäteriet kommit fram till en överenskommelse som beskriver och reglerar hur samråd mellan myndigheterna kommer att ske i lantmäteriförrättningar. Överenskommelsen om samråd syftar till att förenkla och förtydliga samrådsproceduren med Länsstyrelsen så att handläggningen av lantmäteriförrättningar sker digitalt och på ett enhetligt och effektivt sätt.

Översiktsplaner

I flera av länets kommuner, Krokom, Strömsund, Åre och Östersunds, pågår arbetet med en aktualisering av den kommuntäckande översiktsplanen. Kommunerna har som underlag i det tidiga arbetet haft de sammanfattande redogörelser som Länsstyrelsen lämnade till kommunerna 2011. Länsstyrelsen har vidare gett kompletterande uppgifter, råd och stöd till kommunerna i andra former, till exempel under kommunbesök eller i andra sammanhang. Särskilda möten har till exempel hållits med Åre och Strömsunds kommuner för att i ett tidigt skede diskutera aktuella frågor som kommer att behandlas i översiktsplanen.

Tillägg till översiktsplanen med tema vindkraft är nu antagna i länets samtliga kommuner. Tilläggen pekar ut områden som teoretiskt kan producera upp till cirka 8-9 TWh vindkraftel.

Länsstyrelsen har gjort en särskild insats angående översiktsplanering genom ett uppskattat seminarium inriktat till kommunernas tjänstemän och politiker. Seminariet har lyft aktuella frågor såsom vattenplanering, samband mellan den fysiska planeringen och det regionala tillväxtarbetet, miljömål med mera. Länsstyrelsen har i seminariet genom goda exempel och dialog med kommunerna problematiserat relevanta frågor som länets kommuner kommer att införliva i deras kommande översiktsplanearbete.

Planeringsunderlag, samråd om olika riksintressen

I år har Länsstyrelsen medverkat i sin roll som samrådspartner med nationella myndigheter angående uppdatering av olika riksintressen. Sametinget har till Länsstyrelsen remitterat ett samrådsförslag till riksintresse för rennäring i fem samebyar som berör nästan alla kommuner i Jämtlands län. Länsstyrelsen har i sin tur haft samråd med kommunerna innan synpunkter lämnades till Sametinget.

Samrådsprocessen för uppdateringen av riksintresse för vindbruk, som tagits fram av Energimyndigheten har varit mer omfattande. Två remisser har skickats ut då det första samrådsförslaget kraftigt reviderades i den andra omgången. I samband med den första remissen har Länsstyrelsen arrangerat ett särskilt dialogmöte med länets kommuner på grund av det omfattande utpekandet av lämpliga platser för vindkraft som hamnade inom Jämtlands län. Mötet har varit särskilt uppskattat då Länsstyrelsen har bjudit in en bredare krets med representanter från Regionförbundet och näringslivet. Länsstyrelsen har på det här sättet fångat viktiga synpunkter och förmedlat det regionala perspektivet i frågan på ett bättre sätt.

Strandskydd

För närvarande är Landsbygdsutvecklingsområden i strandnära lägen, LIS en av de viktigaste planeringsfrågorna i kommunerna. Krokom, Östersund, Strömsund och Åre hanterar LIS inom arbetet med kommuntäckande översiktsplan. Ragunda och Bräcke kommuner har redan antagit ett tematiskt tillägg om LIS medan Bergs kommuns tillägg redan har ställts ut. Härjedalens kommun arbetar för att ta fram ett tillägg där man behandlar LIS-områden tillsammans med andra frågor som berör vatten och avloppshantering.

Länsstyrelsens arbete med strandskyddet konkretiseras i samråd och granskning av översiktsplaner för LIS-områden och i granskning av kommunala beslut om strandskyddsdispens. En översyn av tillämpningen av lagstiftningen pågår och sannolikt kommer denna att leda till förändringar vad gäller tillämpningen av strandskyddet vid mindre sjöar och vattendrag. Med anledning av detta kommer Länsstyrelsen att arrangera ett möte med länets kommuner med tema strandskyddet under våren 2014.

Miljömålsarbete

Länsstyrelsen har särskilt lyft arbetet med nationella miljökvalitetsmål i flera sammanhang. Ett första dialogmöte om miljömål organiserades i januari 2013, då även riksintresse för vindkraft diskuterades. En djupare insats gjordes under seminariet om översiktsplanering i oktober 2013. Där har man särskilt visat hur man kan arbeta med miljömål i den fysiska planeringen, generellt med särskilt fokus på miljömålet God bebyggd miljö, när man hanterar frågor som infrastruktur för transporter, kollektivtrafik, hållbar bebyggelsestruktur med mera.

Länsstyrelsen har aktivt deltagit till samverkansprojekt ÖP-resan som syftar till att bygga upp kunskap för hur översiktsplanen kan samordnas med miljömålen.

Tillsyn och tillsynsvägledning

Länsstyrelsen har beslutat om en tillsynsvägledningsplan 2013-2015 med insatser för att ge råd och stöd till kommunernas tillsynsarbete.

Samordnad tillsyn har genomförts i Strömsunds och Åre kommuner under 2013. Tillsynen har bland annat omfattat vilka resurser kommunen avsätter för fysisk planering och byggverksamheten. Tillsynen har i övrigt behandlat hur kommunerna i byggprocessen tillgodoser krav enligt den nya plan och bygglagen, PBL, samt kommunernas hantering av byggsanktionsavgifter. Som underlag för tillsynen har den enkät som länsstyrelserna gemensamt tagit fram använts och den kommer att bli ett stöd för utvärdering och revidering av Länsstyrelsens tillsynvägledning. Resultatet av tillsynen i Strömsunds kommun visar att byggnadsnämndens tillsyn över byggväsendet är i linje med plan- och bygglagens krav. Tillsynsverksamheten är framför allt händelsestyrd men inom kommunen pågår arbetet för att ta fram en tillsynsplan.

Även inom Åre kommun finns tillräcklig kompetens och resurser inom de områden som omfattas av tillsynen och kommunen uppfyller samhällskraven enligt plan- och bygglagen. Kommunen handlägger ett relativt stor antal ärenden och de flesta tillsynsärenden är inte egeninitierade.

Generellt framgår av tillsynen att det fortfarande finns ett behov av vägledning och kompletterande utbildning i och med de nya kraven enligt PBL. Länsstyrelsen som ska genomföra tillsyn och ge tillsynsvägledning till kommunerna saknar dock idag byggteknisk kompetens efter pensionsavgångar. En del kunskaper, uppdatering och vägledning tas fram genom aktivt deltagande i olika nationella nätverk mellan länsstyrelserna.

Länsstyrelsen genomför även kontinuerlig tillsyn vid kommunsamråd samt vid samråd och granskning av planer och strandskyddsdispenser. Fokusfrågor som lyftes vid samråd och granskning av planer är framför allt strandskydd, risker för naturolyckor, natur- och kulturmiljöer, miljökvalitetsnormer för vatten med mera. Vägledning i vissa frågor lämnades även i samband med seminariet om översiktsplanering.

Länsstyrelsen beslutade under 2010 om ett förordnande enligt kap12:4 äldre PBL i Östersunds kommun. Förordnandet berör del av ett område[13] av riksintresse för kulturmiljövård enligt 3 kap 6 § miljöbalken och Länsstyrelsen har granskat samtliga beslut om lov och förhandsbesked inom området och beslutat om upphävande i vissa fall. Östersunds kommun har under 2013 tagit fram ett kulturmiljöprogram i samband med arbetet för den kommuntäckande översiktsplanen. Länsstyrelsen har därför återkallat förordnandet eftersom kulturmiljöprogrammets riktlinjer

[13] Z27,Östersunds stad

kommer att skapa bra förutsättningar för att tillgodose och undvika påtaglig skada inom riksintresseområdet.

Bostadsmarknaden

Länsstyrelsen har utifrån resultatet från den årliga bostadsmarknadsenkäten genomfört en analys av situationen på bostadsmarknaden. Befolkningen i Jämtlands län har de senaste tio åren minskat med drygt 1 700 personer, där den största minskningen skedde under de första åren på 2000-talet. Utifrån tillgängliga prognoser bedöms invånarantalet i länet vara relativt konstant på lång sikt, men de inomregionala skillnaderna bedöms öka. Befolkningsförändringarna är ett viktigt underlag för kommunernas bostadsförsörjningsplanering där de regionala skillnaderna i befolkningsutveckling skapar olika förutsättningar i olika delar av länet.

Inom tillväxtområdena är det brist på bostäder och svårt för vissa hushållsgrupper och boende med särskilda behov att hitta en lämplig bostad. Denna brist är särskilt märkbar i centralorterna. Behovet att kunna erbjuda bostäder i attraktiva lägen har ökat hos kommunerna de senare åren.

En viktig uppgift för kommunerna i sin boendeplanering de närmaste åren är att få bostadsmarknaden i balans. Inom tillväxtområdena är det en förutsättning att detta sker genom nyproduktion av bostäder. I övriga delar av länet är det nödvändigt att bostadsbeståndet anpassas till befolkningsunderlaget och efterfrågan på bostäder. Som ett led i detta arbete sker rivningar, omvandlingar och försäljningar av delar av de kommunala bostadsföretagens bestånd.

Under senare år har problemet att få fram tillräckligt antal bostäder till nyanlända flyktingar blivit tydligt. En ökad inflyttning till länet är angeläget, och att få fram tillräckligt antal bostäder till bland annat flyktingar blir därmed en nyckelfråga för länet.

Vattenplanering

Länsstyrelsen har aktivt lyft frågor omkring vattenplanering i olika sammanhang, vid kommunsamråd, vid samråd och granskning av översiktsplaner och detaljplaner samt vid seminarier.

Flera enheter från deltar vid informationsinsatser hos kommuner omfattande vattendirektivet, miljökvalitetsnormer för vatten, vattenskyddsområde, framtagande av åtgärdsprogram med mera. Länsstyrelsen har visat goda exempel om hur man jobbar framför allt med vattenplanering i översiktsplaner för att inspirera kommunerna att tidigt integrera vattenfrågor i sina vägledande dokument.

Länsstyrelsen hade 2011 i samråd med Östersunds kommun inbjudit kommunerna runt Storsjön för att diskutera behov av samordning omkring vattenplanering. Målet var att hitta samarbetsformer samt ta fram ett gemensamt underlag för Storsjön som blir användbart till exempel i kommunernas översiktsplanering. Arbetet avstannade under 2012 eftersom kommunerna runt Storsjön prioriterade olika frågor och var i olika skede med sina översiktsplanearbeten. Frågan har dock lyfts igen 2013 i samband med aktuella frågor kring till exempel fiskodling i Storsjön och Länsstyrelsen har initierat ett projekt som de närmaste två åren kommer att producera en gemensamt framtagen vattenanvändningsplan för Storsjön.

Indikatorer

Samhällsplanering, bostadsförsörjning, byggande samt konsumentpolitik utgiftsområde 18[1)]

Detaljplaner	2013	2012	2011	2010
Antal överprövade detaljplaner		0	0	0
Antal upphävda detaljplaner		0	0	0
Strandskyddsdispenser	**2013**	**2012**	**2011**	**2010**
Antal strandskyddsdispenser som länsstyrelsen har överprövat		10	2	3
Antal strandskyddsdispenser som länsstyrelsen har upphävt		8	1	3

[1)] Se avsnitt Resultatredovisning, avsnitt indikatorer

Källa: Boverket, Naturvårdsverket

Kommentar kring ovanstående indikatorer

Detaljplaner

Länsstyrelsen har inte överprövat eller upphävt någon detaljplan under 2013. Länets kommuner tar i stort hänsyn till Länsstyrelsens synpunkter under samråd och granskningsskeden, särskilt i frågor som kan utlösa en prövning av detaljplanen.

Strandskyddsdispenser

Överprövning och upphävande av strandskyddsdispenser har ökat från 2010 till 2012/2013. Anledningen till ökningen är sannolikt utbildningsinsatser som gjordes när den nya strandskyddslagstiftningen trädde i kraft. Det har lett till ökad arbetsinsats och noggrannhet i granskningen hos Länsstyrelsen.

Återrapportering regleringsbrev

Tabell 4.1

Bidrag för vilka Länsstyrelsen har fattat beslut, men där annan myndighet har gjort utbetalningen (tkr)	**2013**	**2012**	**2011**
Boverket: Engångsbidrag	11 796	5 452	3 700
Boverket: Periodiska bidrag totalt	0	39	597
Totalt	**11 796**	**5 491**	**4 297**
varav Boverket: Nyutbet. periodiska bidrag respektive år	0	0	0

Källa: Boverkets statistikprogram Svanen

Kommentarer Tabell 4.1

Utbetalt belopp har ökat på grund av att bidrag till två äldreboenden beviljats.

Tabell 4.2

Beslut om stöd (antal första beslut)	2013	2012	2011
Reguljära stöd			
Radonbidrag egnahem	24	65	71
Tillfälliga stöd			
Investeringsstöd äldrebostäder, m.m.	1	3	1
Investeringsstöd till solceller	36	12	3
Övriga beslut			
Beslut om omprövning	6	13	20
Beslut om avslag/avskrivning	9	9	36
Beslut om återkallande	12	7	80
Beslut om utbetalning	43	83	225
Beslut om omprövning efter utbetalning	0	0	1

Källa: Boverkets statistikprogram Svanen

Kommentarer Tabell 4.2
Radonbidragen har minskat. Beslut om stöd till solceller har ökat trots att det vid årsskiftet ligger 55 ansökningar som det saknas pengar till.
Investeringsstöd till solceller har inte funnits med tidigare årsredovisningar.

Energi och klimat

PRESTATIONER (VOLYMER OCH KOSTNADER) Avser verksamhet 42*	2013	2012	2011
Årsarbetskrafter män 1)	0,85	0,82	0,44
Årsarbetskrafter kvinnor [1)]	1,37	0,15	0,79
Andel av totala årsarbetskrafter (%)	1,14	0,49	0,64
Verksamhetskostnader inkl. OH (tkr) totalt	2 309	1 065	1 264
Andel av totala verksamhetskostnader (%) [2)]	1,24	0,58	0,72
Antal ärenden, inkomna och upprättade	11	20	5
Antal beslutade ärenden	11	13	0
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år	0	1	2
Bidragsutbetalningar där Länsstyrelsen gör utbetalningen (tkr)	436	205	111

[1)] 1 årsarbetskraft = 1760 timmar
[2)] Andel av total verksamhetskostnad inklusive OH exklusive resurssamverkan. Uppgiften hämtas från tabell B.

Kommentarer till tabellen

Inga kommentarer utöver att beviljade bidragsutbetalningar för år 2013 är 1 305 tkr, varav 436 tkr har utbetalats under 2013. Resten utbetalas under januari och februari 2014.

Indikatorer

Allmän miljö- och naturvård utgiftsområde 20[1)]

Förnybar energi	2013	2012	2011	2010
Installerad effekt i vindkraftverk (MW)		226,4	215,5	181
Producerad el som kommer från vindkraft (GWh)		534	550	269

[1)] Se avsnitt Resultatredovisning, avsnitt indikatorer

Källa: Statens energimyndighet

Definition
Installerad effekt, med installerad generatoreffekt, max netto, avses den totala nettoeffekt som maximalt kan utvinnas i stationen vid kontinuerlig drift. Nettoeffekt definieras som bruttoeffekt, mätt vid generatorerna, reducerad med elanvändning för kraftstationsdrift och eventuella förluster i kraftstationstransformatorer

I rapporten från Statens Energimyndighet som är utgiven 2013 anges **Producerad el** med GWh mot tidigare MWh. Ändrat även här.

Kommentar kring ovanstående indikatorer

Länet får fler vindkraftsparker och många fler är under byggnation och kommer i drift allt eftersom. Alla kommuner har sedan tidigare ett antaget tematiskt tillägg till översiktsplanen där lämpliga områden för större etableringar pekas ut. Preliminärt installerad effekt under 2012 var 226 MW och producerad el 534 GWh. Installerad effekt ökade under året med cirka fem procent medan produktionen minskade med tre procent i jämförelse med 2011. Nya vindkraftverk har uppförts under 2013 och det finns tillstånd för ytterligare vindkrafttableringar i länet. Detta kommer att avspegla sig i statistiken för 2013 och framåt. I kommunernas översiktsplaner finns utrymme att producera cirka åtta TWh vindkraft, vilket kan jämföras med den nationella planeringsramen 20 TWh landbaserad vindkraftel år 2020.

Återrapportering regleringsbrev

RB 37. Länsstyrelserna ska redovisa:
– insatser som genomförts för att strategiskt samordna och leda det regionala arbetet med att förverkliga regeringens politik avseende energiomställning och minskad klimatpåverkan,

– insatser för att utveckla och genomföra regionala åtgärdsplaner för det klimat- och energistrategiska arbetet i samverkan med berörda lokala och regionala aktörer i syfte att identifiera, planera och genomföra regionala insatser och åtgärder med särskilt fokus på innovativa och resurseffektiva lösningar för att uppnå minskad klimatpåverkan, ökad andel förnybar energi och ökad energihushållning,

– insatser för att stärka samverkan såväl inom respektive länsstyrelse som mellan länsstyrelserna för att gemensamt utveckla länsstyrelsernas arbete med att förverkliga regeringens politik för minskad klimatpåverkan och energiomställning,

– insatser för att klimat- och energimålen får ökat genomslag inom olika sakområden såsom miljöprövning och -tillsyn, den lokala och regionala samhällsplaneringen, regionalt utvecklings- och tillväxtarbete och infrastrukturarbete,

– insatser för att stödja näringslivets och kommunernas klimat- och energiarbete,

– insatser för att verka för en ökad andel förnybar energi, särskilt avseende insatser för att uppnå planmässiga förutsättningar inom planeringsramen för vindkraft, samt

– insatser för att bidra till regeringens arbete med Färdplan 2050.

Insatser för att stärka den nationella samverkan mellan länsstyrelserna inom klimat- och energiområdet ska redovisas samlat av Länsstyrelsen i Hallands län.

Strategiskt samordna och leda det regionala arbetet inom energiomställning och minskad klimatpåverkan

Länsstyrelsen har externt samordnat det regionala arbetet genom att i samverkan med länets aktörer ta fram regionala klimatmål (2006), energi- och klimatstrategi (2008-2009) och en regional åtgärdsplan för klimatarbete (2011-2012). Framtagandet av åtgärdsplanen skedde inom den samverkansarena som skapades 2011. Under 2013 har Länsstyrelsen förtydligat denna samverkan genom att bjuda in aktörer att genom en Avsiktsförklaring delta i Klimatfokus Jämtlands län, en samverkansarena för det samordnade klimatarbetet. Syftet med avsiktsförklaringen är att öka deltagande organisationers medvetenhet om arbetet och tydliggöra att deltagarna har mandat i respektive organisation att delta i denna samverkan. Den första inbjudan gick ut i september 2013, och i dagsläget har 20 organisationer undertecknat avsiktsförklaringen. Arbetet med avsiktsförklaringen förankrades med Länsstyrelsen ledning och inbjudan att delta i arbete skickades också ut av Landshövdingen.

Länsstyrelsen och Regionförbundet har sedan 2012 ett samverkansavtal för att tillsammans kunna driva ett kraftfullt och effektivt energi- och klimatarbete i länet. Under hösten 2013 har Länsstyrelsen i samverkan med Regionförbundet tagit fram ett förslag för bildande av ett

Klimatråd för Jämtlands län. Klimatrådets huvuduppgift föreslås vara förankring och verkställande av den Regionala Klimatstrategin. Förslaget utvärderas nu av Länsstyrelsens och Regionförbundets respektive ledningar.

Revidering av gällande energi- och klimatstrategi har påbörjats och kommer att skickas på remiss i februari 2014. Under 2013 har bland annat effekter av länets klimatarbete identifierats och åtgärdsplanen har därför uppdaterats och nya underlag för länets energianvändning tagits fram.

Utveckling och genomförande av regionala åtgärdsplaner i samverkan

Länsstyrelsen driver arbetet att utveckla och genomföra den regionala åtgärdsplanen *Fossilbränslefritt 2030.* Åtgärdsplanen har prioriterat de fokusområden som finns i den regionala energi- och klimatstrategin. Den består av 74 aktiviteter, varav 35 aktiviteter genomfördes helt eller delvis under 2013 av sammanlagt 22 regionala och lokala aktörer.

Framtagandet av åtgärdsplanen skedde under 2011-2012, där länets samlade bild av behov, möjligheter och tänkbara åtgärder inom klimatområdet kartlades. Därefter utlystes Klimatmiljonen 2013 och Länsstyrelsen har under året fördelat 1,4 mnkr till åtta aktörer för genomförandet av sammanlagt 12 projekt med total budget om cirka 2,8 mnkr. En informationsbroschyr togs också fram under 2013, som redovisar vilka projekt som genomförs under året.

Resultat av åtgärder Länsstyrelsen medfinansierat under 2013 är bland annat att beslutsunderlag tagits fram för att upphandla biogas i kollektivtrafiken och för att kunna beställa samordnad kommunal varudistribution. Andra resultat är ett ökat intresse för solceller och installation av sådana i länet. Cyklande har uppmuntrats och tillgängliggjorts, kunskapshöjning bland skolchefer kring hållbarhetsfrågor och förslag till integrering av det i undervisningen, hållbarhetsseminarium för 230 person i Åre, sju informationsfilmer på temat ”Alla kan göra något för klimatet…” har producerats, ett antal företag har beslutat genomföra energikartläggningar.

En utvärdering har också gjorts av de medel som Länsstyrelsen delat ut. Deltagande organisationer fick frågor kring förbättringar av instruktioner, tydlighet, kravet på medfinansiering bland annat. Synpunkterna kommer att användas för att bli ännu tydligare i samband med framtida fördelning av medel ur Klimatmiljonen 2014.

Bland innovativa och resurseffektiva åtgärder kan nämnas att Länsstyrelsen har deltagit i seminarium och fört dialog med projektet Emissionsfritt Edsåsdalen som vill satsa på ny teknik för framställning av biodrivmedel och med Studieförbundet Vuxenskolans Hållbarhetssamtal och Regional Designcentrum för att undersöka ett samarbete med dem. Länsstyrelsen har vidare fördelat medel till tidigare beskrivna resurseffektiva åtgärder såsom Samordnad varudistribution, Energieffektivisering i tillverkande företag och Lånecykelsystemet.

Länsstyrelsen har under 2013 även arbetat med revidering av åtgärdsplanen, bland annat planering och förberedelser inför en workshop där nya åtgärder tillförs, prioritering genomförs och finansieringsmöjligheter. Själva workshopen kommer att arrangeras 15 januari 2014. En del av föreberedelsen inför revideringen var att besöka sju strategiskt viktiga organisationer och lyssna på deras synpunkter kring åtgärdsplanen.

Stärka samverkan såväl inom respektive länsstyrelse som mellan länsstyrelserna

Länsstyrelsen har internt ett samordnat klimatarbete gällande miljömål, energi och klimat, samt klimatanpassning i en gemensam arbetsgrupp. Att integrera klimatanpassning i befintlig energi- och klimatstrategi är ett sätt att konkret stärka samverkan i arbetet.

Ärenden som berör många enheter inom Länsstyrelsen behandlas på ett tvärsektoriellt sätt. Den remiss kring *Färdplan 2050* som Länsstyrelsen fick i uppdrag att besvara under 2013 hanterades brett genom en tvärsektoriell remiss. Slutligen beslutades svaret av Länsstyrelsens ledning.

Länsstyrelsen har en intern vindkraftgrupp på handläggarnivå som samarbetar om frågor som rör vindkraftprojekt i länet. Under hösten 2013 påbörjades två interna samverkansprojekt; en ”Örn-vindkraftstrategi” för snabbare och tydligare tillståndsprövning av vindkraftärenden. I det andra projektet tas kartor fram där såväl vindkraftparker som täkter, vägar och kraftnät synliggörs, för att tydliggöra kumulativa effekter av vindkraften.

Projektet att initiera en erfarenhetsgrupp för kommunernas översiktsplanerare lyftes i samband med regionala dialoger om energi- och klimatarbete, och finns med i den regionala åtgärdsplanen. Behovet fanns dock även för andra sakområden, och genom intern samverkan med deltagare från plan, näringsliv, kulturmiljö, klimat och länsledningens stab, så fick frågan om erfarenhetsgruppen ett bredare uppdrag.

Externt har Länsstyrelsen sedan 2010 deltagit i samverkansprojektet Energisamverkan Norr, ett samarbete mellan de fyra länsstyrelserna i Västernorrland, Västerbotten, Norrbotten och Jämtlands län kring gemensamma energifrågor i Norrland. Under 2013 har projektgruppen breddats och innehåller nu förutom länsstyrelser, samtliga fyra läns landsting eller regionförbund och universitet. Under 2013 har två huvudfrågor i samverkan varit möjlighet att samverka kring kommande strukturfondsprogram, en projektansökan kring som berör informationsinsatser kring strukturfonderna har under 2013 lämnats till Energimyndigheten.

Vidare har Länsstyrelserna i Jämtlands län och Västernorrlands län tillsammans arrangerat fyra utbildningsdagar för kommuner och landsting kring Energieffektiviseringsstödet under 2013.

Länsstyrelsen har lämnat in en ansökan att driva ett projekt inom Länsstyrelsernas energi- och klimatsamverkan, LEKS. Vidare har Länsstyrelsen deltagit i den processledarutbildning som Energimyndigheten arrangerade och deltagit i den workshop som LEKS arrangerade för energi- och klimatsamordnarna i november, där Länsstyrelsen även höll en av presentation av hur arbetet bedrivs.

Insatser för att klimat- och energimålen får ökat genomslag inom olika sakområden såsom miljöprövning och -tillsyn, den lokala och regionala samhällsplaneringen, regionalt utvecklings- och tillväxtarbete och infrastrukturarbete

Att skapa finansieringsmöjligheter ses som en viktig del av energi- och klimatarbetet. Genom att möjliggöra finansiering ökar chansen att önskade åtgärder utförs. Länsstyrelsen har deltagit i en skrivargrupp om energi- och klimatfrågor inför det kommande regionala strukturfondsprogrammet. Länsstyrelsen har också via samverkansprojektet Energisamverkan Norr lämnat in en ansökan till Energimyndigheten om att under 2014 proaktivt arrangera workshops för näringslivet för att lyfta fram de finansieringsmöjligheter som finns i kommande strukturfondsprogram. Utöver det så har Länsstyrelsen tagit fram en finansieringskarta, som redovisar vilka finansieringsmöjligheter som finns för att utföra olika åtgärder för att minska klimatutsläpp genom till exempel energieffektivisering och användning- och produktion av

förnybar energi. Kartläggningen omfattar bidrag som tillhandahålls av statliga myndigheter, EU-institutioner och privata aktörer.

Länsstyrelsen arrangera tillsammans med Regionförbundets Energikontor och Östersunds kommuns Grön trafik ett årligt klimatseminarium. Klimatseminariet är alltid på fredagen under den europeiska trafikantveckan. 2013 var seminariets tema Möjligheter och farthinder under vägen 220 personer deltog. Detta är en viktig aktivitet för att öka människors kunskap och intresse för energi- och klimatarbete. Länsstyrelsen anordnade även ett kunskapshöjande seminarium om vilka klimatförändringar som är att vänta i länet fram till år 2100. Cirka 100 personer deltog från olika sektorer såsom skogsbruk, jordbruk, rennäring, besöksnäringen och kommuner.

I Regionförbundets revidering av den Regionala Utvecklingsstrategin, RUS, har Länsstyrelsen i sitt remissvar tydliggjort vikten av energi- och klimatfrågan. Två av de viktiga målen i RUS:en är att länet ska vara Fossilbränslefritt 2030 och Ledande exportör av förnyelsebar energi.

I länet finns ett samverkansprojekt, Atlantbanan, som av ägarorganisationerna fått i uppdrag att arbeta med de järnvägsfrågor som berör länet. Arbetet har haft flera framgångar under 2013, varav den största handlar om beslut om elektrifiering av järnväg på norska sidan gränsen längs sträckan mellan Storlien och Trondheim. Denna åtgärd är en av de högst prioriterade i länets åtgärdsplan för klimatarbete.

I samband med revidering av sina översiktsplaner arrangerade tre av länets åtta kommuner ett seminarium, Klimat i översiktsplaneringen, under 2013. Länsstyrelsen använde detta som ett sätt att gå vidare i arbetet, och har föreslagit att en erfarenhetsgrupp för länets översiktsplanerare skapas. Där kan energi- och klimatfrågan liksom andra planfrågor kontinuerligt lyftas. I Östersunds kommuns förslag till ny översiktsplan Östersund 2040 lyfts sex utmaningar, varav två är ”Vi har bara ett jordklot” och ”Vi vill kunna resa klimatsmart”. Detta kan ses som en indikator på att energi- och klimatmålen fått genomslag i översiktsplaneringen.

Insatser för att stödja näringslivets och kommunernas klimat och energiarbete

Under året har sammanlagt 40 organisationer inklusive kommuner och näringsliv har erbjudits att skriva en Avsiktsförklaring att delta i länets samlade energi- och klimatarbete. Utöver detta så har följande insatser genomförts:

Kommunerna

Östersunds kommun bedriver genom sitt kontor Grön Trafik ett mycket framgångsrikt arbete för en grön omställning av trafiken i Östersunds kommun. Länsstyrelsen har via Klimatmiljonen gett ekonomiskt bidrag till fyra av Grön Trafiks aktiviteter under året, Lånecykelsystemet, Vintertramparna, Samordnad varudistribution och Resejämföraren. Dessutom anordnas det årliga klimatseminariet i samarbete med Grön trafik och Regionförbundets Energikontor. Åre kommun har under 2013 via Klimatmiljonen delfinansierats av Länsstyrelsen för att utföra åtgärden Gratis ungdomskort i kollektivtrafiken. Länsstyrelsen har vidare initierat en erfarenhetsgrupp för kommunens översiktsplanerare för att kunna utbyta erfarenhet kring viktiga frågor, såsom energi- och klimatarbetet.

Länsstyrelsens arbetsgrupp för miljömål, energi och klimat och anpassning, har besökt länets kommuner under året och då presenterat aktuellt arbete, till exempel revidering av det regionala miljömålsprogrammet och revidering av energi- och klimatstrategi.

Näringslivet

Besöksnäringen är en av länets viktigaste näringar, även i energi- och klimatarbetet. Vid Jämtland-Härjedalen Turisms årsstämma presenterade Länsstyrelsen länets miljömål- och klimatarbete och lyfte fram vikten av hållbara transporter och att besöksnäringen arbetar med den frågan. Samtidigt uppmärksammades det viktiga arbete som genomförs av flera av destinationerna. Länsstyrelsen har även besökt Destination Åre, länets största turistort sett till antal besökare.

Länets tillverkningsindustrier har via sitt nätverk Z-Group under året tilldelats medel ur Klimatmiljonen för energieffektiviseringsarbete.

Länsstyrelsen deltog även i seminariet *Biomassa som framtidens energi*, där ny teknik för framställning av biobränsle presenterades och diskuterades. Länsstyrelsen har haft dialog med tre olika aktörer som har planer att starta produktion av förnyelsebara drivmedel i länet.

Länsstyrelsen driver också projektet *Klimatsmartare produktion*, vilket syftar till att ge lantbrukare kunskap om hur de ska kunna bedriva sin verksamhet på ett ur klimatsynpunkt bättre sätt. Vidare har stöd fördelats till lantbrukare för täckdikning, ett sätt att minska klimatpåverkan från jordbruket.

Energieffektiviseringsstödet

Länsstyrelsen bedriver tillsammans med Regionförbundet/Energikontor ett nätverk för landstinget samt kommuner som innehar Energieffektiviseringsstödet. Under året har fem träffar anordnats varav fyra var utbildningsdagar som arrangerades tillsammans med Länsstyrelsen i Västernorrland och hade följande tema: *Systematiskt energiarbete del 2* och *del 3, Energieffektivisering utan investering* samt *LCC som verktyg för energieffektiv upphandling.* Utbildningarna hade 20-45 deltagare per dag.

OECD-studie

Jämtlands län och Västernorrlands län har deltagit i en OECD[14]-studie med ett 15-tal andra regioner i Europa och Nordamerika kring hur ökad produktion av förnybara bränslen kan bidra till regional tillväxt. Under 2013 arrangerade Länsstyrelsen i Jämtlands och Västernorrlands län, Regionförbundet samt Nordregio en nordisk konferens på samma tema, där resultatet från studien presenterades.

Vindkraftscentrum

Länsstyrelsen har även under 2013 deltagit i ledningsgruppen för projektet Vindkraftcentrum. Detta är ett länsövergripande projekt som syftar till att skapa sysselsättning och tillväxt i länet utifrån de stora investeringar i vindkraft som pågår. Projektet har fortsatt att kartlägga affärsprocesserna i samband med investeringar i en vindkraftpark för att rekrytera företag till den databas över aktörer i länet som är intresserade av att medverka i affärer kring vindkraftsutbyggnader. Vindkraftcentrum deltar också i framtagandet av utbildningar som efterfrågas i samband med byggande och drift av vindkraftparker bland annat kurser för certifiering av arbete på hög höjd. Projektet har skapat bra samverkan med Nord- och Sör Tröndelag i vindkraftsfrågor. Projektet har under 2013 tagit fram underlag för fortsatt strategiskt samarbete i länet.

[14] Organisation for Economic Co-operation and Development (*OECD).*

Insatser för att verka för en ökad andel förnybar energi, särskilt avseende insatser för att uppnå planmässiga förutsättningar inom planeringsramen för vindkraft

De planmässiga förutsättningarna för vindkraft är med god marginal uppnådda i Jämtlands län och samtliga kommuner har en översiktsplan för vindkraft. Det finns planmässiga förutsättningar för att producera mycket vindkraftel i Jämtlands län. Hur mycket som i realiteten kommer att byggas i länet är svårt att avgöra. En uppskattning utifrån att alla planerna realiseras, skulle innebära en vindkraftproduktion kring 8-9 TWh/år i länet. Det kan jämföras med 20 TWh vindkraftel/år, vilket är planeringsramen för Sveriges totala produktion.

I januari 2013 arrangerades ett seminarium för länets kommuner angående Energimyndighetens aktuella remiss Revidering av riksintresse för vindbruk. Alla deltagare vid mötet var överens om att en väl så stor del av landets utpekade riksintressen var placerade i länet, motsvarande 38 procent av Sveriges totalt utpekade områden, samt att ett antal av dem var mycket olyckligt placerade utifrån andra intressen, såsom besöksnäring, friluftsliv och rennäring. Flera interna länsstyrelsemöten arrangerades också för att diskutera frågan.

En ny remiss kom under hösten 2013 om riksintressen för vindbruk. I denna remiss var många av de stora områden bortplockade, och cirka 22 procent av Sveriges totalt utpekade områden finns i länet. Länsstyrelsen har även denna gång vissa synpunkter som redovisats till Energimyndigheten.

Åtgärdsplanen *Fossilbränslefritt 2030* innehåller flera fokusområden mot förnybar energi: Biogas, biobränsle, vindkraft och solenergi. I åtgärdsplanen finns flera konkreta aktiviteter som kan bidra till en ökad produktion av förnyelsebar energi. Länsstyrelsen har under 2013 fördelat medel till Regionförbundet för att utreda länets potential att producera biogas samt till Energikontorets projekt Bli din egen elproducent, med fokus på solenergi. Länsstyrelsen har även deltagit som presentatör i ett seminarium kring bioenergi, Biomassa som framtidens energikälla.

Vidare har Länsstyrelsen inom ramen för Landsbygdsprogrammet under 2013 beviljat ett tiotal solcellsstöd.

Insatser för att bidra till regeringens arbete med Färdplan 2050

Länsstyrelsen har i enlighet med uppdraget besvarat remissen om Färdplan 2050. Svaret förankrades internt på Länsstyrelsen. Remissen redovisades först på ett Samrådsforum där alla enheter deltar och länsrådet är ordförande. Därefter skickades den på intern remiss och ett särskilt möte arrangerades där deltagare från alla enheter hade möjlighet att delta. Ett förslag till remissvar sammanställdes och stämdes av med bland annat Lantbruksenheten som hade synpunkter kring förslag till produktion av energigrödor på jordbruksmark. Slutligen beslutades svaret av Länsstyrelsens ledning.

RB 38. Länsstyrelserna ska redovisa insatser och användningen av medel från anslag 1:10 *Klimatanpassning* inom utgiftsområde 20 med anledning av uppgiften att samordna det regionala klimatanpassningsarbetet.

Organisation och samordning av klimatanpassningsarbetet

Intern organisation och samverkan

Länsstyrelsen har internt samordnat arbetet mellan de tre regeringsuppdragen regionala miljömål, energiomställning och klimatanpassning. Samarbetet som internt kallas för MEK, Miljömål, Energiomställning samt Klimatanpassning, avser att skapa ökad tydlighet, resursoptimering, erfarenhetsutbyte och metodutveckling inom den regionala klimatsamordningen. Klimatanpassningssamordnaren har deltagit i flera interna arbeten:

- projektgruppen för Regional vattenresursplan,
- i projektgruppen för definition av Brukningsvärd åkermark,
- i uppföljning och som målbevakare för uppdraget Regionala miljömål,
- i gruppen för granskning av planremisser.

Samordnaren har också presenterat den regionala klimatsamordningen och klimatanpassningsarbetet vid två interna Samrådsforum, vid Länsstyrelsens novembermöte med samebyarnas ordförande, och vid Länsstyrelsens seminarium om Översiktsplanering med sikte på en hållbar framtid.

Regional organisation och samverkan

Externt förankras klimatanpassningsarbetet inom den plattform för klimatsamordning och klimatkommunikation som administreras av Länsstyrelsen och som numera benämns Klimatfokus Jämtlands län. Länsledningen har under året beslutat om flera strategiska steg för utveckling av denna under åren 2013-2014. Det mest omfattande steget är att skapa en sammanhållen Klimatstrategi för Jämtlands län, med tillhörande regionala åtgärdsprogram som omfattar både energiomställning och klimatanpassning. Klimatstrategin ska vara färdig i juni 2014 och ersätter då Jämtlands läns energi- och klimatstrategi från 2009 samt verkställer regeringsuppdraget om att utarbeta en regional handlingsplan för klimatanpassning. Två andra strategiska steg är att utreda om Klimatfokus ska kompletteras med ett regionalt klimatråd, samt att länets organisationer sen hösten 2013 kan lämna en formell avsiktsförklaring om att aktivt delta i det regionala klimatarbetet.

Länsstyrelsen och Regionförbundet i Jämtlands län har nära samverkan inom utvecklingen av plattformen Klimatfokus, samt genom det EU-finansierade projektet Ecoregions som Regionförbundet deltar i. Projektet innebär att ett antal europeiska regioner delar kunskaper och arbetssätt inom bland annat klimatarbetet. Inom projektet gjorde Länsstyrelsen och Regionförbundet en gemensam studieresa till fylkeskommunen Hordaland i Norge, där man redan har skapat en sammanhållen klimatstrategi för både energiomställning och klimatanpassning. Projektarbetet ska utmynna i en projektplan för fortsatt klimatarbete i länet, och grundstommen för denna föreslås bli densamma som de strategiska steg som Länsstyrelsen beslutat för plattformen Klimatfokus.

Nationell samverkan

Länsstyrelsernas klimatanpassningssamordnare har sedan flera år ett nationellt nätverk för att byta erfarenheter och skapa samordningsvinster. Länsrådsgrupp 1 har det övergripande ansvaret och nätverket utgör numera beredningsgrupp 9 under Forum för hållbart samhällsbyggande. Hela

nätverket träffas två gånger per år och ett mycket positivt inslag i år är att den ansvariga vid Miljödepartementet också har deltagit vid båda mötena. Nätverkets vårmöte samarrangeras med ett årligt återkommande möte med centrala myndigheter. Ordförandeskapet för nätverket delas av tre län och roteras med ett nytt län varje år. Jämtlands län har varit så kallat påstigande ordförandelän år 2013 och blir ordförandelän år 2014.
Klimatanpassningssamordnarna i de sex nordligaste länen har under året bildat en samverkansgrupp, Nordgruppen, för att hitta ytterligare erfarenhetsutbyte och då främst med fokus på gemensamma nämnare för klimatförändringar och klimatanpassning för våra län. Nordgruppen har också inlett en samverkan med nätverket Nordsam[15], för att hitta samordning och erfarenhetsutbyte med beredskapsorganisationer och då främst inom arbetet med risk- och sårbarhetanalyser.

Det Nationella kunskapscentret för klimatanpassning vid SMHI har utvecklats till en viktig resurs för länsstyrelserna, inte minst genom den nationella och internationella information som samlas i Klimatanpassningsportalen www.klimatanpassning.se som är bra kunskapsbank för kunskapshöjning och omvärldsbevakning.

Insatser och resultat i klimatanpassningsarbetet

För år 2013 har samordningsuppdraget kompletterats med uppgiften att beskriva lägesbilden i kommunernas klimatanpassning samt utforma regionala handlingsplaner för klimatanpassning. Samordningsarbetet har fokuserats på breda aktörsdialoger för att kunskapshöja om klimatförändringar, identifiera sårbarheter och möjligheter, samt identifiera vilka åtgärder som behöver vidtas inom olika näringar och offentlig verksamhet.

Länsstyrelsen har mellan juni och oktober gjort kommunbesök i sex av åtta kommuner och telefonintervjuer med två kommuner. Diskussionerna har förts kring de 16 enkätfrågor som länsstyrelserna har tagit fram gemensamt, vilket har gett en översiktlig lägesbild om hur kommunerna har organiserat klimatanpassningsarbetet, vilka åtgärder som vidtagits och vilka ambitioner kommunen har. Mötena med kommunerna har genomförts genom en förvaltningsövergripande dialog för klimatanpassning, och intresset för frågan är generellt hög hos både politiker och tjänstemän. Från den politiska nivån har till exempel kommunalråd och nämndordföranden deltagit, och från förvaltningarna deltog kommunchefer, miljöchefer, miljöstrateger, planhandläggare, säkerhetssamordnare, stadsarkitekt, VA-ingenjör, miljöskyddshandläggare, byggnadsinspektör, infrastrukturstrateg. Det kanske viktigaste resultatet som kommit av kommundialogerna är de breddade kontaktytor som skapats dels mellan Länsstyrelsen och flera kommunala kompetenser, och dels inom kommunerna. Lägesbilden i kommunerna och arbetet med handlingsplanen delrapporterades till Miljödepartementet den 1 oktober.

I november arrangerade Länsstyrelsen ett seminarium under rubriken *Varmt och gött, eller?* Seminariet erbjöd kunskapshöjning och dialog om förväntade klimatförändringar, sårbarheter och möjligheter för samhälle och näringsverksamhet i länet. Över 100 personer deltog från offentlig verksamhet och näringsliv, med tyngdpunkt på representanter för kommuner, jordbruk och skogsbruk eftersom fördjupningsseminarier med ytterligare kunskapshöjning och workshops erbjöds dessa målgrupper samma dag. Seminariet arrangerades i nära samarbete med SMHI, Sveriges kommuner och landsting, Lantbrukarnas riksförbund, LRF, och Skogsstyrelsen. De åtgärdsförslag och övriga synpunkter som framkom under seminariet utgör ett viktigt material till Klimatstrategin och åtgärdsplanen för klimatanpassning.

[15] NordSam utgörs av de sex nordligaste länsstyrelsernas krisberedskapsfunktioner.

Kunskapsunderlag och kunskapshöjning

Kunskapsunderlag för förväntade klimatförändringar och sårbarheter i länet har kompletterats under år 2013.

- I december 2013 levererade SMHI den *Klimatanalys för Jämtlands län* som Länsstyrelsen beställt. Klimatanalysen innefattar analyser av meteorologiska parametrar såsom framtida medeltemperaturer, värmeböljor, nederbördsmönster, vegetationsperiodens längd och snötäckets förändring, samt analyser av vattenflöden, extrem nederbörd och en sammanställning av framtida tjäle och brandrisk.
- Två nya regionala underlagsrapporter har publicerats digitalt under året: *Ras- och skredrisker i ett förändrat klimat* och *Översvämningsrisker i ett förändrat klimat*.
- En kort informationsbroschyr om Klimatfokus och om klimatprojekt i länet har publicerats i både tryckt och digital version.

Länsstyrelsen har också inlett arbetet att med hjälp av nya höjddata ta fram GIS-underlag för modellering av extremnederbörd för några platser i länet. Underlaget ska användas för kommunikation om sårbarheter för klimatförändringar, men också som del i uppdraget med förmågebedömning för skyfall som länsstyrelserna har för år 2014.

Länsstyrelsen har återigen arrangerat det klimatseminarium som varje år hålls i Östersund i samband med Trafikantveckan. I år gick seminariet under rubriken På väg mot fossilbränslefrihet – möjligheter och farthinder under färden och hade i år över 200 deltagare. Seminariet arrangeras tillsammans med Östersunds kommun och Regionförbundet. Andreas Gyllenhammar höll ett mycket uppskattat föredrag om klimatförändringar och dess sårbarheter, globalt klimatarbete och klimatskepticism.

Länsstyrelsen har deltagit och kompetenssamlat vid ett antal nationella konferenser och dialoger:

- Klimatforum 2013. Arrangörer: Naturvårdsverket och Trafikverket. Deltog i gemensam webbsändning hos Östersunds kommun.
- Innovationsdialog för klimatanpassning. Arrangörer: Näringsdepartementet och SMHI
- Klimatanpassning 2013. Här hade länsstyrelsernas tre nätverksordföranden en viktig uppgift att planera och genomföra ett fördjupningsseminarium om regional klimatanpassning. Arrangör: Miljöaktuellt.
- KlimatGIS-dagen. Arrangörer: Boverket, Lantmäteriet och Gisprocess.
- IPCC-rapporten - vad betyder den för dig? Arrangör: SMHI och Länsstyrelsen Stockholms län. Deltog i webbsändning.

Medlen har använts till en heltidsanställd samordnare för klimatanpassning, samt till bland annat arrangemangskostnader vid seminarier, annonsering, resor och logi vid nätverksträffar och deltagande vid seminarier.

Kulturmiljö

PRESTATIONER (VOLYMER OCH KOSTNADER) Avser verksamhet 43*	2013	2012	2011
Årsarbetskrafter män [1)]	2,37	2,52	2,55
Årsarbetskrafter kvinnor [1)]	2,08	2,44	2,25
Andel av totala årsarbetskrafter (%)	2,29	2,54	2,51
Verksamhetskostnader inkl. OH (tkr) totalt	4 350	5 081	6 077
Andel av totala verksamhetskostnader (%) [2)]	2,33	2,77	3,44
Antal ärenden, inkomna och upprättade	422	463	426
Antal beslutade ärenden	436	429	405
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år	17	26	8
Bidragsutbetalningar där Länsstyrelsen gör utbetalningen (tkr)	222	394	13
Brukarundersökning			
Nöjdindex brukarundersökning – verksamhet 4311, Ärenden enl. 2 kap. Kulturmiljölagen	[3)]		

[1)] 1 årsarbetskraft = 1760 timmar
[2)] Andel av total verksamhetskostnad inklusive OH exklusive resurssamverkan. Uppgiften hämtas från tabell B.
[3)] Länsstyrelens i Jämtlands län hade för få ärenden 2013, sex stycken, för att få ett statistiskt riktigt resultat.

Kommentarer till tabellen

För kommentarer på ärenden se tabell H.

Andra väsentliga prestationer och resultat

Forn- och kulturlandskapsvård

Fornminnesinventering har utförts i områden inom Bergs, Bräcke och Östersunds kommuner som inte tidigare berörts av revideringsinventeringar. De socknar som berörts är Oviken, Myssjö, Berg, Hackås, Bodsjö, Marieby, Näs, Lockne och Sunne. Inventeringen syftar till att förbättra det delvis ganska dåliga kunskapsläget om fornminnenas utbredning i länet. Arbetet har bedrivits av Jamtli, Jämtlands läns museum, och finansierats ur kulturmiljöanslaget.

Den årligen återkommande fornvården har skötts i enlighet med upprättade fornvårdsplaner. Inom Jämtland har dessa utförts i samarbete med Skogsvårdsstyrelsen med kulturmiljöanslaget. Inom Östersunds, Åre och Krokoms kommuner har 14 objekt städats och slåttrats en eller två gånger. Arbetet med att se över vårdobjekten, att se hur vården fungerar och att se till att oläsliga eller inaktuella skyltar byts ut har fortsatt under året.

Samarbetet med Skogsvårdsstyrelsen inom FURA[16]-projektet har fortsatt under 2013 och delvis finansierats med kulturmiljöanslaget. Syftet är att fortsatt minska den tidigare så omfattande skadegörelsen på fornminnen i samband med avverkningar. Tillsyn av Skogs- och Länsstyrelserna under 2013 har visat ett förbättrat läge.

Ur kulturmiljövårdsanslaget har tre projekt gällande pilgrimsleder fått medel beviljade för upprustning av stig och leder, skyltning samt ökad framkomlighet. Ett projekt har gällt Jämt-Norgevägen medan två rört S:t Olavsleden.

[16] Fura projektet har som syfte att förenkla och effektivisera hanteringen av avverkningsanmälningar som berör fasta fornlämningar. Målet med Fura-projektet är att minska andelen fasta fornlämningar som skadas av skogliga åtgärder.

Hällristningarna i Glösa, och de där iordninggjorda pedagogiska miljöerna, besöks årligen av ett stort antal skolklasser och vanliga besökare. 2013 lämnades bidrag till vård av och imålning av figurerna. Bidrag har också lämnats för dokumentation och inregistrering i fmis[17] av en nyupptäckt hällmålning vid Ammerån i Ragunda kommun.

Länsstyrelsen har under 2013 påbörjat arbetet med att utforma ett fornvårdsprogram. Syftet är att göra ett representativt urval av de fornlämningar som finns i Jämtlands län som Länsstyrelsen i framtiden ska vårda och tillgängliggöra. I ett första skede ses nuvarande fornvårdsprogram över och ett urval har påbörjats.

Länsstyrelsen har under året deltagit i samarbetet inom miljömålet Levande skogar, där myndigheter och aktörer inom skogsindustrin möts och arbetar för minskad negativ påverkan av natur och kulturmiljö i samband med skogliga åtgärder.

Kulturreservat

Under året har arbetet fortsatt med att förbättra tillgängligheten av kulturreservatet. Det stora projektet i år har varit att restaurera vinterladugården. Ett projekt som kostat mycket pengar, haft komplicerade transporter och dessutom pågått i en byggnad som används. Under året slutade en person som under många år arbetat i kulturreservatet, men en ersättare är rekryterad. Lillhärjåbyggets kulturförening har startat upp ett samarbete med Härjedalens kommun som innebär att alla i årskurs tre besöker gården. Länsstyrelsen har ett samarbete med Åre kommun om bildande av kommunalt kulturreservat av Fröå gruva. Jamtli har tagit fram ett underlag som kommunledningen ännu inte tagit ställning till.

Samiskt kulturarv

Mellan åren 1998-2012 har det funnit ett särskilt program för bevarande av det samiska kulturarvet. I år genomfördes en förstudie. Arbetet sker i samverkan mellan berörda länsstyrelser, länsmuseer och samiska organisationer. Därutöver har flera informationsinsatser för att synliggöra det samiska kulturarvet genomförts bland annat skriften *Ruvhten Sijte historia, kulturmiljöer och turism*. För att öka kunskaperna om samiska kulturmiljöer har Gaaltije[18], Jamtli och Tossåsens sameby påbörjat ett arbete kring vintervistet Stortjärn. Syftet med kunskapsunderlaget är att resultaten ska spridas till allmänheten och till hantverkare som arbetar med restaureringar i samiska kulturmiljöer. Länsstyrelsen i Jämtlands län finansierar dessa projekt.

Byggnadsvård

Under året har Länsstyrelsen beviljat stöd enligt förordningen (2010:1121) om bidrag till förvaltning av värdefulla kulturmiljöer till åtgärder på byggnader på sju fastigheter. Av dessa är fyra byggnadsminnen, en ingår i kulturreservat och övriga två ingår i riksintressen för kulturmiljövården varav en representerar det samiska kulturarvet.

Under året har bidrag utgått till ökad fysisk tillgänglighet vid ett byggnadsminne. Då de flesta byggnadsminnen i länet är i privat ägo är det svårt att nå framgång när det gäller ökad fysisk

[17] I Fornsök kan man hitta information om lämningstyp, se var fornlämningen finns via markering på karta samt få besked om lämningens antikvariska bedömning. Till informationen hör oftast en beskrivning, med undantag för vissa maritima lämningar, samt, i vissa fall, fotografier, skisser och hänvisningar till litteratur och artiklar där lämningen finns omtalad.
[18] Gaaltije-sydsamiskt kulturcentrum är ett sydsamiskt utvecklingscentrum.

tillgänglighet. I de fall det handlar om föreningsägda miljöer initierar Länsstyrelsen alltid frågan om förbättrad tillgänglighet som därför bedöms komma att förbättras på lite sikt.
I övrigt har viss vårdplanering avseende byggnadsminnena genomförts till begränsade belopp. Arbetet baseras både på det tillsynsarbete Länsstyrelsen årligen genomför, och på intresse och initiativ utifrån.

Under året har även den tidigare påbörjade satsningen på de medeltida träbyggnaderna kunnat fortsätta. Flera restaureringsarbeten vid byggnadsminnena har varit omfattande och resurskrävande, även ur handläggningssynpunkt.

Det kyrkliga kulturarvet

Länsstyrelsen har tillståndsprövat ändrings- och restaureringsarbeten vid de kyrkliga kulturminnena – kyrkobyggnader, kyrkotomter, begravningsplatser och kyrkliga inventarier. Ärendehandläggningen, som sker med stöd av 4 kap lagen (1988:950) om kulturminnen m.m är resurskrävande. En samlad bedömning är att kvaliteten på ansökningarna generellt sett behöver förbättras för att ärendehandläggningen ska kunna ske så enkelt, snabbt och billigt som möjligt utan att säkerheten eftersätts. Tillsynsarbetet sker till största del som händelsestyrd tillsyn genom kontroll av efterlevnaden av villkor i beslut med stöd av 4 kap. 3 § lagen (1988:950) om kulturminnen m.m.

Kulturarvet som resurs

Jamtli, Jämtlands läns museum, driver två fleråriga projekt med finansiering från Länsstyrelsens statliga kulturmiljöanslag och Interreg. Det är projekten Husnyckeln under 2010 till 2013 och Kulturarvets hantverk under 2011 till 2013. Husnyckeln uppmärksammar den kulturhistoriskt värdefulla bebyggelsen som en resurs för brukare och andra lokala krafter. Kulturarvets hantverk uppmärksammar efterfrågan på kulturhistoriska hantverk. Bidrag har även beviljats till det så kallade Hantverkslaboratoriet vid Göteborgs universitet, som under 2012 och 2013 studerar de nordsvenska timmerhusens konstruktion och regionala timmertraditioner och deras möjligheter och begränsningar.

Återrapportering regleringsbrev

RB 70. Länsstyrelserna ska redovisa exempel på och kommentera hur man verkar för att förnya och utveckla kulturmiljöarbetet. Länsstyrelsen ska också redovisa exempel på och kommentera hur samverkan, till exempel med statliga myndigheter och kommuner, sker inom kulturmiljöarbetet samt hur samverkan har utvecklats.

Exempel på hur Länsstyrelsen förnyar och utvecklar kulturmiljöarbetet

Intern samverkan

Intern samverkan pågår bland annat kring tillgänglighet och vård av skyddade natur- och kulturmiljöer samt kring de vattenanknutna kulturmiljöerna. Inom projekt *Rikare odlingslandskap* som drivs av lantbruksenheten pågår ett löpande arbete med kulturarvet så som fäbodmiljöer och överloppsbyggnader, främst jordkällare. SOLA-gruppen[19] är ett annat exempel på intern samverkan. Gruppen är ett forum där alla som arbetar med odlingslandskapet träffas för att samverka. Miljömålsarbetet är en verksamhet som berör kulturmiljö i hög grad. Kulturmiljö bedriver ett aktivt arbete inom fler av de regionala miljömålen. I beslutsprocessen för

[19] Tvärsektoriell grupp inom Länsstyrelsen med gemensamma frågor kring odlingslandskapet.

ersättningar för bevarande av natur- och kulturmiljöer i odlingslandskapet, inom Utvald miljö i Landsbygdsprogrammet, har näringslivsenheten och kulturmiljö samverkat.

Vattenanknutna kulturmiljöer

Under 2013 har Länsstyrelsen arbetat med de vattenanknutna kulturmiljöerna i Jämtlands län. Kunskapsläget om de vattenanknutna kulturlämningarna i länet är dåligt. Under året har en orientering gjorts över vilket kunskapsunderlag om de vattenanknutna kulturmiljöerna som finns. Vattenenheten har påbörjat sitt arbete med att ta fram åtgärdplaner för tolv prioriterade vattensystem som en del i åtgärd 30 Vattenmyndigheten[20]. I åtgärdsplanerna beskrivs varje vattensystem med en prioritering av viktiga åtgärdsinsatser för de närmaste åren. I ett samarbete mellan vattenenheten och kulturmiljö har underlagstexter tagits fram. Underlagen syftar till att ge en övergripande beskrivning av kulturmiljöerna, samt att se behovet av inventering. De prioriterade vattendragen är Långan, Övre Ljungan, Härjedalsljusnan, Storsjön, Ammerån, Gimån, Dammån, Övre Indalsälven, Vålån-Storbodströmmen, Ströms Vattudal, Hårkan och Övre Ljusnan.

Tillsynskampanj kyrkliga inventarier och arkeologi skogsärenden

Ett länsstyrelsegemensamt projekt gällande tillsyn av fornlämningar som berörts av avverkningar och kyrkliga inventarier har utförts över hela landet. I Jämtlands län har, liksom i övriga län, tio avverkningar och fem kyrkors inventarier varit föremål för denna tillsyn.

Kalejdoskop bidragskampanjen

Länsstyrelsen har under året fortsatt sitt engagemang inom projektet Kalejdoskop, som syftar till att lyfta fram fler berättelser kring kulturarv och göra fler människor delaktiga i kulturmiljöarbetet. Under 2013 har den särskilda bidragskampanjen Ge röst åt tysta kulturarv genomförts inom ramen för Kalejdoskop. Under våren genomfördes insatser för att på olika sätt informera om kampanjen. Länsstyrelsen avsatte totalt 800 tkr till 13 projekt inom kampanjen. De enskilda projekten och kampanjen har som helhet hittills varit lyckad. De beviljade bidrag inom kampanjen är från såväl etablerade kulturarvsinstitutioner som från privatpersoner och företag. De olika projekten handlar om så vitt skilda företeelser som till exempel bokprojekten Viddernas landskap på vita duken och Den dolda staden eller filmprojektet Lägenhet+bil+allt jag har och äger. I satsningen har även bidrag beviljats till projektet Romska spår – tillgängliggörande av vägar, platser och berättelser.

Projekt Fjällandskap: betydelse av kulturella ekosystemtjänster

Projektet ingår i forskningsprogrammet Storslagen fjällmiljö för kommande generationer. Syftet med projektet är att identifiera kulturella ekosystemtjänster i fjällandskapet med fokus på kulturarv och praktiska verktyg för fysisk planering. Projektet finansieras av Riksantikvarieämbetet och Naturvårdverket och Länsstyrelsen, Göteborgs universitet och Högskolan i Gävle är medfinansiär. Kulturella ekosystemtjänster är kopplande till den föreställning som vi skapar av naturen och landskapet utifrån minnen, medvetande och identitet. Genom att kombinera aktuella teorier och modeller inom kulturmiljövården och miljöpsykologi med ekosystemtjänstbegreppet ska det undersökas hur fjällandskapets upplevelsevärden kan synliggöras och integreras i planering, förvaltning och bevarande av natur och kulturmiljö. Ett antal fallstudier ska genomföras i länet samt enkätundersökning. I projektgruppen finns regionala representanter från Gaaltije, Funäsdalens fjällmuseum samt naturvård och kulturmiljö vid länsstyrelsen.

[20] Åtgärd 30: Länsstyrelserna behöver upprätta en plan för sitt åtgärdsarbete med prioritering av avrinningsområden med vattenförekomster som inte uppnår, eller riskerar att inte uppnå, god ekologisk status eller god kemisk status.

Biologiskt kulturarv

Riksantikvarieämbetet och Skogsstyrelsen inledde under 2011 ett samarbete i kartläggning och främjade av biologiskt kulturarv. Länsstyrelserna i Dalarna och Värmland deltog under 2012 i en förstudie och har under 2013 arbetat vidare med kartläggningen. Länsstyrelsen i Jämtlands län har följt arbetet i den nationella referensgruppen och medverkat i två workshops som arrangerats av Länsstyrelserna i Dalarna och Värmland, Centrum för Biologisk Mångfald, Riksantikvarieämbetet och Skogsstyrelsen. Vid den senaste workshopen som genomfördes i Dalarna i augusti 2013, deltog representanter från lantbruksenheten, naturvården, projekt Rikare odlingslandskap och kulturmiljö från Länsstyrelsen i Jämtlands län.

Länsstyrelsen har för avsikt att starta upp kartläggning av biologiskt kulturav vid ett antal fäbodmiljöer under 2014. Arbetet med kartläggning bidrar till att uppnå miljömålen i länet, främst inom Ett rikt odlingslandskap, Levande skogar, Ett rikt växt och djur liv och Storslagen fjällmiljö. I de regionala miljömålsbedömningarna i Jämtlands län är levande fäbodbruket och biologisk kulturarv särskilt omnämnt. Kulturmiljö har ett etablerat samarbete med fäbodbrukarna i länet och övriga fäbodlän.

I Interregprojektet Utmarksbete - ett biologiskt kulturav kulturarv som resurs för en hållbar utveckling pågår bland annat arbetet med framtagande av en skrift om länet.

Föreningar och deras kulturmiljöer

Länsstyrelsen stöttar projektet Föreningar och deras kulturmiljöer, som drivs av Föreningsarkivet i Jämtlands län i samråd med Länsstyrelsen. Projektet syftar till att skapa mer kunskap om föreningshusen, att öka föreningarnas kunskaper om och engagemang i byggnaderna samt på sikt bidra till att utveckla miljöerna som besöksmål. Under 2012 och 2013 har etapp I och II slutförts och avsikten är att fortsätta under 2014 med etapp III. Tanken är att arbetet ska utmynna i ett antal publikationer där föreningshusen roll som mötesplatser kommer att lyftas fram. I år har arbetet med att träffa föreningarna fortsatt och Föreningsarkivet tillsammans med Landskarkivet i Östersund arragerade kulturarvsdagen på temat Människor och mötesplatser.

Samverkan med myndigheter och kommuner samt hur samverkan har utvecklats.

Kulturmiljöforum och länsgrupper

Sedan 2008 bedriver kulturmiljöverksamheterna vid länsstyrelserna tillsammans med Riksantikvarieämbetet ett gemensamt samverkansarbete. Syftet är att höja kvaliteten i och genomslaget för arbetet med kulturmiljöfrågorna genom att samarbeta kring gemensamma frågor, skapa effektiva rutiner och utnyttja tillgängliga resurser på bästa sätt. I norrlandslänen sker samverkan främst inom ramen för Länsgrupp norr, där Länsstyrelserna i Norrbotten, Västerbotten, Jämtland och Västernorrland ingår. Länsgruppen har även via samordnaren varit företrädd i det för Riksantikvarieämbetet och länsstyrelserna gemensamma programrådet.

Under 2013 har samverkansarbetet fortsatt och fördjupats. Inom länsstyrelserna har den tidigare yrkesföreningen Sveriges Länsantikvarier ombildats till ett nätverk, Kulturmiljöforum. Nätverket är auktoriserat av länsråden, och fungerar som plattform för sakområdesdiskussioner och som stöd till länsrådsgruppen i frågor som rör kulturmiljö. Nätverkets form och funktionalitet har inordnats i samverkansmodellen. Genom ombildningen tydliggörs roller, ansvar och mandat, och den strategiska kraften i arbetet kan därmed öka.

Samverkansarbetet har lett till en större samsyn i frågor som rör kulturmiljöarbetet. Viktiga frågor har genom arbetet kunnat lyftas och hanteras gemensamt genom diskussioner eller fokuserade arbetsinsatser. Informationen om viktiga frågor inom sakområdet har förbättrats. Sammantaget upplevs arbetet som ett naturligt steg mot en modernare organisation inom sakområdet, där frågor hanteras gemensamt, med kunskap och effektivitet.

Länsstyrelsernas gemensamma tillsynsprojekt

Inom ramen för samverkansarbetet har Länsstyrelsen deltagit i den nationella kampanj som bedrivits på tillsynsområdet. Tillsynen har varit inriktad på tillsyn av kyrkliga inventarier samt fornminnen kopplat till avverkningsärenden. Kampanjen är ett led i att hitta gemensamma former för tillsynen, där tillgängliga resurser kan utnyttjas effektivt och där insatserna kan få ett större genomslag genom gemensamma rapporter eller liknande. Arbetet är även ett led i att diskutera frågor kring gemensam praxis i handläggningen. Deltagandet i det gemensamma tillsynsprojektet har dock inneburit en ökad tillsynsinsats för genomförandet av årets tillsyn inom kulturmiljöområdet jämfört med tidigare år. Den ökade tillsynsinsatsen är svår att se en omedelbar effekt av men i förlängningen bör den bidra till ökad hänsyn till kulturhistoriska värden.

Samverkan med kommuner

Länsstyrelsen har under året stöttat två av länets kommuner, Ragunda och Östersund, i deras arbete att ta fram kulturmiljöprogram. Stöttningen har skett dels ekonomiskt genom bidrag till kunskapsunderlag samt genom deltagande i referensgrupper och möten. Länsstyrelsens ambition är att fortsätta satsningen på kulturmiljöprogram nästa år. Målet är att samtliga kommuner i länet så småningom ska ha program knutna till översiktsplanen som är välfungerande planeringsunderlag, samt är inkluderande med en modern syn på kulturarv. De pågående arbetena i Ragunda och Östersunds kommuner är intressanta och ambitiösa processer, som visar på olika sätt att utforma kulturmiljöprogram. Länsstyrelsens roll som ”bollplank” har varit uppskattad, och inneburit en lärande process för alla parter.

Länsstyrelsen har även inlett en översyn av länets riksintressen, som sker i dialog med länets kommuner. Under året har arbetet dock inte kunnat genomföras som planerat på grund av vakanser och personalomsättning. Processen kring översynen är, och kommer att vara, en viktig kontaktyta mellan Länsstyrelsen och kommunerna vad gäller kulturmiljöfrågor. En översyn av länets riksintressen kommer att leda till ett förbättrat planeringsunderlag.

Tabell 5.1

Länsfakta kulturmiljö	2013-12-31	2012-12-31	2011-12-31
Antal registrerade fornlämningar (exklusive marina)	23 902	23 488	23 182
Antal byggnadsminnen enligt 3 kap. kulturminneslagen	96	96	96
Antal kyrkobyggnader enligt 4 kap. kulturminneslagen	100	100	101
Riksintresseområden för kulturmiljövården, antal	61	61	61
Riksintresseområden för kulturmiljövården, yta (ha)	390 000	390 000	390 000
Kulturreservat, antal	1	1	1
Kulturreservat, yta (ha)	2 698	2 698	2 698
Andel av länets kommuner som har kulturmiljöprogram (%)	12,5	0	0

Källa: *http://www.lansstyrelsen.se/JAMTLAND/SV/SAMHALLSPLANERING-OCH-KULTURMILJO*

Kommentarer Tabell 5.1
Härjedalens kommun har ett aktuellt och förankrat kulturmiljöprogram, men arbete pågår i ytterligare två kommuner som är Östersund och Ragunda.

Tabell 5.2

Utbetalade bidrag för kulturmiljö, summa (tkr)	2013	2012	2011
Bidrag, vilka länsstyrelsen fattar beslut om och betalar ut	0	0	0
Bidrag, vilka länsstyrelsen har fattat beslut om, men där Riksantikvarieämbetet har gjort utbetalningen	9 880	9 618	9 513

Källa: Länsstyrelsens ekonomisystem Agresso, Riksantikvarieämbetets handläggarsystem KÄLLA

Kommentarer Tabell 5.2
Den totala summan för utbetalade bidrag till kulturmiljövård har ökat i begränsad omfattning, men antal ärenden har minskat under samma period från 79 till 64.

Skydd mot olyckor, krisberedskap och civilt försvar

PRESTATIONER (VOLYMER OCH KOSTNADER) Avser verksamhet 45*	2013	2012	2011
Årsarbetskrafter män [1)]	4,34	4,07	4,54
Årsarbetskrafter kvinnor [1)]	2,16	1,73	2,03
Andel av totala årsarbetskrafter (%)	3,35	2,97	3,44
Verksamhetskostnader inkl. OH (tkr) totalt	8 254	7 772	6 868
Andel av totala verksamhetskostnader (%) [2)]	4,42	4,23	3,89
Antal ärenden, inkomna och upprättade	139	207	161
Antal beslutade ärenden	150	191	171
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år	2	2	0
Bidragsutbetalningar där Länsstyrelsen gör utbetalningen (tkr)	435	0	43

[1)] 1 årsarbetskraft = 1760 timmar
[2)] Andel av total verksamhetskostnad inklusive OH exklusive resurssamverkan. Uppgiften hämtas från tabell B.

Länsstyrelsens geografiska områdesansvar enligt Förordning (2006:942) om krisberedskap och höjd beredskap

Länsstyrelsen ska avseende krisberedskap vara sammanhållande inom sitt geografiska område och före, under och efter en kris verka för samordning och gemensam inriktning av de åtgärder som behöver vidtas. Som ett led i detta arbete driver Länsstyrelsen flera nätverk med aktörer i krishanteringssystemet. Syftet med arbetet i nätverken är bland annat att skapa kontakter över myndighetsgränserna och på så sätt förenkla samordningsarbetet vid en krishändelse.

Exempel på nätverk är:

- Krishanteringsråd. Offentliga och privata aktörer i krishanteringssystemet.
- Säksam Z. Kommunala, landstingets, försvarets och polisens säkerhetssamordnare.
- Älvgrupper. Indalsälven/Ljungan, Ljusnan och Ångermanälven.
- Samordningsgruppen för information vid höga flöden med mera.
- RSF, Regional samverkansfunktion för hantering av farliga ämnen.
- Gränsräddningsrådet. Räddningstjänsterna i gränskommuner, Polis, Politi, Landstinget Helseföretag Midt-Norge. Länsstyrelsen Jämtland och Fylkesmannen i Nord- och Sör Tröndelag.

Länsstyrelsen har, i syfte att klara uppgifterna som områdesansvarig myndighet, kompletterat krisorganisationen, fastställt en ny plan för krishantering och utbildat och övat ledningsstaben. Personalen i ledningsstaben och personal som fungerar som Tjänsteman i Beredskap, TiB, har även fått utbildning i användandet av Rakel[21]. Personal i krisledningsorganisationen är väl bekanta med sina uppgifter och arbetsmetoder inför en krishändelse vilket prövats vid övning.

Länsstyrelsens Tjänstemän i beredskap, TiB:ar, har visat en god förmåga att snabbt upprätta en ledningsfunktion för samordning och information och för att leda samordningsarbetet vid de händelser som inträffat under året. Länsstyrelsen har samordnat verksamhet i samband med fyra skarpa händelser, en högflödessituation och tre oväderssituationer. Den senaste stormen – Ivar – kom att medföra höga krav på samordningsförmågan på grund av de omfattande skadorna. Erfarenheterna efter händelserna visade att de veckovisa möten som genomförts har varit en bra

[21] Rakelsystemet är Sveriges nationella kommunikationssystem för samverkan och ledning. Rakel står för RAdioKommunikation för Effektiv Ledning

träning inför en skarp händelse och att agendan visade sig användbar även i skarpt läge. Flera insatser har också genomförs med samverkande organisationer i länet vilket framgår av redovisning nedan.

Stödja kommunerna

Under Länsstyrelsens besök hos kommunerna har de påtalat behovet av stöd för i första hand utbildning och övning. Under året har en därför en förstudie genomförts för att ta reda på möjligheten att utarbeta en gemensam utbildnings- och övningsstrategi och plan för länets kommuner samt Jämtlands läns landsting. Förstudien har resulterat i ett förslag till system eller plan över en mandatperiod. Förstudien presenterar en handlingsplan för att under 2014 bygga upp detta system för utbildningar och övningar samt vilka viktiga förutsättningar som krävs.

Krishanteringsråd

Länsstyrelsen driver ett regionalt krishanteringsråd som möts fyra gånger per år. Syftet med rådet är att hålla ett levande nätverk för krisberedskapen i länet. Krishanteringsrådet fungerar också som ett stöd för Länsstyrelsens strävan att utveckla länets förmåga att samverka vid en kris. I rådet behandlas bland annat olika förslag till gemensamma projekt. Ett resultat av detta är att projektet *Regional Samverkan och Inriktning* genomförs.

Risk- och sårbarhetsanalyser

Länsstyrelsen redovisar årligen till regeringen en regional analys över risker och sårbarhet i länet. Även en förmågebedömning är en del av denna analys. Redovisningen bygger bland annat på kommunernas analyser samt på gemensamma analyser genomförda i workshop-form. Analysen ligger också till grund för planeringsarbete samt utbildnings- och övningsinsatser. En broschyr om de största hoten och riskerna i länet samt hur krishanteringssystemet fungerar har producerats under året.

Andra viktiga insatser

Bottenundersökning Gesunden

I östra delen av sjön Gesunden i Indalsälvens system genomförs under vintern 2013-14 en bottenundersökning med syfte att fastställa djup och material i älvens botten. Bakgrunden till undersökningen är att ta reda på vilken risk det finns för att Indalsälven vid en extrem högflödessituation ska ta en ny väg genom Tjärnviksdalen, som är en parallelldal till älvens normala lopp, förbi Krångede kraftverk. Länsstyrelsen har genomfört en undersökning i själva dalen där det konstaterades att det inte finns någon bergklack som skulle kunna hindra ett genombrott i själva dalen. Frågan som nu undersöks är om det finns någon bergklack i sjön som skulle kunna hindra att hela sjöns vattenvolym töms genom Tjärnviksdalen – ett Vildhussenscenario[22]. Undersökningen har gjorts genom geofysisk mätning från båt. Undersökningen kommer sedan att kompletteras med borrning från is.

Samarbetet med våra kollegor i Norge

Nytt samverkansavtal

Myndighetscheferna för Länsstyrelsen och Fylkesmennen i Nord- och SörTröndelag har undertecknat ett nytt samverkansavtal angående drift av Gränsräddningsrådet i Mittskandinavien. Syftet med arbetet i Gränsräddningsrådet är att, genom olika projekt, utbildnings- och övningsinsatser, förbättra skyddet och säkerheten för de människor som bor och uppehåller sig i

[22] Magnus Huss - Vildhussen - tömde 1796 en sjö, tystade en fors och ödelade en dalgång ända ner till havet.

gränsområdet. Förändringen av avtalet innebär bland annat att fler intressenter kommer att ingå i Gränsräddningsrådet.

Gränsöverskridande samverkansutbildning GSU
Under året har koncept för Gränsöverskridande samverkansutbildning för norska och svenska blåljusmyndigheter tagits fram. Konceptet har utarbetats på uppdrag från Gränsräddningsrådet. Syftet med utbildningen är att lära känna varandras regelverk, arbetssätt, metoder med mera vilket i sin tur ska leda till förbättrat samarbete vid insatser i det glesbefolkade gränsområdet mellan Norge och Sverige. Den första utbildningen genomförs i januari 2014.

Rakel/Nödnett ISITEP
Länsstyrelsen deltar i Myndigheten för Samhällsskydd och Beredskap, MSB:s, samarbetsprojekt med norska Direktoratet för nödkommunikation, DNK, i syfte att skapa möjligheter att förena svenska Rakelsystemet med det norska Nödnett. Inom ramen för projektet har hittills en samverkansövning genomförts. Resultat av projektet förväntas först vid utgången av 2016.

Under året har Länsstyrelsens personal utbildats i Rakel. Länsstyrelsen har även deltagit i MSB:s forum för Rakel. En särskild satsning för att få kommunerna att ansluta sig till Rakelsystemet har också påbörjats med stöd av MSB och av dem anlitad konsult. Förbindelseprov för Rakelanvändare i länet har genomförts.

Samverkan NordSam

Länsstyrelserna i Norrbotten, Västerbotten, Västernorrland, Jämtland, Dalarna och Gävleborg har under 2013 fortsatt utveckla samverkansarrangemanget NordSam inom området krisberedskap och skydd mot olyckor. Under våren genomfördes en strategisk analys som låg till grund för framtagande av NordSams strategiska plan 2014-2020. Syftet med en utvecklad strategisk planering är att stärka NordSams inriktning och samordning. Utifrån strategin har NordSam sökt fyra nya projekt för perioden 2014-2020, finansierade av anslag 2:4 Krisberedskap, inom områdena Risk- och sårbarhetsanalys, Krisledning och samverkan, Kriskommunikation samt Farliga ämnen. MSB:s utvärdering av samarbetet 2012, visade att samarbetet stärker länsstyrelserna krishanteringsförmåga och kapaciteten i de förebyggande aktiviteterna, höjer medarbetarnas kompetens och bidrar till att bredda de enskilda länsstyrelsernas resursbas i termer av personal.

Projekt
Med syftet att förbättra krishanteringen i länet som helhet driver Länsstyrelsen ett antal projekt som delvis finansieras med hjälp av krisberedskapsmedel från MSB. Möjligheten att bedriva utvecklingsarbete med hjälp av krisberedsmedel har gjort att länets förmåga att hantera kriser avsevärt förbättrats de senaste åren och kontinuerligt förbättras. Krisberedskapsmedlen har varit mycket viktiga för utvecklingen i länet och kommer även fortsättningsvis att vara så. Nedan följer en redogörelse av särskilt viktiga insatser som genomförts med stöd av projekten samt kort resultatbeskrivning av genomförda och pågående projekt.

Trygghetens Hus

I projektet har ett samverkanskoncept för regional samverkan utarbetats. Konceptet har redovisats för Alarmeringstjänstutredningen, Försvarshögskolans högre kurs, steg 1, Samhällets krisberedskap, regional och lokal ledning, Försvarsfastighetsutredningen och vid

Försvarsminister Karin Enströms besök i Trygghetens hus[23]. Länsstyrelsen har under året påbörjat implementeringen av konceptet i länet. Ett viktigt led i det arbetet har varit att genomföra regionala samverkanskurser och att redovisa konceptet för högre chefer och förtroendevalda i kommunerna och landstinget. Redovisningen för förtroendevalda har varit viktig för att förankra och ge legitimitet till konceptet. Länsstyrelsen har också redovisat projektet vid Samhällssäkerhetsmässan i Kista november 2013.

Intresset från andra delar av landet och från Norge har varit stort och informationsmöten har genomförts vid flera tillfällen. Exempel är besök och redovisning för Ystad, Tomelilla och Simrishamns kommuner, en grupp från Hammerfest, besök från Australien och Italien med flera. Både Mittuniversitetet och Linköpings universitet forskar kring den samverkan som finns i Trygghetens Hus och i länet.

Ett viktigt resultat av projektet är att Länsstyrelsens tjänsteman i beredskap, TiB, veckovis leder återkommande samverkansmöten med kommunerna, polisen, räddningstjänst, landstingets TiB, ambulans och 1177, Försvarsmakten, SOS Alarm och Kriminalvården. Mötena genomförs enligt en fast mötesagenda. Syftet med mötena är dels att gå igenom vad som hänt föregående vecka och dels planeringen för kommande vecka. De veckovisa mötena har resulterat i väl fungerande rutiner vid skarpa händelser. Protokoll för dessa möten läggs in i det nationella webbaserade informationssystemet, WIS. I projektet har det också arrangerats WIS utbildning för länets krisaktörer. Detta för att öka användandet av detta system.

Projektet har omnämnts i Alarmeringstjänsturedningen som ett bra samverkanexempel. Försvarsminister Karin Enström har också framhållit Trygghetens hus som en förebild i samverkan.

Regional samverkansfunktion Farliga ämnen

Den regionala samverkansfunktionen för farliga ämnen, RSF, har genomfört en utbildning om olyckor och deras miljöpåverkan. I utbildningen deltog personal från räddningstjänsten, kommunernas miljö och hälsoskydd och VA-kontor samt personal från Länsstyrelsens miljöskydd. Syftet med utbildningen var att sammanföra de olika grenarna av kommunal verksamhet, räddningstjänst, miljö och hälsa samt VA, för att på det sättet ge grund för en dialog och därmed också en bättre förmåga att förebygga miljöskador vid olyckor.

KriSam

Länsstyrelsen har slutfört ett projekt gemensamt för de sex nordligaste länen, NordSam. Ett av syftena med detta projekt var att bygga upp en förmåga att kunna stödja varandra länsstyrelserna emellan. Detta har krävt enighet både när det gäller planläggning och utbildning för krisledningsorganisationerna i NordSam-länen. Länsstyrelsen har med projektet som grund reviderat krishanteringsplaneringen och genomfört stabsutbildning och mindre övningar för krisledningen. Planeringen har med gott resultat prövats i samband med verkliga händelser som – höga flöden och stormar.

[23] I Trygghetens hus samverkar och ingår Jämtlands Läns Landsting, Jämtlands Räddningstjänstförbund, Kriminalvården, Länsstyrelsen i Jämtlands län, Polismyndigheten i Jämtlands län, SOS Alarm, Svenska kyrkan, Tullverket, Åklagarkammaren.

Utveckling av risk- och sårbarhetsanalyser i Jämtlands län

Projektet har varit treårigt och det avslutas detta år. Projektet har bestått av en del som varit gemensam med övriga NordSam-län och en länsspecifik del.

Syftet med länsdelen av projektet var från början att uppnå en ökad kvalitet i arbetet med regionala risk- och sårbarhetsanalyser genom ett effektivare och samordnat arbete med länets kommuner. En ytterligare effekt som förväntades var en ökad kunskap om risker och sårbarhet för att kunna vidta förebyggande och reducerande årgärder i syfte att uppnå en ökad robusthet och krisberedskapsförmåga. Den länsspecifika delen av projektet lyckades inte nå fram avseende att skapa en modell för arbetet med regional risk och sårbarhetsanalyser, RSA. Antalet analyserade risker har blivit färre än vad som förväntades. Flera utbildningsinsatser har genomförts inom ramen för projektet. Genom en utbildningsinsats och kommunbesök har ett antal av länets kommuner höjt standarden på sina risk- och sårberhetsanalyser.
Genom projektet har NordSam-gemensamma checklistor för uppföljningen av kommunerna tagits fram. Även konkreta stödåtgärder och gemensamma stöddokument för redovisning av Risk- och Sårbarhetsanalyser har tagits fram.

Regional samverkan och inriktning

Processen för utveckling av Regional Samverkan och Inriktning, *projekt RSI Jämtland*, har startats genom ett första möte. Totalt kommer sex möten att genomföras. Syftet med processen är att öka länets och Länsstyrelsens förmåga till hantering av allvarliga händelser samt att ta fram en länsgemensam samverkansöverenskommelse med utgångspunkt i en gemensam modell. Processen har precis startat och kommer att fortsätta till utgången av 2014 så det finns ännu inga konkreta resultat av arbetet.

<u>Tidig information – tidig varning</u>

Landstinget i Jämtlands Läns och Länsstyrelsen har i samarbete tagit fram en modell för att tidigt kunna se en förändring i sjukdomsbilden i länet och därmed på ett tidigt stadium upptäcka epidemier eller magsjuka. Syftet med detta är att tidigt hitta smittkälla och därmed tidigt ha möjlighet att förhindra ett omfattande utbrott. Projektet, som rönt både nationellt och internationellt intresse, har bland annat resulterat i att rutiner har byggts upp för att tidigt fånga utbrott av smitta och en hemsida där aktuellt smittoläge kan följas av allmänheten. Smittskyddsinstitutet planerar för övrigt att använda projektet som grund för att bygga upp ett nationellt system. Projektet har också presenterats i vid en medicinsk mässa i New Orleans.

<u>Dammbrottsplanering</u>

Dammbrottsplaneringen pågår för de större älvarna i länet och samordnas med aktörerna längs med älvarna samt med angränsande länsstyrelser. Underlag för planeringen är GIS-skikt som visar vattenutbredning vid olika fall samt tidplaner för flodvågens egenskaper. I de fyra älvar som passerar länet har planeringen kommit olika långt. Under året har en seminarieövning genomförts i syfte att testa planläggningen. Projektet kommer att avslutas med en större övning 2015.

Återrapportering regleringsbrev

RB 67. Länsstyrelsernas tillsyn av kommunerna inom området skydd mot olyckor syftar till att främja och bedöma kommunernas förmåga att leva upp till nationella mål, verksamhetsmål och särskilda skyldigheter enligt lagen (2003:778) om skydd mot olyckor. Länsstyrelserna ska redovisa en sammanfattande bedömning av kommunernas arbete enligt lagen om skydd mot olyckor**.**

Länsstyrelsernas tillsyn av kommunerna

Länsstyrelsen bedömer att länets räddningstjänster uppfyller lagens krav på ”ett med hänsyn till lokala förhållanden likvärdigt och tillfredställande skydd”. Länsstyrelsens bedömning grundar sig dels på enkätundersökning och dels på årets tillsynsbesök. Länsstyrelsen har genomfört tillsynsbesök hos räddningstjänsten i Åre kommun och hos förbundet Räddningstjänsten Jämtland.

Räddningstjänsten Jämtland, som är ett kommunalförbund för räddningstjänst, omfattar sex av länets åtta kommuner. Åre kommun organiserar sin räddningstjänst helt inom kommunförvaltningen. Härjedalen har visserligen egen räddningstjänstorganisation men köper ledning och förebyggande verksamhet från Räddningstjänsten Jämtland.

Länsstyrelsen konstaterar med stöd av diskussioner vid tillsynsbesöket att förbundet som helhet ligger väl framme i sin verksamhet. Arbetet bedrivs målmedvetet och med hög ambition inom flera områden. Förbundet har genom inhämtning och studier av statistik skaffat sig en god bild av vilka olyckstyper som är särskilt förekommande och vilka som drabbas och med ledning av skadebilden prioriterat sitt förebyggande arbete.

Varken Åre kommun eller Härjedalens kommun har antagit Handlingsprogram enligt lag om skydd om olyckor för mandatperioden. Förslag till handlingsprogram har presenterats och Länsstyrelsen har även lämnat yttranden över förslagen.
För Åres del konstaterades vid tillsynsbesöket att kommunen har kommit en bra bit på väg när det gäller att komma till rätta med de brister som påtalats vid tidigare tillsynsbesök. Kommunen har kraftsamlat för att avhjälpa en tidigare besvärande eftersläpning beträffande tillsyn och brandskyddskontroller och ligger nu väl till på det området.

Glädjande är också att kommunerna genomför fördjupade olycksundersökningar och utvärderingar samt att de använder resultatet av undersökningarna i utvecklingsarbetet.

RB 68. Länsstyrelserna ska inom ramen för det geografiska områdesansvaret göra en värdering av de risk- och sårbarhetsanalyser och handlingsplaner som kommuner och landsting sammanställer enligt lagen (2006:544) om kommuners och landstings åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap. Länsstyrelserna ska bedöma kvalitén på analyserna och hur dessa kan användas i de regionala risk och sårbarhetsanalyserna. Länsstyrelserna ska följa upp i vilken utsträckning åtgärdsbehov som tidigare har identifierats i kommunernas och landstingens risk- och sårbarhetsanalyser har tillgodosetts samt i vilken utsträckning eventuellt inträffade extraordinära händelser har utvärderats. Uppföljningen ska inriktas så att den kan samordnas med uppföljningen av kommunernas användning av utbetalade medel enligt avtal mellan staten och Sveriges Kommuner och Landsting om kommunernas uppgifter i samhällets krisberedskap.

Värdering av risk- och sårbarhetsanalyser från kommuner och landsting
Länets alla kommuner har antagit och levererat in en risk- och sårbarhetsanalys, RSA, till Länsstyrelsen. Av länets åtta kommuner följer fem kommuner samt Landstinget i huvudsak föreskriften gällande risk- och sårbarhetsanalys. De tre övriga kommunerna följer i varierande grad föreskrifterna. En problematik är att en analys som följer föreskriften inte nödvändigtvis är bättre än en analys som saknar vissa delar. Djupen och bredden i analyserna skiftar stort mellan kommunerna. De största bristerna i analyserna finns inom delarna bedömning av förmågan i samhällsviktig verksamhet inom det geografiska området samt kritiska beroenden. Värderingen grundar sig på tre besök i kommunerna samt genomgång av de rapporter som kommunerna och landstinget har lämnat in till länsstyrelsen. Analys och värdering av inlämnade risk- och sårbarhetsanalyser är gjorda utifrån det av NordSam[24] gemensamt framtagna metodstödet.

Någon definition av vad som är god kvalitet är finns inte i föreskrifterna, vilket gör det svårt att bedöma kvalitén på kommunernas analyser. De kommunala analyser som skickades in 2011 var av mycket skiftande karaktär, vissa innehöll många analyserade områden medan andra i praktiken saknade analyser. Av den orsaken har kommunernas och landstingets analyser nyttjats i mycket liten grad till den regionala RSA:n.

Jämtlands risk- och sårbarhetsanalys är framtagen tillsammans med kommuner, landsting och privata aktörer genom gemensamma workshoppars, analyser och förmågebedömningar. Myndigheten för samhällsberedskap, MSB:s, årliga förmågebedömning görs gemensamt med kommunerna, landstinget och andra aktörer som påverkas av vald förmågebedömning. Förmågebedömningen arbetas sedan in i händelse, exempelvis så arbetades årets förmågebedömning ”störningar i GNSS[25]” in i händelsen störningar i elektroniska kommunikationer.

Ett av problemen med att sammanställa de kommunala analyserna till en regional RSA är svårigheten att samordna kommunernas RSA-arbete med det regionala. Förslaget till nya föreskrifter kommer säkerligen att underlätta detta när större betydelse läggs på analyser av samhällsviktig verksamhet och kritiska beroenden.

Värdering av handlingsplaner för extraordinär händelse.
Länsstyrelsen har gjort en översiktlig genomgång av kommunernas handlingsplaner för extraordinär händelse. Länsstyrelsen har i analysen utgått från den av NordSam gemensamt framtagna checklistan för granskning av en kommuns plan för extraordinära händelser inklusive

[24] Samarbetet mellan de sex nordligaste länen i krisberedskapsfrågor –NordSam
[25]GNSS – Global Navigation Satellite System. GNSS är ett samlingsbegrepp för satelitbaserade navigeringssystem som GPS, GLONASS och Galileo.

informationsplan. Alla åtta kommuner i länet har handlingsplaner. Under 2013 har en kommun antagit en ny plan, sammanlagt har sex kommuner antagit planer under innevarande mandatperiod. En av kommunerna har en plan som grundar sig på äldre lagstiftning. Alla planerna är i olika grad övergripande och hänvisar till andra dokument som reglemente för krisledningsnämnd, stabs- och larmlistor och samverkansplaner för mer information. De beskriver den politiska ledningen under en kris, krisledningsnämnden, krisledningsgruppen/stab och samverkan under en kris. Alla kommuner har tillgång till det nationella webbaserade informationssystemet, WIS, men använder systemet i varierande utsträckning. Bedömningen grundar sig på en genomgång av de handlingsplaner som kommunerna lämnat in till Länsstyrelsen.

Någon värdering av planerna är inte gjord och låter sig inte göras beroende på att det för närvarande inte finns reglerat i lag eller förordning om vad en handlingsplan för extraordinär händelse ska innehålla.

Identifierade, planerade och genomförda åtgärder
Fem av länets kommuner samt landstinget har under 2013 redovisat sin egen uppföljning av sin risk- och sårbarhetsanalys RSA i enlighet med MSBF 2010:6. Två kommuner har inte behövt redovisa detta då Länsstyrelsen har gjort uppföljning av kommunernas krishantering enligt lagen (2006:544) om kommuners och landstings åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap. En kommun har inte redovisat på grund av långtidssjukskrivning.

Alla åtta kommunerna har någon form av åtgärdslista i sin RSA. Tre kommuner som tidigare inte hade åtgärdslistor har under året antagit en ny RSA med åtgärdslistor. Graden av konkretisering av de planerade åtgärderna skiljer sig mellan kommunerna. Några kommuner har tydliga listor medan andra har mer allmänt resonerande kring metoder och prioriteringar av behov.

Sju kommuner har redovisat utförda åtgärder. Ett problem med redovisningen som Länsstyrelsen ser det är att åtgärdsplanerna fastställs vart fjärde år. Redan efter första året så kan förutsättningarna ha förändrats och nya identifierade behov framkommit vilket innebär att man utfört åtgärder som inte finns med i den framtagna åtgärdsplanen. Utifrån detta är det svårt att uttala sig om huruvida det som tidigare identifierats som åtgärdsbehov tillgodosetts. Utifrån redovisningarna kan generellt noteras att kommunerna i olika grad arbetar med att åtgärda de brister som identifierats.

2013 var andra året som kommunerna skulle redovisa uppföljningen till Länsstyrelsen enligt föreskriften. Årets redovisning från kommunerna var betydligt bättre än redovisningen 2012. Skälet till att redovisningen har blivit bättre beror på stor del av att Länsstyrelsen inför årets redovisning sände med ett exempel på hur redovisningen skulle ske.

Inga extraordinära händelser har inträffat under den gångna mandatperioden och Länsstyrelsen kan således inte granska någon utvärdering.

Naturvård, samt miljö- och hälsoskydd

PRESTATIONER (VOLYMER OCH KOSTNADER) Avser verksamhet 5*	**2013**	**2012**	**2011**
Årsarbetskrafter män [1)]	43,16	41,19	41,23
Årsarbetskrafter kvinnor [1)]	24,40	25,97	22,12
Andel av totala årsarbetskrafter (%)	34,73	34,39	33,15
Verksamhetskostnader inkl. OH (tkr) totalt	85 053	80 386	76 665
Andel av totala verksamhetskostnader (%) [2)]	45,55	43,78	43,42
Antal ärenden, inkomna och upprättade	2 363	2 142	2 137
Antal beslutade ärenden	2 236	2 198	2 090
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år	115	87	53
Bidragsutbetalningar där Länsstyrelsen gör utbetalningen (tkr)	12 752	10 794	18 885
Varav* Tillsyn av miljöfarlig verksamhet, VÄS 555			
Beslutade tillsynsärenden, (st)	296	418	489
Totala verksamhetskostnader inkl OH vht 555*, (tkr)	1 222	1 378	1 506
Kostnad per tillsynsärende, (kr/st)	4 129	3 296	3 079
Brukarundersökning			
Nöjdindex brukarundersökning – verksamhet 535, Tillsyn av vattenverksamhet (Anmälningsärenden). [3)]	69		
Nöjdindex brukarundersökning – verksamhet 5264, Statlig kontroll av strandskyddsdispenser. [4)]	70		
Nöjdindex brukarundersökning – verksamhet 521, Tillstånd och dispenser avseende naturskydd [5)]		77	

[1)] 1 årsarbetskraft = 1760 timmar
[2)] Andel av total verksamhetskostnad inklusive OH exklusive resurssamverkan. Uppgiften hämtas från tabell B.
[3)] Nöjdindex för verksamhet 535 från länsstyrelsegemensam brukarundersökning 2013. Nöjdindex varierar mellan 0 och 100, där 0 är lägsta betyg och 100 är högsta betyg. Genomsnitt för samtliga 21 länsstyrelser är 66.
[4)] Nöjdindex för verksamhet 5264 från länsstyrelsegemensam brukarundersökning 2013. Nöjdindex varierar mellan 0 och 100, där 0 är lägsta betyg och 100 är högsta betyg. Genomsnitt för sex länsstyrelser är 73.
[5)] Nöjdindex för verksamhet 521 från länsstyrelsegemensam brukarundersökning 2012. Nöjdindex varierar mellan 0 och 100, där 0 är lägsta betyg och 100 är högsta betyg. Genomsnitt för samtliga 21 länsstyrelser är 64.

Kommentarer till tabellen

Brukarundersökningen Verksamhet 535, Tillsyn av vattenverksamhet (Anmälningsärenden)

Länsstyrelsen har under året arbetat fram en ny blankett för anmälan om vattenverksamhet. Detta arbete hade påbörjats innan undersökningen eftersom Länsstyrelsen även själv ansåg att blanketten var otillräcklig i utformning och information. Ett arbete har även gjorts för att göra informationen mer tillgänglig både i anslutning till blanketten men även den information som finns på Länsstyrelsens hemsida. Länsstyrelsen fick emellertid ett bra genomsnittbetyg, högre än genomsnittet. Länsstyrelsen fick emellertid, trots de kända bristerna, ett bra genomsnittbetyg. Länsstyrelsen kommer emellertid att fortsätta sitt arbete med att höja kvalitén och service gentemot allmänhet och organisationer. Det finns anledning att genomföra åtgärder för att säkra tillgänglighet hos myndigheten.

Brukarundersökning – Verksamhet 5264, Statlig kontroll av strandskyddsdispenser

Resultaten av brukarundersökning för verksamhet 5264, Statlig kontroll av strandskyddsdispenser, Nöjdindex 70, visar att det finns anledning för att genomföra åtgärder för att förbättra hur kommunerna upplever länsstyrelsens arbete med granskning av kommunala beslut om strandskydd.

De två påstående där Länsstyrelsen uppvisar högst betyg är Kontakt med e-post: Nöjd med svarstiden och Tillhandahåller den information jag behöver. De påståenden som uppvisar lägst andel höga betyg är God tillgänglighet samt Besökt webbplatsen: Lätt att hitta.

En genomgång av resultatet visar att mest av problemområdena orsakats av otillräckligt uppdaterad information via webbsidan. Länsstyrelsen har redan förbättrat sina rutiner för att regelbundet publicera information på webben i frågan men en tvärsektoriell insats behövs mellan samhällsenheten och naturvårdsenheten för att kunna hitta länkar till information om strandskyddet på flera berörda webbsidor.

Andra väsentliga prestationer och resultat

Regleringsbrevsuppdrag 57

Under året har arbetet som initierades genom Regleringsbrevet för år 2012 uppdrag 57, *ökad tillsyn av vattenverksamhet med fokus på kraftverk, dammar och vattenreglering* fortsatt. Anledningen är att det arbete som påbörjades måste slutföras även om uppdraget inte längre finns. Länsstyrelsen har tagit aktiv del i arbetet och tillhandahållit personal för andra länsstyrelser att nyttja. Samarbete har skett med Länsstyrelserna i Västernorrlands, Gävleborgs samt Dalarnas län. Redovisning har skett under 2013 direkt till Miljödepartementet i enlighet med uppdraget. Uppdraget har gett ett flertal tillsynsärenden och arbetet med tillsynen är ännu inte avslutad eftersom den i många avseenden är flerårig. Den samverkan som skett har haft som syfte att utveckla och effektivisera tillsynsarbetet genom att utveckla arbetsmetoder, kompetensöverföring, metodöverföring med mera.

Indikatorer

Allmän miljö- och naturvård utgiftsområde 20[1)]

Biologisk mångfald	2013	2012	2011	2010
Andel av Länsstyrelsen skyddad produktiv skogsmark av den totala arealen produktiv skogsmark (%)[2)]	2,93	2,89	2,88	2,87
Förekomst av rovdjur i länet	2013	2012	2011	2010
Antal vargrevir med föryngringar		1	0,5	0,5
Vattenmiljö	2013	2012	2011	2010
Andel ytvattenförekomster som uppnår hög eller god ekologisk status (%)	57	64	64	64
Andel grundvattenförekomster som uppnår god kvantitativ status (%)	100	100	100	100
Andel grundvattenförekomster som uppnår god kemisk status (%)	98	100	100	100
Mark[3)]	2013	2012	2011	2010
Antal objekt i riskklass 1		3	3	3
Antal sanerade objekt i riskklass 1 (ack)		0	0	0
varav sanerade med statliga medel (ack)		0	0	0

[1)] Se avsnitt Resultatredovisning, avsnitt indikatorer
[2)] Hela serien har uppdaterats sedan föregående år (tidigare presenterades en indikator för Markåtkomst produktiv skog, antal hektar).
[3)] Indikatorn har förändrats och visar nu tre olika värden. Tidigare presenterades indikatorn Antal sanerade objekt i förhållande till inventerade objekt i riskklass 1 (%).

Källa: Metria, Viltskadecenter, Havs- och vattenmyndigheten, Naturvårdsverket

Kommentar kring ovanstående indikatorer

Biologisk mångfald

Ökningen av inlöst produktiv skog mellan 2009-2013 för bildande av naturreservat grundar sig på ett flertal faktorer:

- Mellan åren 2007-2009 utfördes en omfattande inventering av gammal skog i Jämtlands län med hjälp av extra medel från Naturvårdsverket. Resultatet från denna inventering bidrog till en ökad kunskap om oskyddade områden i hela länet. I samband med detta fick Länsstyrelsen extra resurser från Naturvårdsverket för markåtkomst för utpekade områden i syfte att bilda naturreservat. Detta var också ett led i att fullfölja miljökvalitetsmålet Levande skogar, delmål 1. I detta uppdrag ingick att 24 400 hektar skulle skyddas formellt i Jämtlands län i form av naturreservat fram till 2010.

- I samband med ökningen av oskyddade skogsområden anställdes därför ytterligare en person 2013 och idag handlägger fyra personer dessa ärenden. Handläggningen innefattas i huvudsak av inventeringar, markägarkontakter, beställning av värderingar och förhandlingar samt beredning av beslut om reservat.

- Presenterade förändringar av indikatorvärdena och ökningen av inlöst produktiv skog är ett resultat av ett målmedvetet arbete från och med 2007. Dessutom har medel för markåtkomst

sänkts de senaste år vilket ytterligare har fördröjt måluppfyllelsen av miljömålet Levande skogar, delmål 1.

– Den 1 januari 2014 har, trots en ökning av inlöst skogsmark endast 55 procent av detta miljömål uppfyllts. Markbytet mellan Naturvårdsverket och de större privata bolagen, det så kallade ESAB[26]-paketet, kommer dock att snabba på genomförandet av detta miljömål.

Förekomst av rovdjur i länet

I Jämtlands län fanns under 2010-2012 i huvudsak ett vargrevir med föryngring delat med Dalarna. Under 2012 konstaterades att ett vargrevir med föryngring i Gävleborgs län även tidvis uppehöll sig även inom vårt län. Det innebär att vargpopulationen i länet under perioden höll en relativt konstant nivå.

Indikatorns utveckling stämmer väl med det politiska målet att vargstammen i huvudsak ska hållas utanför renskötselområdet, eller där den gör minst skada. De aktuella föryngringar som skett i länet är belägna utanför renskötselområdet.

Länsstyrelsen har under perioden aktivt arbetat för att förebygga konflikter mellan varg och såväl renskötsel såsom fäbodbruk. Det innebär att Länsstyrelsen beviljat skyddsjakt på skadegörande individer. Länsstyrelsen har dessutom upprättat rovdjursplaner för fäbodbrukare som berörs av vargrevir.

Länsstyrelsen anser att den illegala jakten påverkar förvaltningen negativt. Illegal jakt försvårar Länsstyrelsens arbete med inventering av viltstammarna och identifiering av individer som orsakar allvarlig skada.

Vattenmiljö

Förändringar i vattenförekomsternas status sker i sexårscykler. Eventuella statusförändringar kan därför avläsas först efter 2015. Här redovisade förändringar beror endast av ändringar i bedömningssystemet, det vill säga ändringar i bedömningsgrunder och förbättrade dataunderlag, och inte i den faktiska statusen.

Mark

Järpens massafabrik

Länsstyrelsen har aktivt deltagit i projektgruppen för Järpens industriområde där Statens geologiska undersökningar, SGU, är huvudman sedan hösten 2012. Länsstyrelsen har lämnat kompletterande uppgifter till Naturvårdsverket att fogas till ansvarsutredningen. Åtgärdsförberedande och kompletterande undersökningar har utförts av en konsult under 2013 och Länsstyrelsen har även bidragit med resurser för ytvatten- och sedimentprovtagning. En åtgärdsansökan kommer att färdigställas under 2014.

Äggfors massafabrik och skrotåtervinning

En genomförd ansvarsutredning pekar ut några verksamhetsutövare som ansvariga. De ansvariga verksamhetsutövarna har förelagts att utföra mark- och grundvattenundersökningar.

[26] Skogsmark som tillhört statliga Sveaskog lades i ett särskilt bolag, *Ersättningsmark i Sverige AB*, ESAB, som sålt markerna till Naturvårdsverket.

Hissmofors sulfitfabrik
En intensiv tillsyn har bedrivits i samband med ombyggnad av vattenkraftverk och längs väg genom området. Den sista slutschaktningen har genomförts. Kisaska har påträffats samt tidigare okända föroreningar i anslutning till en framgrävd betongkonstruktion. Ett revideringsarbete av ansvarsutredningen av Hissmofors sulfitfabrik har skett.

Återrapportering regleringsbrev

RB 45. Länsstyrelserna ska utveckla och genomföra regionala åtgärdsprogram i bred förankring i länet för att nå generationsmålet och miljökvalitetsmålen. Arbetet med åtgärdsprogrammen ska översiktligt redovisas.

Miljömål
Länsstyrelsen har kartlagt sina egna miljömålsåtgärder. Miljömålssamordnaren har deltagit i samtliga enheters enhetsmöten för att lyfta fram miljömålsarbetet och tydliggöra kopplingen till myndighetens övriga arbete. Så kallade miljömålsbevakare har utsetts för varje enhet för att bidra till att integrera miljömålsarbetet i sina enheters arbete samt för att bistå miljömålssamordnaren med sakkunskap. Målbevakarnas roll formaliseras i Länsstyrelsens verksamhetsplaneringen 2014.

Länsstyrelsen har tagit fram ett nytt regionalt åtgärdsprogram för miljömålsprogram som beslutades 2 december 2013. Programmet förankrades med länets kommuner, Landstinget, Regionförbundet och ett brett spektrum aktörer i länet, inklusive föreningar, och näringslivsrepresentanter. Programmet bereddes med grannlänen inför gemensamt åtgärdsarbete under 2014. I programmet enades aktörer kring sju miljökvalitetsmål där en särskild kraftsamling behövs inom länet.

Riktade kommunikationssatsningar med syfte att vidareutveckla åtgärdsprogrammen har genomförts för länets sju högst prioriterade miljökvalitetsmål:

1. Ett rikt odlingslandskap

Länsstyrelsen anordnade, i samarbete med Lantbrukarnas riksförbund, LRF, en konferens 4 oktober 2013. Konferensen bidrog till att höja beslutsfattares medvetenhet om böndernas situation och jordbrukets betydelse för den biologiska mångfalden, samt att inspirera jordbrukare i sitt fortsatta arbete. De åtgärder som kom fram vid konferensen följs upp i samarbete med LRF.

2. Levande skogar

Länsstyrelsen har tillsammans med skogsnäringen[27] och Naturskyddsföreningen deltagit aktivt i det så kallad Skogliga forumet i april och oktober 2013 som Skogsstyrelsen etablerade under 2012. Fokus under året har legat på genomförande och uppföljning av åtgärder för att minska negativa påverkan på den biologiska mångfalden i skogsbrukåtgärder.

[27] Bland deltagarna fanns: SCA, Stora Enso, Mera skog, Östersunds kommun, Holmen, Härnösands Stift, Mellanskog, Norrskog, Fria Skog, Billerud Körsnäs

3. Storslagen fjällmiljö

Länsstyrelsen anordnade en workshop kring miljömålen och finansiellt stöd för terrängkörningsplaner och markförstärkningsåtgärder för samebyarna i september 2013 tillsammans med Länsstyrelsen i Västerbotten. Samebyarna fick information om ansökningsförfarandet och bedömningskriterier, samt vilka fördelar sådana åtgärder kan ha för deras verksamhet.

4. Giftfri miljö

Länsstyrelsen anordnade en workshop för miljöchefer och politiker från länets kommuner om åtgärder inom ramen för miljökvalitetsmålet, Giftfri miljö i november 2013. Man enades om de tre mest prioriterade förorenade områdena att åtgärda i länet. Kommunerna fick information om hur de kan få ytterligare medel för inventering och sanering.

5. Begränsad klimatpåverkan

Länsstyrelsens energi- och klimatarbete kopplas fortsatt tydligt till miljömålsarbetet. Åtgärdsprogrammet för klimat som genomförs nu och en revidering har påbörjats. Länsstyrelsen har under året anordnat två klimatseminarier med brett deltagande.

6. God bebyggd miljö

Länsstyrelsen höll ett seminarium om integrering av miljökvalitetsmålen i översikts- och detaljplaner för länets kommuner i oktober 2013. Flera kommuner meddelar att de beaktar miljömålen i pågående revidering av översiktsplaner eller i tilläggen, exempelvis LIS-områden och VA-planer.

7. Levande sjöar och vattendrag

Länsstyrelsen har som mål att besluta åtgärdsplaner för länets 21 vattensystem till 2015. Den första planen färdigställdes under året. Länsstyrelsen har också under 2013 tagit fram en regional vattenförsörjningsplan i samarbete med kommunerna som ska utgöra underlag för lokal vattenförsörjningsplanering.

Övrigt

3Länsstyrelsen har 2013 färdigställt en skrift med bedömningar av tillståndet och trender i länet för samtliga miljömål. Länsstyrelsen har skrivit ett yttrande om SOU 2013:43 om Långsiktig hållbar markanvändning från Miljömålsberedningen. Länsstyrelsen efterlyste ytterligare skärpningar i skogsvårdslagen samt att beredningen skulle utreda innovativa finansieringslösningar för naturvårande insatser. Yttrandet skickades till Miljödepartementet i september 2013. Länsrådet blev invalt i Miljömålsberedningen från och med oktober 2013 vilket gör att Länsstyrelsen lägger mer tid på miljömålsfrågor och aktivt följer pågående strategiarbete avseende hållbar markanvändning och en sammanhållen vattenpolitik.

RB 46. Länsstyrelserna ska redovisa vilka åtgärder som vidtagits för att öka antalet privatfinansierade efterbehandlingar av förorenade områden samt arbetet med att åtgärda förorenade områden med statliga bidrag. Länsstyrelserna ska även samordnat och i samverkan med Naturvårdsverket ta fram och redovisa åtgärder för att minimera omfattningen av oförbrukade bidrag för efterbehandling av förorenade områden.

Länsstyrelsen har under 2013 slutfört arbetet med att dokumentera verksamheter som kan ha medfört föroreningsskador. Dessa uppgifter kommuniceras med berörda och tillsynsmyndigheter för att informera om risken och behovet av ytterligare kontroll och eventuella åtgärder. Vissa uppgifter kvarstår dock såsom kommunicering med berörda verksamhetsutövare och fastighetsägare av de dokumenterade verksamheterna.

Åtgärder för att öka antalet privatfinansierade efterbehandlingar
Ett aktivt tillsynsarbete har bedrivits gentemot ansvariga verksamhetsutövare vid ett flertal anläggningar i länet. Detta avser bland annat ombyggnationen av Hissmofors kraftstation där den sista slutschaktningen genomförts. Kisaska har påträffats samt tidigare okända föroreningar i anslutning till en framgrävd betongkonstruktion. Ett revideringsarbete av ansvarsutredningen av Hissmofors sulfitfabrik har skett.

Länsstyrelsen har tagit initiativ till en dialog inom tillsynen för Lundstams Åkeri och Återvinning, en anläggning för farligt avfall. Dialogen har resulterat i en ambitiös provtagningsplan för miljötekniska markundersökningar inom deras verksamhetsområde. Undersökningar kommer att ske så snart tjälen gått ur marken. En inledande diskussion har även förts med ett av länets större sågverk angående översiktliga miljötekniska undersökningar på strategiska platser inom sågverksområdet.

Länsstyrelsen har under året anordnat ett informationsmöte för politiker och miljöchefer i kommunerna. Syftet med mötet var att lyfta arbetet samt öka kunskapen om förorenade områden. Ett av förslagen inför mötet var att starta ett länsprojekt med inventering och tillsynsarbete av pågående verksamheter. Förhoppningen är att arbetet med förorenade områden ska bli en del av det övriga tillsynsarbetet inom miljöskydd och på det sättet öka antalet privatfinansierade åtgärder.

Länsstyrelsen har även anordnat en utbildning för länets kommuner angående framtagande av ansvarsutredningar. Syftet var att underlätta och stödja tillsynsarbetet. Länsstyrelsen har träffat ett avtal med Länsstyrelsen Jönköpings län angående juriststöd som kommunerna kan använda för arbetet med förorenade områden. Länsstyrelsen har aktiv uppmanat kommunerna att använda denna juristkompetens.

Samarbete har också skett internt vilket gett att frågor avseende risk för förekomst av föroreningar även belysts i andra ärenden som handläggs på Länsstyrelsen. Detta har i sin tur gett att kommunerna erhållit kunskap i flertal detalj- och översiktsplaner där Länsstyrelsen belyst var föroreningar kan förekomma samt vikten av att exploatörerna undersöker och åtgärdar dem.

Länsstyrelsen arbetade för att få Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, MSB:s oljeskyddskurs till Östersund för att underlätta deltagande för kommunernas miljöinspektörer. Både Länsstyrelsen och flera kommuner deltog i kursen om olyckor med farliga ämnen, främst olja, och akuta insatser för att minimera föroreningsspridning till mark, grund- och ytvatten.

Länsstyrelsen har utfört enklare provtagningar vid bland annat båtslipar och vissa prioriterade objekt i samband med inventeringsarbete. Undersökningarna har utförts för att få ett bättre underlag för riskklassning men även för att kommunerna ska kunna ges bättre underlag för tillsyn vid påvisad föroreningsskada.

Åtgärder inom arbetet med förorenade områden med statliga bidrag
Under 2013 har Länsstyrelsen upphandlat ett flertal undersökningar på objekt där ansvarig saknas, bland annat vid tjärfabriker, gasverk och sågverk med doppning. Undersökningarna har omfattat mark, grund- och ytvatten och sediment. Vid två tjärfabriker har huvudstudier genomförts och en tredje kommer att slutföras under nästa år. Detta är de sista undersökningarna innan eventuella åtgärder.

Under året har Länsstyrelsen utfört översiktliga miljötekniska undersökningar vid tre verkstäder och fyra kemtvättar i länet där halogenerade lösningsmedel använts i processerna. Verksamheterna är nedlagda och det finns ingen ansvarig verksamhetsutövare eller fastighetsägare för avhjälpandeåtgärder. Undersökningarna har omfattat provtagning av markporluft, inomhusluft och spillvatten samt i vissa fall provtagning av träd. Vid de objekt där analys av inomhusluft indikerat större föroreningsskada har även dricksvatten analyserats med avseende på halogenerade lösningsmedel.

En åtgärdsutredning för en nedlagd impregneringsanläggning kommer att slutföras vid årsskiftet eller i januari 2014.

Länsstyrelsen har aktivt deltagit i projektgruppen för Järpens industriområde där Statens geologiska undersökningar, SGU, är huvudman sedan hösten 2012. Länsstyrelsen har lämnat kompletterande uppgifter till Naturvårdsverket att fogas till ansvarsutredningen. Åtgärdsförberedande och kompletterande undersökningar har utförts av en konsult under 2013 och Länsstyrelsen har även bidragit med resurser för ytvatten- och sedimentprovtagning. En åtgärdsansökan kommer att färdigställas under 2014.

Åtgärder för att minimera omfattningen av oförbrukade bidrag
Länsstyrelsen har prioriterat bidragsfinansierade undersökningar. Detta har emellertid medfört att mindre resurser kunnat användas till tillsyn av förorenade områden. Medel har omfördelats mellan olika objekt för att göra mest nytta och för att slutföra undersökningsfas inför åtgärd.

Tre stora undersökningsprojekt har löpt parallellt och medfört ett omfattande arbete med förberedelser, upphandling, deltagande vid provtagning, kompletteringsarbete efter analyser, granskning av rapportutkast samt redovisningsmöten. Länsstyrelsen har dessutom utfört flera moment inom undersökningarna, som komplement till konsulternas arbete, för att erhålla ett så komplett underlag som möjligt.

Länsstyrelserna har tillsatt en arbetsgrupp för arbetet med att minimera omfattningen av oförbrukade bidrag. Arbetet har under året skett i samarbete med Naturvårdsverket. Arbetet har fokuserat på att identifiera kritiska faktorer i den process som omfattar utredningar och åtgärder av förorenade områden samt förslag på åtgärder för att minimera de oförbrukade bidragen. Föreslagna åtgärder har sammanfattats i en promemoria. Några av åtgärderna har också realiserats under året, till exempel att utredningar från och med detta år kan sökas på bemyndiganderamen och därmed fördela kostnaden över flera år. Vidare föreslås att åtgärdsfasen delas upp och medel rekvireras för det år som de kommer att förbrukas. Naturvårdsverket har redan börjat besluta om årsvis fördelning av medel till enskilda åtgärdsobjekt. Åtgärder föreslås också för att öka rörligheten för de medel som anslagits för enskilda objekt och som inte kommer att förbrukas i rätt tid på dessa objekt. I promemorian framgår det också att det är svårt att förena komplexa entreprenadprojekt med bidrags- och administrativa system som omfattar årsvisa budgetar.

Det gemensamma arbetet har fokuserat på att förbättra hanteringen av bidragsmedel till nya objekt. Utöver detta har det också funnits kvar medel från redan beslutade objekt. För att minimera dessa medel har Naturvårdsverket haft separata diskussioner med enskilda län. Storleken på mängden oförbrukade medel har minskat betydligt och länsstyrelserna gör bedömningen att mängden medel som finns ute på länen kommer att nå en acceptabel nivå under 2014. Krav på ytterligare minskning av dessa medel kommer påtagligt försvåra arbetet med efterbehandling av förorenade områden.

RB 47. Länsstyrelsernas tillsyn enligt miljöbalken ska bidra till att generationsmålet och miljökvalitetsmålen nås och att uppkomst av olägenheter för människors hälsa och miljön motverkas. Länsstyrelserna ska särskilt redovisa:

– Hur arbetet för att effektivisera och utveckla tillsynen avses fortsätta samt beskriva de förändrade rutiner och arbetsmetoder som genomförts för att utveckla en miljömålsstyrd tillsyn,

– tillsynsområden inom vilka den operativa tillsynen och tillsynsvägledningen kan utvecklas och förbättras,

– vilken betydelse tillsynen har för att nå generationsmålet och miljökvalitetsmålen samt vilka konsekvenser få egeninitierade tillsynsinsatser får för möjligheterna att uppnå målen, samt

– hur och inom vilka områden samverkan skett med Miljösamverkan Sverige och regional miljösamverkan i de län där sådana projekt bedrivs.

Formerna för länsstyrelsernas återrapportering ska utformas i dialog med Naturvårdsverket

Effektivisering för att förbättra tillsyn och prövning samt underlag för prioriteringar av tillsynen utvecklas

Länsstyrelsen har under 2013 försökt prioritera tillsynen. Länsstyrelsen har en förhållandevis hög andel egna tillsynsobjekt. Länsstyrelsen har under året arbetat med processkartläggning av sin verksamhet och ärendehantering för att dels säkra en korrekt och ändamålsenlig handläggning, dels för att finna effektiviseringsmöjligheter. Vid framtagande av tillsynsplan och prioritering av tillsynsobjekt har en viss riskfaktor vägts in och aktuella problem tagits med i bedömningen. Detta har medfört att en särskild satsning har skett avseende tillsyn av vindkraftsparker under uppbyggnad, vattenkraft, energitorvtäkter, täkter som omfattas av reglerna i 9 kap. miljöbalken. Därtill har viss händelsestyrd tillsyn utförts främst inom vattenverksamhet och undersökningar med anledning av uranprospektering. Det senare området leder både till mycket oro i de aktuella bygderna och till många kontakter med olika företrädare. Länsstyrelsen har även under tidigare år förelagt Åre kommun att anordna allmänna vattentjänster inom ett visst område där expansion sker oerhört snabbt av turistisk boende och verksamhet. Detta föreläggande följs upp kontinuerligt med olika möten med företrädare för kommunens miljö- respektive tekniska kontor.

Länsstyrelsen har ett aktivt samarbete med Länsstyrelsen i Västernorrlands län. I uppdraget att underlätta för överföring av verksamhet avseende prövning av miljöfarlig verksamhet och Miljöprövningsdelegationen till Västernorrlands län, fördes ett nära samarbete i syfte att få en så bra övergång som möjligt. Länsstyrelsen har träffat avtal med Länsstyrelsen i Västernorrlands län avseende viss beredning av ärenden som inkom före den 1 juni 2013. I syfte att minska kompetensförlust och nystart av ärenden så handläggs ärendena av Länsstyrelsen i Jämtlands län

under en viss begränsad period fram till och med årsskiftet 2013-2014. Vid årsskiftet kommer detta avtal att inte förlängas, förutom för vissa ärenden där endast beslut kvarstår.

Avseende regleringsbrevsuppdrag 57, som handlar om att länsstyrelserna *ska utöva ökad tillsyn enligt miljöbalken av vattenverksamheten med fokus på kraftverk, dammar och vattenreglering,* har Länsstyrelsen tagit aktiv del i arbetet och tillhandahållit personal för andra länsstyrelser att nyttja. Samarbete har skett med länsstyrelserna i Västernorrlands, Gävleborgs samt Dalarnas län. Redovisning har skett under 2013 direkt till Miljödepartementet i enlighet med uppdraget. Den samverkan som skett har haft syftet att söka effektivisera tillsynsarbetet samt utveckla arbetsmetoder, kompetensöverföring, metodöverföring med mera för att förbättra tillsynen. För dammsäkerhet har Svenska kraftnät tagit fram underlag för förstärkt och utvecklad dammsäkerhetstillsyn som nu prövas. Uppdraget är slutfört avseende återrapportering med det arbete som initierades kvarstår och kommer att löpa under ytterligare ett antal år.

Länsstyrelsen har även förstärkt arbetet inom tillsyn av vattenverksamhet och Länsstyrelsen har vidare stärkt kompetensen genom utbildnings- och utvecklingsinsatser.

Operativa tillsynen och tillsynsvägledningen

Länsstyrelsen har under året inom ramen för sin tillsynsvägledning utvärderat två kommuner, Åre och Strömsund. Vid utvärderingen av Åre kommun framkom en del brister och frågetecken, främst avseende organisation och risk för jäv samt att kommunen inte till fullo uppfyllde de krav som är ställda i miljötillsynsförordningen. Kommunen arbetar dock metodiskt och har under senare år kommit framåt i sitt tillsynsarbete. Vid utvärderingen av Strömsunds kommun framkom en del mindre brister. Kommunen arbetar metodiskt.

Under 2012 utvärderades Bergs kommun miljötillsyn. Det framkom en del brister avseende tillsynen enligt miljöbalken med tillhörande förordningar. Länsstyrelsen uppmärksammade kommunen bland annat på att den har en organisation där det finns risk för att jäv kan uppstå vid tillsynssituationer. Länsstyrelsen upprättade ett ärende avseende återtagande av den sedan gammalt överlåtna tillsynen eftersom kommunen inte bedöms sköta tillsynen. Länsstyrelsen tog beslut i frågan i början av år 2013 där all tidigare överlåten tillsyn återtogs och Länsstyrelsen ansvarar numera för denna tillsyn.

Länsstyrelsen har under året tagit fram en ny tillsynsvägledningsplan som är treårig och som innehåller en rad olika aktiviteter. Under året har Länsstyrelsen inom tillsynsvägledningen utfört följande aktiviteter:

- Tillämpad praktisk EBH[28]-tillsyn genom utbildning i MIFO[29]-metodik,
- genomgång av databas med mera som riktas mot kommunernas miljö- och hälsoskyddshandläggare,
- utveckla och främja den operativa tillsynen hos två av länets kommuner genom utvärdering och uppföljning av Strömsunds och Åre kommuners operativa tillsyn,
- möten i fält med kommunernas miljöinspektörer avseende täktverksamhet där även kompetens inom naturvårdsfrågor deltagit för information till kommunernas inspektörer avseende skyddade och hotade arter,
- avloppstillsyn genom möte med kommunernas miljö- och hälsoskyddsinspektörer angående aktuella avloppsfrågor,

[28] EfterBeHandling av förorenade områden.
[29] Metodik för Inventering av Förorenade Områden, MIFO.

- möte med kommunernas miljöinspektörer angående vindkrafttillsyn och prövning och anmälan,
- möte med kommunernas miljö- och hälsoskyddsinspektörer angående vattenskydd,
- Länsstyrelsen har tagit fram mer lättillgänglig och tydligare information angående myndigheters olika roller enligt minerallagstiftningen i anledning av den aktuella och kontroversiella frågan om en urangruva i länet samt även andra gruvintressen i länet. Vidare har information getts till kommunledning i aktuell kommun samt även andra kommuner angående lagstiftning med mera. Länsstyrelsen tog även initiativ till en studieresa till Finland för besök vid Taalvivaara gruva. En gruva med samma bearbetningsmetod som intressenter angetts vilja använda i Jämtlands län.
- Länsstyrelsen har arbetat med förebyggande tillsyn genom informationsåtgärder och möten med olika aktörer.
- Länsstyrelsen har årligen två större informationsinsatser angående terrängkörning i lokal media. På våren informeras vad som gäller för barmarkskörning och på hösten vad gäller skoterkörning. I de informationsmaterial som tas fram för reservat och nationalpark informeras om vad som är tillåtet i reservat och nationalparker.
- Samarbete med Svenska kraftnät och Jämtkraft för miljöarbeten i kraftledningsgator.
- Länsstyrelsen har informerat Trafikverket om artdata för deras miljöhänsyn.

Samverkan

Samverkan med polis och åklagare i tillsyn och bevakning

Länsstyrelsens målsättning är att fortsätta och utveckla den operativa samverkan och samordningen med polisen avseende tillsyn av terrängkörning, artskydd, jakt och fiske. Denna samverkan och samordning sker idag regelbundet. Under året har Länsstyrelsen, åklagare och polis genomfört flera möten med syfte att skapa en gemensam problembild avseende brottslighet kopplad till terrängkörning, områdesskydd, artskydd, jakt och fiske. Ett flertal tillsynsinsatser har genomförts tillsammans med polisen. Vidare har Länsstyrelsen aktivt deltagit i polisens arbete med identifiering av miljöfarliga varor som fraktats inom länet utan tillstånd.

Förbättringsområden

Länsstyrelsens har under året fortsatt sin processkartläggning av *tillsyn av vindkraftspark i anläggningsskedet*. Under året har ytterligare rutiner utarbetats och frågeställningar besvarats. Det är ett intensivt arbete och utvecklingen inom vindkraftsområdet är snabb. Det finns ett behov av att ta fram nationella riktlinjer inom området och att lösa frågor som måste hanteras vid tillsynen men som inte direkt har fyllts av tillstånd, till exempel frågor om hägn, transport och utfordring av renhjordar som förlorat betesmarker. En stor andel av tillgängliga resurser för tillsyn har lagts på att söka lösa problem som uppstår när betesmarker inte kan nyttjas på grund av att ett storskaligt arbete pågår med anläggningen av vägar och markarbeten till vindkraftsparker.

Avseende storskaliga fiskodlingar så saknas forskning avseende vilken påverkan som en långvarig verksamhet ger samt vilken påverkan som vattensystemen klarar.

För dammsäkerhet har Svenska kraftnät tagit fram underlag för förstärkt och utvecklad dammsäkerhetstillsyn som nu prövas. Det finns även inom detta område behov av ytterligare samordning inom landet avseende tillsynsinsatser och bedömningar.

Energitorvbrytning ska ske med stöd av särskild lagstiftning. Verksamheten innebär dock stor inverkan på miljö och natur och ett behov finns att ytterligare harmonisera lagstiftningen med miljöbalken och dess lagstiftning och intentioner. En brytning av energitorv innebär utsläpp av kemikalier som bundits i myrmarker. De miljöproblem som uppstår samt den påverkan på naturen som uppstår är desamma som vid brytning av torv enligt miljöbalkens regler.

Finansiering av tillsyn enligt miljöbalken

Länsstyrelsen har under lång tid pekat på behovet av ökade resurser för att kunna bedriva en proaktiv och uppsökande miljötillsyn som är förenlig med det ansvar som följer av miljöbalken och miljötillsynsförordningen. Det tillskott på 15 mnkr som länsstyrelserna erhöll 2013 för tillsyn enligt miljöbalken var välkommet men räcker inte på långa vägar sett till alla de arbetsuppgifter som tillkommit sedan miljöbalkens tillkomst. Länsstyrelsen, Naturvårdsverket och Miljödepartementet har därför, i olika utredningar, fortsatt påtalat behovet av att låta hela eller delar av uttagna miljö- och täktavgifter återföras till tillsynsmyndigheten för att finansiera den tillsyn som behöver genomföras. Länsstyrelsen finner det vara av stor vikt att denna reform införs under 2014för att förbättra tillsynsarbetet. Det innebär att Länsstyrelsen inte har förutsättningar att ompröva alla de miljöfarliga verksamheter som idag har äldre tillstånd enligt miljöbalken innan utgången av 2015. En åtgärd som regeringen särskilt gett uttryck för i tidigare proposition om Miljöprövning och ändringstillstånd samt framgår av Industriutsläppsdirektivet, IED, och i vattenförvaltningens åtgärdsprogram. Inte heller kommer Länsstyrelsen kunna implementera och genomföra alla de skyldigheter som följer av industriutsläppsförordningen exempelvis hantering av statusrapporter, delta i TWG[30]-grupper och nationella referensgrupper för utveckling av BREF[31]-dokument, genomföra tillsyn enligt den frekvens som direktivet anger eller liknande.

Ökade resurser erfordras även inom tillsyn av vattenverksamhet samt natur- och artskydd. Det förra är en förutsättning för att kunna ompröva vattenkrafts- och reglerdammar samt dikningsföretag med äldre vattendomar samt öka andelen egeninitierad tillsyn i syfte att nå miljökvalitetsmålens preciseringar och etappmål samt vattendirektivets mål om god vattenstatus. Även inom natur- och artskydd erfordras ökade resurser för att möjliggöra uppsökande och förebyggande tillsynsverksamhet samt kontroll av illegal import och export av hotade arter.

Länsstyrelserna har i samarbete med Naturvårdsverket utformat en enkät som kommer att ligga till grund för delar av kommande års redovisning.

Under 2013 har Miljösamverkan Sverige arbetat med följande projekt:

Reach i tillsynen

Projektet har medverkat i den nationella tillsynskampanjen som Naturvårdsverket och Kemikalieinspektionen drev 2012-2013 samt tagit fram en manual för kemikalietillsyn. Projektet startade mars 2012, det huvudsakliga arbetet gjordes under sommaren 2012 och projektet avslutades under maj 2013 med en uppföljning av länsstyrelsernas medverkan i den nationella kampanjen. Deltagande länsstyrelser: Gävleborg, Skåne, Norrbotten, Västra Götaland, Stockholm.

[30] Technical Working Group kring BREF- dokument, TWG

[31] BAT Reference Documents. BAT-slutsatser innehåller de delar av ett BAT-referensdokument (BREF) där slutsatserna om bästa tillgängliga teknik fastställs och de ska publiceras på alla officiella EU-språk. I en BREF anges vilken teknik som ansågs vara BAT då dokumentet togs fram. Med ordet teknik i BAT avses både den tekniska utrustningen och det sätt på vilket den utformas, uppförs, underhålls, drivs och avvecklas. Källa Naturvårdsverket.

Tillsyn markavvattning

Syftet med projektet är att skapa gemensamma utgångspunkter för en väl fungerande miljöbalkstillsyn av markavvattningsföretag. Arbetet startade i september 2012 och beräknas, efter förlängning av projekttiden, pågå till maj 2014. Deltagande länsstyrelser är Blekinge, Skåne, Uppsala och Östergötlands län samt Jordbruksverket och Miljösamverkan Sverige.

Tillsyn miljökvalitetsnormer vatten

Projektet har arbetat med att ta fram handläggarstöd för tillsyn av miljökvalitetsnormerna för vatten inom miljöfarlig verksamhet och vattenverksamhet. Arbetet startade i november 2011 och var klart i mars 2013. Deltagare var länsstyrelserna i Stockholm och Östergötland samt Havs- och vattenmyndigheten, Vattenmyndigheten norra Östersjön samt Miljösamverkan Sverige.

Artskydd och vägledning

Detta projekt har tagit fram underlag till Naturvårdsverket för kommande tillsynsvägledning samt lämnat projektförslag kring artskydd till Miljösamverkan Sverige. Projektet påbörjades i slutet av juni 2012 och avslutades ett år senare efter genomförd workshop på Naturvårdsverkets artskyddshandläggarträff. Deltagande länsstyrelser var Stockholm och Jämtland samt Naturvårdsverket och Miljösamverkan Sverige.

Samråd enligt 6 kap miljöbalken

Projektet startade i november 2012 och har arbetet med att ta fram rutiner och information kring samrådsprocessen enligt 6 kap. miljöbalken. Projektet avslutades i november 2013. Deltagande länsstyrelser var Dalarna, Gotland, Jämtland, Jönköping, Skåne, Stockholm, Uppsala, Västra Götaland och Västerbotten samt Miljösamverkan Sverige.

Behovsutredning

Projektet arbetar med att fram en modell för behovsutredning, beskriva syfte och värderingar som bör ligga till grund för en behovsutredning, beskriva en systematik för utredning av resursbehov för återkommande tillsynsobjekt med mera. Gruppen började arbeta i september 2012 och projektet beräknas, efter förlängning av projekttiden, vara klart under mars 2014. Deltagande länsstyrelser är Skåne, Stockholm, Västernorrland samt Miljösamverkan Sverige.

Tillsyn av vattenkraftverk och dammar

Projektgruppen arbetar huvudsakligen med att ställa samman aktuella förelägganden och domar inom området och presentera dessa på ett lättillgängligt och överskådligt sätt för vattenverksamhetshandläggare vid länsstyrelserna. Projektet startade i mars 2013 och beräknas pågå under ett år. Deltar gör länsstyrelserna i Halland, Jämtland, Jönköping, Kalmar samt Havs- och vattenmyndigheten.

Lagen om allmänna vattentjänster, LAV och VA-planering

Projektets tonvikt ligger vid att förbättra det handläggarstöd för tillsyn enligt LAV som arbetades fram av Miljösamverkan Sverige 2008-2009. Dessutom gör gruppen en nulägesanalys av länsstyrelsernas arbete med LAV och VA, arbetar fram en gemensam text om LAV för länsstyrelsernas webbplatser och justerar en befintlig folder om LAV riktad till kommuner. Projektet började i augusti 2013 och beräknas pågå till juni 2014. Deltar gör länsstyrelserna i Värmland, Västra Götaland, Örebro och Östergötland samt Kungälvs kommun och Miljösamverkan Sverige.

Övriga aktiviter

Miljösamverkan Sverige arrangerade 16-17 oktober 2013 en tillsynsutbildning med cirka 50 kursplatser. Länsstyrelsen i Jämtlands län har deltagit i tillsynsutbildning.

Miljösamverkan Sverige har dessutom slutrapporterat arbetet med Samråd enligt 6 kap. miljöbalken, i vilket Länsstyrelsen i Jämtlands län deltagit.

RB 48. Länsstyrelserna ska i sitt arbete med biologisk mångfald och naturvård särskilt:

– skydda och förvalta värdefulla naturområden i syfte att nå Sveriges miljökvalitetsmål samt åtaganden inom EU:s naturvårdsdirektiv och internationella naturvårdskonventioner. Bevarande av värdefulla skogar är högt prioriterat och ska ske med utgångspunkt i strategierna för formellt skydd av skog,

– fortsätta arbetet med artbevarande, genomförandet av rovdjurspolitiken och främjandet av friluftslivet, samt

– se till att naturvårdsarbetet sker i god dialog med medborgare, brukare och andra berörda aktörer.

Arbetet med att bevara och utveckla biologisk mångfald

Arbetet med skydd och skötsel av skyddade områden samt arter är en viktig del av arbetet med att bevara och utveckla biologisk mångfald. Arbetet omfattar även samråd och tillsyn med syfte att förhindra oönskade exploateringar. En grund för arbetet är de nationella och regionala miljömålen Levande sjöar och vattendrag, Myllrande våtmarker, Levande skogar, Ett rikt odlingslandskap, Storslagen fjällmiljö och Ett rikt växt- och djurliv.

Skydd av värdefulla naturområden

Huvuddelen av arbetet har ägnats åt att fullfölja skogsskyddet utifrån strategierna för formellt skydd av skog. Länsstyrelsen genomförde under åren 2007-2008 en intensiv inventering av nya områden. Reservatsbildning är dock en långsam process som tar många år med förhandlingar. Under 2013 har sju naturreservat om totalt 1500 hektar beslutats. Det fortsatta arbetet med Sveaskogspaketet har fortsatt genom dialog med Naturvårdsverket. I januari 2013 blev 76 objekt i länet godkända för Sveaskogspaketet (ESAB), där bolagen får Sveaskogsmark som ersättning för den areal som tas till naturreservat. Totalarealen motsvarar 18 302 hektar varav 10 963 hektar utgörs av produktiv skogsmark nedan fjällnära gränsen. Förhandlingar mellan Naturvårdsverket och de olika skogsbolagen kommer att fortsätta under 2014.

Annat områdesskydd

Naturvårdsavtal har slutits i ett område i närheten av Funäsdalen i syfte att bibehålla öppen mark och för att möjliggöra skötsel av området i Länsstyrelsens regi.

I Stekenjokksfjällen inrättades ett interimistiskt naturreservat 2012 med tillträdesförbud mellan 6 juni och 15 juli med syfte att förhindra plundring av fågelbon. Under 2013 gällde tillträdesförbudet 1 juni till 30 juni. Under 2013 genomfördes tillsyn i samarbete med Länsstyrelsen i Västerbotten och polismyndigheterna i Jämtland och Västerbotten. Beslutet har medfört en omfattande dialog med lokalt boende och turistföretag om hur Länsstyrelsen ska

bevara och skydda ett unikt område. Under samma period gjordes, efter diskussioner med Rikskriminalpolisen, förstärkta tillsynsinsatser på Flatruet för att förhindra boplundring.

Länsstyrelsen och SCA Skog AB har fortsatt samarbete med så kallade mångfaldsområden. Ett mångfaldsområde har liknande karaktär som Sveaskogs Ekoparker med skillnaden att det inkluderar minst ett naturreservat. Inom mångfaldsområdena ska Länsstyrelsen och SCA samverka i olika förvaltningsåtgärder för att utveckla biologisk mångfald. De första planerade mångfaldsområdena i Jämtlands län avser brandpräglade tallskogar där naturvårdsbränning är en viktig förvaltningsåtgärd. Varje SCA-förvaltning har fått i uppgift att peka ut minst ett sådant område. Under året har en sådan bränning genomförts i samarbete mellan SCA och Länsstyrelsen för att gynna den starkt hotade arten smällvedel inom ett fyra hektar stort område som annars hotades av igenväxning.

Samarbetet med två av länets största markägare, SCA och Holmen Skog AB, angående skötsel av lövtrakter har utvecklats under året. Länsstyrelsen har genomfört utbildning av SCA-personal. Två lövskogsområden med höga naturvärden har avsatts under året och ska fortsättningsvis brukas med en hög naturvårdsambition.

Länsstyrelsen har på uppdrag av Naturvårdsverket genomfört en förstudie för bildandet av nationalparken Vålådalen-Sylarna-Helags. Resultatet har varit positivt där både Berg och Åre kommuner har sagt ja till att fortsätta processen.

Länsstyrelsen har under det gångna året framfört synpunkter till Miljödepartementet i flera remisser av betydelse för framtida arbete med bevarande och utveckling av den biologiska mångfalden däribland förslag till hur en handlingsplan för grön infrastruktur kan tas fram på regional nivå.

Förvaltning och skötsel av skyddad natur

Verksamheten omfattar förvaltning och skötsel av skyddade områden med åtgärder för att bevara och utveckla den biologiska mångfalden. Praktiska arbeten i naturreservaten enligt skötselplaner är gränsarbeten, till exempel röjning och gränsmarkeringar, samt underhåll av skyltar, stigar, spänger, eldplatser, vedbodar och toaletter. Hela verksamheten utvecklas och utökas allteftersom antalet skyddade områden ökar. I länet finns en nationalpark, 109 naturreservat varav de flesta är Natura 2000-områden, tolv djurskyddsområden, 236 Natura 2000-områden och 20 naturminnen. Total areal för naturskyddade områden är drygt 650 000 hektar, varav endast cirka tio procent är produktiv skogsmark.

I arbetet ingår även att förvalta Naturvårdsverkets fastigheter. I arbetet ingår drift av Vålådalens naturum och Sonfjällets informationscentral. Upprustning av byggnader inom fäbodmiljön i Marntallåsens naturreservat som är en av få skyddade fäbodmiljöer har prioriterats.

Som ett led i effektivisering av arbetet med skötsel av reservat och leder har registrering i SkötselDOS[32] prioriterats.

Effekterna från stormen Dagmar var i vissa områden omfattande. Länsstyrelsen inventerade skadorna samt satte ut fällor för granbarkborre i skyddade områden. Förutom att minska risken för skogsskador i och omkring de skyddade områdena var syftet att skapa god dialog med angränsande skogsägare.

[32] Databas för skyddade områden som Naturvårdsverket äger.

Det har skett inventeringar efter höstens stormar, Hilde och Ivar, som har orsakat stora skador i vissa av länets reservat. Ett har länsstyrelsen stängt för besökare tills möjlighet funnits att röja vindfällor.

Tidsbegränsade projekt

LIFE to Ad(d)mire.
Projektet handlar om återställning av våtmarker under perioden 2010 till 2015. Länsstyrelsen är huvudansvarig. Projektet berör sju län, Skåne, Kronoberg, Jönköping, Östergötland, Dalarna, Västernorrland och Jämtland. Inom ramen för projektet har det under året lagts igen kilometervis med diken för att återställa vattenförhållandet i markerna. Detta har skett dels med grävmaskin men även med pluggar av naturmaterial. Under året har projektet också uppmärksammats internationellt. Samarbetet med Finland, som har lång erfarenhet av våtmarksrestaureringar, har utvecklats.

LIFE Foder och Fägring
Projektet handlar om skötsel och restaurering av slåtter- och betesmarker under perioden 2010-2014. Länsstyrelsen är huvudansvarig. Projektet berör fyra län, Dalarna, Värmland, Gävleborg och Jämtlands län. Under året har restaureringar fortsatt på slåtterängar men för fortsatt skötsel av mosippa på ett område är ett naturvårdsavtal slutet.

Länsstyrelsen i Jämtland var i år värd för det årliga plattformsmötet mellan svenska och danska LIFE-projekt. Även de finska projekten bjöds in då det inom LIFE to Ad(d)mire finns ett bra samarbete med några av deras projekt. Från 2014 kommer det årligen att arrangeras LIFE-möten mellan de nordiska länderna.

Marntallåsen
Projektet handlar om att restaurera byggnader och stigar i reservatet. Marntallåsen är ett gammalt domänreservat som övergick till Länsstyrelsen. Det är ett av få reservat som har en utpräglad bevarad fäbodmiljö. Projektet är ett tvåårigt projekt med medel från Landsbygdsprogrammet, utvald miljö.

Uppföljning av bevarandemål och skötselinsatser
Uppföljning av friluftsliv och antal besökare i ett antal skyddade områden har genomförts, bland annat i Vålådalen. Under 2013 har Länsstyrelsen förutom antal besökare följt upp tillståndet på 27 av 31 gräsmarker som tidigare restaurerats inom ramen för LIFE-projektet Naturbetesmarker & slåtterängar i Jämtland och Härjedalen.

Miljöövervakning
En viktig faktor för att förstå långsiktiga förändringar i naturmiljön är miljöövervakning av effekter av klimatförändringar. Pågående övervakningar är utter, fåglar, trädgräns, fjällvegetation, smågnagare, rikkärr samt satellitövervakning av våtmarker.

Ärendehandläggning
Vid ansökningar av tillstånd och dispenser i skyddade områden, görs en samlad bedömning för att upprätthålla syftet med skyddet. Under 2013 har Länsstyrelsen påbörjat arbetet med att se över samebyars tillstånd vad gäller terrängkörning då stora skador kan konstateras i vissa

skyddade områden. Detta arbete kommer att fortsätta under 2014. Länsstyrelsen bevakar även att naturvärden ges tillräcklig hänsyn i kommunernas planarbete, bland annat i beredningen av planen för Östersund 2040. Länsstyrelsen har under året gjort betydande arbetsinsatser vid vindkraftetableringar och andra exploateringar och vill särskilt lyfta fram Länsstyrelsens synpunkter på Energimyndighetens utpekande av riksintressen för vindbruk.

Arbete med artbevarande, genomförande av rovdjurspolitiken och främjande av friluftslivet

Åtgärder för bevarande av hotade arter

Arbetet bedrivs främst inom ramen för Åtgärdsprogram för hotade arter, ÅGP. Minskade medel har lett till hårdare prioriteringar mellan programmen. Exempel på åtgärder är slåtter, röjning, restaurering, populationsövervakning, inventering, information och rådgivning. Länsstyrelsens arbete med rådgivning har varit framgångsrikt då markägare själva tar på sig skötseln för att gynna hotade arter.

Arbetet med att ta fram ett förslag på regional landskapsstrategi för att behålla Djupsvart brunbagge och andra arter knutna till lövrik skog i Strömsunds kommun har fortsatt under 2013 och fler lokaler har hittats under året. Delar av arbetet med lövtrakten och framtagandet av en regional landskapsstrategi för bevarande av hotade arter i lövskog samordnas av praktiska och ekonomiska skäl med länets arbete med regionala landskapsstrategier.

Ett utbrott av skabb på fjällräv konstaterades på våren i Stekenjokk. Det är ett av våra kärnområden i Sverige och Norge för fjällräv. Det var därför viktigt att detta utbrott inte spred sig och att rävarna behandlades. Det gjordes en punktinsats tillsammans med Länsstyrelsen i Västerbotten där alla lyor i området medicinerades i fyra omgångar. Resultatet har varit bra, och det har med hjälp av fotografier konstaterats att sjuka rävar blivit friska.

Felles fjellrev

Åtgärder och forskning med syfte att bevara den akut hotade fjällräven bedrivs inom ett av Interreg Sverige-Norge delfinansierat projekt. Länsstyrelsen och Direktoratet för naturförvaltning äger projektet som pågår 2010 till 2013 med en budget på cirka 12 mnkr. En ansökan om förlängning av projektet till 2014 har beviljats. Resultatet 2013 är mycket positivt för Jämtlands län, trots bristen på smågnagare. Under 2013 fann inventerarna 19 valpkullar, men antalet vuxna fjällrävar är högre än på flera decennier på grund av de åtgärder som görs. Detta är en väldigt gynnsam situation inför kommande smågnagarår.

Rovdjur

En viktig del i arbetet med en regionaliserad rovdjursförvaltning är att ha en Viltförvaltningsdelegation. Under 2013 har fem möten genomförts, samt en studieresa. Arbetet med att ta fram förvaltningsmål och övergripande riktlinjer har fortsatt. Deltagande i samverkansrådet har skett med ett fysiskt möte och på tjänstemannanivå sker regelbundna telefonmöten.

Länsstyrelsen förvaltar rovdjursstammarna genom inventering och licensjakt av lo och björn för att nå förvaltningsmålen beslutade av Viltförvaltningsdelegationen. Rennäringen upplever det samlade rovdjurstrycket som ett stort problem. Länsstyrelsen har under året förbättrat rutinerna för snabbare dokumentation av uppkomna skador och kortare handläggningstider för beslut om

skyddsjakt. Rutiner för hantering av problemdjur och skyddsjakt för samebyarna har tagits fram. Detta arbete har möjliggjorts genom de tillförda medlen för akutinsatser.

Länsstyrelsen arbetar också med hantering av närgångna björnar, genom en certifieringsutbildning i Viltskadecenters regi, där skrämsel är en av åtgärderna.

Friluftsliv

Verksamheten omfattar anläggning och underhåll av friluftsanläggningar, gränsmarkeringar samt informationsinsatser inom skyddade områden. Hela verksamheten utvecklas och utökas allt eftersom antalet skyddade områden ökar.

Länsstyrelsen förvaltar på uppdrag av Naturvårdsverket cirka 200 mil sommar-, vinter- och skoterleder såväl inom som utanför skyddade områden i fjällen. Länsstyrelsen har egen personal för tillsyn och underhåll i form av skyltning, spångning, reparationer av broar och skötsel av rastskydd av det statliga ledsystemet och köper också in tjänster vid behov. Ledsystemets omfattning redovisas i Naturvårdsverkets rapport *Det statliga ledsystemet i fjällen* från 1986. En särskild satsning på spångning av sommarleder i Rogens naturreservat har utförts under sommaren då 3,5 km spång lades ut.

Ett projekt kallat Hoverberget med särskilda satsningar för tillgänglighet i tolv naturreservat, för besökare med särskilda behov har avslutats under 2013. En stor nyinvigning av reservatet skedde 24 augusti tillsammans med Bergs kommun som anordnade olika aktiviteter runt Hoverberget.

Länsstyrelsen har medverkat i ett projekt för översyn av restriktioner för kommersiell verksamhet i Sonfjällets nationalpark.

Fjällturismen i Jämtlands län är väl utvecklad. Detta leder till behov av att samråda angående påverkan på naturmiljön och renskötseln. Under de senaste åren har intresset på att genomföra större friluftsbaserade tävlingar ökat, vilket kräver en större samrådsinsats med aktörer, samebyar och andra berörda.

Naturvårdsarbete i god dialog med medborgare, brukare och andra berörda aktörer

Länsstyrelsens arbete med naturvård sker i stor utsträckning genom aktiv dialog. Länsstyrelsen har utökat informationsarbetet gentemot allmänheten genom fler pressmeddelanden. Under året har ett 80-tal pressmeddelanden skickats ut avseende naturvård. Samarbetet med Skogsstyrelsens sektorsråd har fortsatt. Länsstyrelsen samverkar med skogsägare i samband med bildande av reservat och inom åtgärdsplaner, ÅGP, för att skapa förståelse för skogsägarnas insatser för arters bevarande. Länsstyrelsen strävar efter att nyttja lokala uppdragstagare i förvaltnings- och skötselarbetet.

Dialog är en viktig åtgärd för att få förståelse för rovdjursförvaltning, detta har under året skett genom information till 23 skolors mellanstadieklasser och till jaktarrangörer och större jaktlag inför årets licensjakt av björn. Informationen i skolorna har varit väldigt uppskattad och det finns en efterfrågan från skolorna att denna aktivitet ska fortsätta. Länsstyrelsen kommer att fortsätta detta arbete med hopp om att detta kan leda till en ökad förståelse och acceptans för våra stora rovdjur.

Genom uppsökande verksamhet har informationsarbetet vid Vålådalens naturum utvecklats. Det har skett genom dialog på plats i bland annat Åre. Personliga möten sker även regelbundet genom naturbevakarnas kontakter med allmänheten i fält.

En viktig del i ärendehandläggning är en bra dialog med sökande för ett väl förankrat beslut. Även samråd med samebyar är en stor del av ärendehandläggningen.

Dialog med by- och markägarföreningar har skett vid lokala möten om snöskoter och allemansrättsfrågor.

Länsstyrelseinstruktion 5 §

8. verka för att de av riksdagen fastställda miljökvalitetsmålen uppnås, och svara för regionalt mål- och uppföljningsarbete, stödja kommunerna med underlag för deras miljömålsarbete, verka för att målen får genomslag i den lokala och regionala samhällsplaneringen samt samordna arbetet på regional nivå med anpassningen till ett förändrat klimat. Länsstyrelserna ska i fråga om sitt miljömålsarbete enligt första stycket 8 rapportera till det miljömålsråd som finns inom Naturvårdsverket och samråda med rådet om vilken rapportering som behövs. Förordning (2008:1346) som gällde t.o.m. 2013-12-14. Se mer under avsnittet Resultatredovisning i inledningen.

Stödja kommunerna med underlag för deras miljömålsarbete

Länsstyrelsen har träffat och fört dialog kring miljömålen och åtgärdsprogrammet med samtliga länets kommuners miljö- och byggchefer under året, landstingets miljöstrateg, samt med Regionförbundets hållbarhetschef. Resultatet är att kommunerna är mer medvetna om det nya miljömålssystemet och dess relevans för den kommunala verksamheten. Miljömålen beaktas av flera kommuner i beslut om tillsynsplaner och flera kommuner har tagit fram lokala miljömål som bidrar till det regionala programmet.

Länsstyrelsen har diskuterat miljömålen med Miljö- och byggnämnden, eller motsvarande, i Åre kommun, Strömsunds kommun och med Regionförbundet för ökat det lokala politiska engagemanget för miljömålen.

Länsstyrelsen har haft en dialog med näringslivsrepresentanter kring miljömålen, bland andra med Destination Åre, Z-Group, Regionalt designcentrum och Jämtland Härjedalen Turism. Samtliga arbetar nu med miljömåls- och hållbarhetsstrategier eller utbildningar om miljömålen inom sina respektive branscher.

Länsstyrelsen har tillsammans med en konsult gjort en kartläggning av finansieringskällor för miljömålsåtgärder med kommuner, näringslivet och föreningar som målgrupp. Syftet är att underlätta för fler åtgärder.

Länsstyrelsen svarar för regionalt mål- och uppföljningsarbete

Länsstyrelsen har skrivit och sammanställt miljömålsbedömningar för de femton miljömål som länet berörs av. Länsstyrelsen har uppdaterat förklarande texter för cirka 35 indikatorer på webbportalen www.miljomal.se.

Miljömålen i tillsynen

Miljömålen beaktas och har utgjort en grund för Länsstyrelsens tillsynsplanering och tillsynsarbete samt även i yttranden och bedömningar i tillståndsprövningar.

Lantbruk och landsbygd

PRESTATIONER (VOLYMER OCH KOSTNADER) Avser verksamhet 60*	2013	2012	2011
Årsarbetskrafter män [1]	11,20	11,29	11,11
Årsarbetskrafter kvinnor [1]	27,33	27,41	25,78
Andel av totala årsarbetskrafter (%)	19,81	19,81	19,30
Verksamhetskostnader inkl. OH (tkr) totalt	38 258	38 474	36 079
Andel av totala verksamhetskostnader (%) [2]	20,49	20,95	20,43
Antal ärenden, inkomna och upprättade	7 745	8 053	9 516
Antal beslutade ärenden	8 110	8 004	9 183
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år	68	108	37
Bidragsutbetalningar där Länsstyrelsen gör utbetalningen (tkr)	906	0	142
Varav* Jordbrukarstöd, VÄS 601			
Antal behandlade SAM-ansökningar (st)	1 485	1 542	1 597
Antalet utbetalningar (st)	3 552	3 745	4 798
Direkta verksamhetskostnader vht 601* (tkr)	4 892	5 298	5 282
Direkta kostnader per SAM-ansökning (kr/st)	3 294	3 436	3 307
Direkta kostnader per utbetalningsärende (kr/st)	1 377	1 415	1 101
Varav* Landsbygdsstöd, VÄS 602			
Summa antal beslutade ansökningar om företagsstöd och ansökningar om utbetalning av företagsstöd (st)	253	330	345
Direkta verksamhetskostnader vht 6024 (tkr) [3]	722	758	970
Direkta kostnader per beslutad ansökan om företagsstöd och ansökan om utbetalning av företagsstöd (kr/st)	2 854	2 297	2 812
Summa antal beslutade ansökningar om projektstöd och ansökningar om utbetalning av projektstöd (st)	263	246	289
Direkta verksamhetskostnader vht 6021 (tkr)	421	390	356
Direkta kostnader per beslutad ansökan om projektstöd och ansökan om utbetalning av projektstöd (kr/st)	1601	1 585	1 232
Summa antal beslutade ansökningar om miljöinvesteringar och ansökan om utbetalning av stöd till miljöinvesteringar (st)	167	158	195
Direkta verksamhetskostnader vht 6022 (tkr)	178	354	376
Direkta kostnader per beviljad ansökan om miljöinvesteringar och ansökan om utbetalning av stöd till miljöinvesteringar (kr/st)	1 066	2 241	1 928
Brukarundersökning			
Nöjdindex brukarundersökning – verksamhet 6024, Landsbygdsutveckling – Företagsstöd [4]	61	72 [5]	
Nöjdindex brukarundersökning – verksamhet 601, Stöd till jordbruket [6]	67		

[1] 1 årsarbetskraft = 1760 timmar

[2] Andel av total verksamhetskostnad inklusive OH exklusive resurssamverkan. Uppgiften hämtas från tabell B.

[3] Verksamhetskoden har ändrats till 6024 från 6020 den 1 januari 2013.

[4] Nöjdindex för verksamhet 6024 från länsstyrelsegemensam brukarundersökning 2013. Nöjdindex varierar mellan 0 och 100, där 0 är lägsta betyg och 100 är högsta betyg. Genomsnitt för samtliga 21 länsstyrelser är 70.

[5] Nöjdindex för verksamhet 6020 (ändrad till 6024) från länsstyrelsegemensam brukarundersökning 2012. Nöjdindex varierar mellan 0 och 100, där 0 är lägsta betyg och 100 är högsta betyg. Genomsnitt för samtliga 21 länsstyrelser är 69.

[6] Nöjdindex för verksamhet 601 från länsstyrelsegemensam brukarundersökning 2013. Nöjdindex varierar mellan 0 och 100, där 0 är lägsta betyg och 100 är högsta betyg. Genomsnitt för samtliga 21 länsstyrelser är 61.

Kommentarer till tabellen

Antalet SAM- ansökningar har minskat med 57 stycken från föregående år. I en jämförelse mellan Gårdsstöd och Less Favoured Areas, kompensationsbidraget, LFA, som söks av alla med lantbruksdjur kan man se att det är de rena Gårdsstödsansökningarna som minskat med cirka 50 stycken, troligen på grund av att man hamnat under gränsen för en godkänd ansökan som ligger vid fyra hektar jordbruksmark.

Brukarundersökningen 2013

Nedan redovisas kort utfallet och åtgärder för Länsstyrelsen i Jämtlands län område 601.

Brukarundersökning – 601 Stöd till Jordbruket

Länsstyrelsens arbete med Stöd till Jordbruket har fått ett Nöjdindex på 67 vilket är 6 enheter över snittet för länsstyrelserna. De områden där Länsstyrelsen i Jämtlands län uppvisar högst betyg i jämförelse med snittet för samtliga länsstyrelser är; Bemötande och Engagerad och intresserad. De påståenden som får lägre betyg i förhållande till genomsnittet är; Besökt Webbplatsen, Lätt att hitta och Kontakt via telefon: Lätt att nå rätt person.

Rapporten föreslår Länsstyrelsen att förbättra arbetet med att vara nåbar via telefon. Länsstyrelsen ingår i det nya Länsstyrelsegemensamma växelsystemet och genom det förbättras telefontiderna via växel avsevärt. Länsstyrelsens Lantbruksenhet kommer från 1 februari 2014 att ingå i det gemensamma telefonnumret ”En väg in” till Jordbruksverket och Länsstyrelsernas verksamhet med Jordbruksstöd. Detta bör leda till att det blir lättare att nå rätt person via telefon.

Åtgärder för att förbättra information via websida och via brev har lagts in i verksamhetsplaneringen för kommande år.

*Brukarundersökning – landsbygdsföretagsstöd 6024**

Länsstyrelsen har för området Företagsstöd i Landsbygdsprogrammet fått Nöjdkundindex 61 vilket är ett stort tapp från förra årets resultat. Det som orsakar den stora försämringen är främst resultatet för handläggningskontrollen. Handläggningstiderna har varit långa och företagare har sällan beredskap att vänta flera månader för att få utbetalning av beviljade och redovisade stöd. Länsstyrelsen har i stort sämre resultat för information på webben samt tillgänglighet på telefon och desamma gäller för företagare som svarat Brukarundersökningen för VÄS 6024. Översyn av information på webbplatsen pågår nu och justeringar har påbörjats. När det gäller tillgänglighet på telefon är det ett ständigt pågående arbete med att ha god telefondisciplin och att vara noggrann med hänvisningar om man inte är tillgänglig. Det nya växelsystemet har i många delar inneburit förbättringar men tillgången till handläggarnas mobilnummer är borttagen vilket säkert leder till att flertalet stödsökande upplever att det är svårare att nå den som söks.

Glädjande resultat för Länsstyrelsen finns för bemötande, engagerade och intresserade handläggare och väl motiverade beslutsunderlag.

Andra väsentliga prestationer och resultat

Lantbruket i länet

Länsstyrelsen har nått ett högre resultat än den nationella målsättningen angående andelen av de i tid utbetalade stöden till länets lantbrukare samt även arbetat för att få större träffsäkerhet mot de nationella målen.

Trots att Länsstyrelsen med gott resultat hanterat stöden till lantbruket och trots att Länsstyrelsen bedömer att de flesta lantbrukare som är berättigade till stöd tar del av dessa så blir det allt mer uppenbart att lantbruksföretagen har svårt att upprätthålla sin konkurrenskraft främst inom mjölk- och köttproduktionen.

Hantering av lantbruksstöden

Lantbruket i Jämtlands län är en mycket viktig näring, både för att upprätthålla sysselsättningen och för att uppnå regionala miljömål men även för samhället i stort, till exempel för att göra landskapet attraktivare såväl för besöksnäring som för åretruntboende.
Det är därför av största vikt att lantbruket får sina EU-stöd i tid. Länsstyrelsen arbetar fortlöpande för en ännu effektivare och rättssäkrare handläggning samt för att de beslut som fattas ska vara lättare att förstå.

Under 2013 hanterade Länsstyrelsen 1485 stycken SAM[33]-ansökningar. Under 2013 har antalet SAM-ansökningar minskat med 57 stycken. Länsstyrelsen har under 2013 lyckats bra med att uppnå målsättningarna beträffande antalet utbetalda ärenden. Det nationella målet för Gårdsstödet var 95 procent av utbetalda ärenden och Länsstyrelsen lyckades nå hela 99 procent. I Jämtlands län betalas större belopp ut inom miljöersättningar och Less Favoured Areas, LFA, än inom Gårdsstöd, vilket är en omvänd situation mot södra Sverige. Även här hade Länsstyrelsen en hög utbetalningsnivå. Vid slututbetalningen i december hade 100 procent av ansökningarna betalats ut. Det regionala stödet LFA ger efter Gårdsstödet mest ersättning till länet.

Av landsbygdsprogrammets miljöersättningar dominerar miljöersättning för Vallodling samt Betesmarker och slåtterängar. Därefter kommer Ekologisk produktion som har stor omfattning i länet tack vare att det odlas mycket vall och förhållandevis liten andel spannmål vilket är mer utsatt för utsädesburna sjukdomar. Klimatet gör även att andelen parasiter är låg.

Länsstyrelsen arbetar löpande med återkrav, och målet är att alla eventuella avdrag ska göras på årets utbetalningar, eftersom sent uppkomna återkrav skapar merarbete för myndigheten samt osäkerhet för lantbrukaren. Jordbruksverket har gett länsstyrelserna nya direktiv vad gäller kommuniceringsrutiner vilket medfört att handläggningstiderna ökat med totalt tre veckor. Länsstyrelsen arbetar för att hantera återkraven så effektivt som möjligt enligt fastställda rutiner.

Utvecklingsinsatser

Länsstyrelsen driver för närvarande tre projekt som jobbar med kompetensutveckling av brukare av mark - primärproducenter av livsmedel inom miljöområdet; projekten Rikare odlingslandskap, Klimatsmartare produktion och Utmärkta marker.
Alla tre projekten bidrar till uppfyllelse av miljömålen, i synnerhet målet Rikare odlingslandskap. Den senaste miljömålsuppföljningen visar att mer behöver göras inom dessa områden och behovet av kompetensutveckling inom miljöområdet är fortsatt stort i länet, men det ändrar succesivt karaktär i takt med förändringar i omvärlden.

Årets verksamhet har präglats av en kombination av ett ökat fokus på klimatfrågor och lantbrukarnas allt svårare ekonomiska situation. Kurser och rådgivning fyller en viktig funktion för att stärka lantbrukarna i sitt miljöarbete, inte minst i samband med att lantbrukare byter produktionsinriktning, från exempelvis mjölk till kött, eller slutar som lantbrukare men vill att marken ska fortsätta att skötas. Vidare ses också ett stort behov av kompetensutveckling hos nya

[33] [2]Samordnad ansökan om EU-stöd för ett jordbruksföretag

brukare av mark. De flesta börjar i mycket liten skala, men kan ändå spela en stor roll för den biologiska mångfalden och kan i förlängningen även utvecklas till större lantbruksföretag.

De signaler som det ännu inte beslutade nya Landsbygdsprogrammet ger medför troligen att Länsstyrelsen inte kommer kunna arbeta vidare med samma typ av rådgivningsprojekt som idag vilket kommer att ge effekter i länet. Nya former för att täcka behovet av rådgivning och kompetensutveckling kommer att behövas.

Länsstyrelsen deltar med resurser i Jordbruksverkets projekt ProCap[34] som syftar till att förbereda införandet av den nya jordbrukspolitiken. Arbetet gäller bland annat IT- och regelutveckling i det nya Landsbygdsprogrammet.

Indikatorer

Areella näringar, landsbygd och livsmedel utgiftsområde 23[1)]

Sysselsättning	2013	2012	2011	2010
Andel kvinnor sysselsatta utanför tätort (på landsbygden) (dagbefolkning) (%)		5	5	5
Andel män sysselsatta utanför tätort (på landsbygden) (dagbefolkning) (%)		10	10	10
Andel sysselsatta utanför tätort (på landsbygden) (dagbefolkning) (%)		15	15	15
Nyföretagande	2013	2012	2011	2010
Andel nystartade företag av kvinnor utanför tätort (på landsbygden) (%)		18,6	19,4	17,1
Andel nystartade företag av män utanför tätort (på landsbygden) (%)		34,9	38,4	37,2
Andel nystartade företag utanför tätort (på landsbygden) (%)		53,4	57,8	54,4

[1)] Se avsnitt Resultatredovisning, avsnitt indikatorer

Källa: Statistiska centralbyrån. Indikatorn är förändrad sedan föregående års redovisning då den visade antal kvinnor sysselsatta utanför tätort (på landsbygden) i förhållande till totalt antal kvinnor sysselsatta i länet (dagbefolkning). Värdena för 2010 och 2011 är ändå desamma som de som presenterades i årsredovisningen 2012.

Kommentar kring ovanstående indikatorer

Sysselsättning

Jämtlands län är ett län med många boende utanför tätorter samtidigt som det är ett småföretagarlän med många ”landsbygdsföretag”. Detta återspeglas i sysselsättningen på landsbygden där länet ligger dubbelt så högt som rikssnittet. Andelen sysselsatta på landsbygden har inte ändrats de senaste tre åren.

Nyföretagande

Även indikatorerna kring nyföretagandet på landsbygden speglar att länet har många boende på landsbygden. Andelen nyföretagande är även här dubbelt så högt som rikssnittet. Här ses en ökning av andelen företagstarter för både män och kvinnor mellan 2010 och 2011 vilket är positivt. Nedgången i värdena för år 2012 är marginella.

[34] CAP: Common Agricultural Policy

Återrapportering regleringsbrev

RB 10. Länsstyrelserna ska på ett kostnadseffektivt och för företagen enkelt sätt samt med minimerad risk för sanktioner genomföra uppgifterna som åligger dem ifråga om direktstöd till lantbruket och stöd till landsbygdsåtgärder enligt förordningarna (2004:760) om EG:s direktstöd för jordbrukare m.m. och (2007:481) om stöd för landsbygdsutvecklingsåtgärder. Länsstyrelserna ska, tillsammans med Jordbruksverket, säkerställa att direktstöd till lantbruket och stöd till landsbygdsutveckling i så hög utsträckning som möjligt betalas ut så tidigt som regelverket tillåter samt säkerställa att handläggningstider för beslut och utbetalning av stöd minskar samtidigt som risken för finansiell korrigering förebyggs och minimeras. Länsstyrelserna ska dessutom särskilt arbeta med återkrav.

Länsstyrelserna ska följa Jordbruksverkets styrning över stödprocessen avseende administrationen av jordbruks- och landsbygdsstöd. Länsstyrelserna ska löpande rapportera handläggnings- och kontrolläge till Jordbruksverket enligt av verket fastställd rapportplan, samt bistå Jordbruksverket i att under stödåret uppnå en bättre uppföljning av handläggnings- och kontrolläge av ovan nämnda stöd. Länsstyrelserna ska redovisa vilka åtgärder som vidtagits för att följa uppdraget samt hur stor andel av stöd och ersättningar som betalats ut vid de tillfällen som anges i den gemensamma utbetalningsplanen.

Länsstyrelserna ska under 2013, tillsammans med Jordbruksverket, fortsätta arbetet med en processgenomgång av stödprocessen för landsbygdsutvecklingsstöd. Arbetet ska även beakta kommande programperiod. I denna ska erfarenheter från andra medlemsländer tas tillvara. Länsstyrelserna ska redovisa hur de har deltagit i processgenomgången.

Länsstyrelserna ska tillsammans med Jordbruksverket bistå i arbetet med att uppfylla ackrediteringsvillkoren för hanteringen av stöd.

Stöden
Länsstyrelsen hade per den 2 december 2013 betalat ut 99 procent av ansökningarna om Gårdsstöd till länets lantbruk. Det nationella målet var 95 procent av utbetalda ärenden.
Till delutbetalningen av miljöersättningarna den 18 oktober 2013 betalades det ut ersättning till 93 procent av ansökningarna, vilket var högre än det nationella målet om 90 procent.
Länsstyrelsen betalade ut ersättning till näst intill 100 procent av ansökningarna av miljöersättningar och kompensationsbidrag till slututbetalningsdatum den 27 december 2013.

Länsstyrelsen har under 2013 upprättat åtagandeplaner till 41 stycken lantbrukare. I planerna ingår block för betesmarker, slåtterängar, skogsbeten, restaureringsmarker samt fäbodar.

Återkraven
Länsstyrelsen arbetar löpande med återkrav och målet är att alla eventuella avdrag ska göras på årets utbetalningar, eftersom sent uppkomna återkrav skapar merarbete för myndigheten samt osäkerhet för lantbrukaren.

Jordbruksverket har gett länsstyrelserna nya direktiv vad gäller kommuniceringsrutiner vilket medfört att handläggningstiderna har ökat med totalt tre veckor. Återkrav som uppkommit på grund av fältkontroll 2013 har därför inte kunnat beslutas före årsskiftet. Utredning av återkrav efter administrativa kontroller kommer att göras under januari och februari 2014. Länsstyrelsen arbetar för att hantera återkraven så effektivt som möjligt enligt fastställda rutiner.

Jordbruksverkets tolkning av EU-kommissionens revision gällande ajourhållning av blockarealer, är att den senast kända blockarealen för året ska gälla, även om blocket granskats och fått en ny areal efter att beslut i stödet tagits. Tolkningen medför extra administrationsarbete och i en del fall återkrav för den sökande. Ett beslut om att den blockareal som finns vid sista ändringsdatum 15 juni, ska gälla för året, skulle minska både administration, kostnader och administrativ börda för lantbruket.

Länsstyrelsen arbetar för att hantera återkraven så effektivt som möjligt enligt fastställda rutiner.

Länsstyrelsen analyserar varje år var de största avvikelserna finns i de kontroller som utförts. Utifrån resultatet genomförs inför varje ny SAM-ansökan en träff med konsulter och informationsinsatser till stödsökande där vi delger vad som framkommit och saker värt att tänka på inför ny ansökan, allt i syfte att minska avvikelser och risken för sanktioner.

Stödprocessen och rapportering
Länsstyrelsen deltar aktivt i framtagandet av Jordbruksverkets och länsstyrelsernas gemensamma plan över styrning och uppföljning av SAM[35], den så kallade SUSS[36]-planen och har en representant som funnits med i projektgruppen sedan SUSS startade 2010.

Under 2013 har SUSS-planen följts och i handläggning och kontroll och alla delmål har nåtts. Uppföljningspunkterna i SUSS är ett mycket bra instrument att använda för att justera och vidta åtgärder i arbetsplaneringen om så behövs.

Jordbruksverkets beslut att senarelägga sista ansökningsdatum till den 18 april 2013, påverkade både handläggningsarbetet och kontrollsäsongen på så sätt att perioden då arbetet utfördes blev kortare och ökade behovet av säsongsanställda.

Av effektivitetsskäl görs djurkontroller när djuren hålls inne på stall och de flesta djurkontroller är normalt klara i april. I början av maj ålades Länsstyrelsen en helt ny arbetsuppgift kallad förenklad CDB[37]-kontroll. Vid den tidpunkten var årets kontrollsäsong redan resurssatt och fältkontroller uttagna. För Länsstyrelsen innebar det en betydande ökning av kontrollbetinget som skulle utföras under en begränsad period vilket påverkade handläggningstiderna.

Lantbruksenheten gjorde i september en studieresa till Finland för att ta del av hur deras ersättningar till jordbruket ser ut och hur man hanterar administration och kontrollverksamhet. Det finns många likheter med Sverige men ändå förvånande många skillnader. Länsstyrelsen anser att både Sverige och Finland kunde ha många fördelar med ett större samarbete i fråga om utformning av ersättningar och den administrativa hanteringen och ser att ett ökat utbyte kan gagna stödsystemet.

[35] SAM, Samordnad ansökan om EU- stöd för ett jordbruksföretag.
[36] SUSS, Styr- och UppföljningSystem för SAM.
[37] Register för nötkreatur infört 1998.

RB 11. Länsstyrelserna ska verka för ett effektivt regionalt genomförande av Landsbygdsprogrammet för Sverige åren 2007–2013 i syfte att uppnå de i programmet angivna målen i enlighet med förordningen (2007:481) om stöd för landsbygdsutvecklingsåtgärder. Programmets genomförande, resultat och effekter rapporteras i särskild ordning enligt Jordbruksverkets riktlinjer. Länsstyrelserna ska även vara regeringen och centrala myndigheter behjälpliga i förberedelserna för ett nytt landsbygdsprogram för perioden 2014–2020 samt påbörja de regionala förberedelserna för det kommande landsbygdsprogrammet. Länsstyrelserna ska kortfattat redovisa på vilket sätt de deltagit i respektive påbörjat arbetet med det kommande landsbygdsprogrammet.

Landsbygdsprogrammet 2007-2013

Ärendehandläggning inom Landsbygdsprogrammet har succesivt bytt fokus under det gångna året. Det i stor utsträckning handlat om att bli klar med ärendebeslut innan vissa stoppdatum föll in. Det första, den 20 juni, gällde stopp för alla Leaderansökningar. Efter stoppdatumet fick LAG inte besluta om stöd inom sin tidigare tilldelade budget. Därefter var nästa stopp den 1 september då Länsstyrelsens tilldelade budget för Landsbygdsprogrammet sammanfördes till en nationell pott.

Parallellt med den beskrivna handläggningen har Länsstyrelsen genomfört ett samlat beslutstillfälle för stöd till bredband. Den 15 mars 2013 var sista dagen för att lämna in ansökan om stöd till att anlägga byfiber och Länsstyrelsen fick in 18 ansökningar som omfattade kostnader om närmare 80 mnkr. Tillgängliga medel var cirka 20 mnkr. Ärenden prioriterades efter ett antal punkter och till slut fattades beslut om stöd till åtta av de inkomna ansökningarna. Därefter har omfördelningar och nyttjande av kanalisationsstöd möjliggjort att ytterligare projekt beviljats stöd.

Landsbygdsprogrammet 2014-2020

Arbetet med det nya Landsbygdsprogrammet och Havs- och fiskerifonden påbörjades under året genom deltagande i utbildningstillfällen som ordnats av Jordbruksverket. Det har till viss del handlat om information om programmens utformning så långt det varit känt men främst om den analysdel som Länsstyrelsen arbetat med för båda programmen. En SWOT[38] för Havs-och fiskerifonden genomfördes i en mindre gruppering och under en kort tidsperiod under försommaren. En SWOT för Landsbygdsprogrammet genomfördes i samarbete med ett partnerskap och genom en inter beredning under hösten. Jämställdhetsperspektivet har lyfts betydligt mer än i tidigare programperiod.

Länsstyrelsen deltar även i Jordbruksverkets arbetsgrupper. En handläggare deltar i en arbetsgrupp för framtagande av fördelningsnycklar, mål och indikatorer och en handläggare deltog under en period i en arbetsgrupp för regelverk. Arbetsgrupperna tar mycket tid i anspråk och det är svårt att prioritera fler grupper i nuläget. Det är dock ett mycket viktigt arbete som ger stor insikt i programmens olika delar på ett tidigt stadie.

Från det första mötet med ett utvidgat partnerskap i augusti har arbetet pågått med att formera ett nytt partnerskap för den kommande perioden. Länsstyrelsen har lagt fokus på att få en mindre men väl fungerande grupp som aktivt kan delta i utformning av regionala handlingsplaner,

[38] SWOT, Ett planeringshjälpmedel där styrkor, svagheter, möjligheter och hot identifieras inför en strategisk översyn.

urvalskriterier och kommunikationsplan och därefter hantera andra frågeställningar som är viktiga för programmets genomförande.

RB 12. Länsstyrelserna får för uppdragets genomförande disponera anvisademedel från utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygds och livsmedel, anslagen 1:18 *Åtgärder för landsbygdens miljö och struktur* och 1:19 *Från EU-budgeten finansierade åtgärder för landsbygdens miljö och struktur*, vilka regleras i Jordbruksverkets regleringsbrev för budgetåret 2013. Under 2013 ska länsstyrelserna särskilt arbeta för att minska handläggningstiderna inom axel 1, 3 och 4 samt delar av axel 2 (avseende Utvald miljö). Länsstyrelserna ska redovisa följande:

– Handläggningstiderna för ansökningar om beslut om stöd och ansökningar om utbetalningar samt hur länsstyrelsen arbetar för att minska handläggningstiderna,

– vilka åtgärder som har låg anslutning i länet, översiktligt analysera orsakerna till detta samt redovisa vilka insatser länsstyrelsen vidtagit under 2013 för att öka anslutningen till dessa åtgärder för att besluten och utbetalningarna kopplade till programmet ska vara i fas och att de relevanta resultatmål och omfattningsmål som finns fastställda i programmet är uppnådda vid utgången av 2012.

Handläggningtider

För ansökan om stöd är årets resultat kraftigt försämrat helt i motsats till de målsättningar som förelegat för arbetet med genomförandet av programmet. Arbetsbelastningen på handläggargruppen har varit mycket hög. Flera handläggare har också avsatt arbetstid för att delta i ProCap-processen vilket bedömts viktigt att prioritera. Ansökningsstopp för Leader i juni och medelbrist har inneburit att många ansökningar har legat länge i väntan på besked om tilldelning från avropspotter. Ansökningar om miljöinvesteringar har inte kunnat handläggas under stor del av tiden fram till sista datum för beslut, den sista augusti, på grund av medelsbrist. Beslut om budgetomfördelning från Miljöersättningar till Miljöinvesteringar kunde inte genomföras innan beräkningen av behovet inom Miljöersättningar kunde slutföras. Detta har sammantaget inneburit en väsentligt längre handläggningstid än tidigare år.

Då programperioden närmar sig slutet ökar antalet slutbesiktningsärenden vilket tar mycket tid i anspråk. Länsstyrelsen i Jämtlands län ansvarar även för att genomföra besiktningar av Leaderärenden i norra Dalarna, där sträckan till objektet kan bli drygt 35 mil enkel väg. Antalet utbetningsärenden har inte ökat men det är mer omfattande redovisningar som kommer in. Dessa är mer arbetskrävande och inte minst ökningen av de administrativa kontrollerna och dokumentationen innebär att granskningen av det enskilda ärendet tar alltmer tid i anspråk. Många företag och projektägare har haft stora svårigheter med de allt längre handläggningstiderna för utbetalningsansökan och Länsstyrelsen har valt att prioritera utbetalningsärenden framför ansökningsärenden under det gångna året. Konsekvensen av detta är att försämringen av handläggningstid för utbetalningsärenden inte är lika kraftig som för ansökansärenden.

Länsstyrelsen har under hösten nyrekryterat för rekvisitionshandläggning och bedömer att situationen kommer att förbättras betydligt under 2014.

Åtgärder som har låg anslutning i länet

Den åtgärd som har haft lägst anslutning i länet är åtgärd 123, Högre värde i jord- och skogsbruksprodukter. Det har tyvärr sett ut på samma sätt under tidigare år trots att Länsstyrelsen bedriver omfattande projektverksamhet med avsikt att inspirera nya företagare att starta matproduktion med detta har inte gett någon märkbar effekt på investeringsviljan bland företagen. Länsstyrelsen ska följa upp orsakerna till detta under kommande år.

Länsstyrelseinstruktion 4§

3. tillsyn över att fastighetsinnehav avvecklas enligt 18 kap. 7 § ärvdabalken. Förordning (2008:1346)

Dödsboägda jordbruksfastigheter

Länsstyrelsen utövar tillsyn över de dödsbon som äger jordbruksfastigheter och att dessa fastigheter avyttras från dödsboet inom fastlagd tid. Länsstyrelsen har under 2013 gjort tillsyn av 430 stycken dödsboägda lantbruksenheter. Som en följd av detta har påminnelse om skyldigheten att avveckla fastighetsinnehavet meddelats till tolv stycken dödsbon där tidsgränsen för avveckling gick ut 2013-12-31 samt till tio stycken där tidsgränsen är 2014-12-31. Förelägganden om avveckling har meddelats till tre stycken dödsbon.

Rennäring m.m.

PRESTATIONER (VOLYMER OCH KOSTNADER) Avser verksamhet 61*	2013	2012	2011
Årsarbetskrafter män [1)]	3,05	2,16	2,52
Årsarbetskrafter kvinnor [1)]	1,42	1,91	2,95
Andel av totala årsarbetskrafter (%)	2,30	2,09	2,86
Verksamhetskostnader inkl. OH (tkr) totalt	5 882	7 953	7 621
Andel av totala verksamhetskostnader (%) [2)]	4,12	4,33	4,32
Antal ärenden, inkomna och upprättade	277	207	404
Antal beslutade ärenden	192	262	329
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år	26	33	17
Bidragsutbetalningar där Länsstyrelsen gör utbetalningen (tkr)	4 725	9 552	4 609

[1)] 1 årsarbetskraft = 1760 timmar
[2)] Andel av total verksamhetskostnad inklusive OH exklusive resurssamverkan. Uppgiften hämtas från tabell B.

Återrapportering regleringsbrev

Tabell 2.1: Länsfakta om rennäring

Länsfakta om rennäring	2013-12-31	2012-12-31	2011-12-31
Faktiskt antal renar i förhållande till tillåtet antal (%)	0[1)]	89,8[2)]	90,9
Antal slaktade renar/år	13 659	14 860	12 374
Produktion av renkött/år (ton)	347	361	302
Antal renskötselföretag	153	158	154
Antal samebyar	11(12)	11(12)	11(12)

Källa:

Kommentarer Tabell 2.1
[1)] Länsstyrelsen har inte fått in renlängd från en sameby – trots påtryckningar. Det gör det omöjligt för Länsstyrelsen att återrapportera uppgifter om det faktiska antalet renar i förhållande till tillåtet renantal för 2013.
[2)] Länsstyrelsen fick för 2012 inte in någon renlängd i tid till Årsredovisningen 2012 från tre samebyar – trots påtryckningar. Det gjorde det omöjligt för Länsstyrelsen att återrapportera uppgifter om det faktiska antalet renar i förhållande till tillåtet renantal för 2012.
Antalet renskötselföretag har under 2013 minskat med fem företag enligt SCB:s redovisning av SNI-kod 01491.

Antalet slaktade renar för samtliga tolv samebyar har minskat med 1 201 renar i jämförelse med föregående år. Samebyarna i Härjedalen inklusive Idre sameby i Dalarna har tillsammans minskat sitt slaktuttag från 12 005 slaktade renar säsongen 2011/2012 till 11 035 slaktade renar säsongen 2012/2013, en minskning med 970. De sju samebyarna i Jämtland har ytterligare minskat sitt slaktuttag i jämförelse med förra året vilket är ytterst oroande. Säsongen 2011/2013 slaktade de sju samebyarna sammanlagt 2 855 renar och säsongen 2012/2013 slaktade man 2 624 renar, en minskningen med sammanlagt 105 renar vilket kan tyckas marginellt men minskningen är från en redan mycket låg slaktnivå. En av samebyarna har enbart slaktat 116 renar och en annan sameby har slaktat 207 renar även om man har ett högsta tillåtet renantal i samebyarna i båda dessa fall på 2 500 renar. Samebyarna med ett högsta tillåtet renantal i Jämtland på mellan 3 500 och 4 800 renar har slaktat mellan 400 till 600 renar under aktuellt år. Det är klart alarmerande. Ett så lågt slaktuttag kan indikera att det inte finns slaktdjur i renhjorden, det vill säga det finns inga renkalvar att slakta. Flera samebyar har enligt egen uppgift ökat slakten av vuxna djur för att klara sitt uppehälle. I någon sameby har man enligt slaktstatistik slaktat nästan lika många vuxna djur som renkalv. Man uppger att man helt enkelt saknar kalv att slakta. Det

får ses som en mycket allvarlig signal. Det är inte hållbart att slakta ”kapitalet” i brist på renkalv. Samebyarnas egen förklaring till det låga slaktuttaget är att rovdjuren tar det som ska slaktas vilket också i förlängningen tvingar ut många renägare i annan sysselsättning för att klara sina levnadskostnader. Det innebär att renarna får mindre passning vilket gör att de blir ett än lättare byte för rovdjur och den onda spiralen accelererar. Situationen har vid upprepade tillfällen lyfts till de centrala myndigheterna och till riksdagspolitiker för att öka förståelsen för rovdjursproblematiken i relation till rennäringen. Vissa byar talar om kollaps och Länsstyrelsen kan konstatera, vid en analys av slaktstatistiken, att vissa byar i norra delen av Jämtland inte har haft ett acceptabelt slaktuttag på flera år och att situationen fortsätter att förvärras.

Länsstyrelseinstruktion 6§

1. Länsstyrelserna i Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län har uppgifter i fråga om rennäring m.m.

Rennäringen

Länsstyrelsens uppgifter i fråga om rennäring är följande:

- fastställa det högsta renantal som varje sameby får ha och se till att det följs
- se till att samebyarna tar hänsyn till naturvårdens och kulturmiljövårdens intressen
- bevaka rennäringens riksintressen i samhälls- och miljöplaneringen
- Härjedalsförhandlingarna genom uppdrag

Länsstyrelsen deltar årligen vid renräkning i tre utvalda samebyar. Grunden för urval kan vara att byarna är särskilt utsatta av rovdjursförekomst, att markägarna i samebyns vinterbetesområde har uppfattningen att högsta tillåtna renantal inte efterlevs av samebyn eller att Länsstyrelsen har en indikation i samma riktning. På grund av läget i Härjedalen efter domen i tingsrätten 1996 har renräkning genomförts i två Härjedalsbyar under 2013 liksom tidigare år. 2013 räknades renar i Ruvhten Sijte och Tossåsens samebyar. Dessutom räknades ren i Idre sameby. I Tossåsens sameby var det inte möjligt att genomföra en komplett renräkning då renar var spridda över ett stort område efter att de under hösten 2012 haft tre vargreviretableringar i sitt vinterbetesområde.

Länsstyrelsens bevakar att rennäringens riksintressen beaktas i samhälls- och miljöplaneringen. Det sker genom att Länsstyrelsen tar in yttrande från sakkunniga i rennäringsfrågor och i samtliga frågor som berör rennäringens betesmarker. Länsstyrelsen har noterat att det är problematiskt för samebyarna att förhålla sig till exempel till vindkraftsexploateringar inom samebyns betesmarker. För vissa samebyar som har sina betesmarker i områden som även har mycket goda vindlägen och som pekats ut som riksintresse för vindkraft, kan antalet samråd upplevas som mycket tids- och resurskrävande för samebyn. Länsstyrelsen har därför lyft frågan om vindkraft under 2013 på återkommande möten med samebyarnas ordförande. Syftet är att samebyn på ett tidigt stadium ska kunna lyfta problem och frågeställningar i samråd för att nå en lösning för inblandade parter. Även vid möten med övriga fjällän, centrala myndigheter och verk, har frågan om tillståndsprocessen lyfts för att finna möjligheter för Länsstyrelsen att bidra till att förbättra och påskynda tillståndsprocessen.

Härjedalsförhandlingarna

Arbetet med att finna en långsiktig och varaktig lösning på renbeteskonflikten i Härjedalen fortsatte under 2013.

Sommaren år 2010 uppnåddes enighet mellan förhandlingsdelegationer representerande tre av de fyra Härjedalsbyarna, nämligen Tåssåsens, Handölsdalens och Mittådalens samebyar och berörda markägare. I enlighet med det nu gällande avtalet bildades 2011 en samverkansgrupp med representanter från de tre samebyarna och från markägarna. Länsstyrelsen har av parterna utsetts som ordförande i samverkansgruppen. Gruppens uppgift är att följa utvecklingen i Härjedalen och hur avtalet efterlevs. Eventuella problem lyfts i gruppen och hanteras skyndsamt för att förhindra att situationer uppstår som skulle kunna äventyra avtalet på sikt. Gruppen har haft tre möten under 2013 och kan konstatera att situationen i Härjedalen upplevs som mycket bra av såväl markägare som samebyarna. Tidigare konflikter är lagda åt sidan och frågor och problem som uppkommer löses med dialog.

Länsstyrelsen har, tillsammans med övriga medverkande i medlingsgruppen, fortsatt arbetet med det sexpunktsprogram som upprättades i anslutning till avtalet i syfte att långsiktigt säkra vinterbetesavtalet. Under året har medlingsgruppen prioriterat arbetet med att skapa förutsättningar för ett barmarksavtal för ett hundratal markägare i Messlingen-Särvsjöområdet. Ett förslag till avtal har färdigställts under 2013 och godkänts av markägarrepresentanterna och Mittådalens sameby och det ska under 2014 prestenteras och förhoppningsvis accepteras av markägarna.

En annan punkt som lyftes fram i förhandlingarna som viktig för att få en långsiktig stabilitet i avtalet är ett cirka sex mil långt renstängsel över Särvfjället i Härjedalen. Länsstyrelsen har tillsammans med övriga medverkande i medlingsgruppen aktivt arbetat med frågan under 2013. Bland annat har Länsstyrelsen medverkat i att samebyarna slutligt enats om var stängslet ska dras och att samebyarna ansökt om finansiering till stängselbygget hos Samefonden och Sametinget. Länsstyrelsen har också utsetts som ordförande i en grupp som bildats för att driva frågan framåt på olika plan. Ett flertal möten har hållits i gruppen. En informationskampanj för boende och övriga berörda i området har planlagts under 2013 och kommer att genomföras 2014 om finansieringen av stängslet kan klaras.

Diskussioner har under året förts med de skogsbolag som är part i gällande förlikningsavtal i Härjedalen för att, om möjligt, omvandla reservbetesområdet i förlikningsavtalet till ordinarie vinterbetesområde. Under året har cirka 35 procent av reservbetesområdet kunnat omvandlas till permanent vintebetesområde. Arbetet fortsätter med övriga reservbetesområdet under 2014.

2. Länsstyrelserna i Dalarnas, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län har uppgifter i fråga om fjällförvaltningen i länen

Förvaltning av fisket på renbetesfjället
Arbetet med att sprida kunskap och marknadsföra fjällfisket presenteras i den uppskattade och årligt utgivna *Fjällfiskeguiden*.

Länsstyrelsens arbete med upplåtelser av det allmänna fisket på renbetesfjällen har resulterat i 8 439 sålda fiskekort 2013 vilket kan jämföras med 7 778 fiskekort sålda under 2012 och 8 508 under 2011. De sålda fiskekorten har under 2013 genererat 17 078 fiskedygn vilket är något mer än 2012 med 16 918 fiskedygn, men något färre än år 2011 med 17 577 fiskedygn. Ökat vinterfiske är anledningen till uppgången. Fiskedagarna har fördelats på 1 752 sjöar vilka är upplåtna via det allmänna tillståndet.

Under 2013 har ett system för kartbaserad och onlineadministration av fiskekortförsäljningen upphandlats. Detta system, som driftsätts våren 2014, kommer att innebära bra kartor och god

funktionalitet vilket effektiviserar Länsstyrelsens fiskekortsadministration samt förenklar för den fiskekortsköpande kunden. Även Länsstyrelsen i Västerbotten och Länsstyrelsen i Norrbotten kommer att använda samma onlinesystem.

Arbetet med kunskapsuppbyggnad kring skötsel och förvaltning i länets fjällvatten fortsätter. Dessa kunskaper i kombination med lämnade fångstrapporter och uppgifter om fisketrycket ger Länsstyrelsen ännu bättre möjligheter att förvalta vattnen på ett bra sätt. Under året har provfisken utförts. I exempelvis Krutejaure, i närheten av Korsvattnet, genomfördes i samarbete med Länsstyrelsens Miljöövervakning ett provfiske för att följa beståndsutvecklingen för röding i sjön. I Höberstjärnarna, vid Rörvattnet, genomfördes ett provfiske för att följa upp ett genomfört decimeringsfiske vars syfte var att minska antalet konkurrerande fiskar i tjärnarna och på så sätt vända den negativa trenden med fördvärgning av beståndet. Beståndsuppföljande provfiske har också genomfördes i Södra Rensjön för att se effekterna av ändrade fiskeregler. Här var avsikten att följa utvecklingen av genomfört nätfiske. Syftet med nätfisket var att öka uttaget av fisk och därmed ge kvarvarande bestånd av mager eller småväxt röding och öring ett ökat födoutrymme genom minskad konkurrens.

För besökande fisketurister kan någon av de sju samiska turistentreprenörerna, Jävsjöströmmen, Sovvnene, Långsjöfiskt HB, Anariset AB, De Åtta Årstiderna, Glens Fjällfiske och Saemien erbjuda fiske genom underupplåtelse[39] i samiska husbehovsvatten och boende på plats i spännande fjällmiljöer.

Jakten på renbetesfjäll

Länsstyrelsen har som markförvaltare ett uppdrag att i enlighet med 3 § rennäringsförordningen upplåta småviltsjakt på renbetesfjällen i Jämtlands län. Länsstyrelsen upplåter även fiske, älg-, björn- och lojakt. Småviltsjakten avser i första hand dalripa. Länsstyrelsen har att förvalta småviltsstammarna inom renbetesfjällen på vetenskapliga grunder så att dessa nyttjas på ett långsiktigt hållbart sätt även med hänsyn till rennäringen och naturmiljön. Förvaltningen har även under 2013 skett i samverkan med Västerbotten och Norrbotten. Under jaktåret 2012/2013 har antalet jaktdagar sjunkit i jämförelse med föregående år som en anpassning till den minskade tillgången på ripa.

Under 2013 har Länsstyrelsen utvecklat och upphandlat ett system, Nature IT, för kartbaserad och onlineadministration av jaktkortförsäljningen. Detta system som tas i drift våren 2014 kommer att innebära bra kartor och god funktionalitet vilket effektiviserar Länsstyrelsens administration av tillstånd samt förenklar för den jaktkortsköpande kunden. Även Länsstyrelsen i Västerbotten och Länsstyrelsen i Norrbotten kommer att använda samma onlinesystem.

Ökat intresse för aktiviteter inom fjällområdet

Länsstyrelsen har under senare tid upplevt ett markant ökat intresset från olika aktörer att utveckla aktiviteter inom fjällområdet. Stora investeringar har gjorts i turistanläggningar i såväl Åredalen liksom i Härjedalen vilket ökat antalet besökare i regionen på ett påtagligt sätt och med fortsatta investeringar förväntas antalet besökare öka ytterligare i framtiden. Besöksnäringen är en av länets basnäringar och de områden som besökarna rör sig i är även områden som nyttjas av rennäringen.

[39] Med underupplåtelse menas att vissa vatten upplåtas genom ett särskilt fiskekort och oftast då i begränsat antal.

Kunskapsuppbyggnad

Länsstyrelsen står inför en mycket svår uppgift att väga de olika intressena mot varandra och göra det på ett sådant sätt att det gagnar utvecklingen i regionen. Länsstyrelsen har olika roller och det blir en utmaning att försöka sammanföra dessa för att bidra till en positiv utveckling av regionen. Länsstyrelsens ambition är att med personalens samlade kompetens skapa förutsättningar för en hållbar utveckling av området. De kan göras genom att ytterligare utveckla processerna för det tvärsektoriella samarbetet där olika kompetensområden samarbetar för att skapa nödvändiga förutsättningar för framtida utveckling.

Genom Fjälldelegationen har länsstyrelserna i fjällänen arrangerat en fjällkonferens med temat Hållbar utveckling i fjällen under våren 2013 i syfte att öka kunskap och medvetenhet kring den ökande konkurrensen inom fjällområdet från olika intressen. Närmare ett hundratal deltagare besökte konferensen som belyste frågor som berör nuvarande trender och framtida utmaningar i fjällregionerna.

Länsstyrelsen har under 2013 avslutat en förstudie om en eventuell nationalpark i Vålådalen-Sylarna-Helagsområdet. Förstudien har varit en grund för kunskapsuppbyggnad kring en rad fjällfrågor och avvägningar mellan olika intressen som kan tillämpas i hela fjällområdet. I processen har såväl lokala aktörerer, boende i närområdet, rennäringen, lokala och centrala myndigheter deltagit liksom olika sakområden inom Länsstyrelsen.

Länsstyrelsen deltar aktivt i Naturvårdsverkets forskningsprogram *Storslagen fjällmiljö* genom representation i styrgrupp liksom i ett antal referensgrupper till de olika forskningsprojekten. Syftet med Länsstyrelsens deltagande är kunskapsuppbyggnad och utveckling av nya metoder och förvaltningsverktyg för fjällförvaltningen.

Fjällsäkerhet

Det statliga ledsystemet i fjällen består av 550 mil markerade leder, varav 200 mil i Jämtlands län. Länsstyrelsen ansvarar för dessa leder som omfattar vinterleder, sommarleder, skoterleder, broar och spänger. Förutom arbetet med att underhålla det statliga ledsystemet i fjällen, inklusive fjällanläggningar, medverkar Länsstyrelsen också i fjällsäkerhetsarbetet genom representation i Fjällsäkerhetsrådet. Länsstyrelsen medverkar i arbetet med översyn av de statliga lederna i fjällen tillsammans med övriga fjällän och Naturvårdsverket. Arbetet syftar till att bland annat föreslå åtgärder för att skapa ett välfungerande ledsystem i fjällen.

Fiske

PRESTATIONER (VOLYMER OCH KOSTNADER) Avser verksamhet 62*	2013	2012	2011
Årsarbetskrafter män [1)]	3,95	3,62	3,87
Årsarbetskrafter kvinnor [1)]	0,10	0,17	0,15
Andel av totala årsarbetskrafter (%)	2,08	1,94	2,10
Verksamhetskostnader inkl. OH (tkr) totalt	4 945	4 752	3 757
Andel av totala verksamhetskostnader (%) [2)]	3,46	2,59	2,13
Antal ärenden, inkomna och upprättade	485	511	553
Antal beslutade ärenden	475	562	572
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år	1	1	0
Bidragsutbetalningar där Länsstyrelsen gör utbetalningen (tkr)	561	638	863

[1)] 1 årsarbetskraft = 1760 timmar
[2)] Andel av total verksamhetskostnad inklusive OH exklusive resurssamverkan. Uppgiften hämtas från tabell B.

Andra väsentliga prestationer och resultat

Fiskhälsa och vattenbruk

Produktionen av konsumtionsfisk inom Jämtlands län har under den senaste femårsperioden tiodubblats från 350 ton till över 3 740 ton. Huvuddelen av matfiskodlingen utgörs av regnbåge[40] med 3 240 ton och resterande av röding, 500 ton. Vattenbrukscentrum, VBC Norr i Kälarne, har investerat i en ny intagsledning som medfört en betydande förbättring av den inlagda rommens överlevnad. VBC utgör en nyckelaktör för de nationella avelsprogrammen då de idag hanterar utveckling och odling av Röding, Arctic Superior, och har påbörjat ett nytt försök med ett avelsprogram för Regnbåge.

Länsstyrelsen har medverkat i det internationella projektet *Aquabest* som syftar till att, genom bland annat omfattande GIS-analyser, undersöka och identifiera ett antal sjöar som kan nyttjas för ett ekologiskt, socialt och ekonomiskt uthålligt vattenbruk. Utvecklingsmöjligheterna för vattenbruk med ett mindre tonnage av fisk kombinerat med egen förädling beräknas ha stor potential där Börtnans Fjällvattenfisk utgör ett mycket bra exempel.

Länsstyrelsen har bidragit med sin vattenkompetens i det nationella arbetet med att ta fram en strategi för vattenbruket och deltar nu även i det nationella arbetet med att ta fram en handlingsplan för vattenbruket i Sverige.

Sport och turistfiske

Jämtlands län är ett av Sveriges främsta län vad gäller turistfisket och dess utveckling. En preliminär prognos för 2013 pekar mot 110 000 sålda fiskekort vilket är lika som föregående år. I denna beräkning ingår inte kortförsäljningen på renbetesfjällen. Trenden för fiskekortsförsäljningen är något vikande från toppåret 2002 då drygt 160 000 fiskekort såldes.

För att möta konkurrensen från andra turistaktiviteter samt behovet av att leva upp till den moderne turistens bekvämlighetsönskemål så har Turistfiskeprojekt 2012-2014 startats. Fiskeprojektet omfattar hela länet med en särskild satsning på 15 utvalda större fiskeområden. Den totala projektbudgeten är på cirka 9,2 mnkr. Syftet med projektet är att ta fram bland annat serviceåtgärder, restaurering av vattendrag och framtagande av fiskepaket/fiskeplaner för

[40] Även kallad regnbågsöring, regnbågsforell eller forell.

respektive fiskeområde. Under året har Länsstyrelsen tillsammans med konsulter ifrån Västerbotten genomfört ett pilotprojekt inom Hoting-Fjällsjöområdet men också påbörjat ett liknande utvecklingsprojekt i Åredalen. Syftet har här varit att få acceptans för ett nytt sätt att samarbeta mellan fiskevårdsområden och entreprenörer men också att bygga ihop särskilda fiskepaket som blir säljbara på en nationell och internationell marknad. Under året har 15 bokningar ifrån utlandet räknats in i Hoting-Fjällsjöområdet som ett direkt resultat av projektet. Inför säsongen 2014 är juni månad fullbokad. Flertalet serviceprojekt har också genomförts där inköp av båtar för uthyrning har medfört att flera större sjöar inom utvalda fiskeområden blivit tillgängliga för fisketurister.

Restaureringsåtgärder 2013
De mest omfattande insatserna inom biologiskt återställningsarbete är restaurering av flottledsskadade vattendrag och återintroduktion av hotade arter. Under säsongen 2013 flottledsrestaurerades totalt 14 vattendragsobjekt. Sedan tidigt 1980-tal har över 82 mil vattendrag inom drygt 500 olika projekt restaurerats. Till dessa projekt räknas även borttagande av vandringshinder, i form av till exempel åtgärder av vägtrummor och dammutrivningar.

Restaureringsåtgärderna syftar i huvudsak till att återställa vattendragen till ett så nära naturligt tillstånd som möjligt. I tabellen nedan redovisas de vattendrag som restaurerats under året. Angivna kostnader är ungefärliga

Vattendrag	Sträcka (m)	Kostnad tkr	Finansiering
Doveln	5 600	142	Biologisk återställning (kalkningsanslag)
Svinkan	2 650	24	Biologisk återställning (kalkningsanslag)
Mossoån	4 050	124	Biologisk återställning (kalkningsanslag)
Järån	300	43	Biologisk återställning (kalkningsanslag)
Erlandsån	3 150	34	Biologisk återställning (kalkningsanslag)
Luvkullvattenån	1 800	99	Biologisk återställning (kalkningsanslag)
Edsforsen	1 200	43	Turistfiskeprojekt
Storån, Ottsjö	320	71	Turistfiskeprojekt
Semsån, Tysjöarna	50	210	Life +
Kvitslesträmmarna	250	90	Bygdemedel
Bodsjöbyån	400	13	Turistfiskeprojekt
Kilån	1 000	49	Turistfiskeprojekt
Loån	6 300	160	Turistfiskeprojekt
Åkerån	450	26	Turistfiskeprojekt

Inventering vägtrummor
Inventering av vägtrummor som utgör vandringshinder för fisk och bottenfauna har pågått sedan mitten av 1990-talet och då främst inom åtgärdsområdena för kalkning. Under 2004 inleddes ett samarbete med dåvarande Vägverket, med syfte att systematiskt inventera vägtrummor inom det allmänna såväl som privata vägnätet främst med koppling till Natura 2000 vattendrag inom ramen för miljömålsarbetet. Detta samarbete pågår fortfarande och ett arbetsavtal är upprättat till och med 2014. I uppdraget, som ligger på Länsstyrelsen att genomföra, ingår förutom inventering även sammanställning, databasinmatning och redovisning till Trafikverket. I redovisningen ges förslag till prioriterade åtgärdsobjekt som årligen beslutas av Trafikverket. I databasen för vägtrummor finns för närvarande 2 373 objekt dokumenterade.

Det är endast vägövergångar, trummor och broar, som bedöms vara intressant ur ett fisk- och bottenfauna perspektiv som dokumenteras i databasen. Det totala antalet inventerade trummor är

ändå så många som drygt 7 300 stycken, vilket utgör cirka 40 procent av det totala antalet vägövergångar i Jämtlands län.

När Trafikverket åtgärdar vägtrummor medverkar ofta Länsstyrelsens vattenenhet som sakkunnig vad beträffar val och utformning av lämpliga åtgärder. Under tiden som samarbetsprojektet pågått har trafikverket åtgärdat ett trettiotal objekt med allt ifrån lätta åtgärder som tröskling till mer avancerade åtgärder som anläggning av stora valvbågar. Under 2013 åtgärdade Trafikverket bland annat europaväg 45 vid Musån, vilket är ett viktigt biflöde till Locknesjön.

Ett annorlunda och spännande sätt att marknadsföra länets turistfiske är exempelvis att arrangera ett Flugfiske-EM. Det internationella Flugfiskeförbundet, FIPS-Mouche, beslutade i april 2011 att låta Jämtland få genomföra flugfiske-EM under en vecka i juli 2014. Tävlingarna kommer att genomföras i Öravattnet, Ösjön och Ammerån. Huvudarrangör är Hushållningssällskapet. Det beräknas att cirka 20 länder kommer att delta med cirka fem tävlande per land. Totalt beräknas tävlingarna innebära cirka 250 besökare till länet under tävlingsveckan. Kringeffekter av detta arrangemang blir ett extra stort intressefokus för turistfiske i länet både för vanliga sportfiskare och tävlingsländernas deltagare som besöker tävlingsvattnen och andra vatten i dess närhet för att provfiska. Under året har det som en förberedelse inför nästa års Flugfiske-EM i länet arrangerats landslagsuttagningar där tävlingarna genomförts inom Ragunda och Strömsunds kommuner. Projektet har varit ett delprojekt i Turistfiskeprojektet 2012-2014.

Jämställdhet
Länsstyrelsen uppdaterar varje år sitt föreningsregister över länets samtliga fiskevårdsorganisationer. Vid uppdateringen tas samtidigt fram statistik över andelen kvinnliga styrelseledamöter i föreningarnas styrelser.

För år 2013 utgör andelen kvinnliga ledamöter 10,4 procent det vill säga 97 kvinnor av totalt 937 ledamöter. Årets uppgift kan jämföras med 2012 då andelen kvinnliga ledamöter var 10.8 procent det vill säga 105 kvinnor av totalt 964 ledamöter. 2011 var procentandelen lika stor som för 2012.

Återrapportering regleringsbrev

RB 15. Länsstyrelserna ska redovisa hur de främjat och bidragit till den nationella offentliga finansieringen av det operativa programmet för fiskerinäringen i Sverige perioden 2007-2013.

Länsstyrelsen har medverkat i olika möten som förberedelser för ett nytt program 2014-2020.

Någon offentlig medfinansiering utöver den nationella pott som Jordbruksverket förfogar över har inte utgått i de stödbeslut som fattats av Länsstyrelsen.

RB 16. Länsstyrelserna ska redovisa hur de bidragit till arbetet med omprövning av vattendomar.

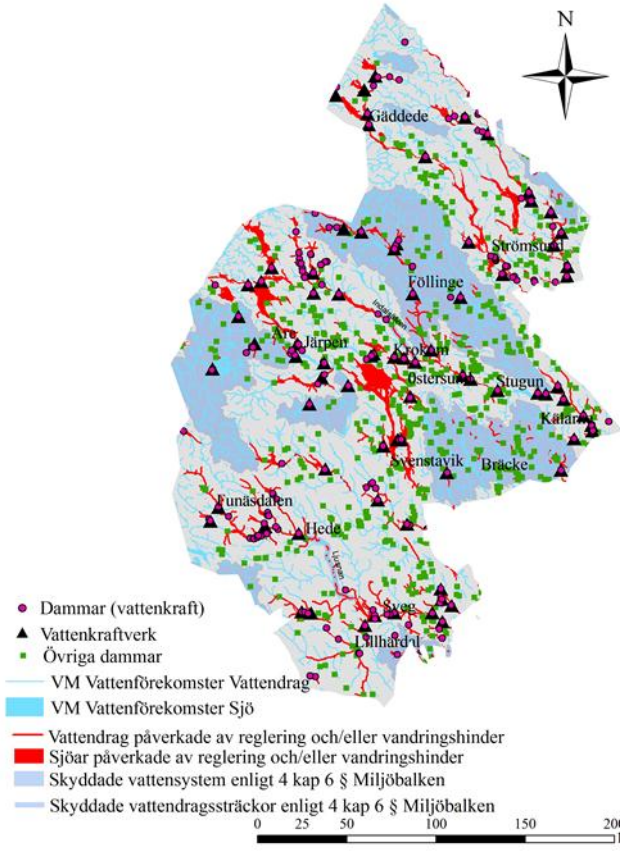
Långforsens vattenkraftsverk

Länsstyrelsen är sedan flera år involverad i ett juridiskt vattenärende med stort nationellt intresse på grund av ärendets eventuella prejudicerande karaktär. Kammarkollegiet som driver ärendet, har lämnat in en ansökan om återkallelse av tillståndet för verksamheten vid Långforsens kraftverk. Anläggningen ligger i ett vattendrag skyddat från vattenkraftsutbyggnad och utpekat som Natura 2000-område. Underhållet av anläggningen, som är från 1918, är eftersatt sedan många år vilket innebär att den inte har kunnat drivas i enlighet med tillståndet.

Verksamhetsutövaren, Jämtkraft AB, har under 2013 lämnat in en ansökan om ombyggnad av stationen, baserad på det gamla tillståndet. Kraftverksdammen i Långforsen medför att god status inte kan uppnås i Nedre Långan. Ärendet torde under 2014 komma upp för huvudförhandling i Mark- och miljödomstolen. Det är högst troligt att denna rättsprocess kommer att ta många år innan ett avgörande för frågan kan nås.

Andra omprövningar

Tillsynen av vattenverksamhet har under lång tid varit lågt prioriterat resursmässigt, vilket orsakat ett glapp när det gäller kunskapen om gällande vattendomar. Behovet av att miljöanpassa verksamheter som bedrivs med stöd av gamla vattendomar är mycket stort. Bara i Jämtlands län finns det 81 vattenkraftsanläggningar och 225 vattenkraftsrelaterade dammar som alla är prövade enligt äldre lagstiftning med ringa miljöhänsyn och utan beaktande kraven enligt vatten-förvaltningen och miljöbalkens beslutade miljökvalitetsnormer. Ett tydligt exempel på bristande miljöhänsyn vid dessa anläggningar är att det endast vid 32 av anläggningarna finns så kallade faunapassager, fiskvägar. Funktionen bedöms vara tillfredställande endast vid sju av dessa. Utöver vattenkraftsrelaterade anläggningar finns cirka 750 kända dammar för andra syften, till exempel vid flottning, kvarnar eller liknande, som också har gamla och otidsenliga vattendomar eller finns till med stöd av gammal hävd.

Karta som visar kraftverk och kraftverksdammar samt andra kända dammar i länet. Dessutom de vatten-förekomster som idag bedömts vara så påverkade av vandringshinder från främsta dammar och flödesför-ändringar från vattenregleringen att de inte uppnår gällande miljökvalitetsnormer.

Eftersom vattenförvaltningens åtgärdsarbete i grunden bygger på principen att förorenaren ska betala kommer miljöbalkens rättsliga verktyg i form av tillsyn, tillståndsprocesser, återkallelse och omprövning bli avgörande för att kunna uppnå beslutade miljökvalitetsnormer.

Länsstyrelsen bedriver för närvarande inga omprövningar på eget initiativ. Arbetet inom ramen för vattenförvaltningen med framtagandet av åtgärdsplaner för enskilda vattensystem kommer dock att kunna ligga till grund för ett framtida arbete där Länsstyrelsen i större utsträckning tar initiativ till fysiska åtgärder genom rättsliga verktyg, där bland annat omprövning av vattendomar ingår, i enlighet med den nationella strategi som Kammarkollegiet arbetat fram och stöds av Havs och vattenmyndigheten.

För att kunna genomföra arbetet utifrån vattenförvaltningens behov behövs dock mer personella resurser för vattenverksamhetstillsyn och vattenmiljöutredningar. Dessutom bedöms samverkan både inom Länsstyrelsen och mellan länsstyrelserna, om personella juridiska och sakområdeskompetenser utgöra en förutsättning för att genomföra arbetet.

Tabell 1.2: Fiske

Länsfakta inom fiskeområdet	2013	2012	2011
Antal fiskevårdsområden	163	163	163
Antal yrkesfiskelicenser	1	1	1
Antal fartygstillstånd	0	0	0
Antal inkomna ansökningar om stöd ur strukturfondsprogram	5[1)]	3	2

Källa:

[1)] Två bifall, två avslag där *produktiva investeringar i vattenbruk* samt *investeringar i beredning och saluföring* representeras med en av varje i respektive beslutsutfall. Ett ärende ligger för beslut som avser ansökan för produktiva investeringar. Totalt fem ärenden.

Kommentarer Tabell 1.2

Ansökningarna representeras av tre företag. Samtliga tre företag är matfiskproducenter. Ett av företagen utgörs av ett mindre och etablerat företag som har funnits ett flertal år och som har en uppbyggd förädlingsverksamhet med en nationell marknad. De två övriga företagen är relativt nya med ambitioner om större produktionsvolymer. Inväntar beslut från Miljöprövnings-delegationen, MPD, för tillstånd om utökning av produktionsvolymer. De har i dagsläget inte någon förädlingsproduktion bortsett från slakten.

Folkhälsa

PRESTATIONER (VOLYMER OCH KOSTNADER) Avser verksamhet 70*	2013	2012	2011
Årsarbetskrafter män [1)]	0,93	0,85	0,88
Årsarbetskrafter kvinnor [1)]	0,65	0,95	0,68
Andel av totala årsarbetskrafter (%)	0,81	0,92	0,82
Verksamhetskostnader inkl. OH (tkr) totalt	1 313	1 794	1 605
Andel av totala verksamhetskostnader (%) [2)]	0,92	0,98	0,91
Antal ärenden, inkomna och upprättade	37	50	40
Antal beslutade ärenden	28	33	25
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år	0	0	0
Bidragsutbetalningar där Länsstyrelsen gör utbetalningen (tkr)	1 106	2 108	3 110

[1)] 1 årsarbetskraft = 1760 timmar
[2)] Andel av total verksamhetskostnad inklusive OH exklusive resurssamverkan. Uppgiften hämtas från tabell B.

Andra väsentliga prestationer och resultat

ANDT-samordning

Genomförandet av den nationella ANDT-politiken i länet

Regionförbundet ansvarar för att sammankalla de kommunala samordnarna till nätverksträffar. Under hösten 2013 har innehållet i träffarna planerats i samråd mellan Länsstyrelse och Regionförbund och även landstingets tobakssamordnare har medverkat. Ett viktigt led i att Länsstyrelsens uppdrag att förmedla den nationella ANDT-politiken.
Därutöver har Länsstyrelsen kontinuerligt via e-post förmedlat information till de kommunala samordnarna och gett råd och stöd i frågor kring ANDT-förebyggande arbetet.

Länsstyrelsen har mottagit och sammanställt länets samlade data från årliga länsrapportenkäten om kommunernas ANDT-förebyggandearbete i en rapport. Återkopplingen av data syftar till at vara ett underlag för diskussion om kommunens genomförande av den nationella ANDT-politiken.

I *förordningen (2012:606) om samordning inom alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobaksområdet m.m.* framhålls att varje länsstyrelse ska, i största möjliga utsträckning, samordna sitt förebyggande arbete på alkohol- och tobaksområdet med den tillsyn som länsstyrelsen ska utöva enligt alkohollagen och tobakslagen. Länsstyrelsens ANDT-samordnare har under 2013 medverkat på träffar för de kommunala tillsynshandläggarna. Tillsammans med länsstyrelserna i Västernorrland, Västerbotten och Norrbotten har två gemensamma utbildningsdagar med övernattning för länens samtliga kommunala drogsamordnare och tillsynshandläggare arrangerats.

Utvecklingen av ett långsiktigt kunskapsbaserat regionalt och lokalt arbete, och utbildning och kompetensutveckling i länet

Länsstyrelsen har verkat för ett kunskapsbaserat regionalt och lokalt ANDT-arbete och även bidragit till utveckling och kompetensutveckling i länet. Detta har gjorts bland annat i form av arrangerade seminarium men även genom att möjliggöra för de kommunala samordnarnas deltagande på nationellt arrangerade konferenser både i syfte att bidra till den kommunala samordnarens kompetensutveckling och för att ”hämta hem” kunskap till länet.

Länsstyrelsen har bekostat deltagande, resa och logi, för en representant på den internationella Cannabiskonferensen som hölls i Stockholm. En kommunal samordnare deltog och hade i uppgift att återkoppla till övriga samordnargruppen.

Länsstyrelsen har erbjudit att bekosta deltagaravgift på den nationell preventionskonferens för kommunernas drogsamordnare. Tre kommuner deltog, därtill representanter från Länsstyrelsen och från Regionförbundet.

Länsstyrelsen var finansiär och medarrangör till en utbildningsdag om föräldrastödsprogrammet Effekt. Arrangemanget samlade ett 20-tal nyckelpersoner från länet. Dagen syftade till att stärka arbete med metoden i kommunerna då det under senare år har minskat.

Länsstyrelsen var medarrangör och finansiär till en utbildningsdag för skolpersonal om ANDT i undervisningen som Östersunds kommun arrangerat. Kommunen bjöd in samordnare från länets övriga kommuner. Dagen samlade cirka 70 yrkesverksamma inom skolan.

Som en del i den nationella informationssatsningen Tänk om har länsstyrelsen stått som avsändare till korta informationsfilmer som sänds i TV 4 och på kanal 7. Därtill har Länsstyrelsen tillsammans med Regionförbundet producerat annonser för busskurer och flygblad för utdelning i samband med länets största musikfestival.

Länsstyrelsen beviljade 2012, medel till Regionförbundet för upprätthållande av två webbplatser. Medel betalades även ut för detta ändamål 2013.

Utvecklingen av tvärsektoriella insatser i kommunerna och landstinget
Samverkan med landstingets folkhälsocentrum gällande framförallt tobak. Finansiering av projektledare vid folkhälsocentrum för metoden Tobaksfri duo. Projektet redovisades i slutet av 2013.

Länsstyrelsen beviljade 2012 medel till landstinget för 50 procent finansiering av projektledare för arbete med samverkan mot alkohol och droger i trafiken, SMADIT i länet. Beslut gäller även för utbetalning av medel 2013.

Samarbetet på lokal, regional och nationell nivå
Länsstyrelsen Jämtland har aktivt deltagit, genom workshops och författande av underlag, i länsstyrelsernas samlade projekt för att utveckla och stärka och länsstyrelsernas ANDT-samordning. Länsstyrelsen har under hösten 2013 deltagit på de av Statens folkhälsoinstitut nationellt arrangerade nätverksträffarna för länsstyrelsernas ANDT-samordnare. De fyra nordligaste länen, Jämtland, Norrbotten, Västernorrland och Västerbotten, har under 2013 stärkt sitt samarbete inom det ANDT-förebyggande området.

Länsstyrelsernas ANDT-samordnare har tillsammans med Regionförbundet i Jämtlands län träffats vid två tillfällen hösten 2013 för dialog och planering av gemensam verksamhet, i synnerhet inom narkotikaområdet, och där framförallt cannabis. Samarbetet har resulterat i att en gemensam ansökan om projektmedel 2014 lämnats till Statens folkhälsoinstitut.

I Jämtlands län finns en god grund för det ANDT-förebyggande arbetet i länets samlade arbete som benämns Mobilisering mot droger, vilket har samordnas av Regionförbundet i länet. Den regionala samverkan kan dock, enligt Regeringskansliets återkoppling, förstärkas och förtydligas varför Länsstyrelsens ANDT-samordningsuppdrag under 2013 främst handlat om att utveckla

samverkan och samarbete med aktörer inom länet. Ett intensivt samverkansarbete har under 2013 bedrivits på handläggarnivå, chefsnivå och högsta ledningsnivå vilket medfört goda resultat. Ett konkret resultat av 2013 års arbete är att Länsstyrelsen nu ingår i den gemensamma styrgruppen för Mobilisering mot droger tillsammans med representanter på ledningsnivå från Landstinget, Regionförbundet och Polisen. Därtill tillsätts en arbetsgrupp med handläggarrepresentanter som utöver ovan nämnda även innefattar representant från den idéburna sektorn. Länet strävar efter att säkerställa en långsiktig planering för genomförande av verksamhet kommande år - en viktig uppgift är att arbeta fram en gemensam ANDT-strategi för länet.

Under sommar och höst 2013 har handläggare från de två främsta regionala aktörerna inom området, Länsstyrelsen och Regionförbundet, haft regelbundna avstämningar. Samverkan har utvecklats med landstingets folkhälsocentrum, framförallt inom tobaksområdet. Länsstyrelsen har under året även inlett samarbete med den regionala processledaren för Kunskap till praktik, Svenska kommuner och landsting, SKL:s projekt för att stödja kommuner och landsting att utveckla missbruks- och beroendevården.

Tillsyn av kommunernas hantering av ärenden och tillsynsverksamhet enligt Alkohollagen (2010:1622) och Tobakslagen (1993:581)

Inre tillsyn
Länsstyrelsens tillsyn av kommunernas handläggning av tillståndsärenden sker löpande genom granskning av underlag för beslut om serveringstillstånd, som respektive kommun sänder till Länsstyrelsen.

Tillsynsbesök
Länsstyrelsen har också genomfört tre verksamhetstillsyner genom besök i aktuell kommun. Enligt planen ska fyra tillsynsbesök genomföras per år, varav en fick skjutas på framtiden på grund av sjukdom. Tillsynsbesöken omfattar granskning av kommunernas akter över tillstånd, intervjuer med handläggare, chefer och förtroendevalda samt rutinöversyn. Länsstyrelsen har under året reviderat plan för tillsyn för att bättre stämma överens med Länsstyrelsens plan för samlad tillsyn av kommunerna.

Yttre tillsyn
Länsstyrelsen har deltagit i yttre tillsyn, både i samordnad tillsyn tillsammans med kommun, polis, räddningstjänst och Skatteverket. Deltagande i yttre tillsyn har under året erbjudits kommuner i länet som har större evenemang med tillfälliga tillstånd för servering till allmänheten. Fyra sådana evenemang och kommuner besöktes av Länsstyrelsen. Sammanfattning av intryck och erfarenheter från dessa besök har presenterats för kommunernas handläggare.

Nätverk, råd och stöd
Länsstyrelsen har under året genomfört tre egna nätverksträffar för kommunernas tillståndshandläggare samt en tvådagars nätverksträff för handläggare i de fyra nordliga länen. Vid träffarna, dit även polisen, räddningstjänsten och Skatteverket inbjudits, sker erfarenhets- och informationsutbyte och tjänar därmed som kompetensutveckling för deltagarna. Länsstyrelsen finns löpande tillhands för kommunerna genom e-post och telefonkontakt för att svara på eller vidarebefordra frågor till Länsstyrelsernas nätverk av handläggare.

Utvecklad och förstärkt tillsyn

Utvecklad och förstärkt tillsyn genom utveckling av Länsstyrelsernas tillsynsansvar samt kommunernas hantering av ärenden och tillsynsverksamhet enligt alkohollagen och tobakslagen.

Ansvarsfull alkoholservering

Länsstyrelsen har gett ekonomiskt stöd till de kommuner i länet som genomfört utbildningen Ansvarsfull Alkoholservering, AAS, för krogpersonal samt uppmanat andra kommuner att genomföra motsvarande utbildningar.

Satsningar för att uppnå rökfria skolgårdar

Länsstyrelsen har arrangerat seminarium på temat rökfria skolgårdar -tobaksfri skoltid för målgrupperna handläggare inom miljö- och hälsoskydd, rektorer och övrig skolpersonal, elevhälsopersonal och förtroendevalda inom nämnder med ansvar för skolor och tillsyn enligt Tobakslagen (1993:581).

Utveckling av tobakstillsynen

Länsstyrelsen har arrangerat utbildningsdag på temat tillsyn av försäljningsställen av tobaksprodukter. Målgrupperna var kommunala handläggare av tobakstillsyn och poliser.

Nätverk

Länsstyrelsen har deltagit i nätverksträffar för tillsynshandläggare både i norrlandslänen och i landet för utvecklad och stärkt tillsyn. Träffarna har syftat till att analysera och utveckla metoder och utbildning inom projektet.

Personliga ombud

Beslut att verksamheten med personliga ombud skulle läggas ned togs under 2012. Ny verksamhet har därefter startats upp i vissa kommuner.

Härjedalens kommun startade den 1 januari 2013 egen verksamhet med bemanning på 50 procent. Krokoms kommun startade en verksamhet med två stycken halvtidstjänster från 1 januari till 30 juni 2013. Därefter tog Östersunds kommun över verksamheten från Krokom, i enlighet med gällande regelverk för verksamhetsövergång. Östersund hade två tjänster från 1 juli till och med september, därefter gjordes en utökning med 75 procent från 1 oktober. Samordningsrollen är beräknad till fem procent.

Tabell 6.1: Verksamhetskostnader och årsarbetskrafter

Kostnader och årsarbetskrafter för folkhälsa	Kostnader (tkr)	Årsarbetskrafter
Totala kostnader (exklusive OH)[1)]	**1 313,1**	**1,57**
varav Allmänt och övergripande inom folkhälsa (700)	563,9	0,72
varav Fördelning av statsbidrag (704)	423,8	0,56
varav Alkohol- och tobaksärenden (705)	185,6	0,29
varav alkoholärenden (7051 - 7053)	180,3	0,28
varav tobaksärenden (7054 - 7056)	5,3	0,01
Totala kostnader (inkl. OH)[1)]	**1 313,1**	

[1)] Med OH avses Myndighetsövergripande verksamhet (10+11)
Tabellen skall innehålla verksamhetskostnader enligt resultaträkningen. Uppgifter i tabellen skall endast redovisas för senaste räkenskapsår (dvs. 2013)
Källa: Länsstyrelsens ekonomisystem Agresso

Länsstyrelseinstruktion 5 §

6. verka för att det av riksdagen fastställda nationella folkhälsomålet uppnås genom att folkhälsan beaktas inom länsstyrelsernas arbete med bland annat regional tillväxt, samhällsplanering, krishantering samt alkohol och tobak

Länsstyrelsen har under 2013 verkat för att skapa förutsättningar för ett länsövergripande samarbete inom ANDT-området i syfte att minska bruket av beroendeframkallande medel i befolkningen. Samarbete har förstärkts och utvecklats med regionala aktörer exempelvis Regionförbundet via verksamheterna förebyggande och vård och behandling och projektet Kunskap till Praktik och Landstinget via Folkhälsocentrum samt kommuner och länets polismyndighet med flera. Syftet är att få en samsyn om problemens uppkomst och karaktär men framförallt att identifiera områden för samverkan och stöd under kommande år. Länsstyrelsen har även varit delaktig i granskning av Östersunds kommuns arbete med att kartlägga narkotikasituationen i kommunen.

Jämställdhet

PRESTATIONER (VOLYMER OCH KOSTNADER) Avser verksamhet 80*	2013	2012	2011
Årsarbetskrafter män [1]	0,07	0,04	0,04
Årsarbetskrafter kvinnor [1]	1,80	1,32	1,04
Andel av totala årsarbetskrafter (%)	0,96	0,70	0,56
Verksamhetskostnader inkl. OH (tkr) totalt	1 633	1 487	1 173
Andel av totala verksamhetskostnader (%) [2]	1,14	0,81	0,66
Antal ärenden, inkomna och upprättade	9	11	6
Antal beslutade ärenden	7	14	6
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år	0	0	0
Bidragsutbetalningar där Länsstyrelsen gör utbetalningen (tkr)	367	135	28
Brukarundersökning			
Nöjdindex brukarundersökning – verksamhet 8015, Jämställdhetsintegrering. [3]	49		

[1] 1 årsarbetskraft = 1760 timmar
[2] Andel av total verksamhetskostnad inklusive OH exklusive resurssamverkan. Uppgiften hämtas från tabell B.
[3] Nöjdindex för verksamhet 8015 från länsstyrelsegemensam brukarundersökning 2013. Nöjdindex varierar mellan 0 och 100, där 0 är lägsta betyg och 100 är högsta betyg. Genomsnitt för 18 deltagande länsstyrelser är 57. Här bör dock påpekas att Länsstyrelsen i Jämtlands län hade en vidare målgrupp än övriga länsstyrelser. Detta bedöms ha påverkat utfallet negativt för Jämtlands del, se kommentar nedan.

Kommentarer till tabellen

Årsarbetskraften inom sakområdet har ökat från 0,5 till 1,0 utvecklingsledare för våld i nära relationer. Det är även inom det området som den huvudsakliga ärendehanteringen sker.

Brukarundersökning – verksamhet 8015, Jämställdhetsintegrering.

Efter att tagit del av frågeformuläret till brukarundersökningen uppstod tveksamhet. Det strategiska jämställdhetsarbetet medför sällan direkta kontakter med individer, utan mer med olika grupper, både internt som externt. Därför valde Länsstyrelsen att mäta i vilken grad jämställdhetsintegrering inom samhällsplaneringen varit lyckad. Företrädare för planprocesser i olika kommuner har till stor del varit respondenter. Vi noterar att det finns ett behov av att jämställdhetsmetoder och goda exempel presenteras på hemsidan hos fler sakområden än jämställdhet.

Andra väsentliga prestationer och resultat

Utökad tjänst som utvecklingsledare har gett särskilt sakkunnige i jämställdhet ökade möjligheter att fullt ut delta i programmet Länsstyrelserna utvecklar jämställdhet, LUJ. Det har också lämnat utrymme att verka för ett ökat jämställdhetsperspektiv i olika regionala program och strategier. Det har bestått av remissarbete, föreläsningar och dialog med företrädare. Nämnas kan program för Social- och Regionalfond, Interreg, Regionala utvecklingsstrategin, Länstransportplanen, landsbygdsanalys med flera.

Delprocess för arbetet med jämställdhetsstrategi 2014-2016

Det externa jämställdhetsarbetet, se bland annat uppdrag 28 och ovan, har medfört att olika utmaningar, relevanta för jämställdhetspolitiken, i andra dokument har lyfts in i strategin. Det tillsammans med dialog och ökad kunskap har underlättat att få till stånd åtaganden i en strategi.

Delegationen för jämställdhet i arbetslivet besökte Länsstyrelsen under hösten. Både nationell som regional statistik förmedlades med åtföljande diskussion. I direkt anslutning till detta genomfördes ett kortare möte med representanter från regionförbund, landsting, kommuner, statliga myndigheter och näringsliv. Prioriterade jämställdhetsinsatser i länet diskuterades, för att sen lyftas in i länets jämställdhetsstrategi.

Med utgångspunkt i att kvinnor och män, pojkar och flickor ska ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet genomfördes i december ett seminarium. Aktuell statistik om sexuella trakasserier med underlag från jämtländska gymnasier presenterades av forskare från Mittuniversitetet. Målgrupp var rektorer, politiker, elevhälsovård, ungdomsmottagningar, utvecklingsansvariga inom idrotten. Syftet var att visa på hur våra normer och attityder kan lägga grund för våld i nära relation och att det vilar ett stort ansvar på vuxenvärlden att ta ansvar för en förändring. Fortsatta aktivitet ingår länets jämställdhetsstrategi.

Följande aktörer, förutom Länsstyrelsens egna verksamheter, är representerade i strategin; Mittuniversitetet, Landstinget, Regionförbundet, Gymnasieförbundet och Räddningstjänstförbundet Jämtland.

Den interna processen redovisas under punkten länsstyrelseinstruktionen § 5 punkt 1-2.

Indikatorer

Jämställdhet utgiftsområde 13[1)]

Nystartade företag	2013	2012	2011	2010
Andel nystartade företag av kvinnor (%)		35,8	34,7	33,4
Andel nystartade företag av män (%)		64,2	65,3	66,6
Mäns våld mot kvinnor	**2013**	**2012**	**2011**	**2010**
Anmälda misshandelsbrott inomhus mot kvinnor 18 år eller äldre. Antal per 100 000 av medelfolkmängden 18 år eller äldre.	188	203[2)]	223	193

[1)] Se avsnitt Resultatredovisning, avsnitt indikatorer
[2)] Uppdaterat värde då Brottsförebyggande rådet har korrigerat värdena i den slutliga statistiken för 2012.

Källa: Statistiska centralbyrån, Brottsförebyggande rådet

Kommentar kring ovanstående indikatorer

Nystartade företag

Andelen nystartade företag har ökat något. Länsstyrelsens påverkan på andelen nystartade företag i regionen bedöms som marginell, både för kvinnors som mäns. Länsstyrelsen kan ha en indirekt påverkan. På uppdrag av Regionförbundet handlägger Länsstyrelsen programmet Främja kvinnors företagande. Stödet består av en Tillväxtcheck skapad efter bestämmelserna för konsultcheck inom regionalt bidrag för företagsutveckling. Kravet är att företaget ska vara ägt av en kvinna till minst 50 procent alternativt att hon är företagsledare eller har annan framskjuten befattning i företaget. Tillväxtchecken beviljas till så kallat mjuka investeringar som marknadsföring, produkt och verksamhetsutveckling eller liknande. För att få utökad erfarenhet av kvinnors företagande oavsett marknad och konkurrens har Länsstyrelsen valt att bortse från branschbegränsningar. På sikt kan detta leda till normförändringar inom det ordinarie stödsystemet. Inom programmet har Länsstyrelsen genomfört möten där Almi och

Nyföretagarcentrum. handläggare och chef från Näringslivenhet samt särskilt sakkunnige för jämställdhet har deltagit. Under året har policyn för handläggning av de regionalpolitiska företagsstöden reviderats. Utgångspunkten har varit nationella mål, de styrande förordningarna och råd och anvisningar utfärdade av Tillväxtverket. Målet var att utforma en jämställdhetsintegrerad policy. Arbete har genomförts i en process. Beslut om den nya policyn fattades i oktober 2013.

Mäns våld mot kvinnor
Mörkertalen inom området är stora och statistiken osäker. Exempelvis kan ett initierande och framgångsrikt arbete från Länsstyrelsen bidra till ökad anmälningsbenägenhet. Anmälningarna kan även minska genom att bättre stödstrukturer ger ökade möjligheter att bryta upp ur ett förhållande utan att anmäla. Under 2013 har polismyndigheten bedrivit den nationella informationskampanjen Kom till oss. Målet var att anmälningarna skulle öka. I länet ser vi dock en minskning i jämförelse med samma period 2012. Orsaken kan vara att det tar tid att mobilisera sitt beslut att anmäla. Kampanjen har däremot resulterat i en breddad och förändrad bild av vad som är brottsligt. Fler anser sig utsatta, andelen kvinnor har ökat från 28 procent till 36 procent. Vidare har den skapat fler vittnen, det vill säga andras utsatthet har tydliggjorts. Män som känner till har ökat från 21 procent till 30 procent.

Samverkan mellan myndigheter är central för arbetet med våld i nära relationer. Länsstyrelsen samordnar Styrgruppen för myndighetssamverkan. Gruppen fungerar mycket bra och träffas regelbundet. Gemensamt anordnas årligen en konferens på olika teman. 2013 års tema var barn som bevittnar eller upplever våld med operativ personal, chefer och politiker som målgrupp.

Mer information om arbetet med mäns våld mot kvinnor återfinns under uppdrag 86.

Återrapportering regleringsbrev

Tabell 7.1

Kostnader/intäkter för område Jämställdhet	**2013**	**2012**	**2011**
Verksamhetskostnader inkl. OH[1] (tkr)	**1 632,5**	**1 486,9**	**1 172,6**
varav ramanslag 5:1, netto (tkr)	774,4	889,1	901,3
varav övrig finansiering (tkr)	858,1	597,8	271,3
Andel av länsstyrelsens totala verksamhetskostnader (%)	0,85	0,79	0,66
Verksamhetsintäkter	**880,2**	**527,2**	**217,8**

[1)] Med OH avses Myndighetsövergripande verksamhet (10+11)
Källa: Länsstyrelsens ekonomisystem Agresso

Kommentarer Tabell 7.1
Förändingen består av utökad tjänst från 0,5 till 1,0 som utvecklingsledare för våld i nära relationer.

Länsstyrelseinstruktion 5 §

1. integrera ett jämställdhetsperspektiv i sin verksamhet genom att belysa, analysera och beakta kvinnors och mäns samt flickors och pojkars villkor

2013 har varit något av ett ”mellanår” där det mer varit en fråga om att förvalta insatser än förnya det interna arbetet. Fokus har varit på olika planer, program och strategier, både i det interna remissarbetet som i direkt stöd till externa aktörer. En del av detta redovisas under uppdrag 28 samt ”andra väsentligheter och prestationer”.

Under året har det skett personalförändringar som medfört att ”bärare av jämställdhetskunskap” inom olika verksamheter saknas. Nämnas kan kulturmiljö och upphandling där insatser varit planerade.

Under 2012 påbörjades ett utvecklingsarbete där olika beslutsprocesser skulle kartläggs, analyseras och förbättras. I uppdraget ingick även att synliggöra jämställdhetsperspektiv vilket inte var alldeles lätt inom flera ärendegrupper. Modellen har vidareutvecklats, vilket innebär att nationella mål och styrdokument beaktas i högre grad. Modellen är testad i begränsad utsträckning. Sannolikt behövs ytterligare stöd för hur jämställdhetspolitiska mål kan kopplas till andra nationella mål.

Sedan flera år finns ett beslut att jämställdhetsanalyser ska göras i samband med länsledningens beslutmöten. Detta har förstärkts under året och mallar och riktlinjer har reviderats. Det finns en acceptans men också ett behov av att ytterligare öka kvalitén vilket identifierades redan föregående år.

Delprocess för arbetet med jämställdhetsstrategi 2014-2016

I början av året genomföredes ett möte med länsledningen angående uppdraget att utforma en jämställdhetsstrategi. Vid mötet bestämdes att 2013 skulle ägnas åt planering och förankring inför 2014, där flera sakområden måste vara beredda att avsätta tid för olika jämställdhetsåtgärder. Strategin berör både interna och externa aktörer som förväntas dra mot gemensamma mål. Det förutsätter god samordning och förankring.

Näringslivsenheten

Inom Näringslivenheten inryms även förvaltande myndighet för Interregprogrammet Sverige-Norge. I förberedelserna inför kommande programperiod har Länsstyrelsen deltagit i programskrivningen och där delgett Samverkansorganet i Värmland erfarenhet och kunskap om könsuppdelad statistik och analys.

För några år sedan genomfördes ett seminarium riktat till nya beviljade projekt inom Interreg, och hur de förväntas arbeta med jämställdhet. Effekterna har låtit vänta på sig. Men ett av projekten som deltog i ovan nämnda aktivitet, Jämt-Trönderska föreningen Armfelts karoliner, har initierat en pjäs, Brita – en indelt soldats hustru, som vill synliggöra kvinnors situation. Vad tänkte, kände och gjorde en jämtländsk soldathustru i det tidiga 1700-talet?

Chefen för Näringslivenheten har deltagit styrgruppen för projektet Jämställt näringsliv i Jämtlands län som ägts av ett resurscentrum. Förutom Länsstyrelsen bestod styrgruppen bland andra av representanter från Almi, Norrlandsfonden och Regionförbundet. Inom ramen för projektet deltog fem medarbetare vid Näringslivsenheten i en intervjuundersökning ingående i ett forskningsuppdrag kopplat till projektet. Uppdraget genomfördes av två forskare från Luleå

Tekniska Universitet. Resultaten presenterades för enskilda handläggare och mer generellt vid en erfarenhetskonferens den 31 januari. Från Länsstyrelsen deltog länsrådet, Näringslivsenheten och särskilt sakkunnige i jämställdhet. Diskussionerna om ett utvecklingsarbete har fortsatt internt. När det blev aktuellt att revidera policyn för företagsstöden föll det sig naturligt att den skulle jämställdhetsintegreras. Processen har bestått av reflekterande samtal mellan särskilt sakkunnige, enhetschefen och två medarbetare. Det fortsatta förändringsarbetet genomfördes vid två enhetsmöten, det ena en halvdag, det andra en heldag. Resultat är ett helt förändrat dokument med ett ökat fokus på att stödet ska bidra till arbetstillfällen för både kvinnor och män. Samt att stödmottagare aktivt ska verka enligt jämställdhetslagen för en jämn könsfördelning. Framgångsfaktorerna är flera; länsledningens tydlighet, ny kunskap från externa aktörer, interna samtal och förankring i personalgruppen. Näringslivsenhetens åtaganden utgör en viktig del i Jämställdhetsstrategin.

Krisberedskap har tidigare medverkat i arbetat med att jämställdhetsintegrera metodstödet till Tillsyn av lagen skydd olyckor. Under flera år har det förekommit en dialog på temat. Intresset har funnits, men utan synbara effekter. Vid ett uppföljningsbesök under året noterar länsstyrelsen att räddningstjänstförbundet använder köns- och åldersuppdelad statistik. En riktad insats har genomförts med stöd av statistiken till snöskoterklubbar. Länsstyrelsen konstaterar att det finns förutsättningar att utveckla arbetet vad gäller strategi och analys vilket skulle också kunna användas för att optimera det olycksförebyggande arbetet. Även krisberedskap har aktiviteter i jämställdhetsstrategin.

Samhällsplanering och boende

Länsstyrelsen fortsätter att beakta jämställdhetsfrågor i den fysiska planeringen i sina yttranden av kommunernas översiktsplaner och detaljplaner. De checklistor som togs fram under 2012 används systematiskt i planhandläggning och länsstyrelsen bedömer att det bidragit till en ökad medvetenhet hos länets kommuner. Fortsatta insatser behövs och de finns inplanerade i jämställdhetsstrategin.

Naturvårdsenheten

I samband med ett informationsmöte om Riksintresse Friluftsliv, deltog särskilt sakkunnige i jämställdhet och kunde konstatera att områden som Tillgänglig natur för alla och Attraktiv tätortsnära natur har mål som är relevanta för jämställdhetspolitiken. En intern dialog har påbörjats och fortsatta insatser finns planerade i jämställdhetsstrategin. På sikt kommer det även att behövas kunskap hos externa aktörer som kommuner, Jämtland Härjedalens turistförening med flera.

Inom lantbruk, livsmedelskontroll och djurskydd fördes en dialog 2012 om behovet av mer kunskap om våld i nära relationer för att kunna upptäcka och bemöta sådant i samband med tillsynsbesök. Det resulterade under året i ett seminarium där även andra verksamhetsområden deltog. Föreläsare var representanter från socialtjänstens Centrum för våldsutsatta. Aktiviteten var mycket uppskattad och förhoppningsvis leder till ökad trygghet i yrkesutövningen. Handläggare vid länsstyrelsen har fått ”ett ansikte” att ta kontakt med för olika frågeställningar.

2. genomgående analysera och presentera individbaserad statistik med kön som övergripande indelningsgrund om det inte finns särskilda skäl mot detta

Länsledningens önskan att jämställdhetsanalyser ska bifogas i beslutsunderlag bidrar starkt till ett ökat användande av könsuppdelad statistik. Länsstyrelsens särskilt sakkunnige i jämställdhet medverkar i Samrådsforum där sektorsövergripande frågor tas upp på ett tidigt stadium. I det läget finns god möjlighet att påtala vikten av könsuppdelad statistik. Men möjligheten att presentera och använda könsuppdelad statistik inom myndigheten är begränsad då länsstyrelsernas system för ärendehandläggning för närvarande inte stödjer detta. Kön saknas än så länge som indelningsgrund.

3. vid beslut och andra åtgärder som kan röra barn analysera konsekvenserna för dem och därvid ta särskild hänsyn till barns bästa

Beslut och andra åtgärder som rör barn

Naturum

Huvudsaklig målgrupp för naturumverksamheten är den breda allmänheten i alla åldrar utan speciella förkunskaper. En viktig målgrupp är skolans lärare och elever. Skolungdom och barnfamiljer är en tydligt utpekad målgrupp för verksamheten vid Naturum i Vålådalen. När familjer är på utflykt når vi barn när de känner sig trygga och säkra. Vi ger möjlighet att inspirera föräldrar och barn att upptäcka naturen tillsammans. Skolor från hela länet är målgrupp men det är hittills främst skolor från Östersundsområdet kommer för att göra fjällvandringar.

Naturvårdsarbete i god dialog med medborgare, brukare och andra berörda aktörer

Dialog är en viktig åtgärd för att få förståelse för rovdjursförvaltning, detta har under året skett genom information till 23 skolors mellanstadieklasser och till jaktarrangörer och större jaktlag inför årets licensjakt av björn. Informationen i skolorna har varit väldigt uppskattad och det finns en efterfrågan från skolorna att denna aktivitet ska fortsätta. Länsstyrelsen kommer att fortsätta detta arbete då med hopp om att detta kan leda till en ökad förståelse och acceptans för våra stora rovdjur.

Sonfjällets nationalpark

I Sonfjällets nationalpark har Länsstyrelsen anlagt en 2,5 km lång naturstig i syfte att göra naturen tillgänglig för skolungdomar och familjer med små barn.

Analys av folkhälsoenkät

Länsstyrelsen har under 2013 tillsammans med Länsstyrelsen i Norrbottens län och Länsstyrelsen i Västerbottens län arbetat för att ta fram en rapport med analyser av en folkhälsoenkät som samlats in. Uppdraget att analysera materialet och framställa rapporten har getts ett antal forskare vid Umeå universitet. Fokus har varit barns hälsa. Rapporten kommer att slutföras och offentliggöras under 2014.

Översiktsplaner

Barnperspektivet är inte en egen punkt i Länsstyrelsens yttranden över översiktsplaner. Däremot ingår barnperspektivet under punkten jämställdhet där Länsstyrelsen lämnar sin syn på hur kommunen beaktat barnperspektivet i sina översiktsplaner.

Ett exempel är nedanstående text, tagen ur Länsstyrelsens granskningsyttrande lämnat 2013-12-02 om översiktsplan för Östersunds kommun.

”Stora delar av planen är positivt utformad ur ett jämställdhetsperspektiv. Konsekvensbeskrivningen innehåller de prioriterade grupperna: barn och unga, äldre, socioekonomiskt svaga och personer med funktionsnedsättning. Konsekvensbeskrivningen tar upp att tidiga insatser för barn och ungdomar kan ses som en investering ur både ett individ- och samhällsperspektiv. Stödjande miljöer för exempelvis fysisk aktivitet är viktiga för barn, liksom säkra och trygga bostads- och fritidsmiljöer. Även inom detta område är det viktigt att beakta att flickor och pojkar ofta gör olika saker på fritiden, upplever olika miljöer som trygga med mera. Målet måste vara att både flickor och pojkar ska kunna ta del av våra gemensamma resurser, och uppfatta olika aktiviteter och umgängen som attraktiva på lika villkor.”

Migrationsfrågor

Länsstyrelsen tar hänsyn till barns behov i migrationsfrågor. Se vidare under kapitlet Integration med mera och där stycket Ensamkommande barn samt redovisningen av regleringsbrevs-uppdrag 75.

Mänskliga rättigheter

Länsstyrelsen tar hänsyn till barns behov i arbetet med mänskliga rättigheter och diskriminering. Se vidare i kapitlet Integration med mera i redovisningen av regleringsbrevsuppdrag 86.

ANDT- arbetet

Där har insatser riktats till föräldrar och skolpersonal, inklusive elevhälsan i syfte att ge barn och ungdomar trygga och goda uppväxtvillkor och bidra till genomförande av framförallt mål 2 och 3, i regeringens nationella ANDT-strategi[41]. Pedagoger i en av länets kommuner har under en utbildningsdag, i samverkan mellan kommun och Länsstyrelse, fått fördjupa sig i stöd och inspirationsmaterialet ”Berusning på schemat” för skolans ANDT-förebyggande arbete. Skolpersonal, fritidsledare, kommunala drogsamordnare och tillsynshandläggare har även genom länsstyrelsen erbjudits en fördjupningsdag om rökfria skolgårdar i syfte att öka efterlevnaden av tobakslagens bestämmelser. Se vidare under kapitlet Folkhälsa.

[41] (Prop 2010/11:47)

Integration m.m.

PRESTATIONER (VOLYMER OCH KOSTNADER) Avser verksamhet 85*	2013	2012	2011
Årsarbetskrafter män [1)]	0,23	0,25	0,27
Årsarbetskrafter kvinnor [1)]	1,03	1,00	0,98
Andel av totala årsarbetskrafter (%)	0,65	0,64	0,65
Verksamhetskostnader inkl. OH (tkr) totalt	980	1 326	1 267
Andel av totala verksamhetskostnader (%) [2)]	0,69	0,72	0,72
Antal ärenden, inkomna och upprättade	18	12	12
Antal beslutade ärenden	13	8	10
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år	0	0	0
Bidragsutbetalningar där Länsstyrelsen gör utbetalningen (tkr)	0	0	0

[1)] 1 årsarbetskraft = 1760 timmar
[2)] Andel av total verksamhetskostnad inklusive OH exklusive resurssamverkan. Uppgiften hämtas från tabell B.

Andra väsentliga prestationer och resultat inom Länsstyrelsens integrationsarbete

För 2013 fick Jämtlands län en utökning av antalet platser i länstalet från 346 varav 280 anvisningsbara platser till 854 varav 689 anvisningsbara platser. Länsstyrelsens dialoger med kommunerna angående det utökade länstalet resulterade i princip i en fördubbling av antalet platser i överenskommelser till 760 platser varav 620 anvisningsbara platser. Det faktiska mottagandet i länet har under 2013 ökat från 400 till cirka 700 personer varav majoriteten är anvisade från Arbetsförmedlingen och Migrationsverket. Till detta kommer också ett nytt asylmottagande i länet omfattande cirka 800 platser.

Fokus på årets insatser har varit att utöka länets mottagningskapacitet både gällande asylsökande, nyanlända och ensamkommande barn. En viktig del för att åstadkomma detta har varit att synliggöra och ena aktörerna kring vilka insatser som bör prioriteras.
Som en del av detta arbete har, genom ett projekt som ägs av Arbetsförmedlingen, en gemensam processkartläggning av mottagandet i länet gjorts i samverkan mellan länets aktörer. Ett resultat av denna är bland annat att lokala överenskommelser, LÖK, har omarbetats i samtliga kommuner.

Övriga insatser under 2013 har för Länsstyrelsen inneburit bland annat att:
- föra strategiska dialoger mellan länsledningen och länets kommuner
- tydliggöra kopplingen mot regionala utvecklingsfrågor
- strukturera mötesformer och rollfördelning
- stärka befintliga och bygga nya nätverk
- stödja ansvariga aktörer i deras arbete
- förtydliga kopplingen mellan mottagandet av asylsökande, nyanlända och ensamkommande barn

Länsstyrelsen har fortsatt arbetet inom ramen för den Regionala överenskommelsen, RÖK, om mottagning och etablering av nyanlända invandrare i Jämtlands län. En uppföljningsrapport över första årets arbete togs fram. En ny handlingsplan antogs i början av året där Länsstyrelsen fortsatt informerat och förmedlat kunskap kring invandring och integration.

Detta har lyfts fram i kontakter med Regionförbundet och återspeglas nu i deras arbete med att ta fram en ny Regional utvecklingsstrategi, RUS. Länsstyrelsen bedömer att insikten om befolkningsläget och betydelsen av ökad invandring till länet ökat och att dessa frågor i större utsträckning lyfts i samband med diskussioner om regional utveckling. Regionförbundet har också påbörjat arbetet med att ta fram en integrationsstrategi som är kopplad till både RUS och RÖK. Länsstyrelsen stöder Regionförbundet i detta arbete.

Länsstyrelsen har haft omfattande kontakter med Migrationsverket under året. De har etablerat asylboende i länet och har också öppnat en mottagningsenhet med drygt 20 anställda i Östersund. Genom att asylsökande finns i länet har kommunplaceringarna ändrat karaktär. Tidigare år har mottagandet i huvudsak bestått av kvotflyktingar, cirka 60-70 procent, resterande har kommit från anläggningsboende, ABO. Kommunerna tar nu emot en större andel från anläggningsboende, företrädesvis personer som under sin asyltid vistats i länet.

Trycket på asylsökande till Sverige har varit högt och i oktober skrev Migrationsverket upp sina prognoser för asylsökande kraftigt, upp till 69 000 personer bedöms söka asyl under 2014, vilket är det högsta talet sedan Balkankrisen. Migrationsverket söker intensivt med stöd av Länsstyrelsen ytterligare platser för asylboenden i länet. Länsstyrelsen bedömer att Migrationsverket gör ett mycket omfattande och bra arbete i länet och försöker anpassa verksamheten efter de förutsättningar som råder i länet.

Utifrån Migrationsverkets prognoser har Arbetsförmedlingen beslutat om nya länstal i två omgångar och de ligger inför 2014 på 1 313 platser varav 743 är anvisningsbara. Utifrån detta har Länsstyrelsen även detta år haft omfattande förhandlingar om att skriva om överenskommelserna om flyktingmottagning med länets kommuner. Utfallet av detta arbete ser ut att resultera i en minskning av antalet anvisningsbara platser. Man får dock se det i skenet av att det skedde en fördubbling föregående år och att Östersunds kommun har anpassat sin mottagning utifrån tillgången på bostäder och en förväntan om fler självbosatta.

Nationella samordningsarbetet mellan länsstyrelserna

Länsstyrelsernas gemensamma samordningsarbete inom Integration redovisas i bilaga till Länsstyrelsen Kronobergs årsredovisning 2013.

Indikatorer

Integration utgiftsområde 13[1)]

Nyanlända som beviljats uppehållstillstånd på skyddsgrunder eller av humanitära skäl	2013	2012	2011	2010
Andel kommuner som tecknat överenskommelser om flyktingmottagande (%)	100	100	100	100
Antal platser per 10 000 invånare i länet	60,2	26,5	26,9	24,7
Ensamkommande flyktingbarn	2013	2012	2011	2010
Antal platser per 10 000 invånare i länet	12,1	9,9	9,9	9,0

[1)] Se avsnitt Resultatredovisning, avsnitt indikatorer

Källa: Migrationsverket

Kommentar kring ovanstående indikatorer

Nyanlända flyktingar eller andra skyddsbehövande

Länsstyrelsen har i grunden en löpande överenskommelse om mottagande av nyanlända med samtliga kommuner i länet. Grundöverenskommelserna omfattar cirka 400 platser varav knappt 300 är så kallade anvisningsbara platser. Med anledning av det utökade flyktingmottagandet under 2013 och de därav kraftigt höjda länstalen tecknade Länsstyrelsen tilläggsöverenskommelser med länets kommuner omfattande sammanlagt 760 platser varav 620 platser var anvisningsbara. Detta har i princip inneburit en fördubbling av antalet platser för 2013 i förhållande till föregående år.

Antalet överenskomna platser 2013 per 10 000 invånare i länet ligger i särklass högst i landet, 60,2 platser i förhållande till riket som ligger på 22,5 platser. Det faktiska mottagandet i länet under 2013 kommer nästan att nå upp till det överenskomna antalet platser.

Arbetsförmedlingen fastställde det så kallade länstalet för Jämtlands län till 850 platser för 2013, en ökning från 340 platser föregående år vilket var en omfattande utökning i förhållande till befintligt antal platser och övriga län. För 2014 är det fastställda talet 1 313 platser vilket innebär en sammanlagd ökning på cirka 1 000 platser i länstalet på två år vilket ska fördelas på länets åtta kommuner.

Länsstyrelsen har under 2013, tillsammans med Arbetsförmedlingen och Migrationsverket, haft en fortsatt nära dialog med länets kommuner om mottagandet och möjligheterna till ytterligare utökningar. I dessa dialoger framkommer att det fördubblade mottagandet under 2013 har prövat kommunernas beredskap och kapacitet för flyktingmottagande och att man i flera fall anser att man nått ett tak i mottagandet för tillfället. Resultatet har blivit att kommunerna sammantaget är fortsatt villiga att ha ett utökat mottagande i förhållande till sina grundöverenskommelser men att man minskar antalet för 2014 i förhållande till 2013. Alla förhandlingar är ännu inte slutförda men prognosen är att länet kommer att landa på cirka 750 platser varav cirka 500 anvisningsbara i förhållande till länstalets 1300 platser varav cirka 750 anvisningsbara. Länets kommuner har dock gjort ett bra arbete med att bidra till ett ökat mottagande under 2013 särskilt då flera av länets kommuner öppnat upp för asylboende med runt 800 platser.

Trots att förhandlingarna om platser för 2014 resulterat i en minskning av det totala antalet platser i länet får man ha med i beräkningen att platserna fördelas på åtta kommuner varav samtliga, förutom Östersund, är glesbygdskommuner med en befolkning på mellan 5 000-15 000 personer och att antalet platser i förhållande till länets befolkning ligger fortsatt högt om man jämför med riket. Samtidigt är Länsstyrelsens ambition att länet ska kunna tillhandahålla platser i förhållande till länstalet och därför är arbetet för att förstärka kommunernas mottagningskapacitet fortsatt prioriterat för länsstyrelsen. Samtidigt anser Länsstyrelsen att det finns ett behov av att se över utformningen av länstalen vilka annars riskerar att ge ett allt för ojämnt utfall.

Ensamkommande flyktingbarn

Sju av länets åtta kommuner har under 2013 haft en överenskommelse om mottagande av ensamkommande flyktingbarn. Sammanlagt omfattar överenskommelserna 137 platser varav 30 platser är avsedda för asylsökande barn. Under 2013 har Länsstyrelsen också förhandlat fram en överenskommelse med den återstående kommunen i länet vilket innebär att samtliga kommuner nu har en överenskommelse om mottagande för 2014.

Antalet överenskomna platser 2013 per 10 000 invånare i länet ligger näst högst i landet, 12,1 platser i förhållande till riket som ligger på 4,3 platser.

Under 2013 har antalet asylplatser ökat marginellt till 30 platser men når ännu inte länets inriktningsmål på 46 asylplatser. Länsstyrelsen har under året haft fortsatta dialoger med länets kommuner kring möjligheter till en utökning av antalet platser i överenskommelserna, särskilt i samband med information och dialog kring den nya lagstiftningen om den utökade möjligheten till anvisning av ensamkommande barn till kommunerna. Dialogerna har resulterat i att samtliga kommuner kommer att ha överenskommelser för 2014 och att hälften av kommunerna planerar en utökning av mottagandet men det är ännu för tidigt att säga exakt hur många nya platser det kommer att generera. Länsstyrelsen avser även att kontinuerligt följa upp konsekvenserna av den nya lagstiftningen i länet och i samband med detta fortsätta dialogen kring utökningar i överenskommelserna.

Återrapportering regleringsbrev

RB 75. Länsstyrelsen i Kronobergs län ska ge anvisningar om ansökningsförfarande m.m. för anvisade medel enligt förordningen (2010:1122) om statlig ersättning för insatser för vissa utlänningar 37 §. Ersättningarna finansieras från det under utgiftsområde 13 uppförda anslaget *1:2 Kommunersättningar vid flyktingmottande*. Insatser som syftar till att öka kommunernas mottagningskapacitet samt möjligheter att tillhandahålla samhällsorientering ska prioriteras. Länsstyrelsen i Kronobergs län ska efter samråd med övriga länsstyrelser besluta om hur stor del av anvisade medel som ska fördelas för disposition av respektive länsstyrelse. Länsstyrelserna ska redovisa till vilka typer av insatser som ersättning enligt ovan nämnda förordning lämnas. Anvisningar för redovisningarna lämnas av Länsstyrelsen i Kronobergs län.

Insatser som syftar till att öka kommunernas mottagningskapacitet samt möjligheter att tillhandahålla samhällsorientering

Jämtlands län tilldelades 1 200 tkr av anslaget för 2013. Liksom tidigare år har länets kommuner gått ihop i en gemensam ansökan genom Regionförbundet i Jämtlands län som tar ett samordnande ansvar för genomförandet av de prioriterade insatserna. Syftet är att utveckla länssamverkan för att nyttja tillgängliga medel så effektivt som möjligt och samtidigt öka förutsättningarna för att erbjuda likvärdiga etableringsinsatser för nyanlända oavsett vilken av länets kommuner man kommer till. De beviljade medlen, 1 200 tkr, avser insatser under 2014.

Kommun	Sökt insats	Sökt belopp, tkr	Beviljat belopp, tkr
Regionförbundet Jämtlands län	”Ökad beredskap och mottagningskapacitet i kommunerna” under perioden 2014-01-01 – 2014-12-31 – med delarna:	1 200	1 200
	- Länssamverkan		
	- Regional verksamhetsutveckling		
	- Ökad mottagningskapacitet		
	Summa:	**1 200**	**1 200**

Projektet tar ett samlat grepp på ett antal utvecklingsområden som tagits fram i samverkan mellan länets kommuner och med övriga aktörer i etableringsarbetet. Insatserna är också förankrade i den handlingsplan som fastställts för länets Regionala överenskommelse om

mottagning och etablering av nyanlända invandrare i Jämtlands län. Insatserna har även förankrats vid samordningsmöten där bland andra Länsstyrelsen och Arbetsförmedlingen deltagit. Insatserna förväntas leda fram till ett samordnat strukturerat arbete för att skapa bättre och ökade förutsättningar för mottagning av nyanlända och framför allt för att utveckla samverkan mellan länets kommuner.

Insatser som syftar till att öka kommunernas mottagningskapacitet
Regionförbundet bidrar till att öka länets mottagningskapacitet genom sitt arbete med att samordna länets kommuner. Syftet med vidareutvecklingen av länssamverkan är att den på sikt permanentas. Regionförbundet administrerar kommunernas nätverk för integrationssamordnare vilket förväntas leda till en bredare förankring och samordning som underlättar genomförandet av integrationsarbetet på såväl lokal som regional nivå. Regionförbundet har med koppling till den regionala utvecklingsstrategin, RUS, fått i uppdrag att ta fram en regional integrationsstrategi. Arbetet med framtagandet av denna kommer direkt att kunna återföras till kommunerna genom länssamverkansarbetet. Regionförbundet äger också samordningsansvar för många andra frågor som är av vikt i integrationsarbetet som till exempel kollektivtrafik och skolfrågor där det är av vikt att lyfta in integrationsfrågan tydligare för att klara ett utökat mottagande i länet.

Regionförbundet kommer också att ta fram ett uppföljningssystem som gäller flyktingar. Tanken är att ta fram en modell som utvecklas för såväl uppföljning av ensamkommande barn och ungdomar som för övrig flyktingmottagning. Meningen är att uppföljningssystemet ska ge nya kunskaper för förbättringsarbete och långsiktigt användbara strukturer för kommunerna.

Genom att utveckla en gemensam funktion som har kunskap om och samordnar insatser kring återsökning av statliga ersättningar för mottagandet av nyanlända frigörs resurser i kommunerna. Dessa resurser kan användas att utveckla och öka mottagningskapaciteten. För en enskild kommun är regelverket både omfångsrikt och upplevs som svårt att sätta sig in i. Sammantaget underlättar denna del av projektet att skapa de ekonomiska ramar som behövs för kommunernas mottagningsarbete.

Ytterligare en insats som ingår i länssamordningen är att utveckla gemensamma kompetensutvecklingsinsatser för länets kommuner. Man avser att genomföra ett antal temadagar och utbildningar inom aktuella områden.

Stora delar av projektet avser således att samordna kommunerna och skapa bästa möjliga förutsättningar för etableringsarbetet vilket sammantaget förväntas leda till ökad mottagningskapacitet.

Insatser som syftar till att öka möjligheterna att tillhandahålla samhällsorientering
Regionförbundet avser att ytterligare utveckla samhällsorientering mot ett flexiblare upplägg med ökad genomströmning av deltagare. Genom att arbeta strukturerat med utvärdering och uppföljning av tidigare insatser görs en insats för att ta fram en ny strategi för samordnad samhällsorientering i Jämtlands län.

Regionförbundet har tidigare tagit fram en modell för att samordna samhällsorienteringen i länet genom att erbjuda den via videolänk tillsammans med ett framtaget material för samhällsorienteringen. Man har upplevt vissa svårigheter i genomförandet på grund av att det varit svårt att behålla informatörer och få deltagare i olika språkgrupper samt svårighet att planera tillgång till webbstudior i länets kommuner.

Länsstyrelsen bedömer att man genom ytterligare utvecklingsarbete och revidering av det nuvarande arbetssättet kan förbättra möjligheten att tillhandahålla samhällsorientering.

Andra iakttagelser av betydelse
Regionförbundet Jämtlands län, som bildades den 1 januari 2011, tog över samordningsansvaret för kommunernas gemensamma utveckling av etableringsinsatserna hösten 2011. Under 2012 och 2013 har Regionförbundet drivit samverkansarbetet, bland annat med stöd av strukturella medel, deltagit löpande i olika diskussioner kring mottagnings- och etableringsarbetet i länet och successivt utvecklat samordnarrollen. Kommunerna i länet är eniga i att Regionförbundet har denna roll.

Länsstyrelsen bedömer att det hittills fungerat väl att driva utvecklingsinsatser med hjälp av strukturella medel på detta samordnade sätt.

RB 86. Länsstyrelserna ska redovisa hur Sveriges rättsliga åtaganden om icke-diskriminering och mänskliga rättigheter belyses, analyseras och beaktas i den egna verksamheten i enlighet med 5 § punkten 5 i förordningen (2007:825) med länsstyrelseinstruktion samt bedöma resultatet av detta. Redogörelsen ska innehålla information bland annat hur länsstyrelserna samarbetat med andra berörda myndigheter samt vilka åtgärder som har vidtagits för att stödja kommunernas arbete med dessa frågor.

Åtgärder som har vidtagits för att följa upp länsstyrelsernas handlingsplan för lika rättigheter och möjligheter 2010–2012 ska redovisas särskilt.

FN:s råd för mänskliga rättigheter och CEDAW[42], har granskat våldet mot kvinnor i Sverige och kritiserar att alltför få svenska kommuner kan erbjuda hotade och våldsutsatta kvinnor skydd, och istället förlitar sig på ideella kvinnojourer.

Länsstyrelsen har genomfört utbildningar till myndigheter, kommuner och ideella organisationer. Målet har varit att integrera lagstiftningen i kommuners verksamhet så att våldsutsatta kvinnor och barn som upplever våld erbjuds den hjälp de är i behov av. Media är en viktig del i kunskapsspridningen. Länsstyrelsen har haft ett aktivt kommunikationsarbete för att få en spridning i media genom bland annat pressmeddelanden, uppdatering och vidareutveckling av egna hemsidan.

Den viktigaste framgångsfaktorn är ökad och stärkt samverkan mellan de olika aktörerna. I Jämtlands län har utbildningsinsatser under många år lagt en god grund för utveckling inom området. Det finns ett engagemang och en stark vilja att samverka vilket bland annat den myndighetsgemensamma styrgruppen bidrar till. För att förbättra kommunikationen kring frågor om våld i nära relationer har ett arbete med att ta fram en kommunikationsplan inletts i samverkan mellan myndigheterna.

Några aktiviteter som genomförts under året är utbildningssatsning med seminarier och workshops med utgångspunkt i vägledningen *Våga göra skillnad – skydd, stöd och rehabilitering av unga som utsatts för hedersrelaterat våld och förtryck*. Insatserna har genomförts i samverkan med länets Hedersgrupp och Länsstyrelsen i Östergötlands län. Föreläsningarna har haft hög

[42] The Committee on the Elimination of Discrimination against Women

kvalitet och i utvärderingaran uttrycker deltagarna att de fått ökad kunskap, ökad förståelse och ville ta upp arbete med handlingsplaner, kill- och tjejgrupper, mer föräldrainformation, hitta rutiner för tidig upptäckt, förbättra samverkan ytterligare med mera.

Länsstyrelsen har under året även förmedlat utvecklingsmedel till Rädda Barnen i länet för att starta upp projektet Det handlar om Kärlek. Länsstyrelsen har även aktivt deltagit i de skolveckor som projektet ordnat i två av länets kommuner. Det handlar om kärlek är en välkänd metod i landet, för att motverka hedersrelaterat våld och förtryck som utgår från barnkonventionen där alla barn inkluderas vid skolbesöken.

På uppdrag av myndighetsövergripande styrguppen arrangerades ett seminarium om barn som bevittnat eller upplevt våld i nära relation på temat våld i nära relationer.

Dessutom har ett seminarium på temat prostitution och människohandel för sexuella ändamål eller sex mot ersättning genomförts, där konkreta metoder för att förebygga och stödja unga var huvudfokus.

I samband med årets sista möte i myndighetsstyrgruppen hölls även ett seminarium om betydelsen av vuxna som viktiga förebilder i arbetet med barn och ungdomar. Föreläsare var Katrine Kielos som föreläste om Varför flickors dåliga självkänsla är en fråga för hela samhället och forskaren Katja Gillander-Gådin föreläste om hur sexuella trakasserier i skolmiljön kan öka risken för framtida våld i nära relation. Syftet med seminariet var att för rektorer, politiker, elevhälsovård, ungdomsmottagningar, utvecklingsansvariga inom idrotten – visa på hur våra normer och attityder kan lägga grund för våld i nära relation och att det vilar ett stort ansvar på vuxenvärlden att ta ansvar för en förändring. Seminariet ingår även som en aktivitet i länets jämställdhetsstrategi.

Barnkonventionen Artikel 34 - att skydda barnet mot att vuxna tvingar dem till sex eller att barnet tvingas att sälja sex.

Länsstyrelsen har i samverkan med Landstinget Jämtlands län samt Ungdomsstyrelsen under året genomfört en konferens om Sex mot ersättning där syftet var att förmedla konkreta metoder och för att förebygga och stödja unga. Metodmaterialet från Ungdomsstyrelsen Ses off-line, Men fråga bara och Novahuset och 1000 möjligheters nya samtalsmetod – Stöd online, presenterades. Föreläsningarna handlade om hur vi kan bemöta och behandla unga som har ett sexuellt riskatagande beteende samt unga som blivit utsatta för sexuella övergrepp. Målgruppen var anställda som möter unga och unga vuxna vid kommuner, landsting och polis samt representanter för ideella organisationer och politiker.

En av Sveriges fem minoriteter - samerna

Länsstyrelen antog 2012 en handlingsplan för Nationella och språkliga minoriteter. Planen utgår från Lag om nationella minoriteter och minoritetsspråk samt Språklag. Handlingsplanen har ett tydligt fokus på länets samiska befolkning. Exempel ur den som praktiserats sedan starten är en utställning i receptionen, inköp av bilder med samiska motiv och en generellt sett stor samisk närvaro i informations- och marknadsföringssammanhang bland annat marknadsförings-aktiviteten Jämtland House på restaurang Engelen i Stockholm. Samisk mat och kultur användes som inslag i aktiviteten.

Länsstyrelsen har återkommande möten med länets samebyordföranden. Under året har fyra möten hållits. Aktuella ämnen tas då upp för diskussion som exempelvis markfrågor terrängkörning, klimatanpassning, rovdjursfrågor, remisstider, gymnasieutbildning inriktning renskötsel, hur Länsstyrelsen ska nå ut med information med flera frågor.

Länsstyrelsernas handlingsplan för lika rättigheter och möjligheter 2010-2012

Länsstyrelsernas gemensamma redovisning redovisas på denna plats i Länsstyrelsen Dalarnas årsredovisning 2013.

Länsstyrelseinstruktion 5 §

4. vid samråd, beslut och andra åtgärder verka för tillgänglighet och delaktighet för personer med funktionsnedsättning

Exempel på insatser för ökad tillgänglighet och delaktighet för personer med funktionsnedsättning

Länsstyrelsen har tillgängliggjort vissa reservat för att vara mer tillgängliga för personer med funktionsnedsättning. I det under året avslutade projektet Hoverbergsprojektet har en modell av Hoverberget och dess stigar tagits fram för att blinda och personer med synnedsättningar ska kunna känna hur berget ser ut. I projektet har en inventering genomförts i tio besöksfrekventa naturreservat för att undersöka möjligheten att söka nya projekt för att tillgänglighetsanpassa reservaten.

Vid Länsstyrelsens ärendehandläggning kring användande av terrängfordon och frakt av vapen på skoter beaktar Länsstyrelsen att alla ska ha lika möjlighet att vistas i naturen och delta vid jakt trots funktionsnedsättningar.

Vackermyren är samlingsnamnet för ett område söder om Hammerdal innehållande både skog och kärr. Totalt omfattar området 124 hektar. Områdets rikkärr är mycket artrika. Totalt har 15 orkidéarter påträffats i myrarna eller deras omedelbara närhet. På Vackermyren är naturen tillgänglig även för dem som rullstolsburna, och andra som har svårt att ta sig fram i kuperad terräng, genom att den 650 meter långa trärampen har renoverats.

Länsstyrelsens information och hemsida

Det är viktigt att Länsstyrelsens information är tillgänglig för alla. Den externa hemsidan är ansluten till funktionen Talande Webb som gör att det går att lyssna på information som finns på hemsidan. Det finns också information som är lättläst[43] på hemsidan.

Länsstyrelsen använder också en programvara, SiteImprove, som söker upp och rapporterar om brutna länkar, korrekturfel och tillgänglighetsbrister på vår externa hemsida. Detta som en del i att ha så hög tillgänglighet som möjligt.

5. integrera de mänskliga rättigheterna i sin verksamhet genom att belysa, analysera och beakta rättigheterna i den egna verksamheten, särskilt skyddet mot diskriminering

Länsstyrelsen arbete med att integrera mänskliga rättigheter och arbetet med diskriminering i den egna verksamheten redovisas i Kapitlet Integration med mera under regleringsbrevsuppdrag 86.

[43] http://www.lansstyrelsen.se/jamtland/LL/Pages/default.aspx

Organisationsstyrning

Länsstyrelsegemensamma projekt

Länsstyrelsens vattenlaboratorium, för kemisk kalkeffektuppföljningen, är ett gott exempel på en rättsäker, effektiv och samverkande statsförvaltning där syftet är att åstadkomma högkvalitativa vattenanalyser till lägsta möjliga kostnad. Laboratoriet är ackrediterat enligt kravstandarden SS-EN/IEC 17025:2005 för 17 analysvariabler. Under 2011 lämnade åtta län, Västernorrland, Västerbotten, Värmland, Jönköping, Kronoberg, Västra Götaland, Kalmar, och Jämtlands län, sina vattenprover till laboratoriet. En utökning till tio län skedde under 2012 när Skåne och Blekinge tillkom och 2013 tillkom Örebro län. Under 2013 analyserades cirka 13 500 prover från drygt 5 000 lokaler i Sverige.

Intern styrning och kontroll

Länsstyrelsens arbete med riskanalys

Principiell modell för riskarbetet
Höst: framtagande av riskbild för kommande år vid verksamhetsplaneringen.
Årsskifte/första kvartalet: Sammanställning, bedömning, start av åtgärder.
Under verksamhetsåret: Genomförande av åtgärder och uppföljning, dels vid tertialuppföljningarna och dels vid särskilda tillfällen i ledningsgruppen.
Höst: Framtagande av uppdaterad riskbild vid verksamhetsplaneringen för kommande år.
Slutbedömning av innevarande års risker.

Praktiska arbetet
Länsstyrelsens samtliga enheter har i samband med verksamhetsplaneringen inför 2013 arbetat med att identifiera och analysera omständigheter som utgör risk för att kraven i 3 § myndighetsförordningen (2007:515), inte uppfylls. Krav om att myndigheten med rimlig säkerhet:

- bedrivs effektivt
- bedrivs enligt gällande rätt och enligt de förpliktelser som följer av Sveriges medlemskap i Europeiska unionen
- redovisas på ett tillförlitligt och rättvisande sätt och
- hushållar väl med statens medel.

Grunden för enheternas riskanalyser är länsstyrelseinstruktionen, regleringsbrevet samt reglering i lagar, förordningar och regeringsbeslut. Med utgångspunkt i dessa har verksamheterna identifierat och brutit ner mål och uppgifter som underlag inför enheternas riskanalys.

Utifrån enheternas underlag har sedan ett urval gjorts, utifrån de fyra övergripande kraven, av de risker som bedömts vara väsentliga för myndigheten. Även andra uppmärksammade risker har vägts in och kan ha lagts till. Länsstyrelsens ledningsgrupp har sedan värderat dessa risker och de har sammanställts i en för myndigheten övergripande riskanalys inklusive åtgärdsplan. Detta har resulterat i nio övergripande risker som bedömts vara av väsentlig art, aktuella och angelägna för 2013. Dessa har slutligen sammanställts i en för myndigheten övergripande riskanalys och åtgärdsplan[44]. Under året har riskerna och åtgärderna följts upp vid tertialuppföljningar samt vid ett avstämningsmöte i ledningsgruppen har utgående riskvärdering gjorts. Riskvärderingen tas därefter med till 2014 riskbedömning.

[44] Dnr 106-4612-2013

Personaluppgifter

Enligt kraven i 3 kap 3 § ska myndigheter redovisa de åtgärder som har vidtagits i syfte att säkerställa att kompetens finns för att fullgöra de uppgifter som avses i 1§ första stycket. I redovisningen ska det ingå en bedömning av hur de vidtagna åtgärderna sammantaget har bidragit till fullgörandet av dessa uppgifter. (Förordning 2008:747)

Återrapportering

Redovisa en bedömning av hur de vidtagna åtgärderna sammantaget har bidragit till fullgörandet av dessa uppgifter.

För Länsstyrelsen är rätt kompetens en avgörande framgångsfaktor. Länsstyrelsen arbetar aktivt på både kort och lång sikt för att tillgodose kompetensbehovet. För att uppfylla våra mål och utföra våra uppdrag försöker Länsstyrelsen attrahera, rekrytera, utveckla, behålla och avveckla både intern och extern kompetens.

Kompetens innebär för Länsstyrelsen att arbeta på effektivaste sätt genom att inneha och tillämpa färdigheter, kunskaper, erfarenheter, kontakter och värderingar.

Vidtagna åtgärder

Kompetensutvecklingsinsatser

Länsstyrelsen arbetar med treårsplaner för gemensamma kompetensutvecklingsinsatser. Planen uppdateras årligen och samverkas i Cesam, Länsstyrelsens samverkan på myndighetsnivå, efter prioritering i ledningsgruppen. Behoven inventeras i verksamhetsplaneringsarbetet där respektive enhet redovisar behov av utbildning. I Arbetsmiljökommittén planeras behov av utbildningar inom arbetsmiljöområdet samt genom kartläggningar utifrån olika nyckelpersoners behov, till exempel medieträning och introduktionsutbildningar. Under 2013 har strategisk kommunikation och media, presentationsteknik och personlig effektivitet prioriterats.

Många enheter har som en kompetensutvecklingsåtgärd gjort studiebesök vid motsvarande verksamheter i andra länder. Exempelvis har Miljöskyddsenheten besökt Nederländerna och Näringslivsenheten har rest till Åland.

Ledar- och grupputveckling

Utvecklingen av chefs- och ledarrollen, vilken startades i samband med den nya organisationen 2011, har fortsatt även under 2013. Ett större fokus har lagts på kompetensutveckling för biträdande enhetschefer. Då de tidsbegränsade chefsförordnandena är treåriga har genomförandet av chefsutvärderingarna påbörjats under året. Riktlinjer för utvärdering har utarbetats, vilka innefattar att också medarbetarna deltar för att ge sin syn på chefskapet.

Rekrytering

Under året har ett tjugotal rekryteringar genomförts, i huvudsak främst för att ersätta pensionsavgångar, vikariat för föräldralediga medarbetare samt för att för nya medel visstidsanställa medarbetare för projekt.

Vid nyrekryteringar tillämpar Länsstyrelsen kompetensbaserad rekrytering och har också under året börjat använda analysverktyget Garudas Kompetensprofil, för ytterligare kvalitet och säkerhet i rekryteringsprocessen.

Länsstyrelsen har under året tagit emot ett flertal studenter från universitetet för att göra praktik eller skriva examensarbete. Länsstyrelsen är positiv till att underlätta för studenter och att hjälpa människor ut i arbetslivet, Länsstyrelsen ser det som en bonus att visa vår verksamhet samt marknadsföra oss som en framtida arbetsgivare.

Verksamhetsanpassad arbetstid

Av Länsstyrelsens arbetstidsavtal framgår att arbetstiden ska förläggas med verksamhetens mål i fokus och på ett sådant sätt att det främjar en god arbetsmiljö.

Länsstyrelsen verksamhetsanpassar arbetstiden genom till exempel flexibel arbetstid, förtroendearbetstid för bland andra chefer och naturbevakare samt genom enskilda överenskommelser, vilket innebär att medarbetare i större grad kan påverka de egna anställningsvillkoren. Länsstyrelsen erbjuder också möjlighet till tillfälligt hemarbete, när en medarbetare tillfälligt, under enstaka dagar, förlägger sitt arbete i hemmet. Distansarbete kan också medges när det gagnar arbetsgivarens och arbetstagarens intressen.

BAS arbetsvärdering

BAS arbetsvärdering, en systematisk metod för att jämföra olika arbeten genom att värdera de krav arbetsuppgiften ställer på den enskilde, har genomförts under året. Syftet är att rangordna befattningar, skapa en lönemodell och lönekartläggning, ge marknadslöneinformation samt utgöra en av delarna i lönebildningsprocessen.

Sammanfattning och bedömning

Länsstyrelsen har under flera år satsat på kompetenshöjande åtgärder för att säkerställa kompetensförsörjningen. Vad gäller rutiner för att överföra kompetens mellan personer, till exempel vid pensionsavgångar, behövs ytterligare insatser.

Antalet sökande till de ledigförklarade anställningarna under året har varit i genomsnitt 48, att jämföra med föregående års 39 stycken. I en del fall har Länsstyrelsen haft svårighet att rekrytera och behålla medarbetare, främst jurister, där orsaken kan vara konkurrensen med övriga arbetsmarknaden samt Länsstyrelsens löneläge.

Könsfördelningen har under flera år legat på en jämn nivå med något flera kvinnor än män. Medelåldern är 48 år, både för kvinnor och män.

Länsstyrelsen har under året upprättat *Plan för lika rättigheter och möjligheter 2013-2015*, reviderat Samverkansavtalet samt upprättat, reviderat och på intranätet publicerat ett stort antal arbetsmiljödokument. Värdegrundsarbetet har fortsatt med aktiviteter utifrån handlingsplanen och ett myndighetsgemensamt arbete med Mål och vision 2020 har påbörjats.

Länsstyrelsen ser att de redovisade åtgärderna sammantaget har bidragit och bidrar till att uppfattas som en attraktiv arbetsgivare vilket säkrar en fortsatt god kompetensförsörjning.

Tabell över sjukfrånvaro i enlighet med 7 kap. 3§ FÅB

		2013			2012		
Kön	**Ålder**	**Antal anställda**	**Total sjuk-frånvaro i förhållande till sammalagd ordinarie arbetstid (%)**	**Sjukfrånvaro 60 dagar och längre i för-hållande till total sjuk-frånvaro (%)**	**Antal anställda**	**Total sjuk-frånvaro i förhållande till samman-lagd ordinarie arbetstid (%)**	**Sjukfrånvaro 60 dagar och längre i för-hållande till total sjuk-frånvaro (%)**
Män	- 29	2	0,0	0,0	3	0,5	0,0
	30 - 49	66	1,8	10,1	58	0,7	0,0
	50 -	52	1,7	13,6	61	3,3	66,9
	Alla	120	1,7	23,7	122	2,0	66,9
Kvinnor	- 29	5	1,5	0,0	3	5,0	0,0
	30 - 49	65	3,0	21,0	66	4,0	32,6
	50 -	64	5,1	31,4	66	2,1	4,0
	Alla	134	4,0	52,4	135	3,1	36,6
Samtliga	- 29	7	1,0	0,0	6	2,6	0,0
	30 - 49	131	2,4	17,9	124	2,4	20,5
	50 -	116	3,6	26,2	127	2,6	27,3
	Alla	254	2,9	44,1	257	2,5	47,8

Källa: Länsstyrelsens ekonomisystem Agresso.
Länsstyrelsernas Ekonomiska Administration (LstEA) har från och med 2013 arbetat fram ett nytt sätt att presentera sjukfrånvaron i årsredovisningen, varför siffrorna kan skilja sig något från Årsredovisningen 2012.
Som tidigare år utgår presentationen från rapport i Agresso (PRS31).

Kommentar
Den totala sjukfrånvaron är något högre än föregående år, men ligger fortfarande på en låg nivå. Kvinnorna har fortfarande högre sjukfrånvaro totalt sett än männen. Den längre sjukfrånvaron bland männen har minskat med 43,2 procentenheter, men ökat bland kvinnor med 15,8 procentenheter. Långtidssjukfrånvaron är till viss del arbetsrelaterad, med inslag av psykosociala faktorer ingår. Länsstyrelsens mål för sjukfrånvaron är att genom arbetsmiljöundersökningar via medarbetarenkät, utbildning och rehabiliteringsarbete fortsatt hålla en låg sjukfrånvaronivå.

Året i siffror

Tabell A - Verksamhetskostnader 2011 - 2013

VÄS-KOD	Sakområden och myndighetsövergripande verksamhet	2013 Tkr	2012 Tkr	2011 Tkr
20-21	Övrig förvaltning	4 083,1	3 833,0	4 547,6
25	Trafikföreskrifter m.m.	467,6	486,2	429,0
28	Livsmedelskontroll, djurskydd och allmänna veterinära frågor	4 707,3	4 674,0	4 180,8
30	Regional tillväxt	9 521,3	10 566,2	11 168,0
34	Infrastrukturplanering	361,4	1 453,9	182,7
40	Hållbar samhällsplanering och boende	2 144,8	2 727,1	3 222,9
41	Stöd till boende	303,3	246,5	640,2
42	Energi och klimat	1 734,2	776,1	946,8
43	Kulturmiljö	3 150,7	3 721,1	4 600,0
45	Skydd mot olyckor, krisberedskap och civilt försvar	6 158,3	5 956,9	4 936,9
50	Övergripande och gemensamt för naturvård och miljöskydd	11 897,3	16 484,5	14 191,9
51	Skydd av områden och arter, förvaltning och skötsel av skyddade områden	34 104,9	29 338,4	27 606,2
52	Prövning och tillsyn för skydd av naturen	1 920,8	1 292,7	1 234,6
53	Vattenverksamhet	4 084,2	4 181,8	3 368,5
54	Mineral- och torvfyndigheter	561,4	306,5	300,2
55	Miljöfarlig verksamhet	1 789,7	2 163,7	2 728,9
56	Övrigt miljö- och hälsoskydd	125,7	115,7	73,1
57	Förorenade områden, efterbehandling	3 377,2	2 771,4	2 027,9
58	Restaurering	8 593,1	5 410,9	7 674,5
60	Lantbruk och landsbygd	28 857,0	28 946,4	26 686,4
61	Rennäring m.m.(enbart Dalarnas, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län)	5 882,3	6 805,1	6 050,2
62	Fiske	4 944,6	3 689,3	2 670,8
70	Folkhälsa	1 313,1	1 280,1	1 178,5
80	Jämställdhet	1 632,5	1 066,2	840,5
81	Nationella minoriteter	0,0	0,0	
82	Mänskliga rättigheter	17,0	3,5	
83	Barnperspektivet		0,0	
85	Integration	979,7	936,2	879,2
	SUMMA PRODUKTION	**142 712,8**	**139 233,2**	**132 366,1**
10	Myndighetsövergripande verksamhet	14 015,7	12 916,9	12 967,7
11	Administration och intern service	30 984,9	32 200,2	31 592,0
	SUMMA VERKSAMHETSKOSTNADER EXKL RESURSSAMVERKAN	**187 713,3**	**184 350,3**	**176 925,8**
	Resurssamverkan [1)]	4 234,7	3 803,6	844,7
	TOTALSUMMA VERKSAMHETENS KOSTNADER ENL RESULTATRÄKNINGEN [2)]	**191 948,0**	**188 153,9**	**177 770,6**

1. Den del av kostnader för resurssamverkan som ska belasta länsstyrelsen fördelas på respektive tvåsifferkod
2. Totalsumma verksamhetskostnader ska överensstämma med verksamhetskostnader enligt resultaträkningar

Källa: Länsstyrelsens ekonomisystem Agresso

Definition av resurssamverkan:
Med offentlig resurssamordning menas att en myndighet har rätt att mot avgift helt eller delvis samordna sitt resursutnyttjande avseende varor och tjänster med en annan myndighet, kommun eller landsting (s.k. sambruk). Skriftliga avtal om samordningen bör träffas mellan de berörda parterna. Ansvarsfördelningen mellan myndigheterna bör läggas fast.

Kommentarer Tabell A

För 2011 överensstämmer inte summeringarna mot tidigare årsredovisningar. Detta då det 2011 felaktigt hade bokförts kostnader med 4,84 tkr på Väskod 64 Skogsbruk (endast Gotlands län). Väskoden finns inte längre varför differensen uppträder.

Tabell B – Verksamhetskostnader 2013

VÄS-KOD	Sakområden och myndighetsövergripande verksamhet	Kostnader exkl OH		OH-kostnader		Kostnader inkl OH	
		Tkr	%	Tkr	%	Tkr	%
20-21	Övrig förvaltning	4 083,1	2,18%	1 555,6	3,54%	5 638,8	3,02%
25	Trafikföreskrifter m.m.	467,6	0,25%	199,4	0,45%	667,0	0,36%
28	Livsmedelskontroll, djurskydd och allmänna veterinära frågor	4 707,3	2,51%	1 873,2	4,26%	6 580,5	3,52%
30	Regional tillväxt	9 521,3	5,07%	3 413,7	7,76%	12 935,0	6,93%
34	Infrastrukturplanering	361,4	0,19%	145,8	0,33%	507,2	0,27%
40	Hållbar samhällsplanering och boende	2 144,8	1,14%	1 114,2	2,53%	3 259,0	1,75%
41	Stöd till boende	303,3	0,16%	8,8	0,02%	312,2	0,17%
42	Energi och klimat	1 734,2	0,92%	574,8	1,31%	2 309,0	1,24%
43	Kulturmiljö	3 150,7	1,68%	1 199,1	2,73%	4 349,8	2,33%
45	Skydd mot olyckor, krisberedskap och civilt försvar	6 158,3	3,28%	2 095,6	4,76%	8 253,9	4,42%
50	Övergripande och gemensamt för naturvård och miljöskydd	11 897,3	6,34%	4 014,4	9,12%	15 911,7	8,52%
51	Skydd av områden och arter, förvaltning och skötsel av skyddade områden	34 104,9	18,17%	9 071,3	20,62%	43 176,2	23,12%
52	Prövning och tillsyn för skydd av naturen	1 920,8	1,02%	833,0	1,89%	2 753,8	1,47%
53	Vattenverksamhet	4 084,2	2,18%	1 716,5	3,90%	5 800,7	3,11%
54	Mineral- och torvfyndigheter	561,4	0,30%	201,9	0,46%	763,3	0,41%
55	Miljöfarlig verksamhet	1 789,7	0,95%	773,1	1,76%	2 562,8	1,37%
56	Övrigt miljö- och hälsoskydd	125,7	0,07%	54,4	0,12%	180,2	0,10%
57	Förorenade områden, efterbehandling	3 377,2	1,80%	988,3	2,25%	4 365,5	2,34%
58	Restaurering	8 593,1	4,58%	946,1	2,15%	9 539,2	5,11%
60	Lantbruk och landsbygd	28 857,0	15,37%	9 401,3	21,37%	38 258,3	20,49%
61	Rennäring m.m.(enbart Dalarnas, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län)	5 882,3	3,13%	1 359,0	3,09%	7 241,3	3,88%
62	Fiske	4 944,6	2,63%	1 087,7	2,47%	6 032,3	3,23%
70	Folkhälsa	1 313,1	0,70%	437,5	0,99%	1 750,6	0,94%
80	Jämställdhet	1 632,5	0,87%	557,2	1,27%	2 189,7	1,17%
81	Nationella minoriteter	0,0	0,00%	0,0	0,00%	0,0	0,00%
82	Mänskliga rättigheter	17,0	0,01%	5,4	0,01%	22,4	0,01%
85	Integration	979,7	0,52%	372,7	0,85%	1 352,4	0,72%
	SUMMA PRODUKTION	**142 712,8**	**76,03%**	**43 999,8**	100,00%	**186 712,5**	**100,00%**
10	Myndighetsövergripande verksamhet	14 015,7	7,47%				
11	Administration och intern service	30 984,9	16,51%				
	SUMMA VERKSAMHETS-KOSTNADER EXKL RESURSSAMVERKAN	**187 713,3**	**100,00%**			**186 712,5**	**100,00%**
	Resurssamverkan [1)]	4 234,7		1 000,8		5 235,5	
	Totalsumma verksamhetens kostnader enl resultaträkningen [2)]	**191 948,0**				**191 948,0**	

Fortsättning tabell B – Verksamhetskostnader 2013

VÄS-KOD	Sakområden och myndighetsövergripande verksamhet	Kostnader exkl OH		OH-kostnader		Kostnader inkl OH	
		Tkr	%	Tkr	%	Tkr	%
	Myndighetsövergripande, adm och intern service uppdelat på: [3]						
	Nivå 1 (113-115)	20 301,0	20,31%				
	Nivå 2 (110-112, 116-119)	10 683,9	10,69%				
	Nivå 3 (100-109)	14 015,7	14,02%				
	Personalkostnad, produktion (kkl 4, verksamhetskod 2-9)	99 956,2					

[1] Den del av kostnader för resurssamverkan som inte avser den egna länsstyrelsen redovisas på denna rad. Länsstyrelsens egen andel redovisas under relevant verksamhetskod, oftast adm. och intern service (11).
[2] Totalsumma verksamhetskostnader skall överensstämma med verksamhetskostnaderna enligt resultaträkningen.
[3] Summan på nivå 1-3 ska överensstämma med summan av Myndighetsövergripande verksamhet och Administration och intern service. Den procentuella fördelningen skall visa resp. nivås andel av personalkostnaderna vht 2-9 (kkl 4).

Källa: Länsstyrelsens ekonomisystem Agresso

Kommentarer Tabell B

Tabell C – Årsarbetskrafter 2011 – 2013[1)]

VÄS-KOD	Sakområden och myndighetsövergripande verksamhet	2013 totalt	2013 varav kvinnor	2013 varav män	2012 totalt	2011 totalt
20-21	Övrig förvaltning	5,01	1,82	3,19	5,11	6,82
25	Trafikföreskrifter m.m.	0,76	0,64	0,12	0,87	0,71
28	Livsmedelskontroll, djurskydd och allmänna veterinära frågor	6,37	5,79	0,58	6,68	6,27
30	Regional tillväxt	11,15	5,44	5,71	12,25	12,92
34	Infrastrukturplanering	0,47	0,22	0,26	2,36	0,26
40	Hållbar samhällsplanering och boende	3,68	1,11	2,57	3,54	4,59
41	Stöd till boende	0,00	0,00	0,00	0,45	1,36
42	Energi och klimat	2,22	1,37	0,85	0,96	1,23
43	Kulturmiljö	4,45	2,08	2,37	4,96	4,81
45	Skydd mot olyckor, krisberedskap och civilt försvar	6,51	2,16	4,34	5,81	6,57
50	Övergripande och gemensamt för naturvård och miljöskydd	13,29	7,95	5,33	21,43	19,07
51	Skydd av områden och arter, förvaltning och skötsel av skyddade områden	34,48	8,64	25,73	25,47	24,86
52	Prövning och tillsyn för skydd av naturen	2,73	1,37	1,36	2,11	1,67
53	Vattenverksamhet	6,34	1,97	4,37	7,44	4,64
54	Mineral- och torvfyndigheter	0,66	0,51	0,15	0,40	0,32
55	Miljöfarlig verksamhet	2,70	2,08	0,62	3,00	3,74
56	Övrigt miljö- och hälsoskydd	0,16	0,15	0,01	0,15	0,08
57	Förorenade områden, efterbehandling	4,04	1,68	2,36	3,56	2,70
58	Restaurering	3,26	0,04	3,23	3,66	6,26
60	Lantbruk och landsbygd	38,53	27,33	11,20	38,70	36,89
61	Rennäring m.m.(enbart Dalarna, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län)	4,47	1,42	3,05	4,08	5,47
62	Fiske	4,05	0,10	3,95	3,79	4,02
70	Folkhälsa	1,57	0,65	0,93	1,80	1,56
80	Jämställdhet	1,87	1,80	0,07	1,36	1,08
81	Nationella minoriteter	0,00	0,00	0,00	0,00	
82	Mänskliga rättigheter	0,02	0,02	0,00	0,01	
83	Barnperspektivet				0,00	
85	Integration	1,26	1,03	0,23	1,25	1,25
	SUMMA PRODUKTION	**160,07**	**77,37**	**82,59**	**161,21**	**159,14**
10	Myndighetsövergripande verksamhet	11,91	6,48	5,43	16,42	15,81
11	Administration och intern service	20,63	13,50	7,11	15,03	14,86
	SUMMA ÅRSARBETSKRAFTER EXKL RESURSSAMVERKAN	**192,61**	**97,35**	**95,14**	**192,65**	**189,81**
	Resurssamverkan [2)]	2,02	0,68	1,35	2,72	1,28
	TOTALT ANTAL ÅRSARBETSKRAFTER	**194,63**	**98,03**	**96,49**	**195,38**	**191,09**

[1)] 1 årsarbetskraft = 1 760 timmar
[2)] Den del av årsarbetskrafterna för resurssamverkan som inte avser den egna länsstyrelsen redovisas på denna rad. Länsstyrelsens egen andel redovisas under relevant verksamhet på tvåsiffernivå
Källa: Länsstyrelsens ekonomisystem Agresso

Kommentarer Tabell C

.

Tabell D - Representation

Kostnader för representation	2013	2013	2012	2012	2011	2011
	Totalt tkr	Per åa kronor	Totalt tkr	Per åa kronor	Totalt tkr	Per åa kronor
Intern representation (undergrupp 496 i baskontoplanen)	339	1 739,44	387	1 981,19	241	1 259,00
Extern representation (undergrupp 552 i baskontoplanen)	523	2 687,22	434	2 223,35	436	2 279,34

Källa: Länsstyrelsens ekonomisystem Agresso

Kommentarer Tabell D
Extern representation 2013: Av ökningen är 110 tkr att hänföra till kungaparets besök i länet.

Tabell E - Lokaler

Lokalkostnader	2013	2012	2011
Residens			
Lokalkostnader (tkr) 103	1 067	1 131	1 009
Lokalyta (m^2)	845	832	832
Lokalkostnad per m^2 (kr)	1263	1 359	1 213
Lokaler [1)]			
Lokalkostnader (tkr) 113	6 284	5 735	5 999
Lokalyta (m^2)	5 812	5 813	6 301
Lokalkostnad per m^2 (kr)	1 081	987	952
Lokalkostnad per årsarbetskraft (tkr)	32	29	31
Lokalyta per årsarbetskraft (m^2)	30	30	33
Kontorslokaler [2)]			
Kontorslokalyta (m^2)	4 587	4 605	5 076
Kontorslokalyta per årsarbetskraft (m^2)	24	24	27
SUMMA LOKALKOSTNADER	**7 351**	**6 866**	**7 008**

[1)] Med lokaler avses samtliga utrymmen förutom residenset såsom kontorslokaler, förråd, källare och garage. Med lokalkostnader avses hyra, lokalvård, larm och bevakningskostnader, avskrivningskostnader m.m.
[2)] Med kontorslokaler avses ytor ovan mark såsom kontorsrum, biytor som korridorer, toaletter, trapphus, närarkiv, närförråd etc.

Källa: Länsstyrelsens ekonomisystem Agresso

Kommentarer Tabell E
Värdet för Lokalkostnader(tkr) 103 har för 2013 justerats upp med 535 tkr från 532 till 1 067 på grund av felkontering på 113*.

Lokalvården bedrivs på entreprenad. Inga större lokalförändringar planeras. Ambitionen är att lämna plan 5.
I sammanställningen ingår bara residenset och Länsstyrelsens lokaler på Residensgränd 7. Utöver det hyrs 1 775 m² lokaler till men för dem redovisas kostnaderna på andra verksamhetskoder än 103 och 113. Det är lokaler för exempelvis Eldrimner i Ås, Vattenlaboratorium i Östersund, kontor i Ragunda och Strömsund, samt förråd och garage ute i länet.

Tabell F – Redovisning av ärenden 2013 (samtliga ärenden oavsett databas)

A	B	C	D	E	F	G
Sakområde och del av sakområde	**In-gående balans**	**Antal inkomna ärenden (exkl upprättade ärenden)**	**Antal upp-rättade ärenden**	**Antal beslutade ärenden**	**Utgående balans (F= B+C+D-E)**	**Antal ej beslutade ärenden, äldre än två år**
Myndighetsövergripande, administration och intern service (10-11)	**77**	**146**	**354**	**476**	**101**	**31**
Övrig förvaltning (20-21)	**256**	**1 099**	**56**	**1 221**	**190**	**10**
varav Stiftelser (206)	0	0	0	0	0	0
varav Allmän kameraövervakning (211)	32	44	7	59	24	3
varav Bevakningsföretag m.m. (212)	0	0	0	0	0	0
Trafikföreskrifter m.m. (25)	**23**	**222**	**17**	**237**	**25**	**0**
Livsmedelskontroll, djurskydd och allmänna veterinära frågor (28)	**55**	**668**	**250**	**917**	**56**	**0**
varav Livsmedelskontroll (281)	5	18	38	58	3	0
varav Djurskydd (282)	41	557	151	702	47	0
varav Smittskydd (283)	5	34	9	44	4	0
varav Allmänna veterinära frågor (284)	0	17	17	34	0	0
Regional tillväxt (30)	**74**	**375**	**36**	**395**	**90**	**1**
Infrastrukturplanering (34)	**14**	**36**	**4**	**36**	**18**	**4**
Hållbar samhällsplanering och boende (40)	**64**	**880**	**11**	**881**	**74**	**1**
Stöd till boende (41)	**30**	**99**	**1**	**74**	**56**	**0**
Energi och klimat (42)	**18**	**2**	**9**	**11**	**18**	**0**
Kulturmiljö (43)	**227**	**351**	**71**	**436**	**213**	**17**
Skydd mot olyckor, krisberedskap och civilt försvar (45)	**71**	**97**	**42**	**150**	**60**	**2**
varav Tillsyn enligt lag om skydd mot olyckor samt uppföljning av kommunernas krishanteringssystem (456)	5	4	9	14	4	0
Övergripande och gemensamt för naturvård och miljöskydd (50)	**44**	**182**	**34**	**190**	**70**	**4**
Skydd av områden och arter, förvaltning och skötsel av skyddade områden (51)	**187**	**114**	**119**	**178**	**242**	**100**
varav Tillsyn av vattenskyddsområden (516)	0	0	0	0	0	0
Prövning och tillsyn för skydd av naturen (52)	**129**	**660**	**14**	**695**	**108**	**7**
Vattenverksamhet (53)	**80**	**178**	**23**	**232**	**49**	**3**
varav Tillsyn av vattenverksamheten (535)	59	116	20	168	27	1
Mineral- och torvfyndigheter (54)	**36**	**95**	**8**	**116**	**23**	**0**
Miljöfarlig verksamhet (55)	**99**	**550**	**56**	**500**	**205**	**0**
varav Tillsyn av miljöfarlig verksamhet (555)	82	347	49	296	182	0
Övrigt miljö och hälsoskydd (56)	**11**	**124**	**5**	**134**	**6**	**0**

Fortsättning tabell F – Redovisning av ärenden 2013

A	B	C	D	E	F	G
Sakområde och del av sakområde	**Ingående balans**	**Antal inkomna ärenden (exkl upprättade ärenden)**	**Antal upprättade ärenden**	**Antal beslutade ärenden**	**Utgående balans (F=B+C+D-E)**	**Antal ej beslutade ärenden, äldre än två år**
Förorenade områden, efterbehandling (57)	**16**	**96**	**62**	**156**	**18**	**0**
varav tillsyn av förorenade områden och miljöriskområden (575)	6	9	5	16	4	0
Restaurering (58)	17	23	20	35	25	1
Lantbruk och landsbygd (60)[1]	**1 021**	**7 317**	**428**	**8 110**	**656**	**68**
varav Stöd till jordbruket enligt EG:s förordningar (601)	253	6228	335	6704	**112**	1
Rennäring m.m. (enbart Dalarnas, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län (61)	**146**	**132**	**145**	**192**	**231**	**26**
Fiske (62)[2)]	**30**	**466**	**19**	**475**	**40**	**1**
Folkhälsa (70)	**28**	**28**	**9**	**28**	**37**	**0**
Jämställdhet (80)	**1**	**6**	**3**	**7**	**3**	**0**
Nationella minoriteter (81)	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Mänskliga rättigheter (82)	**0**	**1**	**0**	**1**	**0**	**0**
Integration (85)	**6**	**7**	**11**	**13**	**11**	**0**
Summa	**2 760**	**13 954**	**1 807**	**15 896**	**2 625**	**276**
varav Vattenmyndighetens ärenden	0	0	0	0	0	0
varav Miljöprövningsdelegationens ärenden	0	1	0	1	0	0

[1)] Inkl. lantbruks- och jordbrukarstödsärenden registrerade hos Jordbruksverket
[2)] Inkl. strukturfondsärenden registrerade hos Jordbruksverket
Källa: Ärendehandläggningssystemet Platina, Jordbruksverket och Boverket

Kommentarer Tabell F
Tabellen är justerad avseende ingående balans 2013 jämfört med utgående balans för 2012 med totalt 155 ärenden. Detta då antalet ärenden vid ett senare uttag ur systemen inte alltid är desamma som vid föregående årsredovisnings upprättande. Detta problem är svårt att helt komma till rätta med då skälen till hur differenserna uppstår inte är helt klarlagda. Det mest troliga är att händelser i ärenden kan ha registrerats efter att uttaget till årsredovisningen skett. Detta kan gälla ankomst- eller upprättandedatum eller datum för beslut och avslut. Länsstyrelsen arbetar dock kontinuerligt med att förbättra detta.

Tabell G – Redovisning av överklagade ärenden 2013 (samtliga ärenden oavsett databas)

A	B	C	D
Sakområde och del av sakområde	**Antal överklagade ärenden[1)]**	**Antal överklagade ärenden som avgjorts i högre instans[2)]**	**Varav antal ändrade ärenden[3)]**
Myndighetsövergripande, administration och Intern service (10-11)	**2**	**0**	**0**
Övrig förvaltning (20-21)	**12**	**19**	**0**
varav Stiftelser (206)	*0*	*0*	*0*
varav Allmän kameraövervakning (211)	*0*	*15*	*1*
varav Bevakningsföretag m.m. (212)	*0*	*0*	*0*
Trafikföreskrifter m.m. (25)	**7**	**3**	**0**
Livsmedelskontroll, djurskydd och allmänna veterinära frågor (28)	**3**	**3**	**0**
varav Livsmedelskontroll (281)	*0*	*1*	*0*
varav Djurskydd (282)	*3*	*2*	*0*
varav Smittskydd (283)	*0*	*0*	*0*
varav Allmänna veterinära frågor (284)	*0*	*0*	*0*
Regional tillväxt (30)	**3**	**0**	**0**
Infrastrukturplanering (34)	**0**	**0**	**0**
Hållbar samhällsplanering och boende (40)	**32**	**18**	**6**
Stöd till boende (41)	**0**	**0**	**0**
Energi och klimat (42)	**0**	**0**	**0**
Kulturmiljö (43)	**2**	**2**	**1**
Skydd mot olyckor, krisberedskap och civilt försvar (45)	**1**	**2**	**0**
varav Tillsyn enligt lag om skydd mot olyckor samt uppföljning av kommunernas krishanteringssystem (456)	*0*	*0*	*0*
Övergripande och gemensamt för naturvård och miljöskydd (50)	**4**	**2**	**2**
Skydd av områden och arter, förvaltning och skötsel av skyddade områden (51)	**1**	**0**	**0**
varav Tillsyn av vattenskyddsområden (516)	*0*	*0*	*0*
Prövning och tillsyn för skydd av naturen (52)	**8**	**5**	**0**
Vattenverksamhet (53)	**1**	**1**	**0**
varav Tillsyn av vattenverksamheten (535)	*1*	*0*	*0*
Mineral- och torvfyndigheter (54)	**1**	**1**	**0**
Miljöfarlig verksamhet (55)	**0**	**0**	**0**
varav Tillsyn av miljöfarlig verksamhet (555)	***0***	***3***	***0***
Övrigt miljö och hälsoskydd (56)	**0**	**0**	**0**
Förorenade områden, efterbehandling (57)	**0**	**0**	**0**
varav Tillsyn av förorenade områden och miljöriskområden (575)	*0*	*0*	*0*
Restaurering (58)	**0**	**0**	**0**
Lantbruk och landsbygd (60)	**28**	**6**	**2**
varav Stöd till jordbruket enligt EG:s förordningar (601)	*14*	*6*	*2*
Rennäring m.m. (enbart Dalarnas, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län (61)	**2**	**0**	**0**
Fiske (62)	**2**	**0**	**0**
Folkhälsa (70)	**0**	**0**	**0**
Jämställdhet (80)	**0**	**0**	**0**
Nationella minoriteter (81)	**0**	**0**	**0**
Mänskliga rättigheter (82)	**0**	**0**	**0**
Integration (85)	**0**	**0**	**0**
Summa	**109**	**62**	**11**
varav Vattenmyndighetens ärenden	*0*	*0*	*0*
varav Miljöprövningsdelegationens ärenden	*0*	*0*	*0*

[1)] Avser ärenden som är beslutade av länsstyrelsen och överklagade till högre instans.
[2)] Avser de ärenden som avgjorts i högre instans och vars domar/beslut inkommit till Länsstyrelsen under 2013.
[3)] Avser ärenden som är ändrade substantiellt (till exempel ska ändring av angivna tidpunkter ej beaktas) i förhållande till Länsstyrelsens beslut.

Källa: Ärendehandläggningssystemet Platina

Kommentarer Tabell G

Tabell H – Handläggningstider

Ärendegrupp		Mål (dgr)	Utfall %	Median dagar		
VÄS-KOD	**Beskrivning**	**2013**	**2013**	**2013**	**2012**	**2011**
*202**	*Anmälan om svenskt medborgarskap*					
*204**	*Ansökan om tillstånd att strö ut aska efter avliden*					
*206**	*Ändringsanmälan stiftelser*					
211	Anmälan om kameraövervakning	50	33	89	115	35
211	Ansökan om kameraövervakning	100	32	184	371	165
*212**	*Bevakningsföretag – Ansökan godkännande personal*					
282	Ansökan om tillstånd enligt 16 § Djurskyddslagen	28[2)]	77	9		
282	Ansökan om förprövning djurstall	56[3)]	100	8		
282	Djurförbudsprövning	365[4)]	50	216		
402	Detaljplaner – Begäran om yttrande över utställning och granskning	21	63	15		
403	Överklagande av detaljplan	150[1)]	100	9	7	
403	Överklagande av lov, förhandsbesked	180[1)]	84	111	135	
431	Ansökan tillstånd ingrepp fast fornlämning	100	100	11		
431	Anmälan om föryngringsavverkning	50	0,0	93	129	44
433	Kyrkliga kulturminnen – Ansökan om tillstånd renovering och ändring	150	39	292		
505	Överklagade kommunala beslut Miljöbalken m.fl. författningar	150	92	43	157	164
521	Ansökan om tillstånd och dispenser avseende naturskydd	21	35	37		
525	Samråd enligt 12 kap. 6§ Miljöbalken	30	41	42	66	42
526	Granskning kommunal strandskyddsdispens	21	96	6		
535	Anmälan om vattenverksamhet enligt 11 kap. Miljöbalken	40	32	56		
*551**	*Prövning miljöfarlig verksamhet 9 kap. Miljöbalken –Ansökan om tillstånd*	*180[1) 4)]*	-	-		
555	Anmälan ändring tillståndspliktig miljöfarlig verksamhet	55	75	20	258	336
562	Ansökan om tillstånd till transport av avfall och farligt avfall	70	93	16		
566	Anmälan om transport av avfall och farligt avfall	55	88	21		
606	Ansökan om förvärvstillstånd för jordbruksfastigheter	25	87	9		
621	Ansökan om yrkesfiskelicens	15	-[5)]	-		
623	Ansökan om förordnande fisketillsynsman	15	96	7		
623	Ansökan tillstånd flyttning, utplantering av fisk	15	80	4		

Fortsättning tabell H – Handläggningstider

		Mål (dgr)		Utfall måluppfyllelse %		
VÄS-KOD	**Beskrivning**	**2013**		**2013**	**2012**	**2011**
602	Ansökan om stöd till landsbygdsutvecklingsåtgärder	120[1)]		28	59	54
	varav företagsstöd	120[1)]		53	68	80
	varav projektstöd/PROKUL/EGENKUL	120[1)]		35	63	68
	varav PROLAG	120[1)]		8	29	18
	varav miljöinvesteringar	120[1)]		15	71	38
602	Utbetalning av stöd till landsbygdsutvecklingsåtgärder	90[1)]		64	81	83
	varav företagsstöd	90[1)]		88	91	95
	varav projektstöd/PROKUL/EGENKUL	90[1)]		58	57	83
	varav PROLAG	90[1)]		24	59	79
	varav miljöinvesteringar	90[1)]		86	99	68

Beskrivning av tabellen
Från och med 2013 har länsstyrelserna infört gemensamma diarieföringsrutiner för dessa grupper.
Varje län har satt upp mål utifrån det antal dagar det är rimligt att merparten av ärenden ska beslutas inom.
90 % av ärendena eller mer förväntas beslutas inom den uppsatta tiden. Utfallskolumnen visar hur stor andel som faktiskt beslutades inom uppsatt tid. För att få jämförelsetal över tid och mellan länsstyrelserna, oberoende av mål, redovisas även median för 2011-2013 (för ärendegrupp 602 redovisas endast andel av ärendena som beslutats inom uppsatt måltid, likt tidigare år). De ärendegrupper som är nya eller justerade för 2013 redovisas ej för 2011-2012.

[1)] Målet är gemensamt för samtliga 21 länsstyrelser.

[2)] Målet är satt från komplett ansökan. Reglerad tid 90 dagar enl. Jordbruksverkets föreskrift D4 (2010:52).

[3)] Målet är satt från komplett ansökan. Reglerad tid 56 dagar enligt Jordbruksverkets föreskrift L35.

[4)] Målet är satt från komplett ansökan enligt regeringsuppdrag S2011/10148/SFÖ.

[5)] Inga ärenden under 2013.

Källa: Ärendehanteringssystemet Platina och Jordbruksverket

Kommentarer Tabell H
202, 204, 206, 212, 551: Ärendegrupperna handläggs inte av Länsstyrelsen i Jämtlands län.
211 Anmälan och ansökan om kameraövervakning**:** Överklagandeärenden har prioriterats samt att det vid enheten har varit vakanser och en hög ingående balans.
431 Avverkningsärenden: Här är målsättningen för optimistisk, korrekt mål för ärendena bör vara 90 dagar, det är den tid som är rimlig för hanteringen av dessa ärenden.
433 Kyrkliga kulturminnen: Länsstyrelsen dras med fortsatt långa handläggningstider på grund av en hög ingående balans samt vakanser inom sakområdet.
282 Ansökan om tillstånd enligt 16 § Djurskyddslagen: Endast ett ärende överskrider den reglerade handläggningstiden enligt föreskrift.
282 Djurförbudsprövning: Mätningen gäller två ärenden. Generellt är det stor variation i innehållet i den här typen av ärenden, varför en målsättning i tid är svår att göra.
525 Samråd enligt 12 kap. 6§ Miljöbalken: Målsättningen 30 dagar motsvarar sex veckors handläggningstid. Denna handläggningstid börjar räknas när ärendet är komplett. Här räknas handläggningstiden från när ärendet inkom vilket alltid ger längre handläggningstid.
606 Ansökan om förvärvstillstånd för jordbruksfastigheter: I jordbruksverkets anvisningar för handläggning av förvärvstillstånd anges att ansökningsavgiften måste ha kommit in på länsstyrelsens konto innan ansökan kan prövas. Om mätningen justeras för de ärenden där avgiften betalats sent, uppfylls målet för handläggningstiden.

Tabell I – Länsstyrelsen i siffror

	2013	2012	2011
Verksamhet			
Inkomna och initiativärenden (st)	15 761	16 251	14 921
Beslutade ärenden (st)	15 896	16 294	17 279
Utgående ärendebalans (st)	2 625	2 915	2 791
Ej beslutade ärenden äldre än två år (st)	276	285	261
Medarbetare			
Årsarbetskrafter (st)	194,63	195,38	191,09
– varav kvinnor	98,03	102,38	99,54
– varav män	96,49	92,93	91,55
Total sjukfrånvaro (%)	2,9	2,5	2,6
– varav kvinnor	4,0	3,1[1]	3,0
– varav män	1,7	2,0	2,0
Personalomsättning nyanställda, tillsvidareanställda (%)	7	3	5
Personalomsättning avgångna, tillsvidareanställda (%)	9	9	14
Ekonomi			
Förvaltningsanslag av totala intäkter (%)	43	45	47
OH-kostnad av total kostnad (%)	23,44	24,18	25,07
Lokalkostnad per årsarbetskraft (tkr)	32	29	31
Intern representation (tkr)	339	387	241
Extern representation (tkr)	523	434	436

[1] I årsredovisningen för 2012 är värdet 3,0 men enligt årets beräkningsunderlag är värdet 3,1.

Avgiftsbelagd verksamhet

Belopp angivna i tkr

Verksamhet	2013 intäkter	2013 kostnader	2013 netto utfall	2013 netto budget	2013 ackumu-lerat utfall	2012 intäkter	2012 kostnader	2012 netto-utfall	2011 ackumu-lerat utfall
Offentligrättslig verksamhet									
Registrerings-avgift för jaktområden	42	21	21	0	93	76	117	-42	30
Djur och lantbruk (avgift för extra kontroller m.m.)	1 025	161	864	-125	915	168	121	47	4
Delgivning	6	5	1	0	-2	6	8	-3	0
Upplåtelse-verksamhet på renbetesfjäll/ovan odlingsgräns	1 486	79	1 407	0	3 067	3 669	2 009	1 660	0
Övrig offentligrättslig verksamhet	15	14	1	0	16	0	0	0	15
Uppdrags-verksamhet									
Resurs-samordning	2 906	2 979	-73	0	-144	2 743	2 752	-10	-60
Övrig uppdrags-verksamhet	1 122	2 323	-1 200	0	-1 201	141	141	0	0
Summa totalt	**6 602**	**5 582**	**1 021**	**-125**	**2 744**	**6 803**	**5 148**	**1 652**	**-11**
- fördelat på									
Summa offentligrättsligt	**2 574**	**280**	**2 294**	**-125**	**4 089**	**3 919**	**2 255**	**1 662**	**49**
Summa uppdrags-verksamhet	**4 028**	**5 302**	**-1 273**	**0**	**-1 345**	**2 884**	**2 893**	**-10**	**-60**

Tabellen visar intäkter, kostnader och utfall för länsstyrelsens avgiftsbelagda verksamhet, enligt den indelning för återrapportering som framgår av budgeten för avgiftsbelagd verksamhet där intäkterna disponeras i regleringsbrevet.

Källa: Länsstyrelsens ekonomisystem Agresso

Kommentarer avgiftsbelagd verksamhet

Under 2012 förändrade Länsstyrelsen redovisningsprinciperna vad avser Upplåtelseverksamhet på renbetesfjäll. Länsstyrelsens andel av intäkten överfördes tidigare med ett års förskjutning, från och med 2012 överförs den på intäktsåret. Detta innebär att intäkter och kostnader fortsättningsvis redovisas på samma år. Det innebär också att de intäkter som redovisas under 2012 avser två år.

Sammanställning över väsentliga uppgifter

Sammanställningen är gjord enligt enl. 2 kap. 4 § Förordning (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag.

Belopp angivna i tkr		2013	2012	2011	2010	2009
Låneram i Riksgälden						
	Beviljad	9 000	7 000	6 500	6 000	6 500
	Utnyttjad	6 785	5 058	4 252	4 309	4 789
Räntekontokredit i Riksgälden						
	Beviljad	7 000	7 000	7 000	7 000	7 000
	Utnyttjad	0	0	0	0	0
Räntekonto						
	Ränteintäkter	302	544	597	189	381
	Räntekostnader	50	67	82	22	0
Avgiftsintäkter som disponeras						
*)	Budget					
	Utfall	16 490	15 316	12 056	13 296	18 023
Avgiftsintäkter som inte disponeras						
***)**	Budget					
	Utfall	65 927	46 385	61 023	50 253	28 788
Anslagskredit						
	Utgiftsområde 01 *Rikets styrelse* 01 05 001 Länsstyrelserna m.m.					
	Beviljad	3 582	3 585	3 962	3 424	4 577
	Utnyttjad	735	2 824	1 579	334	0
	Övriga Anslag					
	Beviljad	14 300	15 600	15 600	16 600	14 600
	Utnyttjad	4 641	0	0	3 200	5 407
Anslagssparande						
	Utgiftsområde 01 *Rikets styrelse* 01 05 001 Länsstyrelserna m.m.					
	Summa anslagssparande	0	0	0	0	377
	Övriga Anslag					
	Summa anslagssparande	10 541	17 835	49 113	98 332	161 239
Bemyndiganden						
	Tilldelat	210 000	285 346	346 000	419 000	389 000
	Åtaganden	16 8157	235 950	312 174	325 322	306 619
Personal						
	Antal årsarbetskrafter[1)]	195	195	191	200	214
	Medeltal anställda[1)]	229	229	222	230	248
	Driftkostnad per årsarbetskraft	972	952	919	903	857
Kapitalförändring						
	Årets kapitalförändring	77 451	-18 284	-18 598	18 864	-143 435
	Balanserad kapitalförändring	-53 158	-36 576	-17 012	-36 435	107 732

*) Delar av uppgifterna saknas varför inga jämförelser kan göras.

1) Med årsarbetskrafter avses antal anställda personer omräknat till heltidsarbetande. Sammanlagd arbetad tid divideras med 1760 timmar (220 dagar x 8 timmar). Medeltalet anställda beräknas som ett genomsnitt av antalet anställda personer baserat på mätningar vid två tidpunkter under året. Mätmetod finns dokumenterad.

Kommentar:

FINANSIELL REDOVISNING

Resultaträkning

		2013-01-01--2013-12-31	2012-01-01--2012-12-31
Verksamhetens intäkter	Not		
Intäkter av anslag	1	90 305	91 355
Intäkter av avgifter och andra ersättningar	2	16 490	15 316
Intäkter av bidrag	3	87 210	82 375
Finansiella intäkter	4	314	812
Summa intäkter		*194 319*	*189 858*
Verksamhetens kostnader			
Kostnader för personal	5	-123 750	-118 313
Kostnader för lokaler		-9 084	-8 838
Övriga driftskostnader		-56 724	-58 852
Finansiella kostnader	6	-68	-161
Avskrivningar		-2 321	-1 989
Summa kostnader		*-191 948*	*-188 154*
Verksamhetsutfall		2 371	1 704
Uppbördsverksamhet			
Intäkter av avgifter m.m. samt andra intäkter som inte disp. av mynd.	7	65 928	46 385
Intäkter av uppbörd		0	16
Medel som tillförts statsbudgeten från uppbördsverksamhet		22 973	-65 365
Saldo	8	*88 901*	*-18 963*
Transfereringar			
Medel som erhållits från statsbudgeten för finansiering av bidrag	9	138 714	144 049
Medel som erhållits från myndigheter för finansiering av bidrag		12 652	37 902
Övriga erhållna medel för finansiering av bidrag	10	51 462	38 469
Finansiella intäkter	11	463	680
Upplösning/avsättning av/till fonder för transfereringsändamål		-440	3 002
Lämnade bidrag	12	-216 672	-225 125
Saldo	13	*-13 821*	*-1 024*
Årets kapitalförändring		*77 451*	*-18 284*

Balansräkning

Tillgångar (tkr)

		2013-12-31	2012-12-31
Immateriella anläggningstillgångar	Not		
Rättigheter och andra immateriella anläggningstillgångar		38	66
Summa immateriella anläggningstillgångar	14	*38*	*66*
Materiella anläggningstillgångar			
Förbättringsutgifter på annans fastighet		418	392
Maskiner, inventarier, installationer m.m.		6 790	4 864
Konst och andra ej avskrivningsbara inventarier		18	18
Summa materiella anläggningstillgångar	15	*7 225*	*5 274*
Utlåning			
Utlåning		19 832	18 063
Summa utlåning	16	*19 832*	*18 063*
Varulager m.m.			
Fastigheter		8	8
Summa varulager m.m.	17	*8*	*8*
Fordringar			
Kundfordringar		1 268	1 395
Fordringar hos andra myndigheter		4 227	5 002
Övriga fordringar	18	1 070	3 803
Summa fordringar		*6 565*	*10 200*
Periodavgränsningsposter			
Förutbetalda kostnader	19	1 983	2 140
Upplupna bidragsintäkter	20	36 380	39 055
Övriga upplupna intäkter	21	45 084	363
Summa periodavgränsningsposter		*83 447*	*41 557*
Avräkning med statsverket			
Avräkning med statsverket		43 462	38 465
Summa avräkning med statsverket	22	*43 462*	*38 465*
Kassa och bank			
Behållning räntekonto i Riksgäldskontoret	23	26 785	29 677
Övriga tillgodohavanden i Riksgäldskontoret	24	119	147
Plusgiro och bank	25	22 882	26 388
Summa kassa och bank		*49 786*	*56 211*
Summa Tillgångar		*210 363*	*169 845*

Kapital och skulder (tkr)

		2013-12-31	2012-12-31
Myndighetskapital	Not		
Statskapital	26	38 646	29 404
Donationskapital		75	75
Balanserad kapitalförändring	27	-53 158	-36 576
Kapitalförändring enligt resultaträkningen	28	77 451	-18 284
Summa myndighetskapital		*63 013*	*-25 381*
Fonder			
Fonder	29	57 209	56 769
Summa fonder		*57 209*	*56 769*
Avsättningar			
Avsättningar för pensioner och liknande förpliktelser	30	452	360
Övriga avsättningar	31	1 687	1 977
Summa avsättningar		*2 139*	*2 337*
Skulder m.m.			
Lån i Riksgäldskontoret	32	6 785	5 058
Skulder till andra myndigheter		6 274	6 420
Leverantörsskulder		5 036	8 359
Övriga skulder	33	2 342	30 289
Depositioner		119	147
Summa skulder m.m.		*20 556*	*50 273*
Periodavgränsningsposter			
Upplupna kostnader	34	18 677	15 802
Oförbrukade bidrag	35	48 768	52 951
Övriga förutbetalda intäkter	36	0	17 095
Summa periodavgränsningsposter		*67 445*	*85 848*
Summa skulder och kapital		*210 363*	*169 845*

Anslagsredovisning

Anslag	Ingående överför. belopp	Årets tilldelning enl regleringsbrev	Omdisponerade anslagsbelopp	Nyttjad del av medgivet överskrid.	Indragning	Totalt disponibelt belopp	Utgifter	Utgående överförings belopp
1 5:1 19 Länsstyrelserna m.m. förvaltningskostnader Jämtlands län, ramanslag	-2 824	89 550	0	0	0	86 726	-87 461	-735
14 22:1 6 Europeiska socialfonden m.m. för perioden 2000-2006. Region Södra skogslänen (mål 1), ramanslag	3 000	0	0	0	-3 000	0	0	0
14 22:1 7 Europeiska socialfonden m.m. för perioden 2000-2006. Statlig medfinansiering av mål 1. Region Södra skogslänen, ramanslag	2 000	0	0	0	-2 000	0	0	0
19 1:1 19 Regionala tillväxtåtgärder. Länsstyrelsen i Jämtlands län, ramanslag	769	88 000	0	0	-769	88 000	-92 642	-4 642
19 1:3 2 Europeiska regionala utvecklingsfonden 2007-2013. Territoriellt program Sverige-Norge 2007-2013, ramanslag	1 068	75 000	0	0	0	76 068	-60 885	15 183
19 33:5 2 Europeiska regionala utvecklingsfonden perioden 2000-2006. Åtgärder inom Mål 1 Södra skogslänsregionen och Interreg III A programmet Norge-Sverige, ramanslag	11 000	0	0	0	-11 000	0	0	0
Summa:	**15 013**	**252 550**	**0**	**0**	**-16 769**	**250 794**	**-240 988**	**9 806**

1 5:1 19 Länsstyrelserna m.m.
Såväl ingående som utgående överföringsbelopp för detta anslag är negativt. Beloppet ligger dock inom ramen för respektive års anslagskredit.

19 1:3 2 Europeiska regionala utvecklingsfonden 2007-2013
Utgående anslagssparande utgör mer än 10% av årets anslagstilldelning. Utbetalda medel till beviljad projektverksamhet har inte uppfyllt de prognoser som ligger bakom tilldelat anslag. Utbetalningarna förskjuts därmed framåt i tiden, varvid anslagssparandet kommer att nyttjas.

Finansiella villkor

	Villkor tkr	Utfall tkr
1 5:1 19 Länsstyrelserna m.m. (förvaltningskostnader)		
Länsstyrelsen i Jämtlands län disponerar under budgetåret en låneram i Riksgäldskontoret för investeringar i anläggningstillgångar som används i verksamheten.	9 000	6 785
Länsstyrelsen i Jämtlands län har tillgång till en kredit på räntekontot i Riksgäldskontoret.	7 000	0
Utöver tilldelat belopp under anslaget får Länsstyrelsen i Jämtlands län disponera en anslagskredit.	3 582	734
Länsstyrelsen i Jämtlands län ska finansiera samverkansorganet i länet	2 638	2 638
19 1:1 19 Regionala tillväxtåtgärder		
Utöver tilldelat belopp under anslaget får Länsstyrelsen i Jämtlands län disponera en anslagskredit.	8 800	4 642
Länsstyrelsen i Jämtlands län har rätt att nyttja del av anslaget för uppföljning och utvärdering.	2 000	2 018
19 1:3 2 Europeiska regionala utvecklingsfonden perioden 2007-2013. Territoriellt program Sverige-Norge		
Utöver tilldelat belopp under anslaget får Länsstyrelsen i Jämtlands län disponera en anslagskredit.	7 500	0

Redovisning mot bemyndiganden

Anslag	Tilldelad bemyndi-ganderam	Ingående åtaganden	Utestående åtaganden	Utestående åtagandenas fördelning per år			
				2014	2015	2016	2017
19 1:1 19 Regionala tillväxtåtgärder	120 000	103 228	87 809	49 200	28 100	7 900	2 609
19 1:3 2 Europeiska regional utv fonden Interreg IV, 2007-2013	90 000	132 722	80 348	60 000	20 348	0	0
Summa	**210 000**	**235 950**	**168 157**	**109 200**	**48 448**	**7 900**	**2 609**

19 1:3 2 Europeiska regional utv fonden Interreg IV, 2007-2013
Utestående åtagande utgör mindre än 75% av ingående åtagande.
Minskningen beror på att strukturfondsprogrammet Sverige - Norge 2007-2013 ska avslutas.
Nya beviljade medel har därför under året understigit summan av utbetalningar samt återförda medel.

Redovisning mot inkomsttitel

Inkomsttitel		Beräknat belopp	Utfall 2013-01-01--2013-12-31
2511	Expeditions- och ansökningsavgifter	1 000	1 025
2537	Miljöskyddsavgifter	3 175	2 701
2552	Övriga offentligrättsliga avgifter	90	116
2714	Sanktionsavgifter m m	0	0
2811	Övriga inkomster av statens verksamhet	320	200
6313	EG:s regionalfond 2007-2013. Interreg IV	0	0
6412	Bidrag från EG:s socialfond, 2000-2006 Mål 1 Region Södra skogslänen	-28 000	-27 015
9455	Lotteriavgifter	0	0
Summa		**-23 415**	**-22 973**

Kommentarer

Enligt ESV:s föreskrifter ska redovisningen mot inkomsttitlar ske på underindelad nivå. Eftersom de beräknade beloppen i regleringsbrevet genomgående gjorts på aggregerad nivå har länsstyrelsen valt att redovisa på den aggregerade nivån.

6412 Bidrag från EG:s socialfond avseende perioden 2000-2006
Länsstyrelsen har varit återbetalningsskyldig till EG:s socialfond. Återbetalning har gjorts under 2013 efter att EG avslutat sin granskning.

Tilläggsupplysningar och noter

Kommentarer till noter

Belopp i tusental kronor (tkr).

Redovisnings- och värderingsprinciper

Allmänt

Årsredovisningen är upprättad i enlighet med förordningen (2000:605) om myndigheters årsredovisning och budgetunderlag, samt förordningen (2000:606) om myndigheters bokföring.

Semesterlöneskulden
Från och med 2009 finns två principer för semesterlöneskulden. Den ena innebär att all intjänad semester till och med 2008 avräknas utgiftsmässigt vid uttag, detta till skillnad från den andra principen som innebär att semester intjänad 2009 och framåt anslagsavräknas vid intjänandet.

Undantag från redovisningsregler

Länsstyrelsen har undantag från bestämmelserna i 3 kap 1§ andra stycket Förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag när det gäller redovisning för uppgifter i 2 § förordningen (2007:825) med länsstyrelsinstruktion.

Regleringsbrevets anvisningar avseende verksamhetskostnadr m.m. utgör ett undantag från 3 kap 2 § i förordningen om årsredovisning och budgetunderlag.

Förändrade redovisningsprinciper

Fjällförvaltning redovisas från och med 2012 som avgiftsfinansierad verksamhet, denna verksamhet redovisades tidigare som bidragsfinansierad verksamhet.
Ändringen har skett på grund av krav i regleringsbrev, kommentarer har lämnats i aktuella noter.

Från och med 2012 sker intäktsmässig redovisning mot inkomsttitel. Detta har gjorts på grund av ändringar i förordningar och riktlinjer från ESV.

Värdering av fordringar och skulder

Värdereglering av fordringar
Fordringar har upptagits till de belopp som efter individuell prövning beräknas bli betalda.

Värdereglering av skulder
Skulder har upptagits till nominellt belopp.

Värdering av anläggningstillgångar

Med anläggningstillgång menas tillgång som är avsedd för stadigvarande bruk eller innehav, d v s har en ekonomisk livslängd överstigande tre år och kostar 20 000 kr eller mer (exklusive moms). Även objekt utgörande en fungerande enhet vars sammanlagda anskaffningsvärde uppgår till 20 000 kr klassificeras som en anläggningstillgång.

Anläggningstillgångarna skrivs av linjärt över den bedömda ekonomiska livslängden. Härvid tillämpas följande avskrivningstider:

Möbler, förbättringsutgifter annans fastighet	7 år
Datorutrustning, bilar mm	4 år
Immateriella tillgångar	3 år

Undantagna från avskrivning är kulturtillgångar.

Värdering av övriga tillgångar

Jordfondens fastigheter
Jordfondens fastigheter värderas till inköpspris med justeringar för gjorda åtgärder.

Investeringslån
Investeringslånen har upptagits till de belopp som beräknas bli betalda.

Räntestöd
Räntestöden har upptagits till de belopp som beräknas bli betalda.

Såddfinansiering
Värderegleras genom en individuell bedömning i samband med delårsrapport samt vid årsbokslutet.

Periodavgränsningsposter

Som periodavgränsningspost bokförs händelser med belopp överstigande 20 tkr.

Brytdag

Löpande redovisning och anslagsavräkning avseende räkenskapsåret har gjorts fram till 2014-01-03.

Övriga upplysningar

Lönegarantihanteringen har under 2012 flyttats till Länsstyrelsen Västernorrland, kommentarer har lämnats i aktuella noter.

Sjukfrånvaro

Redovisas under kapitlet Personaluppgifter i årsredovisningen.

Ersättning till ledamöter i Insynsrådet och ledande befattningshavare

Skattepliktig ersättning och andra förmåner.

	Ersättning	Förmån	Totalt
Landshövding			
Britt Bohlin	1 097	162	1 259
Länsråd			
Susanna Löfgren	883	14	896
Biträdande länsråd			
Bengt-Åke Strömqvist	736	19	755
Insynsrådets ledamöter			
Annsofie Andersson	3	0	3
Arne Hafstad	3	1	4
Jeanette Kråik	2	0	2
Saila Quicklund	5	0	5
Håkan Wiklund	3	0	3
Per Åsling	0	0	0
Stephen Jerand	3	0	3
Maria Nordén	3	0	3

Ledande befattningshavares styrelseuppdrag i aktiebolag och statliga myndigheter

Britt Bohlin, landshövding
Ordf. SOFF, Säkerhets- och Försvarsföretagen från 2012-08

Susanna Löfgren, länsråd
Inga uppdrag

Bengt-Åke Strömquist
Inga uppdrag

Insynsrådets ledamöters och suppleanters styrelseuppdrag i aktiebolag och statliga myndigheter.

Annsofie Andersson
ledamot Polisstyrelsen Jämtland
styrelseordförande Jämtkraft AB
styrelseordförande Östersunds Sport och Eventarena AB
styrelseordförande Rådhus AB
ledamot Scandem AB

Arne Hafstad
Åre Centrum AB (556624-4678)
Åre Ski Inn Restaurang, Bar & Café Ab (556262-5490)
Mårtenlien AB (556424-0413)

Maria Nordén
Inga uppdrag

Håkan Wiklund
Inga uppdrag

Jeanette Kråik
Inga uppdrag

Per Åsling
MIUN Holding AB
Enaforsholm AB
Trångsviksbolaget AB
Ekonord Invest AB
SMP AB

Saila Quicklund
Försäkringskassans Insynsråd

Stephand Jerand
Inga uppdrag

Noter till resultaträkningen

Not 1 Intäkter av anslag		**2013**	**2012**
1 5:1 19	Länsstyrelserna förvaltningskostnader	82 928	85 530
19 1:1 19	Regionala tillväxtåtgärder	2 476	2 774
19 1:3 2	Europeiska reg. utv.fonden 2007-2013, Sverige Norge	4 901	3 051
	Summa intäkter av anslag	**90 305**	**91 355**

Not 2 Intäkter av avgifter och andra ersättningar	**2013**	**2012**
§§ 4 Avgiftsförordningen		
Intäkter av avgifter enligt 4§ Avgiftsförordningen		
Intäkter av utbildning och konferenser	2 215	2 194
Intäkter av konsultuppdrag	7 931	8 606
Försäljning av publikationer	231	168
Intäkter av övriga avgifter enligt 4§ Avgiftsförordningen	1 882	1 650
	12 258	**12 619**

Redovisning av Resurssamverkan uppdrag flyttat till Intäkter av konsultuppdrag från Intäkter av övriga avgifter, omräkning har även gjorts av föregående års siffror.

Offentligrättsliga avgifter som disponeras av myndigheten		
Avgifter jaktområden	42	76
Arrendeavgifter	1 628	1 528
Övrigt	158	315
	1 827	**1 918**
Övriga intäkter i verksamheten		
Reavinster	719	339
Arrendeavgifter, fiskekort	0	0
Fällavgifter älgar	1 390	112
Smaklustmässa mm inom Eldrimnerprojektet	13	30
Övrigt	282	297
	2 404	**779**
Summa intäkter av avgifter och andra ersättningar	**16 490**	**15 316**

Intäkter och kostnader avseende jaktområden	**2013**	**2012**
Avgifter jaktområden	458	81
Kostnader jaktområden, inkl OH	-659	-14
	-201	**68**

Förändringen mellan åren avseende fällavgifter samt avgifter/kostnader jaktområden beror på ändrade redovisningsprinciper avseende tidredovisning samt avgifter i samband med jakt.

Not 3 Intäkter av bidrag	**2013**	**2012**
Intäkter från statliga myndigheter		
Naturvårdsverket	36 669	37 210
Statens jordbruksverk	17 242	16 409
Myndigheten för samhällsskydd och beredskap	3 537	2 527
Tillväxtverket	2 774	475
Statens energimyndighet	1 216	855
Riksantikvarieämbetet	1 058	1 275
Arbetsförmedlingen	1 178	1 596
Folkhälsoinstitutet	1 185	1 705
Kammarkollegiet	2 988	3 353
Skogsstyrelsen	0	1 125
Havs- och Vattenmyndigheten	14 074	8 841
Länsstyrelsen i Uppsala län	1 039	461
Övriga statliga	946	1 662
	83 905	**77 495**
Intäkter från övriga		
EU-kommissionen	2 708	3 375
Övriga	597	1 505
	3 305	**4 880**
Summa intäkter av bidrag	**87 210**	**82 375**

Not 4 Finansiella intäkter	**2013**	**2012**
Ränteintäkter på räntekonto hos Riksgäldskontoret	302	544
Övriga finansiella intäkter	13	267
	314	**812**

Minskningen beror på lägre ränteintäkter på räntekontot samt att övriga räntekostnader från SPV minskat.

Not 5 Kostnader för personal	**2013**	**2012**
Lönekostnader	81 271	79 389
Övriga kostnader för personal	42 479	38 924
	123 750	**118 313**

Not 6 Finansiella kostnader	**2013**	**2012**
Räntekostnader på lån hos Riksgäldskontoret	50	67
Övriga finansiella kostnader	18	95
	68	**161**

Minskningen beror på att övriga räntekostnader från SPV minskat.

Not 7 Intäkter av avgifter och ersättningar som inte disponeras	2013	2012
Intäkter av offentligrättsliga avgifter, inomstatliga		
Övriga inkomster	0	4
Expeditions- och ansökningsavgifter	0	8
Intäkter av offentligrättsliga avgifter, utomstatliga		
Sanktionsavgifter enligt arbetsmiljölagen	0	20
Tilläggsavgift (Plan o Bygglagen)	0	216
Expeditions- och ansökningsavgifter	1 025	1 063
Miljöskyddsavgifter	2 701	2 543
Avgifter enligt avfallsförordningen	116	97
Övriga offentligrättsliga avgifter	53	0
Sverige - Norge	0	61 209
Mål 1 Region Södra skogslänen	-27 015	0
Övriga inkomster	147	189
Periodiserade kostnader Interreg IV reg fonden	60 885	-18 963
Periodiserade kostnader slutlig utgiftsdeklaration Regionala fonden	28 016	0
	65 928	**46 385**

De stora differenserna mellan åren beror till stor del på förändringen av fordran/skuld gentemot EU som i sin tur beror på skillnaden mellan de medel Länsstyrelsen betalat ut och de medel Länsstyrelsen erhållit från EU.

Not 8 Uppbördsverksamhet, saldo	2013	2012
Förutbetalda intäkter Interreg IV reg fonden	60 885	-18 963
Slutlig utgiftsdeklaration Regionala fonden	28 016	0
	88 901	**-18 963**

Förändringen mellan åren beror på att det avseende Interreg IV gjorts en stor mängd bidragsutbetalningar under 2013 samtidigt som ingen utgiftsdeklaration gjorts eftersom man är i slutet av programperioden. Vad avser Mål 1 Region Södra skogslänen Sociala fonden så har denna avslutats och återbetalats under 2013.

Not 9 Medel som erhållits från statsbudgeten för finansiering av bidrag		2013	2012
01 05 001 019	Länsstyrelserna förvaltningskostnader	3 507	3 175
19 01 001 019	Regionala tillväxtåtgärder	79 222	84 093
19 01 003 2	Europeiska regionala utvecklingsfonden. Sverige Norge 2007-2013	55 985	56 781
		138 714	**144 049**

Not 10 Övriga erhållna medel för finansiering av bidrag	2013	2012
Statens jordbruksverk	1 000	0
Samefonden	3 868	3 566
Regionförbundet Jämtlands Län	1 100	378
EU-kommisionen	8 880	371
Älgvårdsfonden	1 265	1 796
Bygdemedel	34 435	30 772
Övrigt	916	1 584
	51 462	**38 468**

Not 11 Finansiella intäkter	2013	2012
Ränteintäkter bygdemedel	439	645
Ränteintäkter övriga	24	34
	463	**680**

Not 12 Lämnade bidrag	**2013**	**2012**
Förvaltningsanslag	-3 507	-3 175
Regionala tillväxtåtgärder	-79 318	-88 175
Europeiska regionala utvecklingsfonden 2007-2013	-60 885	-59 832
Naturvårdsverket	-2 410	-4 985
Statens Jordbruksverk	-857	-5 993
Post- och telestyrelsen	-1 645	0
Tillväxtverket	-3 017	-2 851
Havs- och Vattenmyndigheten	-2 370	-6 994
Samefonden	-3 868	-3 566
EU-kommisionen	-8 880	-371
Bygdemedel	-35 651	-35 588
Övriga bidrag finansierade av statliga myndigheter	-2 672	-2 833
Övriga utomstatliga bidrag	-11 592	-10 763
	-216 672	**-225 125**

Not 13 Saldo transfereringsavsnittet	**2013**	**2012**
Kapitalförändring Lönegaranti	0	-36
Kapitalförändring Donationer	0	1
Upplåtelser	201	0
Periodiserade bidragsutbetalningar	-4 848	1 779
Avskrivning och värdereglering såddfinansiering	-9 175	-2 767
	-13 821	**-1 024**

Noter till balansräkningen

Not 14 Rättigheter och andra immateriella anläggningstillgångar	2013	2012
IB anskaffningsvärde	1 394	1 309
Årets anskaffningar	0	85
Summa ack.anskaffningar	**1 394**	**1 394**
IB ack.avskrivningar	-1 328	-1 297
Årets avskrivningar	-28	-32
Summa ack. avskrivningar	**-1 356**	**-1 328**
UB Bokfört värde	**38**	**66**

Not 15 Maskiner, inventarier, installationer	2013	2012
Förbättringsutgifter på annans fastighet		
IB anskaffningsvärde	2 356	2 356
Årets anskaffningar	180	0
Summa ack.anskaffningar	**2 535**	**2 356**
IB ack.avskrivningar	-1 964	-1 805
Årets avskrivningar	-154	-159
Summa ack. avskrivningar	**-2 118**	**-1 964**
UB Bokfört värde	**418**	**392**
Maskiner, inventarier, installationer m.m.		
IB anskaffningsvärde	26 068	24 451
Årets anskaffningar	4 357	2 798
Årets fsg/utrangeringar	-3 308	-1 181
Summa ack.anskaffningar	**27 117**	**26 068**
IB ack.avskrivningar	-21 186	-20 541
Årets avskrivningar	-2 139	-1 798
Årets fsg/utrangeringar	3 016	1 154
Summa ack. avskrivningar	**-20 309**	**-21 186**
UB Bokfört värde	**6 808**	**4 882**
	7 225	**5 274**

Den totala reavinsten för året är 625 tkr medan reaförlusten är 0 kr.

Not 16 Utlåning	**2013**	**2012**
Sådd lån		
Ingående balans, utlåning	27 595	20 210
Årets utlåning, utlåning	10 964	10 723
Årets amortering, utlåning	29	-1 636
Årets nedskrivning, utlåning	-1 600	-1 702
Värdereglering, utlåning	-17 236	-9 661
Utgående balans Sådd lån	**19 752**	**17 934**
Investeringsstöd		
Ingående balans, utlåning	90	150
Årets amortering, utlåning	-50	-60
Utgående balans Investeringsstöd	**40**	**90**
Räntestöd		
Ingående balans, utlåning	39	39
Utgående balans Räntestöd	**39**	**39**
Summa utlåning	**19 832**	**18 063**

Not 17 Fastigheter	**2013**	**2012**
Avser Jordfondens fastigheter.	**8**	**8**

Not 18 Övriga fordringar	**2013**	**2012**
Uppbördsfordringar	720	1 914
Diverse övriga utomstatliga fordringar	12	1 455
Övrigt	338	434
	1 070	**3 803**

Förändringen mellan åren beror dels på att 2012 års amortering av såddlån gjordes på 2013, under 2013 gjordes sedan 2013 års amorteringar löpande på rätt år, dels på att faktureringen av mark- och täktavgifter gjordes så sent på 2012 att förfallodatum låg på år 2013. Motsvarande fakturering gjordes tidigare under 2013 så dessa fakturor har delvis hunnit reglerats på samma år.

Not 19 Förutbetalda kostnader	**2013**	**2012**
GE Real Estate	1 382	1 400
Statens Fastighetsverk	319	273
Övriga	282	467
	1 983	**2 140**

Not 20 Upplupna bidragsintäkter	**2013**	**2012**
Havs- och vattenmyndigheten	2 632	75
Krisberedskapsmyndigheten	3 180	2 552
Naturvårdsverket	4 033	3 654
Tillväxtverket	738	4 560
Jordbruksverket	19 098	23 101
Regeringskansliet	74	125
Övriga	820	1 306
Upplupna bidragsintäkter, inomstatliga	**30 575**	**35 372**
Samefonden	1 597	703
Regionförbundet Jämtlands län	1 498	1 152
EU-kommissionen	1 654	686
Övriga	1 056	1 142
Upplupna bidragsintäkter, utomstatliga	**5 805**	**3 683**
Upplupna bidragsintäkter totalt	**36 380**	**39 055**

Den stora fordran på Jordbruksverket beror på att jordbruksverket, i likhet med föregående år, tar mycket lång tid på sig för att handlägga våra rekvisitioner avseende Eldrimner.

Not 21 Övriga upplupna intäkter	**2013**	**2012**
Fordran mot EU Regionala fonden Interreg IV	43 790	0
Övriga upplupna intäkter	1 294	363
	45 084	**363**

Förändringen mellan åren beror på att det avseende Interreg IV gjorts en stor mängd bidragsutbetalningar under 2013 samtidigt som ingen utgiftsdeklaration gjorts eftersom man är i slutet av programperioden.

Not 22 Avräkning med statsverket	**2013**	**2012**
Uppbörd		
Ingående balans	-1 806	-2 328
Redovisat mot inkomsttitel	22 973	-65 365
Uppbördsmedel som betalats till icke räntebärande flöde	-21 862	65 888
Medel från räntekonto som tillförts inkomsttitel	0	0
Skulder avseende uppbörd	**-695**	**-1 806**
Anslag i icke räntebärande flöde		
Ingående balans	15	148
Redovisat mot anslag	153 527	155 726
Medel hänförbara till transf. m.m som betalats till icke räntebärande flöde	-153 426	-155 859
Fordringar avseende anslag i icke räntebärande flöde	**116**	**15**
Anslag i räntebärande flöde		
Ingående balans	2 824	1 579
Redovisat mot anslag	87 461	89 939
Anslagsmedel som tillförts räntekontot	-89 550	-88 695
Återbetalning av anslagsmedel	0	0
Fordran avseende anslag i räntebärande flöde	**735**	**2 824**
Fordran avseende semesterlöneskuld ej redovisad mot anslag		
Ingående balans	4 222	5 457
Redovisat mot anslag under året enligt undantagsregeln	-1 026	-1 235
Fordran avseende semesterlöneskuld som inte har redovisats mot anslag	**3 196**	**4 222**
Övriga fordringar/skulder på statens centralkonto i Riksbanken		
Ingående balans	33 210	42 879
Inbetalningar i icke räntebärande flöde	108 572	182 611
Utbetalningar i icke räntebärande flöde	-276 961	-282 252
Betalningar hänförbara till anslag och inkomsttitlar	175 288	89 972
Saldo	**40 110**	**33 210**
Belopp under utredning	0	0
Övriga fordringar/skulder på statens centralkonto i Riksbanken	**40 164**	**33 217**
Summa avräkning med statsverket	**43 462**	**38 465**

Saldot på Statsverkets checkräkning är påverkat av bygdemedel som ej överförts till bank, se not 24.

Not 23 Behållning på räntekonto hos Riksgäldskontoret	**2013**	**2012**
Anslagsmedel	-735	-2 824
Avgifter	6 177	674
Bidrag	6 126	12 839
Övriga fordringar/skulder	15 217	18 987
	26 785	**29 677**

Varav kortsiktigt likviditetsbehov: 4 890 tkr kronor

Minskningen av behållningen av bidragsmedel beror på att bidrag från andra myndigheter i allt större utsträckning betalas ut i efterskott.

Not 24 Övriga tillgodohavanden hos Riksgälden	**2013**	**2012**
Avser tillgodohavande på konto för depositioner.	**119**	**147**

Not 25 Plusgiro och bank

Saldot på Swedbank är vid årsskiftet 31 952 tkr för lågt. Dessa bankmedel, som avser Bygdemedel, har ökat behållningen på Statsverkets checkräkning med motsvarande belopp.

Not 26 Statskapital	**2013**	**2012**
Investeringslån	40	90
Såddfinansiering	38 588	29 296
Kulturtillgångar	18	18
	38 646	**29 404**

Not 27 Balanserad kapitalförändring	**2013**	**2012**
Projekt, interna bidragsfinansierade	2 627	2 412
Donationer	-50	-51
Lönegaranti	0	36
Avgiftsfinansierad verksamhet	674	-815
Utlåning	-9 661	-8 656
Periodiseringseffekter avseende transfereringar	-1 702	-3 421
EG-medel, avser periodiseringseffekter i uppbördsavsnittet	-45 046	-26 082
	-53 158	**-36 576**

Lönegarantihanteringen har under 2012 övergått till Länsstyrelsen Västernorrland.
Årets avskrivningar avseende utlåning 2012 har flyttats till statskapital under 2013 (1 702 tkr).
Fjällförvaltningen redovisas som avgiftsfinansierad verksamhet 2012, balanserad kapitalförändring avseende denna verksamhet uppgår till -825 tkr.

Not 28 Årets kapitalförändring	**2013**	**2012**
Projekt, interna bidragsfinansierade	2 135	215
Donationer	0	0
Lönegaranti	0	-36
Avgiftsfinansierad verksamhet	438	1 488
Utlåning	-9 175	-2 707
Periodiseringseffekter avseende transfereringar	-4 848	1 719
EG-medel, avser periodiseringseffekter i uppbördsavsnittet	88 901	-18 963
	77 451	**-18 284**

Förändringen mellan åren avseende EU-medel beror på att det avseende Interreg IV gjorts en stor mängd bidragsutbetalningar under 2013 samtidigt som ingen utgiftsdeklaration gjorts eftersom man är i slutet av programperioden.
Vad avser Mål 1 Region Södra skogslänen Sociala fonden så har denna avslutats och återbetalats under 2013.

Not 29 Fonder	**2013**	**2012**
Älgvårdsfonden:		
IB	1 791	1 312
Erhållna medel	1 136	1 864
Utbetalade medel	-528	-1 385
	2 400	**1 791**
Bygdemedel:		
IB	54 978	58 459
Erhållna vattenregleringsmedel	34 778	31 359
Utbetalade vattenregleringsmedel	-34 946	-34 840
	54 809	**54 978**
		0
Fonder totalt:	**57 209**	**56 769**

Not 30 Avsättningar	**2013**	**2012**
Ingående avsättning	360	891
Årets pensionskostnader	246	-271
Årets pensionsutbetalningar	-154	-260
Utgående avsättning	**452**	**360**

Not 31 Övriga avsättningar	**2013**	**2012**
Avsättning för lokalt omställningsarbete		
Ingående avsättning	1 399	666
Årets avsättning	287	734
Årets nyttjande	0	0
Utgående avsättning	**1 687**	**1 399**
Avsättning för arbetsbefriad personal		
Ingående avsättning	578	663
Årets avsättning	0	578
Årets nyttjande/återföring	-578	-663
Utgående avsättning	**0**	**578**
	1 687	**1 977**

Not 32 Lån i Riksgäldskontoret	**2013**	**2012**
Låneskuld Riksgäldskontoret IB	5 058	4 252
Under året nyupptagna lån	4 053	2 917
Under året gjorda amorteringar	-2 326	-2 111
Utgående skuld	**6 785**	**5 058**

Beviljad låneram enligt regleringsbrev uppgår till 9 000 tkr.

Not 33 Övriga skulder	2013	2012
Övriga skulder Regionala fonden	0	28 016
Övrigt	2 342	2 272
	2 342	**30 288**

Förändringen mellan åren beror på att Mål 1 Region Södra skogslänen Sociala fonden har återbetalats under 2013.

Not 34 Upplupna kostnader	2013	2012
Upplupna löner och semesterlöner	7 297	7 396
Upplupna avgifter på löner och semesterlöner	3 403	3 501
Periodisering av bidragsutbetalningar	7 013	2 509
Övriga	963	2 395
	18 677	**15 802**

Not 35 Oförbrukade bidrag	2013	2012
Boverket	1 230	286
Naturvårdsverket	2 881	8 850
Jordbruksverket	11 585	11 435
Riksantikvarieämbetet	1 880	1 492
Post och telestyrelsen	5 210	1 712
Nutek/Tillväxtverket	2 283	7 314
Övriga	13 397	13 618
Oförbrukade bidrag, inomstatliga	**38 466**	**44 705**
EU-kommisionen	2 586	21
Kammarkollegiet Samefonden	4 681	3 652
Indalsälvens vattenregleringsföretag	1 818	2 045
Övriga	1 218	2 528
Oförbrukade bidrag, utomstatliga	**10 302**	**8 245**
Oförbrukade bidrag totalt	**48 768**	**52 951**
De inomstatliga bidragen förväntas tas i anspråk inom följande tidsintervall:		
-inom tre månader	5 000	7 000
-mer än tre månader till ett år	27 466	31 705
-mellan ett till tre år	5 000	5 000
-mer än tre år	1 000	1 000
	38 466	**44 705**

Fjällförvaltningen redovisas från och med 2012 som avgiftsbelagd verksamhet.
Ingående balans avseende denna verksamhet har flyttats till balanserad kapitalförändring (-825 tkr).

Not 36 Övriga förutbetalda intäkter	2013	2012
Skuld EU-medel Interreg IV 2012	0	17 095
	0	**17 095**

Förändringen mellan åren beror på att det avseende Interreg IV gjorts en stor mängd bidragsutbetalningar under 2013 samtidigt som ingen utgiftsdeklaration gjorts eftersom man är i slutet av programperioden.

Länsstyrelsen
Jämtlands län

Postadress: 831 86 Östersund
Besöksadress: Residensgränd 7
Telefon: 010-225 30 00
jamtland@lansstyrelsen.se
www.lansstyrelsen.se/jamtland